

ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦੇ ਰਾਗ ਤੇ....

ਇਕਾਂਗੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ

ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਭਾਤ

ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦੇ ਰਾਹ ਤੇ....

ਕਰਤਾਰਪੁਰ

ਦੇ ਰਾਹ ਤੇ....

(ਇਕਾਂਗੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ)

ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਭਾਤ

KARTARPUR DE RAH TE....

(in Punjabi)

© Gurnam Singh Prabhat

ਇਸ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਨਾਟਕ
ਨਾਟਕਕਾਰ ਦੀ ਆਗਿਆ ਬਿਨਾਂ ਸਟੇਜ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

Edition : First Edition 2013

ISBN : 978-93-5126-708-9

Free Distribution

Published by : **GURNAM SINGH PRABHAT**
Prabhat House, 84-Dasmesh Nagar, Patiala-147 001
e-mail : **theprabhats84@gmail.com**

*Title Design
& Layout* : **PARMINDER SINGH**

Printed at : **PRINTING CENTRE**
Sector 21-C, Chandigarh-160 022

ਇਕ ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ੀਲ ਨਾਟਕਕਾਰ - ਪ੍ਰੋ. ਪ੍ਰਭਾਤ

ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਭਾਤ ਇਕ ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ, ਅਨੁਭਵੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ੀਲ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਜਿੱਥੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਅਧਿਆਪਨ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਉਹ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਕਲਾ ਦੇ ਇਕ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਵਿਸ਼ਾ ਨਾਟਕ ਨਾਲ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੰਪੂਰਨ ਨਾਟਕ ਅਤੇ ਇਕਾਂਗੀ ਲਿਖੇ ਤੇ ਖੇਡੇ ਹਨ। ਉਸਦਾ ਹਰਮਨ-ਪਿਆਰਾ ਵਿਸ਼ਾ-ਖੇਤਰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੱਥਲੀ ਪੁਸਤਕ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਰਚਿਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਪੰਜ ਇਕਾਂਗੀਆਂ ਦਾ ਮਜ਼ਮੂਆ ਹੈ। ਇਹ ਪੰਜੇ ਇਕਾਂਗੀ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਅਤੇ ਯੁੱਗ ਪਲਟਾਉ ਘਟਨਾ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋ. ਪ੍ਰਭਾਤ ਨੇ ਅਜੋਕੀਆਂ ਰੰਗਮੰਚੀ ਜੁਗਤਾਂ ਵਿੱਚ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ, ਜੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ। ਇਹ ਇਤਿਹਾਸ ਕੋਈ ਰਾਜਸੀ ਸੱਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗੌਰਵ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਅਸਤਿਤਵ ਅਤੇ ਹੋਂਦ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਲਈ ਕੀਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਲੰਮੀ ਦਾਸਤਾਨ ਹੈ; ਜੋ ਅਜੇ ਵੀ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਜੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵੱਲ ਝਾਤੀ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੰਘਰਸ਼ ਈਸਾ-ਪੂਰਵ ਚੌਥੀ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਰਾਜਾ ਪੋਰਸ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੱਧਕਾਲ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਪੁਨਰ-ਸੁਰਜੀਤੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਸੁੱਤੀ ਅਣਖ ਨੂੰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਨੂੰ ਝੂਠ ਜਗਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੇ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਜਨਮ

ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ, ਨੈਤਿਕ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਜੀਵਨ ਉੱਤੇ ਪਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਦਾ ਬੀਜ ਬਾਬਰ ਜਰਵਾਣੇ ਦੇ ਜਬਰ ਵਿਰੁੱਧ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾ ਕੇ ਬੀਜਿਆ। ਸਮਾਂ ਆਇਆ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋ. ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਮਹਾਨ ਕਵੀ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਹੀ, “ਪੰਜਾਬ ਨਾ ਹਿੰਦੂ ਨਾ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਪੰਜਾਬ ਤਾਂ ਜੀਂਦਾ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ’ਤੇ।” ਸੋ ਪ੍ਰੋ. ਪ੍ਰਭਾਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਟਕਾਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਪੰਜਾਬੀ ਅਣਖ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਭਰੇ ਵਿਰਸੇ ਦੀ ਯਾਦ ਤਾਜ਼ਾ ਕਰਵਾਈ ਹੈ।

ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਸੰਗ੍ਰਹਿਤ --

ਪਹਿਲਾ ਨਾਟਕ “**ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦੇ ਰਾਹ ਤੇ**” ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਤੇ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਦਾ ਜੋ ਪ੍ਰਭਾਵ ਜਨ-ਸਾਧਾਰਣ ਉੱਤੇ ਪਿਆ, ਉਸ ਦਾ ਚਿਤ੍ਰਣ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਜਦੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਉਦਾਸੀਆਂ ਸਮਾਪਤ ਕਰਕੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਵਿੱਚ ਪੱਕੇ ਤੌਰ ’ਤੇ ਨਿਵਾਸ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਵਹੀਰਾਂ ਘੱਤ ਕੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਜਾਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਵਕਤ ਦੇ ਹਾਕਮ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰਿੰਦੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਖੜੀਆਂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਚੌਧਰੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਨਾਕਾ ਲਗਾ ਕੇ ਟੈਕਸ ਉਗਰਾਹੁਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਬੜੀਆਂ ਤਕਲੀਫਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਚੰਚਲ ਨਾਂ ਦੀ ਤਵਾਇਫ ਵੀ ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੁਕਰਮ ਤਿਆਗ ਕੇ ਨੇਕ ਰਾਹ ਤੇ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਚੌਧਰੀ ਦੇ ਕਰਿੰਦੇ ਉਸ ਵਲ ਮੰਦੀ ਨਿਗਾਹ ਨਾਲ ਤੱਕਦੇ ਹਨ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਚੌਧਰੀ ਦਾ ਵੀ ਹਿਰਦੇ-ਪਰਿਵਰਤਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਵੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਵਿਖਾਇਆ ਹੈ। ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਕੇ ਹਟਵਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਰੁਕੇ ਹੋਏ ਲੋਕ ਖੁਸ਼ੀ-ਖੁਸ਼ੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦੇ ਰਾਹ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਨਾਟਕਕਾਰ ਨੇ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਯਥਾਰਥਕ ਚਿਤਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਚਿੱਤਰਣ ਵਿੱਚ ਨਾਟਕਕਾਰ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਫਲ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਨਾਟਕ ਦਾ ਆਰੰਭ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਮਾਹੌਲ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਨਾਟਕ “ਨਾਵ ਜਿਨਾ ਸੁਲਤਾਨ ਖਾਨ ਹੋਦੇ ਡਿਠੇ ਖੇਹ” ਵਿੱਚ ਨਾਟਕਕਾਰ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ‘ਬਾਬਰਵਾਣੀ’ ਨਾਂ ਹੇਠ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਬਾਣੀ ਦੇ ਚਾਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ “ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮਸਾਖੀ” ਵਿੱਚੋਂ “ਸੈਦਪੁਰ ਦੀ ਬੰਦ” ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ-ਸਮੱਗਰੀ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਪ੍ਰੋ. ਪ੍ਰਭਾਤ ਨੇ ਇਸ ਨਾਟਕ ਵਿੱਚ ਬਾਬਰ ਵੱਲੋਂ ਸੈਦਪੁਰ ਉੱਤੇ ਕੀਤੇ ਹਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਕਤਲੇਆਮ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਸੱਜ ਵਿਆਹੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਬੇਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਸੀਹੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਬੜੇ ਕਰੁਣਾਮਈ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਬਾਬਰ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀ ਅਤੇ ਅਹਿਲਕਾਰ ਹਿੰਦੂ ਜਨਤਾ ਉੱਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਬਾਬਰ ਵੀ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਅਜ਼ਮਤ ਅੱਗੇ ਸਿਰ ਝੁਕਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਜੋ ਬੇਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਸਦਾ ਵਰਣਨ ਨਾਟਕਕਾਰ ਨੇ ਨਾਟਕ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਆਸਾ ਰਾਗ ਵਿੱਚ ਗਾਏ ਸ਼ਬਦ, “ਜਿਨ ਸਿਰਿ ਸੋਹਨਿ ਪਟੀਆ ਮਾਂਗੀ ਪਾਇ ਸੰਧੂਰੁ” ਦਾ ਪਿਛੋਕੜ ਤੋਂ ਗਾਇਨ ਕਰਵਾ ਕੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਨਾਟਕਕਾਰ, ਪੂਰੀ ਸਥਿਤੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਹਵਾਲੇ ਰਾਹੀਂ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤਿਲੰਗ ਰਾਗ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਇਕ ਫਕੀਰ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਗਵਾ ਕੇ ਤਤਕਾਲੀਨ ਸਥਿਤੀ “ਜੈਸੀ ਮੈ ਆਵੈ ਖਸਮ ਕੀ ਬਾਣੀ ਤੈਸੜਾ ਕਰੀ ਗਿਆਨੁ ਵੇ ਲਾਲੋ” ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਸਾਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਬਾਬਰਵਾਣੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ

ਰਾਹੀਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸਥਿਤੀ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅਧਿਆਤਮਕ ਰੰਗ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਨਾਟਕ ਦੇ ਨਾਇਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਮੰਚ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਲਈ ਨਾਟਕਕਾਰ ਨੇ ਫਕੀਰ ਨਾਂ ਦਾ ਪਾਤਰ ਘੜਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਪਾਤਰ ਰਾਹੀਂ ਨਾਨਕ ਬਾਣੀ ਦਾ ਗਾਇਨ ਕਰਵਾ ਕੇ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਯਥਾਰਥਕ ਰੂਪ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਨਾਟਕ ਦਾ ਅੰਤ ਬੜਾ ਭਾਵਪੂਰਤ ਹੈ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਾਬਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਣਾਹਗਾਰ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਅਹਿਲਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਅੱਗੇ ਸਿਰ ਝੁਕਾਉਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਨਾਟਕ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਭਾਵੇਂ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਇਕ ਜਾਣੀ-ਪਛਾਣੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ, ਪਰੰਤੂ ਪ੍ਰ. ਪ੍ਰਭਾਤ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਕੇਵਲ ਵਰਣਨਾਤਮਕ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਸਗੋਂ ਨਾਟਕੀ ਰੰਗ ਦੇ ਕੇ ਲਟਕਾਉ (ਸਸਪੈਂਸ) ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਵਿਰੋਧੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਟੱਕਰ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਹਾਰ ਵਿਖਾਈ ਹੈ।

ਤੀਸਰੇ ਨਾਟਕ “**ਮੁਗਲ ਫਿਰ ਸ਼ਰਮਸਾਰ**” ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਦੂਜੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਅਤੇ ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹਮਾਯੂੰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਘਟਨਾ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸ਼ੇਰਸ਼ਾਹ ਸੂਰੀ ਤੋਂ ਹਾਰ ਖਾ ਕੇ ਹਮਾਯੂੰ ਲੁਕਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਿਮਰਨ ਵਿੱਚ ਮਗਨ ਹਨ ਪਰ ਹਮਾਯੂੰ ਇਤਨਾ ਕਾਹਲਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚਿਰ ਉਡੀਕ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਤੇ ਅਹਿਲਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਇਬਾਦਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅਜੇ ਵੀ ਉਸ ਵੱਲ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਹਮਾਯੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹੇਠੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉੱਤੇ ਵਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਤਲਵਾਰ ਸੂਤ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਵੇਖ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ

ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਸਾਰਦੇ ਤੇ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅੰਤਿਮ ਝਾਕੀ ਵਿੱਚ ਨੇਤਰਹੀਣ ਅੱਲ੍ਹਾ ਦਿੱਤਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਬਾਰੇ ਸੁਣ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ :

“ਮੈਂ ਵੇਖ ਲਿਆ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਦਿਸਣ ਲੱਗ ਪਿਆ, ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਗਾਜ਼ੀ, ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਗਾਜ਼ੀ, ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਹੀਦ, ਸ਼ਹੀਦ, ਗਾਜ਼ੀ, ਕਰਾਮਾਤ, ਕਰਾਮਾਤ ਹੋ ਗਈ, ਮੈਂ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਹਾਂ।” ਵਿਸ਼ੇ ਦਾ ਨਿਭਾ ਬੜਾ ਹੀ ਕਲਾਤਮਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਨੀ ਹੈ।

ਅੰਤਿਮ ਨਾਟਕ “ਅਬ ਜੂਝਨ ਕੋ ਦਾਉ” ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਘਟਨਾ ਦਾ ਚਿਤਰਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਮੁਗਲ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਘੇਰਾ ਘੱਤਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੁੱਖੇ ਭਾਣੇ ਬੈਠੇ ਹਨ ਤੇ ਬਾਹਰ ਮੁਗਲ ਫੌਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਸਦੇ ਸਿੰਘ ਕਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਲਈ ਹਰ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਆਦਮੀ ਤਾਂ ਇਕ ਪਾਸੇ, ਔਰਤਾਂ ਵੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਅਹੁਤੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਜੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸੰਘਰਸ਼ ਇਕੱਲੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਹ ਸਮੁੱਚੀ ਭਾਰਤੀ ਕੌਮ ਦੀ ਅਣਖ ਦਾ ਸਵਾਲ ਸੀ। ਦੁੱਖ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੰਘਰਸ਼ ਕੇਵਲ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੋ. ਪ੍ਰਭਾਤ ਨੇ ਨਾਟਕ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਹੀ ਇਸ ਤੱਥ ਵੱਲ ਸੰਕੇਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਵੀ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਜੋ ਵੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਹੋਏ ਹਨ ਉਹ ਇਕ ਜ਼ਾਤੀ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਬਣ ਕੇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਮੁੱਚੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਅਜੇ ਤਕ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ।

ਨਾਟਕਕਾਰ ਨੇ ਕਲਪਿਤ ਪਾਤਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇੱਕ ਯਥਾਰਥਕ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸਿਰਜ ਕੇ ਇਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਆਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਆਸੇ-ਪਾਸੇ ਦਹਿਸ਼ਤ ਤੇ ਖੋਫ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਬਣਿਆ

ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਸਾਰਦੇ ਤੇ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅੰਤਿਮ ਝਾਕੀ ਵਿੱਚ ਨੇਤਰਹੀਣ ਅੱਲ੍ਹਾ ਦਿੱਤਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਬਾਰੇ ਸੁਣ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ :

“ਮੈਂ ਵੇਖ ਲਿਆ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਦਿਸਣ ਲੱਗ ਪਿਆ, ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਗਾਜ਼ੀ, ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਗਾਜ਼ੀ, ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਹੀਦ, ਸ਼ਹੀਦ, ਗਾਜ਼ੀ, ਕਰਾਮਾਤ, ਕਰਾਮਾਤ ਹੋ ਗਈ, ਮੈਂ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਹਾਂ।” ਵਿਸ਼ੇ ਦਾ ਨਿਭਾ ਬੜਾ ਹੀ ਕਲਾਤਮਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਨੀ ਹੈ।

ਅੰਤਿਮ ਨਾਟਕ “ਅਬ ਜੂਝਨ ਕੋ ਦਾਉ” ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਘਟਨਾ ਦਾ ਚਿਤਰਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਮੁਗਲ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਘੇਰਾ ਘੱਤਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੁੱਖੇ ਭਾਣੇ ਬੈਠੇ ਹਨ ਤੇ ਬਾਹਰ ਮੁਗਲ ਫੌਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਸਦੇ ਸਿੰਘ ਕਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਲਈ ਹਰ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਆਦਮੀ ਤਾਂ ਇਕ ਪਾਸੇ, ਔਰਤਾਂ ਵੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਅਹੁਤੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਜੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸੰਘਰਸ਼ ਇਕੱਲੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਹ ਸਮੁੱਚੀ ਭਾਰਤੀ ਕੌਮ ਦੀ ਅਣਖ ਦਾ ਸਵਾਲ ਸੀ। ਦੁੱਖ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੰਘਰਸ਼ ਕੇਵਲ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੋ. ਪ੍ਰਭਾਤ ਨੇ ਨਾਟਕ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਹੀ ਇਸ ਤੱਥ ਵੱਲ ਸੰਕੇਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਵੀ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਜੋ ਵੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਹੋਏ ਹਨ ਉਹ ਇਕ ਜ਼ਾਤੀ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਬਣ ਕੇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਮੁੱਚੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਅਜੇ ਤਕ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ।

ਨਾਟਕਕਾਰ ਨੇ ਕਲਪਿਤ ਪਾਤਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇੱਕ ਯਥਾਰਥਕ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸਿਰਜ ਕੇ ਇਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਆਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਆਸੇ-ਪਾਸੇ ਦਹਿਸ਼ਤ ਤੇ ਖੋਫ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਬਣਿਆ

ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿੱਚ ਵਿਖਾ ਕੇ 'ਖੰਡੇ ਦੇ ਪਾਹੁਲ' ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਰੂਪਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਨਾਟਕ ਦੇ ਅੰਤ 'ਤੇ ਭਾਗੀ ਤੇ ਤਾਰੇ ਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਤੋਂ ਇਹ ਸਚਾਈ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪਮਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਘਿਰੇ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾ ਕੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ-ਸੰਕਲਪ ਵਿਖਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਟਕ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਪਾਤਰ ਕਲਪਿਤ ਹਨ, ਪਰ ਉਹ ਤਤਕਾਲੀਨ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਉਤਸ਼ਾਹ ਤੇ ਵੀਰਤਾ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਸੰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।

“ਨਾਟਕ ਲਿਖਣਾ ਸੌਖਾ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਖੇਡਣਾ ਔਖਾ” ਇਹ ਕਥਨ ਇੱਕ ਕਹਾਵਤ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਕਥਨ ਤੋਂ ਜਿੱਥੇ ਨਾਟਕ ਅਤੇ ਰੰਗ ਮੰਚ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਨਾਟਕ ਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦੀ ਜਟਿਲਤਾ ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਮਿਕ ਨਾਟਕਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਮੱਸਿਆ ਹੋਰ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਸਾਹਿਤ ਰੂਪ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਤੇ ਨਾਟਕ ਹੈ ਵੀ ਤਾਂ ਇੱਕ ਵਿਲੱਖਣ ਕਲਾ। ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਕਲਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਕੌਮਲ ਕਲਾਵਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰੂਪਾਂ ਦਾ ਸਮਾਵੇਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਇੱਕ ਦਰਸ਼ਨੀ ਕਲਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਕਿਉਂ ਜੋ ਇਸਨੂੰ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਹੋਰ ਵੀ ਜਟਿਲ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨਾਟਕ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਵੀ ਤਾਂ ਰੰਗ ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਹੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਰੰਗਮੰਚ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਨਾਟਕ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਐਂਡਰੀਓ ਬ੍ਰਾਉਨ ਵੀ ਸਾਡੇ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, “ਅਸਲ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਨਾਟਕ ਲਿਖੇ ਹੀ ਖੇਡਣ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਨਾ ਕਿ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ।” ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਾਟਕ ਦਾ ਵਸਤੂ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਉਸਦਾ ਰੂਪ ਵਸਤੂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਵਸਤੂ ਤੇ ਰੂਪ ਦੀ ਇਕ-ਸਮਾਨਤਾ ਹੀ ਨਾਟਕੀ ਕ੍ਰਿਤ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ

ਦਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰੋ. ਪ੍ਰਭਾਤ ਦੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਨਾਟਕ ਸਫਲ ਕ੍ਰਿਤਾਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਟਕਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਜਿਹੜਾ ਵਿਸ਼ਾ ਲਿਆ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਉਹ ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰੂਪ ਅਤੇ ਵਸਤੂ ਦਾ ਸੰਮਿਸ਼ਰਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਨਿਭਾ ਪ੍ਰੋ. ਪ੍ਰਭਾਤ ਦੇ ਨਾਟਕਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪਛਾਣ ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਨਾਟਕਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਇਹ ਵੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੋ. ਪ੍ਰਭਾਤ ਜਿੱਥੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਪੂਰੀ ਵਾਕਫ਼ੀਅਤ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਉਸਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਵੀ ਗਹਿਣ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਉਹ ਰੰਗਮੰਚੀ ਜੁਗਤਾਂ ਦਾ ਵੀ ਭਰਪੂਰ ਅਨੁਭਵ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਨਾਟਕ ਲਿਖੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਸਗੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੜੀ ਸਫਲਤਾ ਨਾਲ ਮੰਚਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਨਾਟਕਾਂ ਦੇ ਮੰਚਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਨਾ ਲਿਆਉਣਾ। ਹੈ ਤਾਂ ਬੜੀ ਗੰਭੀਰ ਸਮੱਸਿਆ ਕਿ ਜਿਸ ਨਾਇਕ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਇਕ ਵਾਰ ਵੀ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਾ ਆਵੇ। ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਟਕਕਾਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਸਮਾਧਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਕਈ ਨਵੀਆਂ ਜੁਗਤਾਂ ਪ੍ਰਯੋਗ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਪ੍ਰੋ. ਪ੍ਰਭਾਤ ਨੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੁਗਤਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਂਦਿਆ ਹੋਇਆ ਗੁਰੂ-ਨਾਇਕਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦਾ ਇਹਸਾਸ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦਾ ਗਿਆਨ ਦੂਸਰੇ ਪਾਤਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਬੈਕ-ਗਰਾਊਂਡ ਰਾਹੀਂ ਗਾਇਨ ਕਰਵਾ ਕੇ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ। ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਪਾਤਰਾਂ ਦੀ ਆਪਸੀ ਗੱਲਬਾਤ ਰਾਹੀਂ ਵੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਤੋਂ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣੂੰ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ। ਰੌਸ਼ਨੀ ਅਤੇ ਆਵਾਜ਼ (ਲਾਈਟ ਐਂਡ ਸਾਊਂਡ) ਦੀ ਤਕਨੀਕ ਵੀ ਇਥੇ ਬੜੀ ਕਾਰਗਰ ਸਿੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰੋ. ਪ੍ਰਭਾਤ ਕਾਫ਼ੀ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਨਾਟ-ਰਚਨਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਨਾਟਕ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਿਸਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਛਪਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਮੰਚ

ਉੱਤੇ ਕਈਆਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਹੋਏ ਹਨ। ਪਰ ਪੁਸਤਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕ੍ਰਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਆਗਮਨ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਟਕ-ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ਭਰਪੂਰ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਰੰਗਮੰਚੀ ਜੁਗਤਾਂ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ ਮੌਕਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਆਸ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੋ. ਪ੍ਰਭਾਤ ਆਪਣੇ ਬਾਕੀ ਲਿਖੇ ਪਏ ਨਾਟਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪੁਸਤਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਾਠਕਾਂ ਤੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਤੇ ਵੇਖਣ ਲਈ ਛੇਤੀ ਹੀ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਉਣਗੇ। ਇਸੇ ਆਸ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰੋ. ਪ੍ਰਭਾਤ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਇਸ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਦਾ ਖੈਰ ਮਕਦਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਆਮੀਨ!

ਡਾ. ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਰਾਹੀ

36-ਡਾਕਟਰਜ਼ ਐਨਕਲੇਵ,

ਸਟੇਡੀਅਮ ਰੋਡ, ਪਟਿਆਲਾ

ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ਸੁਰਮਿਸ਼ਾ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੌਰਵ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸਦੀ ਮੂਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਸੁਰਮਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੁਰਮਿਸ਼ਾ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਹ ਸਮੂਹ ਸੁਰਮਿਸ਼ਾ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰਮਿਸ਼ਾ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੌਰਵ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸਦੀ ਮੂਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਸੁਰਮਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੁਰਮਿਸ਼ਾ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ਸੁਰਮਿਸ਼ਾ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੌਰਵ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸਦੀ ਮੂਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਸੁਰਮਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੁਰਮਿਸ਼ਾ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ਸੁਰਮਿਸ਼ਾ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੌਰਵ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸਦੀ ਮੂਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਸੁਰਮਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੁਰਮਿਸ਼ਾ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਤੱਤਕਰਾ

<u>ਇਕਾਂਗੀ</u>	<u>ਪੰਨਾ ਨੰ.</u>
1. ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦੇ ਰਾਹ ਤੇ	1
2. ਨਾਵ ਜਿਨਾ ਸੁਲਤਾਨ ਖਾਨ ਹੋਦੇ ਡਿਠੇ ਖੇਹ	25
3. ਮੁਗਲ ਫ਼ਿਰ ਸ਼ਰਮਸਾਰ	43
4. ਕਰਾਮਾਤ ਨਹੀਂ ਕਰਤੱਵ	63
5. ਅਬ ਜੂਝਨ ਕੋ ਦਾਉ	85

ਗੁਰਮਤਿ

ਪੰ. ੧੫੫

ਗੁਰਮਤਿ

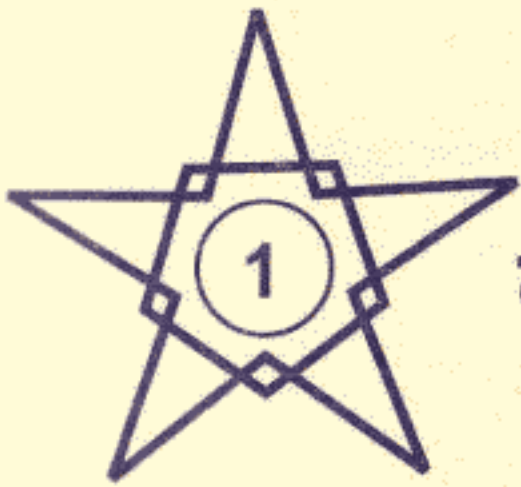
ਦੇ ਸਾਥ ਤੇ ਪ੍ਰਾਕਾਸ਼ਨ

ਭਈ ਸੈਣੀ ਪੰ. ੧੫੫ ਨਾਮਕ ਸਾਹਿਬਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਸਾਹਿਬ

ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਸਾਹਿਬ

ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਸਾਹਿਬ

ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦੇ ਰਾਗ ਤੇ

ਪਾਤਰ

ਭਾਗੂ	ਪੈਂ ਵਾਲਾ
ਬਾਘਾ	ਚੌਕੀਦਾਰ
ਚੌਧਰੀ	ਪਿੰਡ ਦਾ ਚੌਧਰੀ
ਰਾਮੀ	ਇਕ ਪੇਂਡੂ ਇਸਤਰੀ
ਘੁੰਮੀ	ਰਾਮੀ ਦੀ ਧੀ
ਝੰਡਾ	ਇਕ ਮਿਸਤਰੀ
ਮੰਗੂ	ਝੰਡੇ ਦਾ ਸਾਥੀ
ਬੱਚੀ	ਭਾਗੂ ਦੀ ਪੋਤੀ
ਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਿਲਖੀ ਰਾਮ	ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ
ਜਮਾਲ	ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ
ਜਿਉਣਾ	ਇਕ ਪੇਂਡੂ ਰਾਹੀ
ਚੰਚਲ	ਇਕ ਮੁਟਿਆਰ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਜਾਣ ਵਾਲੀ
ਮਾਲੀ	ਚੰਚਲ ਦਾ ਹੀ ਸਾਥੀ
ਸ਼ਰੀਫਾਂ	ਚੌਧਰੀ ਦੀ ਧੀ

ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦੇ ਰਾਹ ਤੇ

ਪਰਦਾ ਖੁਲ੍ਹਦਾ ਹੈ.....

ਸਮਾਂ: ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ, ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਸਾ ਕੇ ਪੱਕੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉੱਥੇ ਟਿਕ ਗਏ ਸਨ।

ਸਾਹਮਣੇ ਇਕ ਦਰੱਖਤ ਹੇਠ ਝੁੱਗੀ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਦੇ ਘੜੇ ਪਏ ਦਿਸਦੇ ਹਨ...

ਭਾਗੂ (ਉਮਰ 50 ਕੁ ਸਾਲ, ਸਾਦਾ ਖੱਦਰ ਦਾ ਚੋਗਾ, ਖੁਲ੍ਹੀ ਦਾੜ੍ਹੀ, ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਖੱਦਰ ਦਾ ਹੀ ਸਾਫ਼ਾ) ਪਾਣੀ ਦੀ ਵਹਿੰਗੀ ਚੁੱਕੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਲਿਆ ਕੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਘੜੇ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇੱਧਰ-ਉਧਰ ਘੜਿਆਂ ਨੂੰ ਢਕਦਾ ਤੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟਿਕਾਉਂਦਾ ਹੈ...

ਪਿਠ-ਭੂਮੀ ਵਿਚ ਲੋਕ-ਗੀਤਾਂ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਬਲਦਾਂ ਦੀਆਂ ਟੱਲੀਆਂ ਤੇ ਹਾਲੀਆਂ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ, ਮੱਕੀ ਦੀ ਰਾਖੀ ਬੈਠਿਆਂ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਆਦਿ ਟਨ.... ਟਨ..... ਹੱਟ.... ਹੱਟ ਓਏ ਤੱਤ.... ਤੱਤ.... ਤੱਤ.... ਮੁੜ.... ਮੁੜ....।

ਕਿਸੇ ਦੇ ਗਾਉਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ-

ਆਵਾਜ਼ : ਕੱਟੀ ਜਾਊਗੀ ਚੁਰਾਸੀ ਤੇਰੀ ਇਕ ਵਾਰੀ ਬੋਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ..... ਹੋਏ ਹਰੀਆਂ ਹੋਏ.... ਹੋ.... ਹੋ.... ਅਮਲਾਂ ਦੇ ਹੋਣਗੇ ਨਬੇੜੇ ਤੇ ਜਾਤ ਕਿਸੇ ਪੁਛਣੀ ਨਹੀਂ.... ਹੱਟ ਖੋਹਲੀ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੇ, ਸੌਦਾ ਲੈਣਗੇ ਨਸੀਬਾਂ ਵਾਲੇ...'

ਬਾਘਾ (ਉਮਰ 25 ਕੁ ਸਾਲ, ਛੋਟੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਤੇ ਮੁੱਛਾਂ, ਪੇਂਡੂ ਕੱਪੜੇ ਪਾਈ) ਮੰਚ ਦੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਇਕ ਲੰਮਾਂ ਬਾਂਸ ਤੇ ਦੋ ਦੁਸਾਂਗੜ ਲਕੜਾਂ ਉੱਤੇ ਬਾਂਸ ਟਿਕਾ ਕੇ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ...

ਭਾਗੂ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਤੋਂ ਵਿਹਲਾ ਹੋ ਕੇ ਬਾਘੇ ਵੱਲ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹੈਰਾਨ ਜਿਹਾ ਹੋ ਕੇ ਬੋਲਦਾ ਹੈ...

- ਭਾਗੂ** : ਓਏ ਕਰੀਰਾਂ ਦਿਆ ਬਾਟਿਆ, ਬਾਘਿਆ! ਇਹ ਕੀ ਕਰੀ ਜਾਂਦੈਂ, ਇਹ ਵੰਝ ਕਾਹਦੇ ਲਈ ਫਸੌਣ ਲਗਿਐਂ ਰਾਹ ਵਿਚ, ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨੂੰ ਡਿੱਕਾ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂ?
- ਬਾਘਾ** : ਡਿੱਕਾ ਪਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਤਾਂ ਫਸਾ ਰਿਹਾਂ।
- ਭਾਗੂ** : ਡਿੱਕਾ ਪਾਉਣ ਵਾਸਤੇ? ਓਏ ਮੈਂ ਤਾਂ ਏਥੇ ਪੌ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠਾਂ ਤੇ ਤੂੰ ਰਾਹ ਈ ਬੰਦ ਕਰਨ ਡਿਹੈਂ। ਪਰ ਦੱਸ ਤਾਂ ਸਹੀ ਰਾਹ ਕਿਉਂ ਬੰਦ ਕਰਨੈਂ। ਓਏ ਕਦੇ ਰਾਹ ਵੀ ਬੰਦ ਕੀਤੇ ਕਿਸੇ ਨੇ, ਤੇ ਫੇਰ ਏਹ ਰਾਹ ਜਿੱਥੋਂ ਦੀ ਲੋਕੀਂ ਬਾਬੇ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਹੋਣ।
- ਬਾਘਾ** : (ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਰੁੱਝਾ ਹੀ) ਤੂੰ ਕਿਹੜਾ ਗੱਡਾ ਲੰਘਾਉਣੈ ਏਥੋਂ ਦੀ ਓਇ, ਬਹਿ ਜਾ ਪਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਕੇ, ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਥੋਂ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦਾ।
- ਭਾਗੂ** : ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਈ ਪੁੱਛਦਾਂ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਐਡਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਇਉਂ ਰਾਹ 'ਚ ਰੋਕ ਪਾਉਂਦੇ। ਕਦੇ ਵਗਦੇ ਰਾਹ ਵੀ ਬੰਦ ਕੀਤੇ ਐ ਕਿਸੇ ਨੇ ਓਇ ਬਾਗਾਂ ਦਿਆਂ ਬੈਂਗਣਾ।
- ਬਾਘਾ** : ਕਈ ਵਾਰੀ ਬੰਦ ਕਰਨੇ ਵੀ ਪੈਂਦੇ ਐ, ਤੇ ਨਾਲੇ ਮੈਂ ਰਾਹ ਬੰਦ ਤਾਂ ਕਰ ਈ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਝੱਲਿਆ ਵੇਖਦਾ ਨਹੀਂ, ਆਹ ਵੰਝ ਇਉਂ ਟਿਕਾਇਐ ਬਈ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਲੰਘਣਾ ਹੋਵੇ ਪਰ੍ਹੇ ਹਟਾ ਕੇ ਲੰਘ ਜਾਵੇ।
- ਭਾਗੂ** : ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਇਹਦੀ ਲੋੜ ਕੀ ਪੈ ਗਈ?
- ਬਾਘਾ** : ਓਇ ਲੋੜ ਪਈਐ ਤਾਂ ਈ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਆਂ ਇਹ ਪੰਗਾ।
- ਭਾਗੂ** : ਲੋੜ ਪਈਐ... ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਡਮਾਕ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਐਵੇਂ ਘਾਣੀਆਂ ਕਿਉਂ ਪਾਉਂਦੈਂ, ਸਿੱਧੀ ਗੱਲ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ?
- ਬਾਘਾ** : ਕਿਉਂ ਲਸੂੜੇ ਵਾਗੂੰ ਚਿੰਬੜ ਗਿਐਂ, ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ

ਐ, ਤੂੰ ਟਿੰਡੀਆਂ ਲੈਣੀਐਂ ਪੁੱਛ ਕੇ। ਐਹ ਲੈ, ਆ ਗਏ ਚੌਧਰੀ ਹੁਰੀਂ, ਪੁੱਛ ਲੈ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ।

ਚੌਧਰੀ (ਉਮਰ 40 ਕੁ ਸਾਲ, ਜਾਤ ਦਾ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਪੇਂਡੂ ਚੌਧਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਕਪੜੇ ਪਾਈ) ਆਉਂਦਾ ਹੈ...

- ਚੌਧਰੀ** : (ਬਾਘੇ ਵੱਲ ਵੇਖਕੇ) ਕਿਉਂ ਬਈ ਹੋ ਗਿਆ ਠੀਕ?
- ਬਾਘਾ** : ਬਿਲਕੁਲ ਜਨਾਬ।
- ਭਾਗੂ** : ਚੌਧਰੀ ਦੀ ਜਨਾਬ ਜੀ, ਇਹ ਕੀ ਹੋਣ ਲੱਗੇ? ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਚੰਦ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਲੱਗੇ ਓਂ?
- ਚੌਧਰੀ** : ਓ ਮਹੰਤਾ, ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਹੁਕਮ ਆਇਐ।
- ਭਾਗੂ** : ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਹੁਕਮ, ਉਹ ਕੀ ਹੁਕਮ ਐ?
- ਚੌਧਰੀ** : ਹੁਕਮ ਇਹ ਐ ਬਈ, ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਨੂੰ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਮਸੂਲ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਏਸ ਵਾਸਤੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਨੂੰ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਭ ਰਾਹਾਂ ਤੇ ਚੌਕੀਦਾਰ ਬਠਾ ਦਿੱਤੇ ਐ।
- ਭਾਗੂ** : ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਨੂੰ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕੋਈ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਤੁਰ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਐ, ਬਈ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੈਰ ਘਸਾਈ ਲੈਣੀ ਐਂ।
- ਚੌਧਰੀ** : ਉਹ ਤਾਂ ਇਕ ਤਰੀਕਾ ਐ, ਬਈ ਲੋਕ ਓਥੇ ਜਾਣੋਂ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਣ।
- ਭਾਗੂ** : ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਣ.... ਕਿਸੇ ਦੇ ਕੀ ਢਿੱਡ ਪੀੜ ਹੁੰਦੀ ਐ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜਾਣ ਨਾਲ।
- ਚੌਧਰੀ** : ਓਏ ਮੂਰਖਾ! ਜੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬੰਦ ਨਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਢਿੱਡ ਈ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ ਕਿਸੇ ਦਾ, ਤੂੰ ਪੀੜ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੈਂ।
- ਭਾਗੂ** : ਉਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਐ ਚੌਧਰੀਆ?
- ਚੌਧਰੀ** : ਉਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ, ਪਰ ਉਹ ਲੱਗਦਾ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਬੈਠੇ ਓਥੇ ਪੀਰ ਬਣਿਆ।

- ਭਾਗੂ** : ਤੂੰ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੈਂ, ਤਮੀਜ਼ ਨਾਲ ਬੋਲ ਓਏ ਚੌਧਰੀਆ! ਓਏ ਨਿੰਮ ਦੇ ਕਰੇਲਿਉ ਉਹ ਕੀ ਆਖਦੈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ?
- ਚੌਧਰੀ** : ਆਖਦੈ, ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੈ ਕਸਾਈ ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੈ ਕੁੱਤੇ, ਅਜੇ ਹੋਰ ਕੀ ਆਖੂ ਉਹ?
- ਭਾਗੂ** : ਬਾਬਾ ਤਾਂ ਰੱਬ ਦਾ ਬੰਦਾ ਐ, ਸੱਚਾ ਸੁੱਚਾ। ਉਹ ਸੱਚ ਕਹਿੰਦੈ ਤਾਂ ਕੌੜਾ ਲਗਦੈ, ਖਰੀਆਂ-ਖਰੀਆਂ ਸੁਣਾਉਂਦੈ ਤਾਂ ਲਗਦੀਆਂ ਮਿਰਚਾਂ।
- ਚੌਧਰੀ** : ਓਏ ਸੱਚਾ ਸੁੱਚਾ ਐ ਕਿ ਕਾਫ਼ਰ ਉਚੱਕਾ ਐ, ਜੇ ਉਹਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਨਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਰਿਆਇਆ ਹੀ ਬਾਗੀ ਬਣਾ ਦੇਣੀ ਐ ਉਹਨੇ।
- ਭਾਗੂ** : ਬਾਗੀ ਬਣਾ ਦੇਣੀ ਐਂ ਕਿ ਬੰਦੇ ਬਣਾ ਦੇਣੀ ਐਂ, ਕੁਰਾਹੇ ਜਾਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਰਾਹ ਪਾਉਣਾ ਮਾੜਾ ਕਿ ਚੰਗਾ?
- ਚੌਧਰੀ** : ਓਏ ਅਹਿਮਕਾ ਨਾਲੇ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬੜੀ ਆਮਦਨੀ ਹੋਉ, ਵਿਚੋਂ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਭੋਰਾ ਭੁਰੂ।
- ਭਾਗੂ** : ਏਦਾਂ ਭਰ ਜਾਉ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਘਰ ਤੇ ਨਾਲੇ ਤੇਰਾ ਢਿੱਡ? ਪਾਪ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨਾਲ ਕਦੇ ਕੋਈ ਤੁਰਿਆ ਨਹੀਂ ਚੌਧਰੀ।
- ਚੌਧਰੀ** : ਆਪਾਂ ਕਿਹੜਾ ਆਵਦੇ ਕੋਲ ਰਖਣੀ ਐਂ, ਮਸਜਦ ਢੱਠੀ ਪਈ ਐ ਸਾਰੀ, ਪਿਛਲੇ ਮੀਹਾਂ 'ਚ ਤਰਲ-ਤਰਲ ਚਿਉਂਦੀ ਸੀ। ਅੱਵਲ ਤਾਂ ਬਣਾ ਦਿਆਂਗੇ ਨਵੀਂ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੁਰੰਮਤ ਨਾਲ ਨਵੀਂ ਵਰਗੀ ਹੀ ਬਣ ਜਾਉ।
- ਭਾਗੂ** : ਮਸਜਦ ਨਵੀਂ ਬਣ ਜਾਉ ਪਰ ਮਨ ਤਾਂ ਪੁਰਾਣਾ ਸ਼ਤਾਨ ਹੀ ਰਹੂ।
- ਚੌਧਰੀ** : ਤੂੰ ਤਾਂ ਅਹਿਮਕ ਐਂ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਤੇਰੀਆਂ ਇਹਨਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੰਨ 'ਚ ਜਾ ਫੂਕ ਮਾਰਤੀ ਤਾਂ ਦੁੱਬਾ ਬਣਾ ਦੇਣਗੇ ਤੇਰਾ ਕੁੱਟ-ਕੁੱਟ ਕੇ।

ਭਾਗੂ : ਰੱਬ ਤੋਂ ਡਰ ਕੇ ਗੱਲ ਕਰ ਓਏ ਬਰਾਨੀ ਤੁੰਮਿਆਂ, ਤੇਰੀਆਂ ਸੜੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਪਾਣੀ ਭਰਦੀਐਂ ਉਸ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਦਾ।

ਚੌਧਰੀ : ਕੌਣ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਮਗਜ਼ ਖਪਾਵੇ, ਅਸੀਂ ਵਿਹਲੇ ਨਹੀਂ ਤੇਰੀ ਬਕਵਾਸ ਸੁਣਨ ਨੂੰ। ਲੈ ਬਈ ਬਾਘਿਆ ਮੈਂ ਚਲਦਾਂ, ਨਜ਼ਾਮਦੀਨ ਵੱਲ ਪਤਾ ਕਰਕੇ ਪਿਆਦਾ ਭੇਜ ਦੇਈਏ। ਸਾਰੇ ਬੰਦੋਬਸਤ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖੀਂ, ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਮਸੂਲ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਨਾ ਨੰਘੇ।
(ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ...)

ਭਾਗੂ : ਓਏ ਲਾ ਲੌ ਜ਼ੋਰ, ਇਹ ਰਾਹ ਹੁਣ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਇਹ ਸੱਚ ਦਾ ਰਾਹ ਐ, ਸੱਚ ਦੇ ਰਾਹ ਕਦੇ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਤੇ ਨਾ ਸੱਚ ਦੇ ਰਾਹ ਤੇ ਤੁਰਨ ਵਾਲੇ ਬੰਦ ਹੁੰਦੇ ਐ ਕਦੀ।

ਬਾਘਾ : ਓਏ ਨਹੀਂ ਬੰਦ ਹੋਣਗੇ ਤਾਂ ਨਾ ਹੋਣ, ਅਸੀਂ ਕਦੋਂ ਕਹਿੰਦੇ ਆਂ ਬੰਦ ਹੋਣ, ਚੰਗੇ ਸਗੋਂ ਮਸੂਲ ਬਣਦਾ ਰਹੂ ਸਾਡਾ।

ਭਾਗੂ : ਓਏ ਕੰਵਲਿਆ, ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਇਹ ਸੜੇ ਸੁਲਤਾਨਾਂ ਤੇ ਚੋਰ ਚੌਧਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਚਾਲਾਂ। ਇਹ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੁਰਖ ਬਣਾ ਕੇ ਆਵਦੇ ਸ਼ਕੰਜੇ 'ਚ ਕੱਸੀ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਐ। ਤੈਨੂੰ ਪਤੈ, ਏਸ ਚੌਧਰੀ ਦੀ ਹਵੇਲੀ 'ਚ ਕੀ ਗੁਲ ਖਿਲਦੇ ਐ ਰੋਜ਼ ਰਾਤ ਨੂੰ। ਪਰ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਇਹਨਾਂ ਹੈਂਕੜਿਆਂ ਦੇ ਪਾਜ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਰਹਿਣਗੇ, ਪਾਪ ਦਾ ਬੇੜਾ ਭਰਕੇ ਡੁਬੂ। ਨਾਨਕ ਵਰਗੇ ਰੱਬ ਦੇ ਬੰਦੇ ਠੰਡ ਵਰਤਾ ਦੇਣਗੇ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ।

ਬਾਘਾ : ਕੀ ਪਤਾ ਐ ਠੰਡ ਵਰਤਾਉਣਗੇ ਕਿ ਆਪ ਹੀ ਬਹਿ ਜਾਣਗੇ ਠੰਡੇ ਹੋ ਕੇ ਤੇ ਨਾਲੇ ਕੱਲ੍ਹ ਕੀਹਨੇ ਵੇਖਿਐ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਕਰਦੇ ਆਂ ਆਪਾਂ ਮੌਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ।

ਭਾਗੂ : ਕਰਦੇ ਓ ਮੌਜਾਂ, ਪਰ ਥੋਡੀਆਂ ਮੌਜਾਂ ਦੇ ਦਿਨ ਖਤਮ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਐ, ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੁੰਬ ਠੱਪ ਹੋਊ ਥੋਡੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਚਿੱਚੜਾਂ ਦੀ।

ਬਾਘਾ : ਓਏ ਤੂੰ ਜਾਹ ਪਰ੍ਹੇ ਮਰ, ਵੱਡਾ ਧਰਮਾਤਮਾ ਬਣਿਆ ਫਿਰਦੈ।

ਰਾਮੀ (ਉਮਰ 35 ਕੁ ਸਾਲ) ਤੇ ਉਸਦੀ ਬੇਟੀ ਘੁੰਮੀ (ਉਮਰ 14 ਕੁ ਸਾਲ) ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਰਾਮੀ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਮੱਘੀ ਲਾਹ ਕੇ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਰੱਖਕੇ ਚੁੰਨੀ ਦੇ ਪੱਲੇ ਨਾਲ ਹਵਾ ਝਲਦੀ ਹੈ...

- ਰਾਮੀ** : (ਭਾਗੂ ਨੂੰ) ਬਾਬਾ ਪਾਣੀ ਪਿਆ, ਵੜੀ ਗਰਮੀ ਐ।
- ਭਾਗੂ** : ਲਉ ਭਾਈ (ਡੱਬੇ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਪਿਆਉਂਦਾ ਹੈ) ਬਹਿ ਜਾ ਪੁੱਤਰ ਬਹਿ ਜਾ, ਸਾਹ ਲੈ ਕੇ ਤੁਰਨਾਂ ਗਾਂਹ ਨੂੰ।
- ਘੁੰਮੀ** : (ਬੈਠ ਕੇ) ਬਾਬਾ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਪਾਣੀ।
- ਭਾਗੂ** : ਹਾਂ, ਹਾਂ ਤੈਨੂੰ ਵੀ ਪੁੱਤਰ (ਪਾਣੀ ਪਿਆ ਕੇ ਦਾਣਿਆਂ ਦੀ ਮੁੱਠ ਦਿੰਦਾ ਹੈ....) ਲੈ ਪੁੱਤਰ ਦਾਣੇ, ਚੱਬ ਲਵੀਂ ਰਾਹ 'ਚ ਭੁੱਖ ਲੱਗੂ ਤਾਂ।
- ਰਾਮੀ** : ਜਾਨ ਪੈ ਗਈ ਜਾਣੀ, ਉਠ ਘੁੰਮੀਏ, ਚੱਲ ਪੁੱਤਰ ਹੁਣ ਬਾਬੇ ਕੋਲ ਚੱਲ ਕੇ ਹੀ ਸਾਹ ਲਵਾਂਗੀਆਂ। (ਮੱਘੀ ਸਿਰ ਤੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਤੁਰ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ.. ਪਰ ਰਾਹ ਵਿਚ ਲਾਏ ਵੰਝ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ...)
- ਘੁੰਮੀ** : ਇਹ ਵੰਝ ਕਾਹਦੇ ਲਈ ਫਸਾਇਐ ਰਾਹ 'ਚ।
- ਬਾਘਾ** : ਕਿਥੈ ਜਾਣੈ ਤੁਸੀਂ?
- ਰਾਮੀ** : ਕਰਤਾਰਪੁਰ, ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਜਾਣੈ।
- ਬਾਘਾ** : ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਜਾਣੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਕੱਢੋ ਪੈਸੇ।
- ਰਾਮੀ** : ਪੈਸੇ, ਕਾਹਦੇ ਪੈਸੇ?
- ਬਾਘਾ** : ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਤੇ ਮਸੂਲ ਲੱਗਦੈ।
- ਰਾਮੀ** : ਹਾਏ ਕੁੜੇ ਕਿੱਡਾ ਜੁਲਮ, ਬਾਬੇ ਦੇ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਾਹਦਾ ਖਰਚਾ? ਨਵਾਂ ਮੂੰਗਲਾ ਕੱਛ 'ਚੋਂ ਕੱਢ ਮਾਰਿਐ, ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਆਹ ਦੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ।
- ਬਾਘਾ** : ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਜੋ ਦੱਸ ਦਿੱਤੈ, ਹੁਣ ਲਿਆਉ ਕੱਢੋ ਪੈਸੇ ਛੇਤੀ ਕਰੋ।

- ਰਾਮੀ : ਪਰ ਪੈਸੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਕਿੱਥੇ, ਜੇ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਚਲੋ ਦੇ ਈ ਦੇਂਦੀਆਂ, ਹੁਣ ਹੈ ਈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਦੇਈਏ ਕਿਥੋਂ?
- ਬਾਘਾ : ਪੈਸੇ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਜਾਓ, ਕੋਈ ਹਕੀਮ ਨੇ ਦਸਿਐ ਬਈ ਜ਼ਰੂਰ ਜਾਣੈ ਅੱਗੇ।
- ਰਾਮੀ : ਹਾਏ ਕੁੜੇ ਐਨੀ ਦੂਰੋਂ ਚੱਲ ਕੇ ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਆਈਆਂ ..
- ਬਾਘਾ : ਐਵੇਂ ਰੱਫੜ ਨਾ ਪਾਓ ਜੇ ਨੰਘਣੈ ਤਾਂ ਪੈਸੇ ਦਿਓ (ਮੱਘੀ ਵੱਲ ਦੇਖਕੇ) ਇਹ ਮੱਘੀ 'ਚ ਕੀ ਐ?
- ਰਾਮੀ : (ਡਰਕੇ) ਇਹ ਤਾਂ ਘੀਉ ਐ ਘੀਉ (ਘੁੰਮੀ ਵੀ ਡਰਕੇ ਜ਼ਰਾ ਪਿੱਛੇ ਹੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ...)
- ਬਾਘਾ : ਘਿਉ, ਚਲੋ ਇਹ ਈ ਦੇ ਦਿਉ, ਮੈਂ ਕਹਿ ਦਿਆਂਗਾ ਬਈ ਪੈਸੇ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸਨ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਘਿਉ ਦੀ ਮੱਘੀ ਰੱਖ ਲਈਐ।
- ਰਾਮੀ : (ਘਬਰਾ ਕੇ) ਨਾ-ਨਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਬਾਬੇ ਦੇ ਲੰਗਰ ਵਾਸਤੇ ਲੈ ਚੱਲੀਆਂ, ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਹੋਰ ਤਾਂ ਕੁਝ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਿਜਾਣ ਲਈ।
- ਬਾਘਾ : (ਮੱਘੀ ਖੋਹ ਕੇ) ਓ ਛੱਡ ਪਰਾਂ, ਝਗੜਾ ਮੁਕਾਓ ਐਵੇਂ ਰਿੱਚ-ਰਿੱਚ ਲਾਈ ਐ।
- ਘੁੰਮੀ : (ਰੋਕੇ) ਮਾਂ, ਹੁਣ ਆਪਾਂ ਕੀ ਕਰਾਂਗੀਆਂ? ਕੀ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵਾਂਗੀਆਂ ਬਾਬੇ ਦੇ ਲੰਗਰ ਵਾਸਤੇ?
- ਬਾਘਾ : ਨੀਂ ਕਿਤੇ ਰਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਉਹ ਘਿਉ ਬਿਣਾ?
- ਰਾਮੀ : ਬਾਬੇ ਦੇ ਤਾਂ ਆਵਦੇ ਘਰ ਕੀ ਘਾਟਾ ਐ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦਾ ਵੀਰਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਆਵਦੀ ਕਮਾਈ ਚੋਂ ਨਿਹਚਾ ਨਾਲ ਲੈ ਚੱਲੀਆਂ। ਮੈਂ ਵੜੀਆਂ ਸਧਰਾਂ ਨਾਲ ਕੱਠਾ ਕੀਤੈ, ਵੇਖ ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਮਾਂ ਵਰਗੀ ਆਂ ਪੁੱਤ! ਲਿਆ ਮੋੜ ਦੇ ਮੱਘੀ।

- ਘੁੰਮੀ** : ਵੀਰ ਬਣ ਕੇ ਦੇ-ਦੇ ਸਾਡਾ ਘਿਉ ਤੇ ਲੰਘ ਜਾਣ ਦੇ ਸਾਨੂੰ।
- ਬਾਘਾ** : ਤੁਸੀਂ ਤੁਰਦੀਆਂ ਹੋਵੋ, ਚਗਲਾਂ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਦੀਆਂ, ਨਵੇਂ ਸਾਕ ਜੋੜਦੀਆਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ, ਚਲੋ, ਚਲੋ ਤੁਰਦੀਆਂ ਹੋਵੋ।
- ਘੁੰਮੀ** : ਵੇਖ ਮਾਂ, ਕਿਵੇਂ ਬੋਲਦੈ, ਕੋਈ ਸ਼ਰਮ ਹਜਾ ਈ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ।
- ਰਾਮੀ** : ਨਾਲੇ ਤਾਂ ਝੱਪਟਾ ਮਾਰ ਕੇ ਘਿਉ ਖੋਹ ਲਿਆ ਤੇ ਉੱਤੋਂ ਆਕੜਦੈ, ਚਟੂਰਾ ਜਿਹਾ।
- ਬਾਘਾ** : ਓ ਤੁਸੀਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਕਿ ਨਹੀਂ, ਗਿੱਲਾ ਪੀਹਣ ਪਾ ਕੇ ਬੈਠ ਗਈਆਂ ਐਂ।
- ਘੁੰਮੀ** : (ਪਿੱਛੇ ਹੋ ਕੇ) ਮਾਂ, ਹੁਣ ਇਹਨੇ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਲਏ ਬਿਨਾਂ ਲੰਘਣ ਤਾਂ ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ, ਤੇ ਪੈਸੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਜੁਗਤ ਸੁੱਝੀ ਐ।
- ਰਾਮੀ** : ਹੈਂ ਕੀ ਜੁਗਤ ਪੁੱਤ, ਦੱਸ ਛੇਤੀ ਦੱਸ।
- ਘੁੰਮੀ** : ਆਪਾਂ ਏਸ ਪਿੰਡ 'ਚ ਚਲੀਆਂ ਚਲੀਏ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਕੰਮ ਮਿਲ ਈ ਜਾਊ ਕਰਨ ਨੂੰ, ਬਸ ਪੈਸੇ ਲੈ ਕੇ ਡੰਮ੍ਹਾਂ ਗੀਆਂ ਇਹਦਾ ਮੱਥਾ ਤੇ ਘਿਉ ਆਪਣਾ ਲੈ ਚੱਲਾਂ ਗੀਆਂ।
- ਰਾਮੀ** : ਗੱਲ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਠੀਕ ਐ ਪੁੱਤ, ਪਰ ਕੰਮ ਵੀ ਕੀਹਤੋਂ ਮੰਗਾਂ ਗੀਆਂ।
- ਘੁੰਮੀ** : ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਦਾ ਘਾਟਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਦੇ। ਕਿਤੇ ਭਾਲ ਈ ਲਵਾਂ ਗੀਆਂ (ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਮੱਘੀ ਚੁੱਕ ਲੈਂਦੀ ਹੈ..) ਲਿਆ ਸਾਡੀ ਮੱਘੀ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਅੱਗੇ, ਚੱਲ ਮਾਂ।
(ਪਿੰਡ ਵਲ ਚਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ...)
- ਬਾਘਾ** : (ਖਿੱਝ ਕੇ) ਵੜੀਆਂ ਚੜੇਲਾਂ ਬਈ, ਠੀਕ ਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਐ ਬਈ ਔਰਤ ਦੀ ਅੜੀ ਬੁਰੀ ਹੁੰਦੀ ਐ, ਅੜ ਨਾ ਜਾਵੇ।
- ਭਾਰੂ** : (ਦੂਰ ਬੈਠਾ ਹੀ) ਵੇਖ ਲਿਆ ਰੰਗ, ਥੋਡੀਆਂ ਰੋਕਾਂ ਕੀ ਕਰਨ ਗੀਆਂ, ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਰਾਹ ਰੋਕੋਗੇ ਲੋਕੀਂ ਸੌ ਰਾਹ ਕੱਢ ਲੈਣਗੇ।

ਨਾਲੇ ਇਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਐ, “ਘਾਲਿ ਖਾਇ ਕਿਛੁ ਹਥਹੁ ਦੇਇ”
ਜਨਤਾ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ ਦਿੱਤੀਆਂ ਐ ਬਾਬੇ ਨੇ।

ਬਾਘਾ : ਅੱਖਾਂ ਖੁੱਲੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਤਾਂ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਗਾਂਹ ਤੁਰ ਜਾਂਦੀਆਂ
ਜਾਂ ਪਿੱਛੇ ਈ ਮੁੜ ਜਾਂਦੀਆਂ, ਧੱਕੇ ਖਾਣ ਪਿੰਡ 'ਚ ਨਾ
ਵੜਦੀਆਂ। ਅੱਖਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਕਿ ਸਗੋਂ ਅੰਨ੍ਹੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ
ਐਂ ਅੰਨ੍ਹੀਆਂ।

ਭਾਗੂ : ਅੰਨ੍ਹੇ ਤਾਂ ਭਰਾਵਾ ਤੁਸੀਂ ਹੋਏ ਹੋ ਤੇ ਨਾਲੇ ਤੇਰੇ ਚੌਧਰੀ। ਬਾਬਾ
ਕਹਿੰਦਾ ਹੁੰਦੈ “ਅੰਧੇ ਏਹਿ ਨ ਆਖੀਅਨਿ ਜਿਨ ਮੁਖਿ ਲੋਇਣ
ਨਾਹਿ॥ ਅੰਧੇ ਸੇਈ ਨਾਨਕਾ ਖਸਮਹੁ ਘੁਬੇ ਜਾਹਿ॥”

ਬਾਘਾ : ਅੱਛਾ, ਅੱਜ ਕਾਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਤੇਰੀ ਤਾਂ ਕਢਾਉਂਦੇ ਆਂ
ਭਗਤੀ, ਨਾਲੇ ਚੌਧਰੀ ਨੂੰ ਅੰਨ੍ਹਾਂ ਕਹਿਣ ਦਾ ਸੁਆਦ ਲੈ ਲਈਂ।

ਭਾਗੂ : (ਹੱਸ ਕੇ) ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਮੇਰੀ ਨਿਕਲੂ ਭਗਤੀ ਕਿ ਤੇਰੀ, ਸਣੇ
ਤੇਰੇ ਕਾਜੀ ਦੀ।

ਝੰਡਾ (ਮਿਸਤਰੀ, ਉਮਰ 40 ਕੁ ਸਾਲ, ਸਾਦੇ ਪੇਂਡੂ ਕਪੜੇ) ਤੇ ਉਸਦਾ
ਸਾਥੀ **ਮੰਗੂ** (ਉਮਰ 25 ਕੁ ਸਾਲ, ਫਟੇ ਪੁਰਾਣੇ ਕਪੜੇ ਪਾਈ) ਆਉਂਦੇ
ਹਨ...

ਭਾਗੂ : ਪਾਣੀ ਪੀ ਲੈ ਬਈ ਜੁਆਨੋ।

ਝੰਡਾ : (ਤੁਰੇ ਜਾਂਦਿਆਂ ਹੀ) ਪਾਣੀ ਹੁਣ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਈ ਜਾ ਕੇ ਪੀਆਂਗੇ
ਬਾਬਾ! ਕਿਉਂ ਬਈ ਮੰਗੂ ਤੂੰ ਪੀਣੈ ਤਾਂ ਪੀ ਲੈ।

ਮੰਗੂ : ਨਾ, ਨਾ, ਹੁਣ ਵਾਹਵਾ ਭਖੇ ਹੋਏ ਆਂ। ਇਹ ਵੰਝ ਜਿਹਾ ਕੀ
ਲਾਇਆ ਪਿਆ ਰਾਹ ਤੇ? (ਵੰਝ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੰਘਣ ਲਗਦੇ ਹਨ)

ਬਾਘਾ : ਓਏ ਠਹਿਰ ਓਏ ਠਹਿਰ, ਬਾਹਲਿਆ ਕਾਹਲਿਆ।

ਝੰਡਾ : ਕਿਉਂ ਬਈ ਕੀ ਗੱਲ ਐ?

ਬਾਘਾ : ਗੱਲ ਇਹ ਐ ਬਈ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣੈ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਤਾਂ ਕੱਢੋ
ਦੋ-ਦੋ ਟਕੇ, ਪੂਰੇ ਚਾਰ ਟਕੇ।

- ਝੰਡਾ** : ਚਾਰ ਟਕੇ.... ਉਹ ਕਾਹਦੇ ਬਈ।
- ਮੰਗੂ** : ਇਹ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਐ? ਸਾਨੂੰ ਸਮਝਾਅ ਤਾਂ ਸਹੀ, ਜ਼ਰਾ ਗੱਲ ਤਾਂ ਕਰ।
- ਬਾਘਾ** : ਓਏ ਸਮਝ ਲੈ, ਸਮਝਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਕੀ ਐ ਇਹਦੇ ਵਿਚ, ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਨੂੰ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਏਥੇ ਮਸੂਲ ਦੇ ਕੇ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦੈ, ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਹੁਕਮ ਐ ਇਹ।
- ਝੰਡਾ** : ਚੰਗੀ ਸਰਕਾਰ ਐ ਇਹ, ਰੱਬ ਦੇ ਭਗਤਾਂ ਤੇ ਵੀ ਕਰ ਲਾਉਂਦੀ ਐ ਜਿਹੜੀ।
- ਮੰਗੂ** : ਲੈ ਬਈ ਝੰਡਿਆ ਯਾਰਾ, ਹੋ ਗਈ ਝੰਡ, ਕਰ ਲੈ ਘਿਉ ਨੂੰ ਭਾਂਡਾ। ਰੋਜ਼ ਕਹਿੰਦਾ ਸੈਂ, ਬਾਬੇ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਚੱਲੀਏ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਮੇਰੇ ਕਰਮ ਚੰਗੇ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਮੰਗਤਾ ਕਿਉਂ ਬਣਦਾ, ਤੂੰ ਰੋਜ਼ ਕਹਿੰਦਾ ਸੈਂ ਇਹ ਕੰਮ ਛੱਡਦੇ।
- ਝੰਡਾ** : ਓਏ ਘਬਰਾਉਂਦਾ ਕਿਉਂ ਐ ਮੰਗੂ?
- ਮੰਗੂ** : ਨਾ-ਨਾ, ਘਬਰਾਣਾ ਕਾਹਦਾ ਐ ਪਰ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਆਂ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਮੰਗਦਾ ਸੀ ਨਾ, ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰੋਕਦਾ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਤੋਂ, ਤੇ ਨਾਲੇ ਮੈਂ ਹਲੀਮੀ ਨਾਲ ਸੌ-ਸੌ ਵਾਸਤੇ ਪਾਉਂਦਾ ਸਾਂ ਤੇ ਤਾਂ ਜਾ ਕੇ ਕਿਧਰੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਮਨ ਮਿਹਰ ਪੈਂਦੀ ਸੀ ਤੇ ਆਟੇ ਦੀ ਚੁਟਕੀ ਮਿਲਦੀ। ਤੇ ਤੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਸੈਂ ਮੰਗਣਾ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਐ, ਤੇ ਆਹ (ਬਾਘੇ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਕੇ) ਮੰਗਦੈ, ਤੇ ਮੰਗਦਾ ਵੀ ਹੈਂਕੜਕੇ ਐ।
- ਬਾਘਾ** : ਬਹੁਤਾ ਮੂੰਹ ਨਾ ਮਾਰ ਓਏ।
- ਝੰਡਾ** : ਵੇਖ ਭਾਈ ਐਹ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਭਰਾ ਈ ਐ, ਜਦੋਂ ਦੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਯਾਰੀ ਲੱਗੀਐ, ਮੰਗਣਾ ਛੱਡ ਗਿਐ ਤੇ ਮੈਂ ਮਜ਼ੂਰ ਆਂ ਦਿਹਾੜੀ ਕਰਕੇ ਰੋਟੀ ਖਾਂਦਾ ਆਂ, ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਪੈਸੇ ਕਿੱਥੋਂ ਆਏ।
- ਬਾਘਾ** : ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਸ ਕਾਫ਼ਰ ਦੇ ਭਗਤ ਕਿਹੋ ਜਹਿਐ, ਜਿਹੜਾ ਵੀ

ਆਉਂਦੈ ਨੰਗ-ਮਲੰਗ ਈ ਹੁੰਦੈ। ਉਹੋ ਜਹੀ ਸਰਕਾਰ ਐ, ਕਰਲੋ ਉਗਰਾਹੀ ਭਰ ਲੋ ਝੋਲੀਆਂ।

- ਝੰਡਾ** : ਭਾਈ ਇਕ ਬਾਬੇ ਨੇ ਈ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਸੁਣੀਐ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹੁਣ ਤਾਈਂ ਹਰ ਕੋਈ ਅਮੀਰਾਂ ਦਾ ਈ ਗੁਰੂ ਪੀਰ ਬਣਦਾ ਰਿਹੈ। ਸਾਡੀ ਤਾਂ ਮਸਾਂ ਕਿਸਮਤ ਜਾਗੀ ਐ, ਜੋ ਬਾਬੇ ਨੇ ਸਾਡੀ ਹਾਮੀ ਭਰੀ ਐ। ਜਾਂ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਹੁਣ ਕਰ ਦੇਉ ਮਾਲਾ ਮਾਲ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਆਪ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਵਸੂ, ਗਰੀਬਾਂ 'ਚ।
- ਬਾਘਾ** : ਤੁਹਾਡੇ ਵਰਗੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਈ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਭੂਏ ਚੜ੍ਹਾਇਐ, ਬੰਦਾ ਆਵਦੀ ਅਕਾਤ ਤਾਂ ਪਛਾਣੇ, ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਭਗਤੀਆਂ ਸਿਰ ਤੇ ਚੁੱਕੀ ਫਿਰਦੇ ਐ। ਦਫੇ ਹੋਵੇ, ਪਰੇ ਮਰੇ ਜਾ ਕੇ।
(ਝੰਡਾ ਤੇ ਮੰਗੂ ਅੱਗੇ ਲੰਘਣ ਲਗਦੇ ਹਨ...)
- ਦੋਵੇਂ** : ਤੇਰਾ ਭਲਾ ਹੋਵੇ, ਸ਼ਾਵਾਸ਼ੇਹ।
- ਬਾਘਾ** : ਓਏ ਓਏ, ਵੱਡੇ ਚਲਾਕ, ਅੱਗੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਐ ਮੈਂ? ਚੁਕ ਲਿਆ ਬੂਥਾ ਗਾਂਹ ਨੂੰ (ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਮੋੜਦਾ ਹੈ...)
- ਝੰਡਾ** : ਕੌੜਾ ਕਾਹਨੂੰ ਹੁੰਦੈ ਭਾਈ?
- ਮੰਗੂ** : ਲੈ ਝੰਡਿਆ ਯਾਰਾ ਹੁਣ ਆਪਾਂ ਕੀ ਕਰੀਏ।
- ਝੰਡਾ** : ਘਬਰਾ ਨਾ ਮੰਗੂ, ਆਪਾਂ ਚਲਦੇ ਆਂ ਪਿੰਡ ਵਿਚ, ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਮੰਜਾ ਪੀੜੀ ਠੋਕ ਦੂ ਤੇ ਤੂੰ ਵੀ ਕੋਈ ਛੋਟਾ-ਮੋਟਾ ਕੰਮ ਕਰ ਲਈਂ। ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਦੋ ਕੜਾਹੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਮਿੱਟੀ ਈ ਸੁੱਟ ਦੇਵੀਂ, ਇਹੋ ਈ ਐ ਨਾ ਅੱਜ ਰੋਟੀ ਨਹੀਂ ਖਾਵਾਂਗੇ, ਨਕਦ ਦਿਹਾੜੀ ਲੈ ਲਵਾਂਗੇ ਤੇ ਮਾਰਾਂਗੇ ਪੈਸੇ ਇਹਦੇ ਮੱਥੇ।
- ਮੰਗੂ** : ਝੰਡਿਆ ਯਾਰਾ! ਅੱਗਾ ਤੇਰਾ ਤੇ ਪਿੱਛਾ ਮੇਰਾ, ਜਦੋਂ ਸਿਰ ਉਖਲੀ 'ਚ ਦੇ ਲਿਆ ਫੇਰ ਮੋਹਲਿਆਂ ਤੋਂ ਕੀ ਡਰਨਾ। ਚੱਲ ਛੇਤੀ ਕਰ, ਮੇਰੇ ਮਨ 'ਚ ਇਹੋ ਲੱਗੀ ਐ ਬਈ ਕਦੋਂ ਦੇਖਾਂਗੇ ਜਾ ਕੇ ਬਾਬੇ ਨੂੰ।

- ਝੰਡਾ** : ਸਬਰ ਤੇ ਸੰਤੋਖ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲਈਏ ਨਾ, ਤਾਂ ਸਭ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਆਸਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਮੰਗੂ।
- ਮੰਗੂ** : ਹੋਰ ਸੱਭ ਠੀਕ ਐ, ਪਰ ਬਾਬੇ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਭੁੱਖ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਹੁਣ ਸਹਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਅਹਿ ਪੌਂ ਆਲੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛੀਏ ਕਿਤੇ ਇਹ ਵੀ ਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੋਵੇ ਚਾਰੇ ਚੱਕ ਕੇ।
- ਝੰਡਾ** : ਪਿੰਡ 'ਚ ਬਥੇਰਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਊ।
(ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ...)
- ਬੱਚੀ** : ਇੱਕ ਬੱਚੀ (6 ਕੁ ਸਾਲ ਦੀ) ਰੋਟੀ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ...
: (ਬਾਬੇ ਨੂੰ) ਬਾਬਾ ਐਹ ਲੈ ਰੋਟੀ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਛੇਤੀ-ਛੇਤੀ ਜਾਣੈ।
- ਭਾਗੂ** : ਕਿਉਂ ਪੁੱਤਰ ਕੀ ਕਰਨੈ ਛੇਤੀ-ਛੇਤੀ ਜਾ ਕੇ?
- ਬਾਘਾ** : (ਦੂਰ ਬੈਠਾ ਹੀ) ਆਵਦੀ ਸੱਸ ਦਾ ਸਿਰ ਕਰਨੈ ਇਹਨੇ ਛੇਤੀ-ਛੇਤੀ ਜਾ ਕੇ।
- ਬੱਚੀ** : ਤੂੰ ਕਰਨੈ ਆਵਦੀ ਸੱਸ ਦਾ ਸਿਰ।
- ਬਾਘਾ** : ਹੈ ਭੂਤਨੀ ਜੇਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ।
- ਬੱਚੀ** : (ਭਾਗੂ ਨੂੰ) ਬਾਬਾ ਗਣਤੇ ਕੇ ਘਰ ਨਾ ਕੋਈ ਦੋ ਬੁੜੀਆਂ ਜਹੀਆਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਵਾਤ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ ਲਾਉਂਦੀਆਂ ਐਂ, ਇਕ ਤਾਂ ਬੁੜੀ ਜੇਹੀ ਐ ਨਾਲ ਇਕ ਕੁੜੀ ਐ, ਉਹ ਕੁੜੀ ਨਾ ਬੜਾ ਸੋਹਣਾ ਗਾਉਂਦੀ ਸੀ।
- ਬਾਘਾ** : ਉਹੋ ਹੋਣੀਆਂ ਭਗਤਣੀਆਂ।
- ਬੱਚੀ** : ਐਵੇਂ ਬੋਲੀ ਜਾਊਗਾ।
- ਭਾਗੂ** : (ਪਿਆਰ ਦੇ ਕੇ) ਕੀ ਗਾਉਂਦੀਆਂ ਸੀ ਪੁੱਤਰ?
- ਬੱਚੀ** : ਦੱਸਾਂ.... (ਦੋ ਤਿੰਨ ਟੱਪੇ ਗਾਉਂਦੀ ਹੈ..) ਹੱਟ ਖੋਹਲੀ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੇ, ਸੌਦਾ ਲੈਣਗੇ ਨਸੀਬਾਂ ਵਾਲੇ, ਹੱਟ ਖੋਹਲੀ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੇ, ਵਿਚ ਸੌਦਾ ਪਾਇਆ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ.. ਇਕ ਕਹਿੰਦੀ

ਸੀ..(ਯਾਦ ਕਰਕੇ) ..ਹਾਂ... ਹਾਂ ਜੇ ਤੈਂ ਬੰਦਿਆ ਜੱਗ ਜਿਤਣੈ,
ਪਹਿਲਾਂ ਮਨ ਪਾਪੀ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਲੈ।

ਭਾਗੂ : ਸ਼ਾਵਾਸ਼ੇਹ ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰ ਦੇ।

ਬੱਚੀ : ਚੰਗਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਜਾਂਦੀ ਆਂ, ਹੋਰ ਵੀ ਸਿਖੁੰਗੀ ਜਾ ਕੇ।

(ਦੌੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ...)

ਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਿਲਖੀ ਰਾਮ (ਉਮਰ 60 ਕੁ ਸਾਲ, ਸਾਫ ਕਪੜੇ) ਤੇ **ਜਮਾਲ**
(ਉਮਰ 20 ਕੁ ਸਾਲ, ਇਸ ਦੇ ਕਪੜੇ ਵੀ ਸਾਫ ਸੁਥਰੇ ਹਨ) ਆਉਂਦੇ
ਹਨ। ਸ਼ਾਹ ਜੀ ਕਪੜਾ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਵਿਛਾ ਕੇ ਬੈਠਦੇ ਹਨ। ਜਮਾਲ ਵੀ
ਇਕ ਪਾਸੇ ਬੈਠਦਾ ਹੈ...

ਜਮਾਲ : ਸ਼ਾਹ ਜੀ, ਥੱਕ ਗਏ ਓ ਨਾ। ਮੈਂ ਥੋਨੂੰ ਏਸੇ ਲਈ ਆਖਦਾ ਸਾਂ
ਕਿ ਰੱਬ ਆਪਾਂ ਨਦੀ ਦੇ ਪੁਲ ਤੱਕ ਲੈ ਚੱਲੀਏ।

ਸ਼ਾਹ ਜੀ : ਨਹੀਂ ਬਰਖੁਰਦਾਰ, ਥਕਾਵਟ ਕਾਹਦੀ ਐ। ਤੇ ਆਪਾਂ ਰੱਬ ਵਾਲੇ
ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਵੀ ਇਹੋ ਸੀ ਬਈ ਸੂਰਜ ਨਿਕਲਦੇ ਨਾਲ ਤੈਨੂੰ
ਛੱਡ ਦਿਆਂਗੇ।

ਜਮਾਲ : ਉਹ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ ਖੈਰ, ਪਰ ਆਪਾਂ ਆਖਦੇ ਤਾਂ ਉਹ ਮੰਨ ਈ
ਜਾਂਦਾ, ਉਹਨੇ ਤਾਂ ਪੈਸੇ ਲੈਣੇ ਸੀ।

ਸ਼ਾਹ ਜੀ : ਪੈਸੇ ਤਾਂ ਖੈਰ ਲੈਣੇ ਸੀ ਪਰ ਬਰਖੁਰਦਾਰ ਉਹਦੇ ਬਲਦ ਵੀ
ਵਿਚਾਰੇ ਥੱਕੇ ਪਏ ਸੀ। ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਉਹਨੇ ਹੌਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣ
ਦਿੱਤੇ, ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਮੂੰਹੋਂ ਬੋਲਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵਿਚਾਰਿਆਂ ਨੇ।

ਜਮਾਲ : ਚਲੋ ਠੀਕ ਐ ਹੁਣ ਨਦੀ ਲੰਘ ਕੇ ਵੇਖੀ ਜਾਊ।

ਭਾਗੂ : ਪਾਣੀ ਪਿਆਵਾਂ ਜੀ।

ਸ਼ਾਹ ਜੀ : ਠਹਿਰ ਕੇ ਪੀਂਦੇ ਹਾਂ।

ਜਿਉਣਾ (ਉਮਰ 25 ਕੁ ਸਾਲ, ਪੇਂਡੂ ਸਾਦੇ ਕਪੜੇ, ਤੇ ਹੱਥ ਵਿਚ
ਪਰਾਣੀ ਫੜੀ ਹੈ) ਆਉਂਦਾ ਹੈ...

ਜਿਉਣਾ : ਸਤਿ ਕਰਤਾਰ ਭਾਈ ਜੀ।

ਸ਼ਾਹ ਜੀ : ਸਤਿ ਕਰਤਾਰ ਭਾਈ, ਅੱਗੇ ਜਾਣੈ ਜੁਆਨਾਂ?

ਜਿਉਣਾ : ਹਾਂ ਭਾਈ ਜੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਪਹੁੰਚਣੈਂ। ਤੇ ਤੁਸੀਂ ...

ਸ਼ਾਹ ਜੀ : ਅਸੀਂ ਵੀ, ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਹੀ ਜਾਣੈ। ਬਹਿ ਜਾ, ਚਲਦੇ ਆਂ, ਕੱਠੇ ਤੁਰੇ ਚਲਾਂਗੇ।

ਜਿਉਣਾ : ਸਾਥ ਵਿਚ ਵਾਟ ਸੌਖੀ ਮੁੱਕ ਜੂ, ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਮੀਆਂ ਜੀ?

ਜਮਾਲ : ਹਾਂ, ਮੈਂ ਤੇ ਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਈ ਆਂ।

ਜਿਉਣਾ : ਹੱਛਾ-ਹੱਛਾ, ਪਿੱਛੋਂ ਕਿੱਥੋਂ ਕੁ ਆਏ ਓ?

ਜਮਾਲ : ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਤੋਂ।

ਜਿਉਣਾ : (ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ) ਹੱਛਾ! ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਹੋਣਗੇ।

ਸ਼ਾਹ ਜੀ : ਹਾਂ ਬਰਖੁਰਦਾਰ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਵੇਖਿਆ ਜਦ ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਵੇਰ ਸਾਡੇ ਜੈ ਰਾਮ ਦੇ ਘਰ ਆਏ। ਮੇਰਾ ਘਰ ਜੈ ਰਾਮ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਐ। ਉਦੋਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਅਜੇ ਲਵੀ ਉਮਰ ਦੇ ਈ ਸੀ। ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਤਾਂ ਨਿਆਣੇ ਲੱਗਣ ਪਰ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਵੱਡਿਆਂ-ਵੱਡਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰੁਤਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਆਉਂਦਿਆਂ ਈ ਸਾਡੇ ਮਹੱਲੇ ਦੀ ਤਾਂ ਰੌਣਕ ਵਧ ਗਈ। ਵੇਖਦਿਆਂ ਭੁੱਖ ਲਹਿੰਦੀ ਸੀ, ਬੋਲਦੇ ਤਾਂ ਜਾਣੇ ਮੂੰਹੋਂ ਫੁੱਲ ਕਿਰਦੇ।

ਜਿਉਣਾ : ਇਉਂ ਈ ਸੁਣਿਐ। ਪਰ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖੇ ਤੇ ਸੁਣੇ 'ਚ ਬਹੁਤ ਫ਼ਰਕ ਹੁੰਦੈ।

ਸ਼ਾਹ ਜੀ : ਉਹ ਤਾਂ ਠੀਕ ਐ। ਜੋ ਦੇਖੇ ਉਹ ਜਾ ਕੇ ਗੱਲ ਕਰੇ, ਬੱਸ ਸਾਰੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ 'ਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੋ ਫੈਲ ਗਈ। ਜਿੱਥੇ ਜਾਣ, ਲੋਕ ਆ ਝੁਰਮਟ ਪਾਉਣ, ਅੱਗੇ-ਅੱਗੇ ਬਾਬਾ, ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਲੋਕ। ਕੀ ਗਰੀਬ, ਕੀ ਅਮੀਰ, ਕਿਆ ਵੱਡਾ, ਕਿਆ ਛੋਟਾ, ਕਿਆ ਹਿੰਦੂ, ਕਿਆ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਸੱਭ ਬਾਬੇ ਦੇ ਤੇ ਬਾਬਾ ਸੱਭ

ਦਾ। ਇਥੋਂ ਤਾਈਂ ਕਿ ਲੋਧੀ ਸੁਲਤਾਨ ਵੀ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇ ਬਿਨਾਂ ਰੋਟੀ ਨਾ ਖਾਂਦਾ।

ਜਮਾਲ : ਅੱਬਾ ਬਤਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਨਾਨਕ ਸ਼ਾਹ ਜੀ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਇਉਂ ਲੱਗਦਾ ਜੈਸੇ ਆਸਮਾਨ ਤੋਂ ਇਲਾਹੀ ਨੂਰ ਬਰਸ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ।

ਜਿਉਣਾ : ਬਾਪੂ ਵੀ ਦੱਸਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਨਜ਼ਰ ਭਰ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇਉਂ ਲੱਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਕ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹ ਆਇਆ ਹੋਵੇ ਤੇ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਚਾਨਣ ਦੇ ਭਾਂਬੜ ਬਲ ਉੱਠੇ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਦੋਂ ਮੇਰਾ ਸਿਰ ਬਾਬੇ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਜਾ ਟਿਕਿਆ।

ਜਮਾਲ : ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਕੀਤੇ ਐ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ?

ਜਿਉਣਾ : ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਪਹਿਲੀ ਵੇਰ ਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਆਂ ਬਾਬੇ ਦੇ। ਬਾਪੂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਲੋਕ ਬਾਬੇ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨ ਲੱਗ ਜਾਣ ਤਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਸੁਰਗ ਬਣ ਜਾਏ ਸੁਰਗ।

ਜਮਾਲ : ਤੇਰਾ ਬਾਪ ਕਿਆ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ ਭਾਈ ਜੀ?

ਜਿਉਣਾ : ਕੀ ਪੁਛਦੈ ਤੂੰ ਭਰਾਵਾ ਤੇ ਕੀ ਦੱਸਾਂ... (ਹੌਕਾ ਭਰਕੇ) ਮੇਰਾ ਬਾਪੂ ਇਕ ਨਾਮੀ ਡਾਕੂ ਸੀ। ਬੜੇ ਡਾਕੇ ਮਾਰੇ ਤੇ ਬੜੇ ਕਤਲ ਕੀਤੇ ਸੀ ਉਹਨੇ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਘਾਣੀ ਇਉਂ ਬਣੀ.. ਬਈ, ਜਿਸ ਘਰ ਬਾਪੂ ਗਿਆ ਡਾਕਾ ਮਾਰਨ, ਉਸੇ ਘਰ ਅੱਗੇ ਬੈਠੇ ਉਤਰੇ ਬਾਬਾ ਜੀ। ਬੱਸ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਦਸਿਐ ਨਾ ਬਈ ਅੱਖਾਂ ਮਿਲਦਿਆਂ ਈ ਮੇਰੇ ਬਾਪੂ ਦੀ ਜੂਨ ਬਦਲਗੀ, ਬਾਬੇ ਤੋਂ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਲੈ ਕੇ ਸੌਖੇ ਦੀਆਂ ਝੁੱਗੀਆਂ 'ਚ ਆ ਸੀਰੀ ਰਲਿਆ।

ਬਾਘਾ : (ਜੋ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸੁਣ ਰਿਹਾ ਸੀ) ਗਪੌੜ ਸੁਣੋਂ ਇਹਨਾਂ ਗਪੌੜੀਆਂ ਦੇ।

ਜਿਉਣਾ : ਤੂੰ ਕੌਣ, ਅਖੇ ਮੈਂ ਖਾਹ-ਮਖਾਹ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਬੁਲਾਇਐ ਤੈਨੂੰ?

ਜਮਾਲ : ਚਲੋ ਭਾਈ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਕਾਹਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਕਰਨੈ।

ਸ਼ਾਹ ਜੀ : ਸਤਿ ਕਰਤਾਰ ਭਾਈ, ਅੱਗੇ ਜਾਣੈ ਜੁਆਨਾਂ?

ਜਿਉਣਾ : ਹਾਂ ਭਾਈ ਜੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਪਹੁੰਚਣੈਂ। ਤੇ ਤੁਸੀਂ ...

ਸ਼ਾਹ ਜੀ : ਅਸੀਂ ਵੀ, ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਹੀ ਜਾਣੈ। ਬਹਿ ਜਾ, ਚਲਦੇ ਆਂ, ਕੱਠੇ ਤੁਰੇ ਚਲਾਂਗੇ।

ਜਿਉਣਾ : ਸਾਥ ਵਿਚ ਵਾਟ ਸੌਖੀ ਮੁੱਕ ਜੂ, ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਮੀਆਂ ਜੀ?

ਜਮਾਲ : ਹਾਂ, ਮੈਂ ਤੇ ਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਈ ਆਂ।

ਜਿਉਣਾ : ਹੱਛਾ-ਹੱਛਾ, ਪਿੱਛੋਂ ਕਿੱਥੋਂ ਕੁ ਆਏ ਓ?

ਜਮਾਲ : ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਤੋਂ।

ਜਿਉਣਾ : (ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ) ਹੱਛਾ! ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਹੋਣਗੇ।

ਸ਼ਾਹ ਜੀ : ਹਾਂ ਬਰਖੁਰਦਾਰ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਵੇਖਿਆ ਜਦ ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਵੇਰ ਸਾਡੇ ਜੈ ਰਾਮ ਦੇ ਘਰ ਆਏ। ਮੇਰਾ ਘਰ ਜੈ ਰਾਮ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਐ। ਉਦੋਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਅਜੇ ਲਵੀ ਉਮਰ ਦੇ ਈ ਸੀ। ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਤਾਂ ਨਿਆਣੇ ਲੱਗਣ ਪਰ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਵੱਡਿਆਂ-ਵੱਡਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰੁਤਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਆਉਂਦਿਆਂ ਈ ਸਾਡੇ ਮਹੱਲੇ ਦੀ ਤਾਂ ਰੌਣਕ ਵਧ ਗਈ। ਵੇਖਦਿਆਂ ਭੁੱਖ ਲਹਿੰਦੀ ਸੀ, ਬੋਲਦੇ ਤਾਂ ਜਾਣੇ ਮੂੰਹੋਂ ਫੁੱਲ ਕਿਰਦੇ।

ਜਿਉਣਾ : ਇਉਂ ਈ ਸੁਣਿਐ। ਪਰ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖੇ ਤੇ ਸੁਣੇ 'ਚ ਬਹੁਤ ਫ਼ਰਕ ਹੁੰਦੈ।

ਸ਼ਾਹ ਜੀ : ਉਹ ਤਾਂ ਠੀਕ ਐ। ਜੇ ਦੇਖੇ ਉਹ ਜਾ ਕੇ ਗੱਲ ਕਰੇ, ਬੱਸ ਸਾਰੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ 'ਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੋ ਫੈਲ ਗਈ। ਜਿੱਥੇ ਜਾਣ, ਲੋਕ ਆ ਝੁਰਮਟ ਪਾਉਣ, ਅੱਗੇ-ਅੱਗੇ ਬਾਬਾ, ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਲੋਕ। ਕੀ ਗਰੀਬ, ਕੀ ਅਮੀਰ, ਕਿਆ ਵੱਡਾ, ਕਿਆ ਛੋਟਾ, ਕਿਆ ਹਿੰਦੂ, ਕਿਆ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਸੱਭ ਬਾਬੇ ਦੇ ਤੇ ਬਾਬਾ ਸੱਭ

ਦਾ। ਇਥੋਂ ਤਾਈਂ ਕਿ ਲੋਧੀ ਸੁਲਤਾਨ ਵੀ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇ ਬਿਨਾਂ ਰੋਟੀ ਨਾ ਖਾਂਦਾ।

ਜਮਾਲ : ਅੱਬਾ ਬਤਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਨਾਨਕ ਸ਼ਾਹ ਜੀ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਇਉਂ ਲੱਗਦਾ ਜੈਸੇ ਆਸਮਾਨ ਤੋਂ ਇਲਾਹੀ ਨੂਰ ਬਰਸ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ।

ਜਿਉਣਾ : ਬਾਪੂ ਵੀ ਦੱਸਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਨਜ਼ਰ ਭਰ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇਉਂ ਲੱਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਕ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹ ਆਇਆ ਹੋਵੇ ਤੇ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਚਾਨਣ ਦੇ ਭਾਂਬੜ ਬਲ ਉੱਠੇ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਦੋਂ ਮੇਰਾ ਸਿਰ ਬਾਬੇ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਜਾ ਟਿਕਿਆ।

ਜਮਾਲ : ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਕੀਤੇ ਐ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ?

ਜਿਉਣਾ : ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਪਹਿਲੀ ਵੇਰ ਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਆਂ ਬਾਬੇ ਦੇ। ਬਾਪੂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਲੋਕ ਬਾਬੇ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨ ਲੱਗ ਜਾਣ ਤਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਸੁਰਗ ਬਣ ਜਾਏ ਸੁਰਗ।

ਜਮਾਲ : ਤੇਰਾ ਬਾਪ ਕਿਆ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ ਭਾਈ ਜੀ?

ਜਿਉਣਾ : ਕੀ ਪੁਛਦੈਂ ਤੂੰ ਭਰਾਵਾ ਤੇ ਕੀ ਦੱਸਾਂ... (ਹੌਕਾ ਭਰਕੇ) ਮੇਰਾ ਬਾਪੂ ਇਕ ਨਾਮੀ ਡਾਕੂ ਸੀ। ਬੜੇ ਡਾਕੇ ਮਾਰੇ ਤੇ ਬੜੇ ਕਤਲ ਕੀਤੇ ਸੀ ਉਹਨੇ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਘਾਣੀ ਇਉਂ ਬਣੀ.. ਬਈ, ਜਿਸ ਘਰ ਬਾਪੂ ਗਿਆ ਡਾਕਾ ਮਾਰਨ, ਉਸੇ ਘਰ ਅੱਗੇ ਬੈਠੇ ਉਤਰੇ ਬਾਬਾ ਜੀ। ਬੱਸ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਦਸਿਐ ਨਾ ਬਈ ਅੱਖਾਂ ਮਿਲਦਿਆਂ ਈ ਮੇਰੇ ਬਾਪੂ ਦੀ ਜੂਨ ਬਦਲਗੀ, ਬਾਬੇ ਤੋਂ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਲੈ ਕੇ ਸੌਖੇ ਦੀਆਂ ਝੁੱਗੀਆਂ 'ਚ ਆ ਸੀਰੀ ਰਲਿਆ।

ਬਾਪਾ : (ਜੋ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸੁਣ ਰਿਹਾ ਸੀ) ਗਪੌੜ ਸੁਣੋਂ ਇਹਨਾਂ ਗਪੌੜੀਆਂ ਦੇ।

ਜਿਉਣਾ : ਤੂੰ ਕੌਣ, ਅਖੇ ਮੈਂ ਖਾਹ-ਮਖਾਹ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਬੁਲਾਇਐ ਤੈਨੂੰ?

ਜਮਾਲ : ਚਲੋ ਭਾਈ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਕਾਹਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਕਰਨੈ।

ਬਾਘਾ : ਕੀੜੀ ਟੱਪੂ ਤਾਂ ਕੀ ਪਹਾੜ ਢਾ ਦੂ?

ਭਾਗੂ : ਤੁਸੀਂ ਨਾ ਬੋਲੋ ਸ਼ੇਰਾ, ਮੂਰਖ ਨਾਲ ਬੋਲਣ ਦਾ ਕੋਈ ਫ਼ਾਇਦਾ
ਐ?

ਜਿਉਣਾ : (ਗੁੱਸਾ ਪੀ ਕੇ) ਹਾਂ, ਮੀਆਂ ਜੀ! ਬਾਪੂ ਨੇ ਜਦ ਸੁਣਿਆ ਬਾਬੇ
ਬਾਬੇ ਨੇ ਆਵਦਾ ਨਗਰ ਵਸਾਇਐ, ਤਾਂ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਬਾਬੇ ਦੇ
ਸੀਰੀ ਰਲ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਪਰ
ਦਾਤੇ ਨੂੰ ਕੁਸ਼ ਹੋਰ ਈ ਮਨਜ਼ੂਰ ਸੀ, ਅਚਾਨਕ ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਤਾਪ
ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਤੇ ਬਾਪੂ ਤੁਰਦਾ ਹੋਇਆ। ਪਰ ਜਾਂਦਾ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿ
ਗਿਆ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਜਾ ਕੇ ਬਾਬੇ ਕੋਲ ਰਹਿਣ ਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲਈ।

ਜਮਾਲ : ਤਾਂ ਹੁਣ ਤੂੰ ਉਥੇ ਹੀ ਰਹਿ ਪੈਣਾ ਏ?

ਜਿਉਣਾ : ਹਾਂ, ਜੇ ਬਾਬੇ ਨੇ ਰੱਖ ਲਿਆ ਤਾਂ।

ਸ਼ਾਹ ਜੀ : (ਜੋ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸੁੱਤਾ ਰਿਹਾ ਸੀ) ਉਹ ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਅੱਖ ਈ ਲੱਗ
ਗਈ ਸੀ। ਚਲੋ ਬਈ ਉਠੋ।

ਭਾਗੂ : ਲਓ ਭਾਈ ਪਾਣੀ ਪੀ ਲੌ, ਫੇਰ ਤੁਰਿਓ। (ਪਾਣੀ ਪਿਆਉਂਦਾ
ਹੈ...)

ਜਿਉਣਾ : (ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਹੋਇਆ) ਔਹ ਇਕ ਰੱਬ ਆਇਐ, ਖੜੋ ਗਿਐ,
ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ 'ਚ ਇਹ ਵੀ ਕੋਈ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦਾ ਰਾਹੀ ਹੋਣੈ।

ਜਮਾਲ : ਇਕ ਔਰਤ ਉੱਤਰੀ ਐ ਵਿਚੋਂ, ਕੋਈ ਬੇਗਮ ਲਗਦੀ ਐ,
ਨਾਲ ਇਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਵੀ ਐ, ਇਧਰ ਹੀ ਆ ਰਹੇ ਨੇ।
(ਸ਼ਬਦ ਗਾਉਣ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ...)

“ਸਾਜਨ ਤੇਰੇ ਚਰਨ ਕੀ ਹੋਇ ਰਹਾ ਸਦ ਧੂਰਿ ॥

ਨਾਨਕ ਸਰਣਿ ਤੁਹਾਰੀਆ ਪੇਖਉ ਸਦਾ ਹਜ਼ੂਰਿ ॥”

ਜਿਉਣਾ : ਇਹ ਤਾਂ ਗਾ ਰਹੀ ਐ।

ਜਮਾਲ : ਬੜੀ ਸ਼ੀਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਐ। ਅੱਲਾ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ।

ਸ਼ਾਹ ਜੀ : ਇਹ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਗਾ ਰਹੀ ਐ।

ਆਵਾਜ਼ : “ਮੈ ਬਨਜਾਰਨਿ ਰਾਮ ਕੀ ॥

ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਵਖਰੁ ਵਾਪਾਰੁ ਜੀ ॥”

ਸ਼ਾਹ ਜੀ : ਬਿਲਾ ਸ਼ੱਕ ਇਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਐ। ਆ ਲੈਣ ਦਿਉ,
ਕੱਠੇ ਈ ਤੁਰਦੇ ਆਂ, ਵਾਹਵਾ ਰੌਣਕ ਲੱਗੀ ਚਲੂ।

(ਆਵਾਜ਼ ਉੱਚੀ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ..)

ਆਵਾਜ਼ : “ਹਰਣੀ ਹੋਵਾ ਬਨਿ ਬਸਾ ਕੰਦ ਮੂਲ ਚੁਣਿ ਖਾਉ ॥

ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਮੇਰਾ ਸਹੁ ਮਿਲੈ ਵਾਰਿ ਵਾਰਿ ਹਉ ਜਾਉ ਜੀਉ ॥

ਕੋਕਿਲ ਹੋਵਾ ਅੰਬਿ ਬਸਾ ਸਹਜਿ ਸਬਦ ਬੀਚਾਰੁ ॥

ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਇ ਮੇਰਾ ਸਹੁ ਮਿਲੈ ਦਰਸਨਿ ਰੂਪਿ ਅਪਾਰੁ ॥

ਮਛੁਲੀ ਹੋਵਾ ਜਲਿ ਬਸਾ ਜੀਅ ਜੰਤ ਸਭਿ ਸਾਰਿ ॥

ਉਰਵਾਰਿ ਪਾਰਿ ਮੇਰਾ ਸਹੁ ਵਸੈ ਹਉ ਮਿਲਉਗੀ ਬਾਹ ਪਸਾਰਿ ॥

ਨਾਗਨਿ ਹੋਵਾ ਧਰ ਵਸਾ ਸਬਦੁ ਵਸੈ ਭਉ ਜਾਇ ॥

ਨਾਨਕ ਸਦਾ ਸੋਹਾਗਣੀ ਜਿਨ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਇ ॥

ਮੈ ਬਨਜਾਰਨਿ ਰਾਮ ਕੀ

--ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਕੁੱਝ ਹਿੱਸਾ ਪਿਠ-ਭੂਮੀ ਤੋਂ ਅਤੇ ਅਖੀਰਲਾ ਹਿੱਸਾ ਮੰਚ
ਤੇ ਗਾਇਆ ਜਾਵੇ--

ਗਾਉਣ ਵਾਲੀ **ਚੰਚਲ** (ਸੁੰਦਰ ਸੁਨੱਖੀ ਇਸਤਰੀ, ਉਮਰ 30 ਕੁ
ਸਾਲ, ਸਾਫ਼ ਸਾਦੇ ਕਪੜੇ ਪਾਈ) ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ **ਮਾਲੀ** (ਉਮਰ 55
ਕੁ ਸਾਲ, ਕੋਲ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਗੱਠੜੀ) ਆਉਂਦਾ ਹੈ...

(ਚੰਚਲ ਮੰਚ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੱਭ ਹੈਰਾਨ ਹੋਏ
ਚੰਚਲ ਵੱਲ ਵੇਖਦੇ ਹਨ...)

ਸ਼ਾਹ ਜੀ : ਬੀਬੀ ਕਿੱਥੋਂ ਆਏ ਹੋ ਪਿੱਛੋਂ?

- ਚੰਚਲ** : ਬਹੁਤ ਦੂਰੋਂ, ਤੁਰਦੀ-ਤੁਰਦੀ ਹੰਭ ਗਈ ਆਂ। ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਅਜੇ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਦੂਰ ਐ ਬਾਬਾ?
- ਸ਼ਾਹ ਜੀ** : ਹੁਣ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਬੇਟੀ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਿਆਂ ਈ ਸਾਰੀ ਥਕਾਵਟ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣੀ ਐ।
- ਮਾਲੀ** : ਠੀਕ ਕਹਿਤ ਹੈਂ, ਮੇਰੀ ਓਰ ਦੇਖੋ, ਬੁੜ੍ਹਾ ਹੂੰ। ਕਦਮੋਂ ਮੇਂ ਤਾਕਤ ਨਾਹੀਂ ਮਗਰ ਦਿਲ ਮੇਂ ਜੋ ਲਗਨ ਹੈ ਨਾ, ਬਸ ਖਿੰਚੀ ਜਾਤ ਹੈ, ਖਿੰਚੀ ਜਾਤ ਹੈ। ਕਦਮ ਚਾਹੇ ਭਾਰੀ ਲਗਤ ਹੈ ਪਰ ਮਨ ਤੋਂ ਉੜੇ ਜਾਤ ਹੈ ਉੜੇ।
- ਸ਼ਾਹ ਜੀ** : (ਮਾਲੀ ਦੀ ਗਠੜੀ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਕੇ) ਤੂੰ ਅਹਿ ਕੀ ਚੁਕਿਆ ਹੋਇਐ ਬਈ?
- ਮਾਲੀ** : ਬੀਜ ਹੈਂ, ਬੀਜ ਫੂਲੋਂ ਕੇ। ਏਕ ਬਾਰ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਤ ਰਹੇ ਹਮਾਰੇ, ਬੜੀ ਸਰਕਾਰ ਕੇ ਬਾਗ ਮੇਂ ਠਹਿਰੇ, ਫੂਲ ਦੇਖਤ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੂਏ, ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੂਏ। ਤਬੀ ਸੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਮੇਂ ਏਕ ਇੱਛਾ ਜਾਗਤ ਰਹੀ, ਜੋ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਾ ਬਾਗ ਹੋ ਤੋ ਮੈਂ ਵਹੀਂ ਕਾਮ ਕਰੂੰ।
- ਜਿਉਣਾ** : ਅੱਛਾ ਤਾਂ ਤੂੰ ਮਾਲੀ ਐਂ, ਤੂੰ ਫੇਰ ਮੇਰਾ ਬੇਲੀ ਤੇ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਬੇਲੀ। ਮੈਂ ਵੀ ਬਾਬੇ ਦੇ ਖੇਤਾਂ 'ਚ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਿਆ ਕਰੂੰਗਾ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਰੱਖ ਲੈਣਗੇ ਆਪਾਂ ਨੂੰ?
- ਮਾਲੀ** : ਹਾਂ! ਰਾਖੇਗੇਂ ਕੈਸੇ ਨਾਹੀਂ, ਰਾਖਤ ਨਾਹੀਂ ਤੋ ਭੀ ਹਮ ਵਹੀਂ ਬੈਠ ਰਹਿਤ, ਕਦਮੋਂ ਮੇਂ ਪੜਤ ਜਾਤ, ਛੋੜਤ ਨਾਹੀਂ ਜਬ ਤੱਕ ਮਾਨਤ ਨਾਹੀਂ।
- ਸ਼ਾਹ ਜੀ** : ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਆਵਦੀ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਰਖਦੈ ਭੋਲਿਓ।
- ਜਿਉਣਾ** : ਇਹ ਬੀਬੀ ਤੇਰੀ ਬੇਟੀ ਐ ਮਾਲੀ।
- ਮਾਲੀ** : ਨਹੀਂ-ਨਹੀਂ, ਬਿਟੀਆ ਤੋ ਨਾਹੀਂ, ਪਰ ਬਿਟੀਆ ਸੇ ਕਮਤੀ ਭੀ ਨਾਹੀਂ, ਹਮ ਦੋਨੋਂ ਬੜੀ ਸਰਕਾਰ ਕੇ ਪਾਸ ਰਹਿਤ ਰਹੇ।

ਭਾਗੂ : ਇਸ ਦੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਵੀ ਉਥੇ ਹੀ ਨੇ ਕਿ ...

ਮਾਲੀ : ਨਹੀਂ ਵੁਹ ਤੋ ਅਬ ਹੈ ਨਾਹੀਂ।

ਚੰਚਲ : ਜੇ ਹੁੰਦੇ ਵੀ ਤਾਂ ਕੀ ਫਰਕ ਪੈਣਾ ਸੀ, ਇਹ ਕੀ ਦੱਸੇਗਾ ਬਾਬਾ!

ਬਾਪ? ਬਾਪ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ।

(ਬਾਘਾ ਨੇੜੇ ਆ ਕੇ ਖਿਆਲ ਨਾਲ ਸੁਣਦਾ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਵੀ ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਚੰਚਲ ਵੱਲ ਵੇਖਦੇ ਹਨ..)

ਤੇ ਮਾਂ.... ਉਹ ਤਾਂ ਨਰਕ ਦਾ ਕੀੜਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਵੀ ਨਰਕ 'ਚ ਜੰਮੀ, ਨਰਕ 'ਚ ਪਲੀ, ਨਰਕ ਦਾ ਈ ਅੰਗ ਬਣ ਗਈ।

ਸ਼ਾਹ ਜੀ : ਪਰ ਬੇਟੀ ਹੁਣ ਤੂੰ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੇ ਨਗਰ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੀਐਂ, ਹੁਣ ਤੂੰ ਨਰਕ 'ਚ ਨਹੀਂ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਤੂੰ ਸੁਅੱਰਗ 'ਚ ਪਹੁੰਚ ਰਹੀ ਐਂ।

ਚੰਚਲ : ਪਰ ਕੀ ਪਤਾ ਮੈਨੂੰ ਏਸ ਸੁਅੱਰਗ 'ਚ ਰਹਿਣਾ ਨਸੀਬ ਹੋਵੇ ਕਿ ਨਾ ਹੀ ਹੋਵੇ... ਮੇਰੀ ਨਸ-ਨਸ ਚੋਂ ਨਰਕ ਦੀ ਸੜਹਾਨ ਆਉਂਦੀ ਐ, ਮੈਂ ਜ਼ਹਿਰ ਆਂ ਨਿਰਾ ਜ਼ਹਿਰ, ਵਿਸ ਗੰਦਲ... ਨਾਗਣ...। ਉਸ ਨਿਰੰਕਾਰ, ਪਵਿੱਤਰ ਹਸਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਮੈਂ ਤਾਂ ਡੰਗ ਮਾਰਨ ਲੱਗੀ ਸਾਂ, ਪਰ ਅਚਾਨਕ ਮੇਰੇ ਕੰਨਾਂ 'ਚ ਇਕ ਆਵਾਜ਼ ਪਈ, ਰਬਾਬ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੀ.... ਤੇ ਉਸ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਵਾਜ਼ ਕੀ? ਜਾਦੂ ਸੀ ਮਿਹਰ ਦਾ, ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ... ਮੇਰੇ ਪੈਰ ਰੁਕ ਗਏ, ਮੇਰੇ ਘੁੰਗਰੂ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਏ...। ਬਾਬਾ ਜੀ ਗਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਗਾਉਂਦੇ ਰਹੇ, ਮੇਰੀਆਂ ਸੱਭ ਸੁਰਾਂ ਜਿਵੇਂ ਸ਼ਰਮਸਾਰ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਦੋਂ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਮੈਂ ਵਾਪਸ ਮਹੱਲ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਹੋਸ਼ ਆਈ ਤਾਂ ਉਹ ਮਿਹਰਾਂ ਦੇ ਦਾਤਾ ਓਥੋਂ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਸਨ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਰਹਿ ਗਈ। ਮੈਂ ਉਸ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ ਗਾਉਂਦੀ ਆਂ, ਰੋਜ਼ ਗਾਉਂਦੀ

ਆਂ, ਗਾ-ਗਾ ਕੇ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਣਾ ਲੋਚਦੀ ਆਂ...।
ਜੇ ਕਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਸੰਗਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਦੀ
ਆਗਿਆ ਦੇ ਦੇਣ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਲਗਦੈ ਜਨਮ ਜਨਮਾਤਰਾਂ ਦੀ
ਮੇਰੀ ਮੈਲ ਉਤਰ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਮੈਂ ਡਰਦੀ ਆਂ ਜੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ
ਮੈਨੂੰ ਆਗਿਆ ਨਾ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਰਹਿਣ ਵੀ ਨਾ ਦਿੱਤਾ।

(ਚੌਧਰੀ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ...)

- ਚੌਧਰੀ** : ਜੇ ਏਨਾਂ ਡਰ ਐ ਤਾਂ ਜਾਣ ਦੀ ਵੀ ਕੀ ਲੋੜ ਐ?
- ਚੰਚਲ** : ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਜਾ ਰਹੀ ਆਂ, ਜਾਵਾਂਗੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਜ਼ਰੂਰ।
- ਚੌਧਰੀ** : ਤੇ ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਤੇਰਾ ਕੋਈ ਕਦਰਦਾਨ ਰਾਹ ਵਿਚ ਈ ਮਿਲ
ਪਵੇ ਤਾਂ
- ਚੰਚਲ** : ਨਹੀਂ-ਨਹੀਂ, ਹੁਣ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੀ।
- ਚੌਧਰੀ** : ਉਹ ਥਾਂ ਤੇਰੇ ਲਈ ਨਹੀਂ, ਤੇਰੀ ਥਾਂ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਮਹਿਲ ਐ
ਬੇਗਮ।
- ਚੰਚਲ** : ਮੈਂ ਬੇਗਮ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਹੁਣ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੀ... ਨਾਨਕ ... ਮੈਂ ਪਤਾ
ਨਹੀਂ ਕੀ ਹਾਂ? ਪਰ ਬੇਗਮ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਕੁੱਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ...
- ਚੌਧਰੀ** : ਤੈਨੂੰ ਆਪ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਪਹਿਚਾਣ
ਲਿਆ।
- ਚੰਚਲ** : ਮਾਲੀ ਚਲੋ, ਉਠੋ ਚਲੀਏ, ਅਸੀਂ ਏਥੇ ਕਾਹਨੂੰ ਰੁਕਣਾ ਸੀ।
- ਜਿਉਣਾ** : (ਚੌਧਰੀ ਵੱਲ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਦੇਖਦਾ) ਚਲੋ-ਚਲੋ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਐਵੇਂ
ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਕੁਸ਼ ਹੋਈ ਨਾ ਜਾਵੇ।
- ਬਾਘਾ** : ਕੀ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਓਏ, ਨਾਲੇ ਪੈਸੇ ਕੱਢ ਪਹਿਲਾਂ, ਵੱਡਾ ਸ਼ੇਰ
ਖਾਂ।
- ਜਿਉਣਾ** : ਪੈਸੇ? ਕਾਹਦੇ ਪੈਸੇ ਓਏ? ਮੂੰਹ ਟਿਡਐ, ਕੱਢੋ ਪੈਸੇ।

- ਬਾਘਾ** : ਕਾਹਦੇ? ਮਸੂਲ ਦੇ। ਉਹ ਆਵਦੇ ਲਗਦੇ ਰੱਬ ਕੋਲ ਮੁਫਤ ਨਹੀਂ ਜਾ ਹੁੰਦਾ। ਕੱਢੋ ਪੈਸੇ ਸਾਰੇ ਜਣੇ।
- ਜਿਉਣਾ** : ਤੂੰ ਪਰ੍ਹੇ ਹੱਟ ਓਏ, ਹੈ ਨਹੀਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਪੈਸੇ ਪੂਸੇ, ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਨਾ ਹੋ ਜੇ ਕੁਸ਼ ਮੈਥੋਂ....
- ਚੰਚਲ** : (ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ) ਠਹਿਰ ਵੀਰਾ, ਮੈਂ ਦੇਂਦੀ ਆਂ ਪੈਸੇ, ਦੱਸ ਕਿੰਨੇ ਲੈਣੇ ਆ।
- ਚੌਧਰੀ** : ਬਾਘਿਆ, ਪੈਸਿਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁਣ, ਇਸ ਬੇਗਮ ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਲੈਣੇ, ਬਾਕੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਦੇ ਤੇ ਬੇਗਮ।
- ਚੰਚਲ** : ਦੇਖ ਵੀਰਾ, ਮੇਰੇ ਸੀਨੇ 'ਚ ਅੱਗੇ ਈ ਬੜੇ ਛੇਕ ਨੇ, ਬੜੀ ਦੁਖੀ ਆਂ ਮੈਂ, ਇਕ ਨਰਕ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਆਈ ਆਂ ਦੂਜੇ 'ਚ ਕਿਉਂ ਸੁਟਦੈਂ।
- ਚੌਧਰੀ** : ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਹੁਣ ਦੌਜ਼ਿਖ ਵਿਚ ਵੀ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣੀ ਤੇਰੇ ਬਿਨਾਂ।
- ਬਾਘਾ** : ਮੰਨ ਜਾ ਸੋਹਣੀਏ ਪਰੀਏ, ਸਾਡੇ ਚੌਧਰੀ ਦੀ ਹਵੇਲੀ ਵੀ ਕਿਸੇ ਬਹਿਸ਼ਤ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ।
- ਚੰਚਲ** : ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਮਹਿਲ ਮੈਂ ਛੱਡਕੇ ਆਈ ਆਂ... ਇਹ ਹਵੇਲੀਆਂ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਖਿੱਚ ਸਕਦੀਆਂ.... ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਬਹੁਤਾ ਕੁੱਛ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਐਹ ਦੋ ਸੌ ਮੋਹਰਾਂ ਨੇ, ਦੇਣੀਆਂ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਦੇ ਲੰਗਰ ਵਾਸਤੇ ਸੀ ਪਰ ਤੂੰ ਲੈ ਲੈ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਜਾਣ ਦੇ।
- ਚੌਧਰੀ** : ਮੋਹਰਾਂ... ਨਹੀਂ ਬੇਗਮ ਨਹੀਂ, ਦਿਲਾਂ ਦੇ ਸੌਦੇ ਮੋਹਰਾਂ ਨਾਲ...
- ਸ਼ਾਹ ਜੀ** : ਵੇਖ ਚੌਧਰੀ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਤਾਈਂ ਚੁੱਪ ਰਹੇ ਆਂ, ਇਹ ਬੀਬੀ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀ ਸ਼ਰਨ 'ਚ ਆ ਚੁੱਕੀ ਐ, ਇਹ ਸਾਡੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਐ। ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਤੂੰ ਇਸਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾ ਸਕਦੈਂ। ਇਹ ਹੁਣ ਸਾਡੀ ਭੈਣ ਹੈ।
- ਬਾਘਾ** : ਵਾਹ ਓਏ, ਆਏ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਵਾਲੇ।

ਜਿਉਣਾ : ਪਰਦੇਸੀਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਛੇੜੀ ਦਾ ਓਏ, ਪਾਣੀ ਭਾਵੇਂ ਤੱਤਾ ਹੋਵੇ ਅੱਗ ਨੂੰ ਉਹ ਵੀ ਬੁਝਾ ਦਿੰਦੈ, ਅਸੀਂ ਮਰਨਾ ਈ ਨਹੀਂ ਮਾਰਨਾ ਵੀ ਜਾਣਦੇ ਆਂ।

ਸ਼ਰੀਫ਼ਾਂ (ਚੌਧਰੀ ਦੀ ਬੇਟੀ, ਉਮਰ 10 ਕੁ ਸਾਲ) ਆਉਂਦੀ ਹੈ...

ਸ਼ਰੀਫ਼ਾਂ : ਅੱਬਾ, ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਰਦੇ ਓ ਏਥੇ, (ਚੰਚਲ ਵੱਲ ਦੇਖਕੇ) ਇਹ ਕੌਰੋ ਐ (ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ) ਕਿੰਨੇ ਸੋਹਣੇ ਕਪੜੇ ਪਾਏ ਐ ਇਹਨਾਂ ਨੇ।

ਚੌਧਰੀ : (ਘਬਰਾ ਕੇ) ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਆਈ ਐਂ ਇਥੇ?

ਸ਼ਰੀਫ਼ਾਂ : ਆਵਾਂਗੀ।

ਚੰਚਲ : ਆਕਬਤ ਤੋਂ ਡਰ ਚੌਧਰੀ, ਹੁਣ ਤੱਕ ਤੂੰ ਔਰਤ ਨੂੰ ਔਰਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਈ ਵੇਖਦਾ ਰਿਹੈਂ। ਕਦੀ ਔਰਤ ਨੂੰ ਧੀ ਭੈਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੇਖਣਾ ਵੀ ਸਿਖ ਲੈ।

ਸ਼ਰੀਫ਼ਾਂ : ਅੱਬਾ, ਤੁਸੀਂ ਖਫ਼ਾ ਹੋ ਰਹੇ ਓ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਰੁੱਸ ਜਾਵਾਂਗੀ, ਤੁਸੀਂ ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਐਵੇਂ ਖਫ਼ਾ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਓ।

ਚੌਧਰੀ : ਤੂੰ ਐਧਰ ਆ ਤੇ ਚੱਲ, ਘਰ ਚੱਲ।

ਸ਼ਰੀਫ਼ਾਂ : ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵਾਂਗੀ।

ਚੰਚਲ : ਇਹ ਤੇਰੀ ਧੀ ਐ ਚੌਧਰੀ? ਮੈਂ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਤੇਰੇ ਵਰਗੇ ਚੌਧਰੀ ਦੀ ਹੀ ਧੀ ਹੋਵਾਂ, ਧੀਆਂ ਦੇ ਦੁੱਖ ਬੁਰੇ ਹੁੰਦੇ ਐ ਚੌਧਰੀ ਰੱਬ ਤੋਂ ਡਰ।

ਚੌਧਰੀ : (ਘਬਰਾ ਕੇ) ਧੀ, ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਚੌਧਰੀ ਦੀ, ਤੂੰ ਧੀ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਦੀ।

ਸ਼ਾਹ ਜੀ : ਵੇਖ ਚੌਧਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਕਰ ਅਗਰਾਹੁਣ ਦਾ ਹੱਕ ਦਿਤੈ ਪਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾਉਣ ਦਾ ਤੈਨੂੰ ਹੱਕ ਨਹੀਂ।

ਜਿਉਣਾ : ਇਹ ਹੱਥ ਲਾ ਕੇ ਤਾਂ ਵੇਖੇ ਜੇ ਬਾਂਹ ਨਾ ਲਾਹ ਦਿਆਂ।

ਬਾਘਾ : ਚੌਧਰੀ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਪਰ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਉ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਹਨੂੰ ਤਾਂ ਦੱਸਾਂ ਪਤਾ।

- ਸ਼ਰੀਫ਼ਾਂ** : (ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ) ਆਇਐ ਵੱਡਾ ਨਾਢੂ ਖਾਂ ਪਤਾ ਦੱਸਣ ਵਾਲਾ।
- ਬਾਘਾ** : (ਸ਼ਰੀਫ਼ਾਂ ਨੂੰ ਚੌਧਰੀ ਵੱਲ ਧੱਕ ਕੇ) ਚੌਧਰੀ ਜੀ।
- ਚੌਧਰੀ** : ਬਾਘਿਆ, ਏਹਨਾਂ ਦੇ ਬਲੰਦ ਹੌਸਲੇ ਵੇਖਕੇ ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਇਰਾਦਿਆਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤੇ ..।
- ਬਾਘਾ** : ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਗਏ ਓ?
- ਚੌਧਰੀ** : ਹਾਂ, ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਜ਼ਰੂਰ ਅੱਲਾ ਪਾਕ ਦੀ ਬਖਸ਼ੀ ਹੋਈ ਕੋਈ ਪਾਕ ਤੇ ਮੁਤਬੱਰਕ ਹਸਤੀ ਐ।
- ਬਾਘਾ** : ਹੈਂ! ਹੋਸ਼ ਵਿਚ ਆਓ ਚੌਧਰੀ ਜੀ।
- ਚੌਧਰੀ** : ਹੋਸ਼ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹਾਂ ਤਾਂ ਈ ਤਾਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾਂ ਮੈਂ। ਹੁਣ ਜਾਣ ਦੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ...
- ਬਾਘਾ** : ਜਾਣ ਦਿਆਂ?
- ਚੌਧਰੀ** : ਹਾਂ ਜਾਣ ਦੇ, ਅਗਾਂਹ ਲੰਘ ਜਾਣ ਦੇ।
- ਸ਼ਰੀਫ਼ਾਂ** : ਨਹੀਂ, ਇਹ ਸਾਡੇ ਘਰ ਜਾਣਗੇ।
- ਚੌਧਰੀ** : ਨਹੀਂ ਬੇਟੀ ਸਾਡਾ ਘਰ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਕਾਬਿਲ ਨਹੀਂ ...। ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਦਿਲ ਕਰਦੈ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾ ਕੇ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦੈ ਉਸ ਹਸਤੀ ਨੂੰ।
- ਬਾਘਾ** : ਜੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ...।
- ਚੌਧਰੀ** : ਲੱਗ ਗਿਆ ਤਾਂ ਵੇਖੀ ਜਾਊ, ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਡਰ ਰਿਹਾ ਦਿਲ 'ਚ ਸਰਕਾਰ ਦਾ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਹ ਡਰ ਐ ਬਈ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕਾਲੇ ਮੂੰਹ ਲੈ ਕੇ ਓਥੇ ਜਾਵਾਂਗੇ ਕਿਵੇਂ?
- ਭਾਗੂ** : ਨਹੀਂ ਓਏ ਚੌਧਰੀ, ਇਕ ਵੇਰੀ ਜਾਹ ਤਾਂ ਸਹੀ ਜੇ ਚਿੱਟਾ ਚੰਦ ਨਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਆਖੀਂ।

ਚੌਧਰੀ : ਹੱਛਾ ... ਬਾਘਿਆ ਚੱਕ ਪਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਵੰਝ, ਖੋਹਲ ਦੇ ਰਾਹ।
ਹੁਣ ਤਾਈਂ ਭੁੱਲੇ ਈ ਰਹੇ ਆਂ, ਸੌਹ ਅੱਲਾ ਦੀ ਹੁਣ ਅੱਖਾਂ
ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਨੇ ਜਾਣੀ।

ਭਾਗੂ : ਬੋਲੋ ਫੇਰ ਸਤਿ ਕਰਤਾਰ!

(ਸਭ ਸਤਿ ਕਰਤਾਰ, ਸਤਿ ਕਰਤਾਰ ਬੋਲ ਕੇ ਅੱਗੇ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ
ਹਨ...ਬਾਘਾ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ ਦੇਖਦਾ ਹੈ...)

...ਪਰਦਾ ਡਿੱਗਦਾ ਹੈ....]

ਨਾਵ ਜਿਨਾ ਸੁਲਤਾਨ ਖਾਨ
ਹੋਦੇ ਡਿਠੇ ਖੇਹ

ਪਾਤਰ

- ਸਿਪਾਹੀ ਨੰ. 1
- ਸਿਪਾਹੀ ਨੰ. 2
- ਔਰਤ ਨੰ. 1
- ਔਰਤ ਨੰ. 2
- ਔਰਤ ਨੰ. 3
- ਬੱਚੀ
- ਬਾਬਰ
- ਜਲਾਲ ਖਾਂ
- ਮੌਲਵੀ
- ਫਕੀਰ
- ਮੀਰ ਖਾਂ
- ਸਿਪਾਹੀ ਨੰ. 3

ਨਾਵ ਜਿਨਾ ਸੁਲਤਾਨ ਖਾਨ ਹੋਦੇ ਡਿਠੇ ਖੇਹ

ਪਰਦਾ ਖੁਲ੍ਹਦਾ ਹੈ.....

ਕੁੱਝ ਔਰਤਾਂ ਪਾਣੀ ਦੇ ਘੜੇ ਚੁੱਕੀ ਜਾਂਦੀਆਂ
ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤੋਰ ਤੋਂ ਪਤਾ
ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬਹੁਤ ਥੱਕੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਇੱਕ ਤੰਬੂ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ
ਇਕ ਤਖਤ ਪੋਸ਼ ਸਜਿਆ ਪਿਆ ਹੈ।

ਬਾਬਰ ਦੀ ਫੌਜ ਦਾ ਇਕ ਸਿਪਾਹੀ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ,
ਉਸਦਾ ਧਿਆਨ ਪਾਣੀ ਵਾਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹੈ।

ਬੈਕ-ਗਰਾਉਂਡ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਅਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ...)

ਅਵਾਜ਼ : “ਜਿਨ ਸਿਰਿ ਸੋਹਨਿ ਪਟੀਆ

ਮਾਂਗੀ ਪਾਇ ਸੰਧੂਰੁ॥

ਸੇ ਸਿਰ ਕਾਤੀ ਮੁੰਨੀਅਨਿ

ਗਲ ਵਿਚਿ ਆਵੈ ਧੁੜਿ॥

ਮਹਲਾ ਅੰਦਰਿ ਹੋਦੀਆ

ਹੁਣਿ ਬਹੁਣਿ ਨ ਮਿਲਨਿ ਹਦੂਰਿ॥

ਆਦੇਸੁ ਬਾਬਾ ਆਦੇਸੁ॥”

ਸਿਪਾਹੀ ਨੰ. 1: ਜਲਦੀ ਚਲੋ ਜਲਦੀ, ਇਹ ਨਖਰੇ ਨਜ਼ਾਕਤ ਦਾ ਵਕਤ
ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਜੇ ਆਧੇ ਘੜੇ ਪਿਆਸੇ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ।

- ਸਿਪਾਹੀ ਨੰ. 2: (ਬਾਹਰੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੋਇਆ) ਘੋੜਿਆਂ ਦੀ ਪਿਆਸ ਦਾ ਬਹੁਤ ਫਿਕਰ ਹੈ ਤੈਨੂੰ, ਕਦੀ ਸਾਡਾ ਵੀ ਖਿਆਲ ਕਰਿਆ ਕਰ।
- ਸਿਪਾਹੀ ਨੰ. 1: ਤਸੱਲੀ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲਿਆ ਕਰ ਤੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਪਿਆਸਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦੈਂ, ਕਰਾਂਗੇ ਤੇਰਾ ਕੋਈ ਇੰਤਜ਼ਾਮ।
- ਸਿਪਾਹੀ ਨੰ. 2: ਕਰ ਦੇ ਨਾ ਫਿਰ, ਕੋਈ ਪੱਕਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰਦੇ, ਖੁਦਾ ਦੀ ਕਸਮ ਤੇਰਾ ਇਹ ਸਾਨ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਾਂਗਾ।
- ਸਿਪਾਹੀ ਨੰ. 1: ਹੁਣ ਤੂੰ ਇਕ ਕੰਮ ਕਰ..
- ਸਿਪਾਹੀ ਨੰ. 2: ਦੱਸ, ਭਾਵੇਂ ਸੌ ਕੰਮ ਕਰਵਾ ਲੈ ਪਰ ਤੂੰ ਸਾਡਾ ਇਕ ਕੰਮ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰੀਂ।
- ਸਿਪਾਹੀ ਨੰ. 1: ਤੂੰ ਇਉਂ ਕਰ (ਬਾਹਰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ) ਅੱਥੇ ਕੂਏਂ ਤੇ ਬਹਿ ਜਾ ਜਾ ਕੇ, ਇਹ ਸੂਰਨੀਆਂ (ਪਾਣੀ ਵਾਲੀਆਂ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਕੇ) ਉਥੇ ਬੈਠੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਨੇ, ਬਸ ਘੜੇ ਭਰਵਾ ਕੇ ਤੁਰਦੀਆਂ ਕਰ ਦਿਆ ਕਰ। ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਮਿਲ ਜਾਊ, ਨਾਲ ਤੇਰੀ ਵੀ ਪਿਆਸ ਬੁਝ ਜਾਊ।
- ਸਿਪਾਹੀ ਨੰ. 2: (ਸ਼ਰਾਰਤ ਨਾਲ) ਓਏ ਪਿਆਸ ਬੁਝ ਜਾਊ ਕਿ ਹੋਰ ਭੜਕ ਉਠੂ!
- ਸਿਪਾਹੀ ਨੰ. 1: ਹੁਣ ਤੂੰ ਜਾਵੇਂ ਮਰੇਂਗਾ ਵੀ ਕਿ ਮਸਾਲਿਆਂ 'ਚ ਹੀ ਦਾਲ ਗਾਲੇਂਗਾ।
- ਸਿਪਾਹੀ ਨੰ. 2: ਉਏ ਸੁਣ ਤਾਂ ਸਹੀ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਲਾਮਤ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਰਹਿੰਦੈਂ, ਮੱਕਾ ਵੇਖਕੇ ਗੱਲ ਕਰ ਦੇ, ਬਈ ਹਰੇਕ ਸਿਪਾਹੀ ਨੂੰ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਬੇਗਮ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ।
- ਸਿਪਾਹੀ ਨੰ. 1: ਓਏ ਮੂਰਖਾ, ਸਿਪਾਹੀ ਨੂੰ ਬੇਗਮ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਕਿ ਸਿਪਾਹੀ ਨੂੰ ਬੇਗਮ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ।

ਸਿਪਾਹੀ ਨੰ. 2: ਓ ਠੀਕ ਐ ਜਿਵੇਂ ਤੂੰ ਦਰੁਸਤ ਸਮਝੇਂ।

ਸਿਪਾਹੀ ਨੰ. 1: ਗੱਲ ਤਾਂ ਤੂੰ ਲੱਖ ਦੀ ਕੀਤੀ ਐ। ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਲਾਮਤ ਹੋਏ ਨ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ, ਇਹ ਸਲਾਹ ਦੇਉਂ ਬਈ ਐਹ ਏਨੀਆਂ ਸੁਰਨੀਆਂ ਆਪਾਂ ਕੱਠੀਆਂ ਕੀਤੀਐਂ, ਇੱਕ-ਇੱਕ ਵੰਡ ਦੇਈਏ।

ਸਿਪਾਹੀ ਨੰ. 2: ਐਹ ਕੀਤੀ ਐ ਅਕਲ ਦੀ ਗੱਲ।

ਸਿਪਾਹੀ ਨੰ. 1: ਅੱਛਾ ਹੁਣ ਤੂੰ ਤੁਰਦਾ ਹੋ।

ਸਿਪਾਹੀ ਨੰ. 2: ਲੈ, ਤੂੰ ਹੁਣ ਭੁੱਲੀਂ ਨਾ (ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ...)

-ਪਾਣੀ ਵਾਲੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਇਹ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਪਾਣੀ ਢੋਂਦੀਆਂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ। ਸਿਪਾਹੀ ਨੰ. 2 ਦੇ ਜਾਂਦਿਆਂ ਹੀ ਇੱਕ ਔਰਤ ਦਾ ਘੜਾ ਡਿਗ ਪਵੇਗਾ, ਉਹ ਵੀ ਡਿਗ ਪਵੇਗੀ, ਰੋਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਵੇਗੀ-

ਸਿਪਾਹੀ ਨੰ. 2: ਘੜਾ ਤੋੜ ਦੀਆ ਹਰਾਮ ਖੋਰ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਖਹਿੜਾ ਛੁਟੇਗਾ।

ਔਰਤ ਨੰ. 1 : ਹਾਏ! ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ ਠੇਡਾ ਵਜਿਆ, ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਥੱਕ ਗਈਆਂ, ਸਾਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਸਾਹ ਲੈ ਲੈਣ ਦਿਉ।

ਔਰਤ ਨੰ. 2 : ਹਾਏ ਈਸ਼ਵਰ! ਕੀ ਕਹਿਰ ਵਰਤ ਗਿਐ ਸਾਡੇ ਉੱਤੇ, ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਰੀਏ?

(ਔਰਤਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋ ਕੇ ਬਹਿ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ..)

ਸਿਪਾਹੀ ਨੰ. 1: ਤੁਸੀਂ ਚਲੋ ਪਾਣੀ ਭਰੋ ਉਠਕੇ, ਬਹਿੰਦੀਆਂ ਨਾ ਜਾਓ ਏਥੇ।

ਔਰਤ ਨੰ. 2 : ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਥੱਕ ਗਈਆਂ, ਸਾਡੇ ਤੇ ਰਹਿਮ ਕਰੋ।

ਔਰਤ ਨੰ. 1 : ਹਾਏ! ਮੇਰੇ ਪੈਰ ਛਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰ ਗਏ ਨੇ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਿਸ ਪਾਪ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸਾਨੂੰ ਦੇ ਰਿਹੈ।

ਔਰਤ ਨੰ. 3 : ਐਦੂੰ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਮਰ ਹੀ ਜਾਂਦੀਆਂ, ਅਸੀਂ ਕਿਉਂ ਜਿਉਂਦੀਆਂ ਰਹਿ ਗਈਆਂ?

- ਔਰਤ ਨੰ. 1** : ਕਦੋਂ ਦੀਆਂ ਅਸੀਂ ਪਾਣੀ ਭਰਨ ਲੱਗੀਆਂ ਹਾਂ।
- ਸਿਪਾਹੀ ਨੰ. 1**: ਹੈਂ, ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਬਹਿੰਦੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੋ! ਉਠੋ-ਉਠੋ, ਕੰਮ-ਚੋਰ ਨਾ ਹੋਣ ਤਾਂ, ਮਕਰ ਕਿੰਨੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ।
- ਔਰਤ ਨੰ. 2** : ਅਸੀਂ ਮਕਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ, ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਥੱਕ ਗਈਆਂ।
- ਔਰਤ ਨੰ. 1** : ਐਹ ਵੇਖ ਸਾਡੇ ਪੈਰਾਂ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੋ ਗਿਐ, ਸਾਡੇ ਤੇ ਰਹਿਮ ਕਰ।
- ਸਿਪਾਹੀ ਨੰ. 1**: ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਫਰਿਆਦਾਂ ਸੁਣਨ ਦਾ ਵਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਠੋ-ਉਠੋ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ।
- ਔਰਤ ਨੰ. 1** : ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਰਹਿਮ ਕਰ ਸਾਡੇ ਤੇ, ਅਸੀਂ ਤੇਰਾ ਕੀ ਗੁਆਇਐ? (ਰੋਂਦੀਆਂ ਹਨ)... ਹੇ ਰਾਮ! ਤੂੰ ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਤੋਂ ਕੀ ਬਣਾ ਦਿਤੇ, ਕੀ ਸਾਡੀ ਕਿਸਮਤ ਲਿਖੀ ਐ ਤੂੰ, ਕਿਸ ਨੂੰ ਫਰਿਆਦ ਕਰੀਏ, ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਰੀਏ?
- ਸਿਪਾਹੀ ਨੰ. 1**: ਉਠੋ-ਉਠੋ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਲਾਮਤ ਆ ਰਹੇ ਨੇ (ਮਾਰਨ ਲੱਗਦਾ ਹੈ...)
- ਇਕ **ਬੱਚੀ** (ਉਮਰ 10 ਕੁ ਸਾਲ) ਆ ਕੇ ਆਵਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਚੁੰਬੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ...।
- ਬੱਚੀ** : ਮਾਂ! ਔਥੇ ਨਾ ਨਥੂ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਨੁਆਈ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਆਖਿਆ-ਤੂੰ ਅੱਜ ਪਾਣੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਭਰਦਾ, ਮਾਂ ਨੂੰ ਲਾਇਆ ਹੋਇਐ।
- ਸਿਪਾਹੀ ਨੰ. 1**: ਤੂੰ ਚਲ ਨਥੂ ਦੀ ਬੱਚੀ, ਦੌੜ ਏਥੋਂ.. (ਡਰਾਉਂਦਾ ਹੈ...)
- ਬੱਚੀ** : (ਆਕੜਕੇ) ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ, ਆਇਐ ਵੱਡਾ ਨਾਢੂ ਖਾਂ।
(ਸਿਪਾਹੀ ਨੰ. 1 ਬੱਚੀ ਨੂੰ ਮਾਰਦਾ ਤੇ ਖਿਚਦਾ ਹੋਇਆ ਪਰ੍ਹੇ ਸੁੱਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਬੱਚੀ ਰੋਂਦੀ ਹੈ...)

- ਬੱਚੀ** : ਮੈਂ ਨੱਥੂ ਨੂੰ ਦੱਸਦੀ ਆਂ ਜਾ ਕੇ, ਤੈਨੂੰ ਹੁਣੇ ਦੱਸੁਗਾ ਪਤਾ।
(ਜਾਣ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਕ ਦਮ ਬਾਹਰ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਕੇ) ਮਾਂ, ਉਹ ਬਾਬਾ ਜਾਂਦੈ।
- ਔਰਤ ਨੰ. 1** : (ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ) ਕਿਥੇ ਐ?
- ਬੱਚੀ** : ਮੈਂ ਦੱਸਦੀਆਂ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ (ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਦੌੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ..)
ਬਾਬਰ ਨਾਲ ਜਲਾਲ ਖਾਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਸਿਪਾਹੀ ਸਿਰ ਝੁਕਾਂਦਾ ਹੈ, ਔਰਤਾਂ ਸਿਰ ਢੱਕਦੀਆਂ ਹਨ...
- ਬਾਬਰ** : ਓਏ ਸ਼ਤਾਨਾਂ ਤੂੰ ਏਥੇ ਮਹਿਫਲ ਸਜਾਈ ਬੈਠਾ ਹੈਂ।
(ਔਰਤਾਂ ਮੂੰਹ ਢੱਕ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਤੁਰਦੀਆਂ ਹਨ...)
- ਸਿਪਾਹੀ ਨੰ. 1**: ਜਨਾਬ, ਇਹ ਘੜਾ ਤੋੜ ਕੇ ਮਸ਼ਟ ਮਾਰਕੇ ਬੈਠ ਗਈਆਂ ਸਨ ਮੈਂ ਉਠਾ ਰਿਹਾ ਸਾਂ, ਅਜੇ ਆਧੇ ਘੋੜੇ ਪਿਆਸੇ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ।
- ਬਾਬਰ** : ਇਹ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਬਕਦਾ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਨੀ ਅੱਗ ਬੁਝਾਉਣ ਲੱਗਾ ਹੈਂ। ਪਰ ਬੰਦਾ ਤੂੰ ਅਕਲਮੰਦ ਹੈਂ।
(ਔਰਤਾਂ ਵੱਲ ਵੇਖ ਕੇ) ਸੁਭਾਨ ਅੱਲਾ! ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਹੁਸੀਨ ਹੈ। (ਔਰਤਾਂ ਜਾਣ ਲੱਗਦੀਆਂ ਹਨ...) ਠਹਿਰੋ! ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਪਾਣੀ ਭਰਨ ਨਹੀਂ, ਸਾਡੇ ਹਰੱਮ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਵਧਾਣ ਜਾਉ।
- ਔਰਤ ਨੰ. 1** : ਸਾਨੂੰ ਜਾਣ ਦਿਉ। ਸਾਨੂੰ ਬਦਕਿਸਮਤਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਜ਼ਲੀਲ ਨਾ ਕਰੋ।
- ਔਰਤ ਨੰ. 2** : ਸਾਡੇ ਤੇ ਰਹਿਮ ਕਰੋ।
- ਬਾਬਰ** : ਰਹਿਮ ਕਰਕੇ ਹੀ ਤਾਂ ਕੈਦ ਚੋਂ ਕੱਢਕੇ ਮਹਿਲ 'ਚ ਪੁਚਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਖੁਦਾ ਦੀ ਕਸਮ ਅਸੀਂ ਏਨੇ ਜ਼ਾਲਮ ਨਹੀਂ ਜਿੰਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਅਜੇ ਸਾਡੀਆਂ ਮਿਹਰਬਾਨੀਆਂ ਨਹੀਂ ਵੇਖੀਆਂ।

- ਔਰਤ ਨੰ. 2** : ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਿਹਰਬਾਨੀਆਂ ਤੋਂ ਤਾਂ ਮੌਤ ਹੀ ਚੰਗੀ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਮਾਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ?
- ਬਾਬਰ** : ਤੁਹਾਡੇ ਜੇਹੀਆਂ ਹੂਰਾਂ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਦੋਜ਼ਖ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲੇਗੀ।
- ਔਰਤ ਨੰ. 2** : ਈਸ਼ਵਰ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਬਚਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਚਾਇਆ।
- ਬਾਬਰ** : ਜਲਾਲ ਖਾਂ, ਲੈ ਚਲੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ।
ਮੌਲਵੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਹੈਰਾਨ ਤੇ ਅਫਸੋਸ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਹੈ..
- ਔਰਤ ਨੰ. 1** : ਰਹਿਮ ਕਰੋ, ਰਹਿਮ ਕਰੋ ਅਸੀਂ ਅੱਗੇ ਹੀ ਮਰ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਾਂ, ਹੁਣ ਕਿਉਂ ਸਾਡੀ ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਰੋਲਦੇ ਹੋ? ਹੇ ਰਾਮ! ਇਹ ਸੁੰਦਰਤਾ, ਇਹ ਰੂਪ, ਇਹ ਜੁਆਨੀ ਕਿਉਂ ਦਿੱਤੀ ਸਾਨੂੰ ਅਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਆਵਦੀਆਂ ਦੁਸ਼ਮਨ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਰਾਮ! ਰਾਮ.. ਤਰਸ ਕਰੋ ਸਾਡੇ ਤੇ।
- ਮੌਲਵੀ** : ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਲਾਮਤ! ਇਹ ਗਜ਼ਬ ਨਾ ਕਰੋ ਸੁਲਤਾਨ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਅੱਲਾ ਤਾਲਾ ਦਾ ਕੀ ਕਹਿਰ ਨਾਜ਼ਲ ਹੋ ਜਾਵੇ।
- ਬਾਬਰ** : ਮੌਲਵੀ ਸਾਹਿਬ, ਹੋਸ਼ ਵਿਚ ਹੋ ਤੁਸੀਂ, ਬਾਬਰ ਦੇ ਕਹਿਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ।
(ਸਿਪਾਹੀ ਨੰ. 2 ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪਿਛੇ ਵੱਲ ਧੱਕ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ..)
- ਮੌਲਵੀ** : ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਲਾਮਤ, ਪਰ ਖੁਦਾ ਦਾ ਕਹਿਰ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਭੁਲਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ।
- ਬਾਬਰ** : ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਏਸੇ ਵੇਲੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਦਫਨ ਕਰਵਾ ਦਿੰਦਾ। ਤੇਰੀ ਬਜ਼ੁਰਗੀ ਅਤੇ ਪਾਕੀਜ਼ਗੀ ਦਾ ਖਿਆਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਮੈਨੂੰ। ਚਲੇ ਜਾਓ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣਿਉਂ।

ਮੌਲਵੀ : ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਬਾਤ ਸੁਣੋ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਲਾਮਤ, ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਇਕ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਕੀਤੇ ਨੇ।

ਬਾਬਰ : (ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ) ਜਲਾਲ ਖਾਂ ਲੈ ਜਾਓ ਇਸ ਬੁੱਢੇ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਤਲਵਾਰ ...।

(ਜਲਾਲ ਖਾਂ ਮੌਲਵੀ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਹਟਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮੌਲਵੀ ਬੋਲੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ...)

ਮੌਲਵੀ : ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਤੇਰੇ ਜਿਹਾ ਜ਼ਾਲਮ ਨਹੀਂ। ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਜ਼ਾਲਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਬਾਬਰ।

(ਜਲਾਲ ਖਾਂ ਮੌਲਵੀ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਿਪਾਹੀ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਬਾਬਰ ਸਜੇ ਹੋਏ ਤਖਤ ਪੋਸ਼ ਤੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਖੈਮੇਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਕਨੀਜ਼ ਟ੍ਰੇ ਵਿਚ ਸੁਰਾਹੀ ਤੇ ਗਲਾਸ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਸੁਰਾਹੀ ਚੋਂ ਸ਼ਰਾਬ ਗਲਾਸ ਵਿਚ ਉਲਥ ਕੇ ਬਾਬਰ ਨੂੰ ਦੇ ਕੇ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਵਾਪਸ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ...)

ਬਾਹਰੋਂ ਗਾਉਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ... ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਬੜੀ ਮਿੱਠੀ ਹੈ-

ਇਕ ਫਕੀਰ (ਉਮਰ 25 ਕੁ ਸਾਲ) ਮੰਚ ਉਪਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਗਾਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ....

ਫਕੀਰ : “ਜੈਸੀ ਮੈ ਆਵੈ ਖਸਮ ਕੀ ਬਾਣੀ

ਤੈਸੜਾ ਕਰੀ ਗਿਆਨੁ ਵੇ ਲਾਲੋ॥

ਪਾਪ ਕੀ ਜੰਵ ਲੈ ਕਾਬਲਹੁ ਧਾਇਆ

ਜੋਰੀ ਮੰਗੈ ਦਾਨੁ ਵੇ ਲਾਲੋ॥”

ਸਿਪਾਹੀ ਨੰ. 1: ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਬਕਣ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੋਰ ਵੀ ਕੁੱਝ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਉਂ ਸੁਭਾ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਨੇ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਬਕਦੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਕਈ ਵੇਰ ਤਾਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੌਣ ਦਿੰਦੇ।

- ਬਾਬਰ** : ਕੌਣ ਹੈ ਤੂੰ? ਕੀ ਬਕ ਰਿਹੈਂ ?
- ਫਕੀਰ** : ਬਕ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਕਹੋ ਕੀ ਫਰਮਾ ਰਿਹੈਂ।
- ਸਿਪਾਹੀ ਨੰ. 1:** ਤੇਰੀ ਇਹ ਮਜ਼ਾਲ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈਂ?
- ਫਕੀਰ** : (ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ....)
- “ਸਰਮੁ ਧਰਮੁ ਦੁਇ ਛਪਿ ਖਲੋਏ
ਕੁੜੁ ਫਿਰੈ ਪਰਧਾਨੁ ਵੇ ਲਾਲੋ॥
ਕਾਜੀਆ ਬਾਮਣਾ ਕੀ ਗਲ ਥਕੀ
ਅਗਦੁ ਪੜੈ ਸੈਤਾਨੁ ਵੇ ਲਾਲੋ॥”
- (ਜਲਾਲ ਖਾਂ ਬਾਹਰੋਂ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ...)
- ਜਲਾਲ ਖਾਂ** : ਕਿੰਨੀ ਸ਼ੀਰੀਂ ਆਵਾਜ਼ ਹੈ, ਕਿਤਨਾ ਸੋਜ਼ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਗਲੇ ਵਿਚ।
- ਫਕੀਰ** : (ਫਿਰ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ...)
- “ਮੁਸਲਮਾਨੀਆ ਪੜਹਿ ਕਤੇਬਾ,
ਕਸਟ ਮਹਿ ਕਰਹਿ ਖੁਦਾਇ ਵੇ ਲਾਲੋ॥”
- ਜਲਾਲ ਖਾਂ** : ਕੋਈ ਦੀਵਾਨਾ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ, ਪਰ ਹੈ ਬੜਾ ਮਜ਼ੇਦਾਰ।
- ਫਕੀਰ** : “ਜਾਤਿ ਸਨਾਤੀ ਹੋਰਿ ਹਿਦਵਾਣੀਆ
ਏਹਿ ਭੀ ਲੇਖੈ ਲਾਇ ਵੇ ਲਾਲੋ॥”
- ਬਾਬਰ** : (ਗੁਸੇ ਨਾਲ) ਕੌਣ ਹੈ ਤੂੰ? ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਤੂੰ ਕੀ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹੈਂ?
- ਫਕੀਰ** : “ਖੂਨ ਕੇ ਸੋਹਿਲੇ ਗਾਵੀਅਹਿ ਨਾਨਕ
ਰਤੁ ਕਾ ਕੁੰਗੂ ਪਾਇ ਵੇ ਲਾਲੋ॥”
- ਜਲਾਲ ਖਾਂ** : (ਕੁੱਝ ਸੋਚਕੇ) ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਲਾਮਤ! ਇਹ ਉਹੋ ਨਾਨਕ

ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਜਿਸਦਾ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ 'ਚ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਬੜਾ ਚਰਚਾ ਹੈ। ਸੁਣਿਐ ਉਹ ਕਿਸੇ ਮਜ਼੍ਹਬ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ। ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਖਰੀਆਂ-ਖਰੀਆਂ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਹੈ ਬੜਾ ਦਾਨਿਸ਼-ਮੰਦ ਅਤੇ ਆਲਮ-ਫਾਜ਼ਿਲ।

ਫਕੀਰ : ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਨਾ-ਚੀਜ਼ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਜੁੱਤੀ ਦੀ ਧੂੜ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਾਂ।

ਬਾਬਰ : ਤੂੰ ਕੀ ਜਾਣਦੈਂ ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ?

ਫਕੀਰ : ਇਹ ਕਹੋ ਕੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ, ਨਹੀਂ... ਨਹੀਂ... ਉਸ ਦੇ ਰਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਹਾਂ?

ਬਾਬਰ : ਤੂੰ ਉਸਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਕਦੀ?

ਫਕੀਰ : ਕਦੀ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਸਦਾ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ। ਹਰ ਸੁਬਾ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿਚ, ਹਰ ਸ਼ਾਮ ਦੀ ਤਾਰੀਕੀ ਵਿਚ, ਹਰ ਤਾਰੇ ਦੀ ਲੋ ਵਿਚ, ਹਰ ਚੰਦ ਦੀ ਚਾਂਦਨੀ ਵਿਚ... ਹਰ ਹਵਾ ਦੀ ਸਰਸਰ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਨੂਰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਬਾਬਰ : ਹੂੰ! ਪਾਗਲ ਕਿਤੋਂ ਦਾ।

ਫਕੀਰ : ਹਾਂ, ਹਾਂ, ਮੈਂ ਪਾਗਲ ਹਾਂ, ਆਪਨੇ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਸ਼ਕ ਵਿਚ ਪਾਗਲ ਹਾਂ। ਜੇ ਕੋਈ ਉਸਦਾ ਦੀਦਾਰ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਦੀਵਾਨਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਾਦਸ਼ਾਹੋ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਵੇਰ ਉਸਦੀ ਝਲਕ ਦੇਖ ਲਵੋ, ਕਸਮ ਐ ਖੁਦਾ ਦੀ ਸਿੱਧੇ ਜੰਨਤ ਨੂੰ ਜਾਵੋ।

ਬਾਬਰ : ਦਫਾ ਕਰੋ ਇਸ ਨੂੰ ਏਥੋਂ, ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਅਜੇਹੇ ਦੀਵਾਨਿਆਂ ਦੀ ਬਕਵਾਸ ਸੁਣਨ ਲਈ ਵਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(ਫਕੀਰ ਆਪੇ ਹੀ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ...)

ਮੀਰ ਖਾਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ...

- ਬਾਬਰ** : ਹਾਂ ਕੀ ਖਬਰ ਹੈ, ਸਭ ਦਰੁਸਤ ਹੈ ਨਾ?
- ਮੀਰ ਖਾਂ** : ਹਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਲਾਮਤ, ਹੋਰ ਤਾਂ ਸਭ ਠੀਕ ਹੈ, ਪਰ... ਇਕ ਅਜੀਬ ਵਾਕਿਆ ਦਰਪੇਸ਼ ਆਇਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਰਾਤ ਹੀ ਇਹ ਭੇਤ ਜਨਾਬ ਨੂੰ ਦਸਣਾ ਸੀ ਪਰ ਮੈਂ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾ ਹੋ ਸਕਿਆ।
- ਬਾਬਰ** : ਹਾਜ਼ਰ ਨਾ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਕੀ ਭੇਤ ਹੈ ਉਹ?
- ਮੀਰ ਖਾਂ** : ਕੱਲ੍ਹ ਵਾਲੇ ਕੈਦੀਆਂ ਵਿਚ ਦੋ ਬੜੇ ਅਜੀਬ ਕੈਦੀ ਹਨ। ਵੇਖ ਕੇ ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਪਿਆ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਜਦ ਮੈਂ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਵੇਖਾਂ ਤਾਂ ਸਭ ਦਰੁਸਤ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇ ਪਰ ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਵੇਖਾਂ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਸ਼ੱਕ ਪੱਕਾ ਹੁੰਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇ।
- ਬਾਬਰ** : ਕੀ ਐਸੀ ਸਿਫਤ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੈਦੀਆਂ ਵਿਚ, ਖੂਬਸੂਰਤ ਔਰਤਾਂ ਸਨ?
- ਮੀਰ ਖਾਂ** : ਨਹੀਂ-ਨਹੀਂ, ਔਰਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮਰਦ, ਮਰਦ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ-ਨਹੀਂ.. (ਘਬਰਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ)
- ਬਾਬਰ** : ਔਰਤਾਂ ਨਹੀਂ, ਮਰਦ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ-ਨਹੀਂ। ਨਹੀਂ ਮੀਰ ਸੁਲਤਾਨ, ਜੇ ਤੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਠੀਕ ਵੀ ਨੇ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਦਿਮਾਗ ਜ਼ਰੂਰ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਿਐ। ਜਾ ਕੇ ਆਰਾਮ ਕਰ, ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਸਫਰ ਨੇ ਤੇਰੀ ਤਬੀਅਤ ਖਰਾਬ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।
- ਮੀਰ ਖਾਂ** : ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਥਾਂ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਵੀ।
- ਬਾਬਰ** : ਮੀਰ ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਹੱਦ ਤੋਂ ਲੰਘਦਾ ਜਾ ਰਿਹੈਂ, ਹੋਸ਼ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ।
- ਮੀਰ ਖਾਂ** : ਗੁਸਤਾਖੀ ਮੁਆਫ ਹੋਵੇ ਜੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਲਾਮਤ ਉਹ

ਨਜ਼ਾਰਾ ਵੇਖ ਲੈਂਦੇ ਤਾਂ ਕਸਮ ਐ ਅੱਲਾ ਪਾਕ ਦੀ,
ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਹੋਸ਼ ਗੁਆ ਲੈਂਦੇ।

ਬਾਬਰ : (ਖਿੱਝ ਕੇ) ਹਕੀਕਤ ਬਿਆਨ ਕਰ, ਐਵੇਂ ਗੱਲ ਲਮਕਾਈ
ਨਾ ਜਾ।

ਮੀਰ ਖਾਂ : ਹਾਂ, ਦੋ ਕੈਦੀ ਫਕੀਰੀ ਲਿਬਾਸ ਵਿਚ ਸਨ। ਇਕ ਹਿੰਦੂ
ਜਾਤੀ ਦਾ ਔਰ ਦੂਸਰਾ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮਰਾਸੀ ਰਬਾਬ ਨੂੰ
ਵਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਫਕੀਰ ਬੰਦਗੀ ਗਾਉਂਦਾ ਸੀ।

ਬਾਬਰ : ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਅਜੀਬ ਕੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਹਿੰਦੂਸਤਾਨ ਤਾਂ
ਮੁਲਕ ਹੀ ਫਕੀਰਾਂ ਦਾ ਹੈ।

ਮੀਰ ਖਾਂ : ਪਰ ਜਿਸ ਫਕੀਰ ਨੂੰ ਮੈਂ ਵੇਖਿਐ ਉਹ ਦਰ ਹਕੀਕਤ
ਅਜੀਬ ਹੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਸੰਦੂਕ ਚੁਕਵਾਇਆ
ਪਰ ਉਹ ਸੰਦੂਕ ਉਹਦੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਦੋ ਗਿੱਠਾਂ ਉੱਚਾ
ਹਵਾ 'ਚ ਹੀ ਲਟਕਿਆ ਰਿਹਾ।

ਬਾਬਰ : (ਮਜ਼ਾਕ ਨਾਲ) ਸੁਕਰ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਹਵਾ 'ਚ ਉਡ
ਗਿਆ।

ਮੀਰ ਖਾਂ : ਤੁਸੀਂ ਮਜ਼ਾਕ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਮੈਂ ਬਿਲਕੁਲ ਹਕੀਕਤ ਬਿਆਨ
ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਔਰ ਉਸ ਮਰਾਸੀ ਨੂੰ ਮੈਂ ਇਕ ਘੋੜੇ ਦੀ
ਲਗਾਮ ਫੜਾਈ।

ਬਾਬਰ : ਤੇ ਉਹ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਦੌੜ ਗਿਆ।

ਮੀਰ ਖਾਂ : ਨਹੀਂ, ਉਹ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਨਹੀਂ ਦੌੜ ਗਿਆ ਸਗੋਂ
ਘੋੜਾ..

ਬਾਬਰ : ਅੱਛਾ ਘੋੜਾ ਉਸ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਦੌੜ ਗਿਆ।

ਮੀਰ ਖਾਂ : ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਫਿਰ ਮਜ਼ਾਕ ਕਰਦੇ ਹੋ।

ਬਾਬਰ : ਅੱਛਾ! ਫੇਰ ਕੀ ਹੋਇਆ?

- ਮੀਰ ਖਾਂ** : ਉਸ ਫਕੀਰ ਨੇ ਮਰਾਸੀ ਨੂੰ ਰਬਾਬ ਵਜਾਉਣ ਨੂੰ ਕਿਹਾ। ਮਰਾਸੀ ਨੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਰਬਾਬ ਵਜਾਉਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਪਰ ਘੋੜਾ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਛੱਡਾ-ਛੱਡਾ ਕੇ ਭੱਜਦਾ ਸੀ ਚੁੱਪ-ਚਪੀਤਾ ਉਹਦੇ ਮਗਰ-ਮਗਰ ਤੁਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਬੰਦਗੀ 'ਚ ਮਸਤ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਬੇਖਬਰ, ਅਪਨੇ ਚੁਗਿਰਦੇ ਦੀਆਂ ਚੀਕਾਂ ਪੁਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਨਾ-ਵਾਕਫ, ਬੇਖੌਫ, ਬੇਫਿਕਰ ਤੁਰਦੇ ਗਏ। ਤੁਰਦੇ ਗਏ ਜਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਾਬਰ ਦੇ ਕੈਦੀ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।
- ਬਾਬਰ** : ਇਕ ਤੇਰੇ ਵਰਗਾ ਦੀਵਾਨਾ ਹੁਣੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਤਾਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਚੋਰ ਸੀ। ਤੇਰੇ ਉੱਤੇ ਇਹ ਭੂਤ ਕਿਥੋਂ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਏ?
- ਮੀਰ ਖਾਂ** : ਮੈਂ ਸੱਚ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਜਨਾਬ ਉਹ ਜ਼ਰੂਰ ਕੋਈ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਫਕੀਰ ਨੇ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਉਹ ਖੁਦਾ ਦੇ ਪਾਕ ਬੰਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਮੈਂ... ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਿਹਾ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
- ਬਾਬਰ** : ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਬੜੇ ਪਾਖੰਡੀ ਫਿਰਦੇ ਹਨ।
- ਮੀਰ ਖਾਂ** : ਪਰ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ। ਉਸਦੇ ਚਿਹਰੇ ਤੋਂ ਐਸਾ ਜਲਾਲ ਟਪਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਪਾਖੰਡੀ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਸਾਰੇ ਰਾਜ ਨੰਗੇ ਹੋ ਜਾਣ।
- ਬਾਬਰ** : (ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ) ਤੂੰ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਜਾ।
- ਮੀਰ ਖਾਂ** : ਮੈਂ ਵੀ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਜਾਵਾਂ... ਏਨੀ ਮੇਰੀ ਕਿਸਮਤ ਕਿੱਥੇ? ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਆਦਮੀ ਬਹਿ ਕੇ ਜਿਵੇਂ ਫਰਿਸ਼ਤਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਅੱਲਾ ਝੂਠ ਨਾ ਬੁਲਾਏ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਉਹ ਪਾਕ ਨਬੀ ਦਾ ਹੀ ਦੂਸਰਾ ਰੂਪ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।
- ਬਾਬਰ** : ਤੈਨੂੰ ਸ਼ਰਮ ਆਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਤੂੰ ਪਾਕ ਨਬੀ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਹੈ?

ਮੀਰ ਖਾਂ : ਮੈਂ ਪਾਕ ਨਬੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ, ਪਰ ਉਸਦੀ ਸ਼ਾਨ ਇਤਨੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸ਼ਾਨ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਕੀ ਹੋਣੀ ਹੈ?

ਬਾਬਰ : ਮੀਰ ਖਾਂ, ਤੂੰ ਹੋਸ਼ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈਂ। ਜਾਹ, ਜਾ ਕੇ ਆਰਾਮ ਕਰ।

ਮੀਰ ਖਾਂ : ਜੇ ਇਹ ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਹੈ ਤਾਂ ਹੋਸ਼ ਕਿਸ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਨੇ।

ਬਾਬਰ : ਸਿਪਾਹੀਓ ਲੈ ਜਾਓ ਇਸ ਬਦਤਮੀਜ਼ ਨੂੰ, ਇਹਦਾ ਦਿਮਾਗ ਉਲਟਾ ਹੋ ਗਿਐ। ਇਸ ਨੂੰ ਦਰਖਤ ਨਾਲ ਉਲਟਾ ਲਟਕਾ ਦਿਓ ਤਾਂ ਕਿ ਇਸਦਾ ਦਿਮਾਗ ਸਿੱਧਾ ਹੋ ਜਾਵੇ।

(ਮੀਰ ਖਾਂ ਨੂੰ ਸਿਪਾਹੀ ਨੰ. 2 ਬਾਹਰ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਲਾਲ ਖਾਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ ਕਦੀ ਬਾਬਰ ਵੱਲ ਕਦੀ ਮੀਰ ਖਾਂ ਵੱਲ ਵੇਖਦਾ ਹੈ। ਦੋ ਸਿਪਾਹੀ ਕਾਹਲੀ-ਕਾਹਲੀ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ..., ਬੜੇ ਘਬਰਾਏ ਹੋਏ ਹਨ..)

ਸਿਪਾਹੀ ਨੰ. 2: ਹਜ਼ੂਰ! ਹਜ਼ੂਰ!

ਸਿਪਾਹੀ ਨੰ. 3 : ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਲਾਮਤ!

ਬਾਬਰ : ਕੀ ਹੋਇਐ ਤੁਹਾਨੂੰ, ਬਾਤ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

ਸਿਪਾਹੀ ਨੰ. 3: ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜਨਾਬ।

ਸਿਪਾਹੀ ਨੰ. 2: ਇਕ ਜਾਦੂਗਰ ਜਨਾਬ, ਜਾਦੂਗਰ।

ਸਿਪਾਹੀ ਨੰ. 3: ਉਥੇ (ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਕੇ) ਐਧਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੈਮਿਆਂ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ।

ਜਲਾਲ ਖਾਂ : ਉਹੀ ਫਕੀਰ ਕਾਫ਼ਰ ਹੋਣੈਂ।

ਸਿਪਾਹੀ ਨੰ. 3: ਹਾਂ, ਹਾਂ, ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਫਕੀਰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਪਰ ...।

ਬਾਬਰ : ਤੁਸੀਂ ਏਨੇ ਡਰੇ ਹੋਏ ਕਿਉਂ ਹੋ? ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਾਦੂ ਚੁੰਬੜ ਗਿਐ..

ਸਿਪਾਹੀ ਨੰ. 3: ਹਾਂ, ਨਹੀਂ ਜਨਾਬ, ਸਾਨੂੰ ਡਰ ਹੈ ਕਿਧਰੇ ...।

ਬਾਬਰ : ਕਿ ਕਿਧਰੇ ਚੁੰਬੜ ਨਾ ਜਾਏ।

ਸਿਪਾਹੀ ਨੰ. 3: ਨਹੀਂ ਹਜ਼ੂਰ, ਸਾਨੂੰ ਡਰ ਹੈ ਕਿ ਕਿਧਰੇ.. ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਲਾਮਤ ਨੂੰ ਅੱਲਾ ਖੈਰ ਕਰੇ.. ਉਸ ਨੇ ਕੁੱਝ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ...।

ਬਾਬਰ : ਖਾਮੋਸ਼! ਬਦਤਮੀਜ਼! ਕੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸਨੇ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਭੱਜੇ ਆਏ ਹੋ।

ਸਿਪਾਹੀ ਨੰ. 3: ਹਜ਼ੂਰ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਆਟਾ ਪੀਸਣ ਵਾਸਤੇ ਚੱਕੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ। ਹੋਰ ਸੱਭ ਕੈਦੀ ਅਪਨੀ-ਅਪਨੀ ਚੱਕੀ ਚਲਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਹ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟ ਕੇ ਬੈਠਾ ਹੈ ਤੇ ਚੱਕੀ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ।

ਬਾਬਰ : ਥੋਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਈਆਂ ਨੇ?

ਸਿਪਾਹੀ ਨੰ. 3: ਨਹੀਂ ਹਜ਼ੂਰ ਮੈਂ ਆਪ ਵੇਖਿਐ। ਦੇਖੋ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਠੀਕ ਨੇ, ਮੈਂ ਆਪ ਨੂੰ ਔਰ ਜਲਾਲ ਖਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਬਾਬਰ : ਜਾਓ, ਦਫਾ ਹੋਵੋ ਏਥੋਂ।
(ਡਰਦੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ...)

ਜਲਾਲ ਖਾਂ : ਜਨਾਬ ਤੁਸੀਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਠੀਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਓ, ਇਸ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ 'ਚ ਬੜੇ ਪਾਖੰਡ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਬਾਬਰ : ਪਰ ਅਸੀਂ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਇਹ ਜਾਦੂ-ਵਾਦੂ ਤੇ ਭੂਤ-ਸਪੂਤ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਸਾਹ ਲਵਾਂਗੇ। ਸਾਡੇ ਤੇ ਅੱਲਾ ਦੀ ਮਿਹਰ ਹੈ। ਫਤਹਿ ਹਰ ਕਦਮ ਤੇ ਸਾਡੀ ਕਦਮ-ਬੋਸੀ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਜਲਾਲ ਖਾਂ : ਬਜਾ ਫਰਮਾਇਆ ਜਨਾਬ ਨੇ।

ਸਿਪਾਹੀ ਨੰ. 3: (ਦੌੜਿਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ) ਹਜ਼ੂਰ! ਹੁਣ ਸਾਰੇ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਨੇ ਪਰ ਚੱਕੀਆਂ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਨੇ।

ਜਲਾਲ ਖਾਂ : ਲੋ ਬਤਾਓ।

ਸਿਪਾਹੀ ਨੰ. 3: ਹਾਂ ਜਨਾਬ, ਤੇ ਉਹ ਫਕੀਰ ਕੋਈ ਬੰਦਗੀ ਗਾ ਰਿਹਾ ਹੈ,

ਅਜਬ ਸਮਾਂ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸੁਣ-ਸੁਣ ਕੇ ਰੂਹ ਨੂੰ
ਤਸਕੀਨ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਜਲਾਲ ਖਾਂ : ਮੈਂ ਜਾ ਕੇ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ ਹਜ਼ੂਰ (ਜਾਂਦਾ ਹੈ...)

(ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲਾ ਫਕੀਰ ਗਾਉਂਦਾ-ਗਾਉਂਦਾ ਫੇਰ ਆਉਂਦਾ
ਹੈ। ਬਾਬਰ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਇਧਰ ਉਧਰ ਘੁੰਮਦਾ ਹੈ..)

ਬਾਬਰ : ਇਸ ਦੀਵਾਨੇ ਦੀ ਵੀ ਕਢਦੇ ਆਂ ਦੀਵਾਨਗੀ।

(ਜਲਾਲ ਖਾਂ ਭਜਿਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ...)

ਜਲਾਲ ਖਾਂ : ਹਜ਼ੂਰ, ਮੈਂ ਜਾ ਕੇ ਵੇਖਿਆ। ਉਹ ਫਕੀਰ ਬੜਾ ਮਿੱਠਾ-
ਮਿੱਠਾ ਕੁੱਝ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਇਕ ਨੂਰਾਨੀ
ਰੰਗ ਹੈ। ਦੇਖਦਿਆਂ ਹੀ ਸਿਰ ਝੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਜਾਦੂਗਰ
ਨਹੀਂ, ਉਹ ਤਾਂ ਨਿਰਾ ਫਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈ ਫਰਿਸ਼ਤਾ।

ਬਾਬਰ : (ਬਹੁਤ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ) ਥੋਡੇ ਸੱਭ ਦੇ ਸਿਰ ਫਿਰ ਗਏ ਨੇ।

ਜਲਾਲ ਖਾਂ : (ਸਿਰ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾ ਕੇ) ਨਹੀਂ-ਨਹੀਂ, ਸਾਡੇ ਸਿਰ ਨਹੀਂ ਫਿਰੇ
ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਲਾਮਤ! ਸਾਡੇ ਦਿਨ ਫਿਰ ਗਏ ਨੇ, ਸਾਡੀਆਂ
ਤਕਦੀਰਾਂ ਫਿਰ ਗਈਆਂ ਨੇ। ਸਾਨੂੰ ਅੱਲਾ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਹੋ
ਗਏ ਨੇ, ਤੁਸੀਂ ਚੱਲ ਕੇ ਦੇਖੋ ਤਾਂ ਸਹੀ..।

ਬਾਬਰ : (ਸਿਪਾਹੀ ਨੰ:1 ਨੂੰ) ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ! ਜਾਓ ਉਸਨੂੰ ਮੇਰੇ
ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰੋ।

(ਸਿਪਾਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ...)

ਜਲਾਲ ਖਾਂ : ਹਜ਼ੂਰ! ਤੁਸੀਂ ਮੰਨਦੇ ਨਹੀਂ, ਮੌਲਵੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਵੀ ਤੁਸੀਂ
ਐਵੇਂ ਗੁੱਸੇ ਹੋਏ ਹੋ। ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਮੌਲਵੀ ਸਾਹਿਬ
ਨੇ ਵੀ ਇਸੇ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਕੀਤੇ ਹੋਣਗੇ ਤਾਂ ਹੀ
ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਤੇ ਫਿਰ ਮੀਰ ਖਾਂ
ਅਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ..।

ਬਾਬਰ : ਬਸ-ਬਸ ਬਕਵਾਸ ਬੰਦ ਕਰੋ। ਬਾਬਰ ਸੱਭ ਕੁੱਝ ਸਮਝਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਸਿਪਾਹੀ ਨੰ. 1: (ਭੱਜਿਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ..) ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਲਾਮਤ! ਮੈਂ ਜਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੀ ਬਾਤ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਹਜ਼ੂਰ ਜਲਾਲ ਖਾਂ ਠੀਕ ਹੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਬਾਬਰ : ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਸੂਰ ਬਕਵਾਸ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਘੜੀਸ ਕੇ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰੋ।

ਸਿਪਾਹੀ ਨੰ. 1: (ਘਬਰਾਇਆ ਹੋਇਆ) ਘੜੀਸ ਕੇ, ਅੱਛਾ!

(ਜਾਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ.. ਐਪਰ ਰੁਕ ਕੇ)

ਪਰ ਹਜ਼ੂਰ! ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਸ ਰੱਬ ਦੇ ਬੰਦੇ ਦੀ ਤੌਹੀਨ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਹ ਕੋਈ ਆਮ ਆਦਮੀ ਨਹੀਂ... ਨਹੀਂ, ਖਾਸ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਆਦਮੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਤਾਂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਅੱਲਾ ਪਾਕ ਦਾ ਕੋਈ ਰਸੂਲ ਹੈ। ਹਜ਼ੂਰ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਈ ਹੈ ਹਜ਼ੂਰ...।

ਬਾਬਰ : ਅਸੀਂ ਆਪ ਜਾ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜਹੰਮ ਪੁਚਾਵਾਂਗੇ, ਫੇਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਹਦੇ ਮਗਰੇ ਭਜਾਵਾਂਗੇ।

(ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਤਲਵਾਰ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ...)

ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਫਕੀਰ ਗਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ..)

ਫਕੀਰ : “ਭੈ ਤੇਰੈ ਡਰੁ ਅਗਲਾ
ਖਪਿ ਖਪਿ ਛਿਜੈ ਦੇਹ॥

ਨਾਵ ਜਿਨਾ ਸੁਲਤਾਨ ਖਾਨ

ਹੋਦੇ ਡਿਠੇ ਖੇਹ॥

ਨਾਨਕ ਉਠੀ ਚਲਿਆ

ਸਭਿ ਕੂੜੇ ਤੁਟੇ ਨੇਹ॥”

(ਗਾਉਂਦਾ-ਗਾਉਂਦਾ ਬਾਹਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ..)

ਜਲਾਲ ਖਾਂ : ਅੱਲਾ ਕਰਮ ਕਰ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਲਾਮਤ ਨੂੰ ਹੋਸ਼ ਬਖਸ਼।

ਸਿਪਾਹੀ ਨੰ. 1: ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਲਾਮਤ ਦੇ ਹੋਸ਼ ਟਿਕਾਣੇ ਆ ਜਾਣਗੇ।

ਜਲਾਲ ਖਾਂ : ਜੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਲਾਮਤ ਨੇ ਕੁੱਛ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਕਹਿਰ ਨਾਜ਼ਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਤਾਂ.. ਇਹ ਨਾਨਕ ਹੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਅਗੇ ਉਸ ਬਾਰੇ ਸੁਣਿਆ ਹੈ। (ਫਕੀਰ ਨੂੰ) ਕਿਉਂ ਦੀਵਾਨੇ ਇਹ ਕੌਣ ਹੈ, ਤੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ?

(ਬਾਬਰ ਦੌੜਦਾ ਹੋਇਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ..)

ਬਾਬਰ : ਜਲਾਲ ਖਾਂ, ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸੱਚ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਸੱਭ ਸੱਚ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਹਕੀਕਤ ਵਿਚ ਉਹ ਸ਼ਾਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਨਾਨਕ ਸ਼ਾਹ ਹੀ ਹੈ।

ਜਲਾਲ ਖਾਂ : ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਬਾਬਰ : ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਅਨਜਾਣੇ ਵਿਚ ਬੜੀ ਗਲਤੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਉਸਦੀ ਤਲਾਫੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ।

ਸਿਪਾਹੀ ਨੰ. 1: ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਬਾਬਰ : ਅੱਜ ਪਹਿਲੀ ਵੇਰ ਬਾਬਰ ਨੇ ਅੱਲਾ ਦੇ ਬੰਦੇ ਦਾ ਦੀਦਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਬਾਬਰ ਨੇ ਕਦਮ-ਕਦਮ ਤੇ ਫਤਹਿ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਅੱਜ ਕਿਸੇ ਰੱਬ ਦੇ ਬੰਦੇ ਨੇ ਬਾਬਰ ਤੇ ਫਤਹਿ ਪਾਈ ਹੈ।

ਜਲਾਲ ਖਾਂ : ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਗੱਲ ਵੀ ਕੀਤੀ।

ਬਾਬਰ : ਨਹੀਂ, ਪਰ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਸਭ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਰਿਹਾ ਕਰ ਦਿਓ। ਜਾਓ, ਜਾਓ ਸਭ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਬੁਲਾਓ, ਮੈਂ ਸਭ ਤੋਂ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗਾਂਗਾ ...।

(ਸਭ ਇਧਰ-ਉਧਰ ਦੌੜਦੇ ਹਨ...)

ਐ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ! ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਤਾਰੀਖ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਸਾਡੇ ਗੁਨਾਹਾਂ ਦੇ ਕਿੱਸੇ ਲਿਖਣਗੇ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਪੇਸ਼ਾਨੀ ਤੇ ਕਲੰਕ ਦਾ ਟਿੱਕਾ ਲਗਿਆ ਵੇਖਣਗੇ, ਪਰ

ਸਾਡੀ ਪਸ਼ੇਮਾਨਗੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ।
ਐ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਪਾਕ ਜ਼ਮੀਨ, ਸਾਡੇ ਗੁਨਾਹਾਂ ਨੂੰ
ਅਪਨੀ ਧੂੜ ਨਾਲ ਢੱਕ ਲਵੀਂ।

ਸਿਪਾਹੀ ਨੰ. 1 : ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਲਾਮਤ ਦੇਖੋ ਨਾਨਕ ਸ਼ਾਹ ਏਧਰ ਨੂੰ ਹੀ ਆ
ਰਹੇ ਨੇ।

ਬਾਬਰ : ਸ਼ਾਹ ਨਹੀਂ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਕਹੋ, ਸਭ ਅਪਨੇ ਸਿਰ ਝੁਕਾਉ।

(ਬਾਬਰ ਵੀ ਸਿਰ ਝੁਕਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲਾ ਫਕੀਰ
ਗਾਉਂਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ..)

ਫਕੀਰ : “ਆਦੇਸ ਤਿਸੈ ਆਦੇਸ”

.....

....ਪਰਦਾ ਡਿੱਗਦਾ ਹੈ....]

ਮੁਗਲ ਫਿਰ ਸ਼ਰਮਸਾਰ

ਪਾਤਰ

ਧੀਰਾ

ਬਲੀ

ਜਗਤਾ

ਰੱਜੋ

ਮੁੰਡਾ

ਚੁੱਗੀ

ਤੇਜੋ

ਹੱਰੀਆ

ਤਖ਼ਤ ਮੱਲ

ਮੰਗਤੀ

ਚੇਤੂ

ਸਿਪਾਹੀ ਨੰ. 1

ਸਿਪਾਹੀ ਨੰ. 2

ਹਮਾਯੂੰ

ਜਲਾਲਦੀਨ

ਮੁਗਲ ਫਿਰ ਸ਼ਰਮਸਾਰ

ਪਰਦਾ ਖੁਲ੍ਹਦਾ ਹੈ.....

ਧੀਰਾ ਮੁੰਗਲੀਆਂ ਫੇਰਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ...

ਪਿੱਛੇ ਘਰਾਂ ਦੇ ਦੋ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਹਨ।

ਸੱਜੇ ਪਾਸਿਉਂ **ਬਲੀ** (ਉਮਰ 25 ਕੁ ਸਾਲ,

ਪੇਂਡੂ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਿਚ) ਆਉਂਦਾ ਹੈ...

ਧੀਰਾ : (ਬਲੀ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ) ਅੱਜ ਹਲ ਨਹੀਂ ਜੋੜਿਆ?

ਬਲੀ : ਹਲ ਕੀ ਜੋੜੀਏ, ਵਾਹਣ ਤਾਂ ਪੱਥਰ ਬਣੇ ਪਏ ਨੇ। ਕੱਲ੍ਹ ਵਹਿੜਕੇ ਦੇ ਪੈਰ 'ਚ ਫਾਲਾ ਵੱਜ ਗਿਆ, ਲਹੂ ਲੁਹਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਵਚਾਰਾ।

ਧੀਰਾ : ਫਾਲਾ ਕੀ ਕਰੇ ਜਦੋਂ ਜਮੀਨ ਵਿੱਚ ਖੁਭਿਆ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬੁੜ੍ਹਕ ਕੇ ਜਾ ਵਜਿਆ ਹੋਣੈ। ਹਲਦੀ ਵਿਚ ਸਰੋਂ ਦਾ ਤੇਲ ਪਾ ਕੇ ਪੱਟੀ ਬੰਨ੍ਹ ਦੇਣੀ ਸੀ ਤੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਗੁੜ ਖੁਆ ਦਿਓ ਦੋ ਚਾਰ ਦਿਨ।

ਬਲੀ : ਤੂੰ ਤਾਂ ਸਲੋਤਰੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।

ਧੀਰਾ : ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਿਆਂ ਦੇਖਿਆ ਸੀ ਨਾ, ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਨਾ ਕੋਈ, ਤਾਂ ਹਲਦੀ ਲਾਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ ਜ਼ਖਮਾਂ ਤੇ, ਤੇ ਦੁੱਧ 'ਚ ਘੋਲ ਕੇ ਪਿਆ ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਸੀ। ਫੌਜੀ ਤੇ ਬਲੁਦ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਹੁੰਦੇ ਐ।

- ਬਲੀ** : ਤੇਰੀ ਗੱਲ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਆਇਆ, ਕੱਲ੍ਹ ਆਥਣੇ ਜਹੇ ਦੋ ਆਦਮੀ ਖੜੇ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਲਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਸਪਾਹੀ ਜਾਂ ਫੌਜੀ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਐ।
- ਧੀਰਾ** : ਹੋ ਵੀ ਸਕਦੈ, ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਰੌਲਾ ਜਿਹਾ ਤਾਂ ਸੁਣਿਐ ਕਿ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਬਾਰੀ ਹੋ ਗਿਐ।
- ਬਲੀ** : ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਕੌਣ ਐ?
- ਧੀਰਾ** : ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਸੂਰੀ, ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹਦਾ ਨਾਮ ਫਰੀਦ ਖਾਨ ਸੀ ਤੇ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਲੋਹਾਨੀ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਵਿਚ ਸੀ। ਇਸ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਸ਼ੇਰ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਪਦਵੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਸੇਬ ਤੇ ਅਮਰੂਦ ਚਾਕੂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ ਕੱਟ ਕੇ ਖਾਂਦਾ ਸੀ।
- ਬਲੀ** : ਕੱਟ ਕੇ ਕਿ ਵੱਢ ਕੇ?
- ਜਗਤਾ** ਆਉਂਦਾ ਹੈ...
- ਜਗਤਾ** : ਓਏ! ਉਹ ਅਮਰੂਦਾਂ ਤੇ ਸੇਬਾਂ ਨੂੰ ਵੱਢਦਾ ਸੀ? ਨਾ ਇਹ ਕਿਹੜੀ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਐ, ਕੱਲ੍ਹ ਤੁਸੀਂ ਹੁੰਦੇ ਨਾ ਖਾੜੇ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਵੇਖਦੇ ਵਾਢਿਆਂ ਦੇ ਕੌਤਕ।
- ਧੀਰਾ** : ਕੱਲ੍ਹ, ਕੱਲ੍ਹ ਕੀ ਹੋਇਆ? ਕੀ ਵੱਢਤਾ ਕਿਸੇ ਨੇ? ਖੈਰ ਤਾਂ ਹੈ!
- ਜਗਤਾ** : ਖੈਰ ਆ ਖੈਰ, ਖੈਰ ਖਰੀਅਤ, ਖਰੀ-ਖਰੀ, ਖੜਕੇ ਦੜਕੇ ਵਾਲੀ।
- ਬਲੀ** : ਉਏ ਦੱਸ ਤਾਂ ਸਹੀ, ਐਵੇਂ ਬੜਕੀ ਜਾਂਦੈਂ।
- ਜਗਤਾ** : ਦਸਦਾਂ, ਦਸਦਾਂ ... ਕੱਲ੍ਹ ਨਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬੇਰੀ ਦਾ ਇਕ ਮੋੜਾ ਲਿਆ ਸੁਟਿਆ ਖਾੜੇ ਵਿਚ ਤੇ ਨਾਲ ਇਕ ਕੁਹਾੜਾ। ਮੁੰਡੇ ਬੜੇ ਹਰਾਨ ਹੋਏ, ਚੁੱਪ ਚਪੀਤੇ ਵੇਖੀ ਜਾਣ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੱਲ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਈ ਬੋਲੇ, ਕਿਉਂ ਬਈ ਗਭਰੂਓ, ਹੈ

- ਕੋਈ ਜੋ ਕਰੇ ਇਸ ਦੇ ਦੋ ਟੋਟੇ ਇੱਕੋ ਟੱਕ ਨਾਲ?
- ਧੀਰਾ** : ਹੱਛਾ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੀ ਨਿੱਤ ਨਵੇਂ ਕੰਤਕ ਕਰਦੇ ਐ।
- ਬਲੀ** : ਫੇਰ ਨਿਤਰਿਆ ਕੋਈ?
- ਜਗਤਾ** : ਸਾਰੇ ਲੱਗੇ ਐਧਰ ਐਧਰ ਤੱਕਣ, ਮੋਹੜਾ ਵੀ ਮੋਟਾ ਸੀ, ਪੱਟ ਤੋਂ ਮੋਟਾ ਹੋਣੈ।
- ਬਲੀ** : ਐਨਾ ਮੋਟਾ... ਤੇ ਵੱਢਣਾ ਵੀ ਇੱਕੋ ਟੱਕ ਨਾਲ?
- ਜਗਤਾ** : ਗੁਰੂ ਜੀ ਫੇਰ ਬੋਲੇ, ਕਿਉਂ ਬਈ ਹੈ ਕੋਈ ਦੁਲਾ? ਬਸ ਫੇਰ ਉਠਿਆ ਭੂਰੇ ਕਾ ਜੈਂਟਾ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪੈਰੀਂ ਹੱਥ ਲਾ ਕੇ ਚੱਕਿਆ ਕੁਹਾੜਾ ਤੇ ਪੱਬਾਂ ਭਾਰ ਹੋ ਕੇ ਬਾਹਾਂ ਗਈਆਂ ਉਪਰ ਨੂੰ ਤੇ ਕਰਤਾ ਝਟਕਾ। ਇੱਕ ਟੋਟਾ ਬੁੜਕਿਆ ਖੱਬੇ ਨੂੰ, ਦੂਜਾ ਸੱਜੇ ਨੂੰ ਤੇ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਵਾਜ ਨਿਕਲੀ ਸਤ-ਕਰਤਾਰ, ਤੇ ਖਾੜਾ ਗੁੰਜ ਉਠਿਆ ਸਤ-ਕਰਤਾਰ, ਸਤ-ਕਰਤਾਰ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉੱਠ ਕੇ ਜੱਫੀ 'ਚ ਲੈ ਲਿਆ ਜੈਂਟੇ ਨੂੰ, ਬੜੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਜੀ। ਸੰਗਰਾਂਦ ਨੂੰ ਸੰਗਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਨਾਮ ਦੇਣਗੇ ਉਸ ਨੂੰ।
- ਧੀਰਾ** : ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਆ ਕੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਨੁਹਾਰ ਈ ਬਦਲਤੀ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ੌਕ ਵੀ ਨਿਆਰੇ-ਨਿਆਰੇ ਨੇ। ਘੋਲ ਕਰਾਉਣੇ ਸੌਚੀ ਖਡਾਉਣੀ, ਕਦੇ ਕੌਡੀ।
- ਜਗਤਾ** : ਸ਼ੌਕ ਪਾ ਤਾ ਮੁੰਡਿਆ ਨੂੰ ਖੇਡਾਂ ਦਾ, ਆਥਣੇ ਬੜੀ ਰੌਣਕ ਹੁੰਦੀ ਐ ਖਾੜੇ ਵਿਚ।
- ਧੀਰਾ** : ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਸਾਡੇ ਘੁੱਦੇ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਰੀਠੇ ਜਹੇ ਸਵੇਰੇ-ਸਵੇਰੇ ਉਠ ਕੇ ਡੰਡ ਬੈਠਕਾਂ ਕਢੀ ਜਾਣ, ਮੈਨੂੰ ਬੜਾ ਹਾਸਾ ਆਇਆ ਦੇਖਕੇ।
- ਬਲੀ** : ਸਾਡੇ ਵੀ ਮੁੰਡੇ ਕੁੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤਾਂ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਧਰਮਸਾਲਾ ਵਿਚ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਵੀ ਐ ਤੇ ਖੇਡਾਂ ਵੀ ਕਰਾਉਂਦੇ ਐ। ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ

ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਧੁਣ ਦੇ ਪੱਕੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਨਿੱਕੇ ਨਿਆਣਿਆਂ ਨੂੰ ਉੜਾ ਆੜਾ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਹੋਣਗੇ ਜੋ ਵੱਡੇ ਹੋ ਕੇ ਪੋਥੀ ਪੜ੍ਹ ਲਿਆ ਕਰਨਗੇ। ਲੈ ਮੈਂ ਚੱਲਦਾਂ, ਆਥਣੇ ਆਵਾਂਗਾ ਖਾੜੇ ਵਿਚ, ਘੋਲ ਕਰਨਾ ਸਿਖਾਂਗੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ।
(ਜਾਂਦਾ ਹੈ..)

ਜਗਤਾ : ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਮ ਸੰਤਾਂ ਭਗਤਾਂ ਵਰਗੇ ਨਹੀਂ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਮੰਗ ਪਿੰਨ ਕੇ ਖਾਈ ਜਾਣ ਤੇ ਆਪਣਾ ਮੌਜ ਮੇਲਾ ਕਰੀ ਜਾਣ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟੀ ਵੀ ਜਾਣ, ਡਰਾਈ ਵੀ ਜਾਣ। ਦੂਰ ਕੀ ਜਾਣੈ, ਐਹ ਤਪਾ, ਖਹਿਰਿਆਂ ਦਾ ਗੁਰੂ, ਟੂਣੇ ਟਾਮਣ ਜਹੇ ਕਰਕੇ ਜੱਟਾਂ ਨੂੰ ਮਗਰ ਲਾਈ ਫਿਰਦੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਰੇ ਗਲਤ ਮਲਤ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦੈ।

ਧੀਰਾ : ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਦੀ ਸੋਚਦੇ ਐ, ਨਿਕੰਮੇ ਹੋਏ ਪਏ ਨੇ ਸਾਡੇ ਲੋਕ। ਆਏ ਦਿਨ ਕੋਈ ਧਾੜਵੀ ਆਉਂਦੈ ਤੇ ਲੁੱਟ ਪੁੱਟ ਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਬਾਬਰ ਦੇ ਹਮਲੇ ਵੇਲੇ ਇਹੋ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਤੂੰ ਗਊਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਸ਼ੇਰ ਬਣਿਆ ਫਿਰਦੈਂ।

ਜਗਤਾ : ਗੁਰੂ ਜੀ ਹੁਣ ਜਿਵੇਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਤੇ ਗਭਰੂਆਂ ਨੂੰ ਸਿਖਿਆ ਤੇ ਸਖਲਾਈ ਦੇ ਰਹੇ ਨੇ ਤਾਂ ਉਹ ਦਿਨ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਜਦੋਂ ਗਊਆਂ ਨੇ ਸ਼ੇਰਾਂ ਦੇ ਪੇਟ ਪਾੜ ਦੇਣੇ ਐ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਲਾਈ ਸੀ ਜਾਗ ਤੇ ਹੁਣ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਤੋਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਐ ਨਾ ਕਿ ਆਦਮੀ ਘਰੋਂ ਭਾਵੇਂ ਮਾੜਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਸਰੀਰੋਂ ਮਾੜਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਆਥਣੇ ਮਿਲਾਂਗੇ ਖਾੜੇ 'ਚ।
(ਜਾਂਦਾ ਹੈ..)

ਰੱਜੋ (ਉਮਰ 50 ਕੁ ਸਾਲ) ਆਉਂਦੀ ਹੈ...

ਰੱਜੋ : ਹਾਂ ਭਾਈ, ਬੰਦੇ ਦੀ ਦੇਹ ਠੀਕ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਾਹਦਾ ਜਿਉਣਾ ਐ?

- ਧੀਰਾ** : ਤਾਈ ਕਿਵੇਂ ਤੁਰੀ ਆਉਂਦੀ ਐਂ?
- ਰੱਜੋ** : ਮੈਂ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਵੱਲ ਆਈ ਸਾਂ ਤੇ ਉਹ ਘਰ ਨਹੀਂ ਸੀ।
- ਧੀਰਾ** : ਮਾਤਾ ਜੀ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪੇਕਿਆਂ ਨੂੰ ਗਏ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਭਰਾ ਢਿੱਲਾ-ਮੱਠਾ ਸੀ ਉਹਨੂੰ ਮਿਲਨ ਗਏ ਨੇ, ਆ ਜਾਣਗੇ ਆਥਣ ਤਾਈਂ।
- ਰੱਜੋ** : ਹੱਛਾ! ਰਾਮ ਸੁੱਖ ਰੱਖੇ ਭਾਈ। ਮੈਂ ਫਿਰ ਬਖਤੌਰੇ ਵੱਲ ਚਲੀ ਗਈ। ਬਹੁਤ ਮਾੜਾ ਹੋਇਆ, ਵਚਾਰੇ ਦਾ ਜੁਆਨ ਜਹਾਨ ਪੁੱਤ ਚਾਨਚੱਕ, ਵੇਖਦਿਆਂ-ਵੇਖਦਿਆਂ ਮੁੱਕ ਗਿਆ।
- ਧੀਰਾ** : ਹਾਂ ਤਾਈ ਮਾੜਾ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੋਇਆ, ਬਖਤੌਰਾ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਈ ਬੜਾ ਦੁਖੀ ਸੀ।
- ਰੱਜੋ** : ਪੁੱਤ ਕਾਹਦਾ, ਦੁਸ਼ਮਨ ਸੀ ਕਿਸੇ ਜਨਮ ਦਾ, ਪੁੱਤ ਬਣ ਕੇ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਆਇਆ ਸੀ, ਲੈ ਗਿਆ, ਪਿਉ ਦੇ ਮੋਢਿਆਂ ਤੇ ਪੁੱਤ ਦੀ ਅਰਥੀ ...। ਮਾਲਕਾ! ਤੂੰ ਕੀ ਕੀਤਾ...। ਉਹਦੀਆਂ ਉਹ ਹੀ ਜਾਣੇ, ਬਾਖਰੂ ਬਾਖਰੂ ..।
- ਧੀਰਾ** : ਦੁਸ਼ਮਨ ਤਾਂ ਸੀ, ਪਿਉ ਦੀ ਤਾਂ ਸੁਣਦਾ ਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬਖਤੌਰੇ ਨੇ ਬਥੇਰੇ ਪਾਪੜ ਵੇਲੇ ਉਸਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ, ਤਰਲੇ ਮਿੰਨਤਾਂ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਲੈ ਆਇਆ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣੀ ਛੱਡ ਦੇ, ਸਭ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਮਿਰਗੀ ਦਾ ਦੌਰਾ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਊ। ਵੈਸੇ ਮੰਨ ਵੀ ਗਿਆ ਸੀ, ਛੱਡ ਗਿਆ ਸੀ ਪੀਣੀ ਤੇ ਤੰਦਰੁਸਤ ਵੀ ਹੋ ਗਿਆ... ਛੀ ਸੱਤ ਮਹੀਨੇ ਕੋਈ ਦੌਰਾ ਨਹੀਂ ਪਿਆ। ਪਰ ਇਕ ਦਿਨ ਪੀ ਆਇਆ ਤੇ ਬੋਲਦਾ ਫਿਰੇ ਐਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬੰਦ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਠੀਕ ਠਾਕ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਹੋਇਐ?
- ਰੱਜੋ** : ਇਹ ਲਤ ਬੁਰੀ ਐ, ਪਿੱਛਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੀ।

- ਧੀਰਾ** : ਕੋਠੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਚਾਂਘਰਾਂ ਮਾਰੇ ਤੇ ਉਲ-ਜਲੂਲ ਬੋਲੀ ਜਾਵੇ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਤੇ ਬੱਸ ਛੱਤ ਤੋਂ ਡਿਗਿਆ ਧੜ੍ਹਮ ਦੇਣੇ ਤੇ ਬੱਸ।
- ਰੱਜੋ** : ਬਖਤੌਰਾ ਤਾਂ ਵਚਾਰਾ ਬੱਸ ਢੇਰੀ ਐ ਮਿੱਟੀ ਦੀ, ਵੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਉਹਦੀ ਬਹੁ ਬੇਹੋਸ਼ ਪਈ ਐ, ਬੱਚੇ ਵਚਾਰੇ ਬਲੁੰਗੜੇ ਜਹਿ ਸਹਿਮੈਂ ਬੈਠੇ ਐ... ਕਦੀ ਕਿਸੇ ਵੱਲ ਵੇਖਦੇ ਨੇ ਤੇ ਕਦੀ ਕਿਸੇ ਵੱਲ ਵਚਾਰੇ।
- ਧੀਰਾ** : ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੋਇਆ ਐ। ਧਰਮਸਾਲਾ 'ਚ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿੱਦਿਆ ਦੇਣੀ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਐ। ਅੱਖਰਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧ ਸੰਵਾਰ ਕੇ ਸੋਹਣੇ ਰੂਪ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਐ ਤਾਂ ਜੋ ਪੜ੍ਹਨ ਲਿਖਣ ਵਿਚ ਸੌਖ ਤੇ ਸਰਲਤਾ ਹੋਵੇ।
- ਰੱਜੋ** : ਅਨਪੜ੍ਹ ਆਦਮੀ ਤਾਂ ਬਲਦ ਐ ਬਲਦ।
- ਧੀਰਾ** : ਬਲਦ ਤਾਂ ਬੜੇ ਕੰਮ ਕਰਦੈ ਐ, ਬਲਦ ਤੋਂ ਵੀ ਮਾੜਾ ਐ ਜੀ ਅਨ-ਪੜ੍ਹ ਆਦਮੀ।
- ਰੱਜੋ** : ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪੜ੍ਹਾਉਣਗੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਾਂ। ਕੁੜੀ ਪੜ੍ਹ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਟੱਬਰ ਪੜ੍ਹ ਗਿਆ ਸਮਝੋ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸਪੁਤਰੀ ਐ ਨਾ ਬੜਾ ਸੋਹਣਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੀ ਐ। ਮੈਂ ਆਪ ਸੁਣਿਐ ਇਕ ਦਿਨ, ਬੜੀ ਮਿੱਠੀ-ਮਿੱਠੀ ਆਵਾਜ਼ ਐ ਬੀਬੀ ਦੀ।
- ਇਕ ਮੁੰਡਾ (ਉਮਰ 10 ਕੁ ਸਾਲ) ਆਉਂਦਾ ਹੈ...
- ਮੁੰਡਾ** : ਖੀਰ ਕਿੰਨੀ ਮਿੱਠੀ-ਮਿੱਠੀ ਮਿਲਦੀ ਐ ਲੰਗਰ ਵਿਚ। ਬਹੁਤ ਸੁਆਦ ਹੁੰਦੀ ਐ ਤੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਗਰਮਾ ਗਰਮ ਤੇ ਮਿੱਠਾ-ਮਿੱਠਾ।
- ਧੀਰਾ** : ਹੁਣ ਨਿਰਾ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਨਹੀਂ ਲੱਗੇ ਰਹਿਣਾ। ਪੜ੍ਹਨਾ ਵੀ ਐ ਤੇ ਚੰਗੀਆਂ-ਚੰਗੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਸਿਖਣੀਐਂ,

ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਗਿਆਨਵਾਨ ਤੇ ਅਕਲਮੰਦ ਬਣਾਉਣਾ
ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ ...।

ਮੁੰਡਾ : ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਚੰਗੀਆਂ-ਚੰਗੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸਖੌਦੇ ਐ, ਤੇ
ਖੇਡਾਂ ਵੀ ਖਡੌਦੇ ਐ, ਮੈਨੂੰ ਡਾਂਗ ਚਲੌਨੀ ਆਉਂਦੀ ਐ,
ਮੈਂ ਗਤਕਾ ਵੀ ਸਿਖੁੰਗਾ (ਦੌੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ..)

ਰੱਜੋ : ਉਹ ਤਪਾ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਤਾਂ ਤਪਿਆ ਫਿਰਦੈ, ਬਈ ਜੇ
ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਕਲ ਆ ਗਈ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਕੌਣ ਮੰਨੂੰ।

ਧੀਰਾ : ਕਿੱਡੀ ਕੋਝੀ ਚਾਲ ਚੱਲੀ ਸੀ। ਜੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ
ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਰਹੂ ਤਾਂ ਮੀਂਹ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ, ਕਾਲ ਪੈ ਜੂ। ਤੇ
ਅਸੀਂ ਮੂਰਖਾਂ ਨੇ ਉਹਦੀ ਗੱਲ ਸੱਚ ਮੰਨ ਲਈ ਤੇ ਗੁਰੂ
ਜੀ ਤਾਂ ਪਿੰਡ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲੇ ਵੀ ਗਏ ਸੀ, ਮੀਂਹ ਫੇਰ ਵੀ
ਨਾ ਪਿਆ। ਭਲਾ ਹੋਵੇ ਬਾਬੇ ਬੁੱਢੇ ਦਾ, ਸਾਨੂੰ ਵੀ
ਸਮਝਾਇਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਵਾਪਿਸ ਲੈ ਆਏ, ਤਾਂ
ਠੰਡ ਪਈ ਪਿੰਡ ਵਿਚ। ਚੰਗਾ ਭਾਈ ਮੈਂ ਤਾਂ ਚਲਦੀ ਆਂ।
(ਜਾਂਦੀ ਹੈ...)

ਬਲੀ : (ਆਉਂਦਾ ਹੈ) ਠੰਡ ਤਾਂ ਪੈ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਇਕ ਹੋਰ ਅੱਗ
ਸੁਲਗ ਪਈ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਭਾਂਬੜ ਈ ਨਾ ਬਲ ਉੱਠੇ।

ਧੀਰਾ : ਵਹਿਗੁਰੂ ਬੋਲ ਭਰਾਵਾ, ਹੁਣ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ?

ਬਲੀ : ਡੇਰੇ ਕੋਲ ਢਾਬ ਤੇ ਲਗਦੈ ਕੋਈ ਫੌਜੀ ਆ ਉੱਤਰੇ ਨੇ,
ਇਕ ਤੰਬੂ ਲਗਿਐ, ਤੇ ਘੋੜੇ ਖੜੇ ਨੇ।

ਜੁੱਗੀ ਤੇ **ਤੇਜੋ** ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ...

ਜੁੱਗੀ : ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਢਾਬ ਤੇ ਖੜੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹੋ।

ਬਲੀ : ਹਾਂ ਤੂੰ ਦੇਖਿਐ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ।

ਜੁੱਗੀ : ਅਸੀਂ ਦੁੱਧ ਲੈ ਕੇ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸੀ ਲੰਗਰ ਵਾਸਤੇ, ਉਹਨਾਂ
ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਰੋਕ ਲਿਆ, ਦੇਖਿਆ ਦੁੱਧ ਹੈ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਤੇ
ਖੋਹ ਲਿਆ। ਸਾਡੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸੁਣੀ ਨਹੀਂ,

ਮੇਰਾ ਦੋਹਨਾ ਵੀ ਰੱਖ ਲਿਆ ਤੇ ਤੇਜੋ ਦੀ ਬਲਟੋਹੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮੋੜੀ।

ਤੇਜੋ : ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਉਹ ਬੰਦੇ ਮਾੜੇ ਲਗਦੇ ਐ।

ਜੁੱਗੀ : ਇਕ ਤਾਂ ਬੋਕ ਜਿਹਾ ਲੱਗਦਾ ਸੀ।

ਤੇਜੋ : ਇਕ ਚਾਪੜ ਜਿਹਾ ਸੀ, ਉਹਦਾ ਨੱਕ ਇਉਂ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਮਹਿ ਦੇ ਪੁੜਿਆਂ ਤੇ ਡੱਡੂ ਬੈਠਾ ਹੋਵੇ।

ਜੁੱਗੀ : ਹਾਂ ਪੁੱਛਦੇ ਸੀ ਥੋਡੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਰਹਿੰਦੈ, ਉਹਦਾ ਘਰ ਕਿਹੜੇ ਪਾਸੇ ਐ।

ਹਰੀਆ (ਉਮਰ 25 ਕੁ ਸਾਲ) ਆਉਂਦਾ ਹੈ...

ਹਰੀਆ : ਸਤ ਕਰਤਾਰ ਭਾਈ ਜੀ।

ਧੀਰਾ : ਸਤ ਕਰਤਾਰ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ! ਆਓ, ਆਓ ਬੈਠੋ ਦੂਰੋਂ ਆਏ ਲਗਦੇ ਹੋ।

ਹਰੀਆ : ਮੈਂ ਭਾਈ ਜੀ ਮੱਤੇ ਦੀ ਸਰਾਂ ਤੋਂ ਆਇਆਂ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਜਾਣੈ।

ਧੀਰਾ : ਮੱਤੇ ਦੀ ਸਰਾਂ ਤੋਂ, ਧੰਨ ਭਾਗ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਜੱਦੀ ਪਿੰਡ ਤੋਂ, ਆਓ, ਆਓ, ਜੀ ਆਇਆਂ ਨੂੰ। ਪਹਿਲਾਂ ਹੱਥ ਪੈਰ ਧੋ ਲਵੋ ਮੈਂ ਦੁੱਧ ਗਰਮ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਬਲੀ! ਜਾਹ ਅੰਦਰੋਂ ਦੁੱਧ ਦਾ ਛੰਨਾ ਲਿਆ। (ਬਲੀ ਅੰਦਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ..)

ਹਰੀਆ : ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਜਾਣੈ ਮੈਂ।

ਧੀਰਾ : ਮੈਂ ਸਮਝ ਗਿਆ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਹੀ ਘਰ ਹੈ। ਸਭ ਘਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਹੀ ਹਨ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਬਸ ਆਉਣ ਹੀ ਵਾਲੇ ਨੇ।

- ਹਰੀਆ** : ਮੈਂ ਤਾਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਐ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ, ਮੇਰੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਇਧਰ ਆ ਵਸੇ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕ ਬੜਾ ਲੋਚਦੇ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਪਰ ਵਾਟ ਲੰਮੀਂ ਐ। ਕਈ ਜਨੇ ਤਿਆਰ ਤਾਂ ਹੋਏ ਸੀ ਪਰ ਨਹੀਂ ਤੁਰੇ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਫੇਰ ਚੱਲ ਈ ਪਿਆ।
- ਧੀਰਾ** : ਚੰਗਾ ਕੀਤਾ, ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਕੀਤਾ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੀ ਖੁਸ਼ ਹੋਣਗੇ ਆਵਦੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਨੂੰ ਮਿਲਕੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਈ ਵੇਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਐ ਉਥੋਂ ਦੀਆਂ, ਉਹ ਵੀ ਉਧਰ ਆਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਈ ਵੇਰ ਕਰਦੇ ਨੇ।
(ਬਲੀ ਅੰਦਰੋਂ ਦੁੱਧ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ..)
- ਬਲੀ** : ਲੌ ਜੀ ਦੁੱਧ ਛਕੋ, ਲੌ ਹੱਥ ਧੋ ਲਵੋ। (ਹਰੀਆ ਹੱਥ ਧੋਂਦਾ ਹੈ...)
- ਹਰੀਆ** : (ਛੰਨਾ ਫੜ ਕੇ..) ਕਦੋਂ ਕੁ ਤੱਕ ਆਉਣਗੇ ਬਾਬਾ ਜੀ।
- ਧੀਰਾ** : ਵੱਗਾਂ ਵੇਲੇ ਤੱਕ ਆ ਜਾਣਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰੋ, ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਐ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਚੋਂ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਓਪਰੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਬੈਠੇ, ਦੁੱਧ ਪੀਓ।
- ਹਰੀਆ** : ਨਹੀਂ-ਨਹੀਂ, ਉਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। (ਦੁੱਧ ਪੀਂਦਾ ਹੈ...)
- ਤੇਜੋ** : ਅਸੀਂ ਫੇਰ ਹੁਣ ਕੀ ਕਰੀਏ, ਦੁੱਧ ਵੀ ਨਾ ਪਹੁੰਚਿਆ ਲੰਗਰ ਲਈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਵੀ ਨਾ ਹੋਏ।
- ਜੁੱਗੀ** : ਤੇ ਸਾਡੇ ਭਾਂਡੇ ਵੀ ਗਏ।
- ਧੀਰਾ** : ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਜਾਓ ਘਰਾਂ ਨੂੰ, ਪਤਾ ਕਰਦੇ ਆਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ, ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਢਾਬ ਵੱਲ ਨਾ ਜਾਇਓ, ਡੇਰੇ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਨਿਕਲ ਜਾਇਓ।

- ਜੁੱਗੀ** : ਜੇ ਸਾਡੇ ਭਾਂਡੇ ਮੋੜਤੇ ਤਾਂ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਧਰਮਸਾਲਾ 'ਚੋਂ ਅਸੀਂ ਲੈ ਲਵਾਂਗੀਆਂ, ਤੁਸੀਂ ਉਥੇ ਰੱਖ ਲੈਣਾ।
(ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ..)
- ਧੀਰਾ** : ਇਹ ਬੰਦੇ ਕੌਣ ਹੋ ਸਕਦੇ ਨੇ, ਅਜੇ ਤੱਕ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਜੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਬੰਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ, ਬਾਹਰ ਕਿਉਂ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਕੋਈ ਡਾਕੂ ਡਕੈਤ ਹੋਨ ਤਾਂ ਵੀ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ, ਇਹ ਤੇ ਤੰਬੂ ਲਾਈ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਬਲੀ ਚੱਲ ਪਤਾ ਕਰੀਏ, ਪਤਾ ਤਾਂ ਲੱਗੇ ਉਹ ਹੈ ਕੌਣ।
- ਬਲੀ** : ਚਲੋ ਦੇਖਦੇ ਆਂ, ਕੱਲ੍ਹ ਆਥਨ ਦੇ ਇੱਥੇ ਆਏ ਬੈਠੇ ਨੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਤਾਂ ਹੈ ਨਾ। ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਤਾਂ ਗਲਤ ਗੱਲ ਐ ਨਾ ਕਿ ਕੁੜੀਆਂ ਤੋਂ ਦੁੱਧ ਖੋਹ ਲਿਆ।
- ਧੀਰਾ** : ਦੁੱਧ ਤਾਂ ਜੇ ਲੋੜ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਮੰਗ ਕੇ ਵੀ ਲੈ ਲੈਂਦੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਭਾਂਡੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮੋੜੇ।
- ਬਲੀ** : ਮੰਗਣ ਵਿਚ ਤੇ ਖੋਹਣ ਵਿਚ ਤਾਂ ਫਰਕ ਐ ਨਾ। ਇਹ ਕੋਈ ਚੰਗੇ ਆਦਮੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦੇ ਮੈਨੂੰ।
- ਹਰੀਆ** : ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦੈ ਬਾਈ ਜੀ ਇਹ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਫੌਜ ਦੇ ਆਦਮੀ ਐ।
- ਬਲੀ** : ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਫੌਜ ਦੇ, ਤੇਰਾ ਮਤਲਬ ਐ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਫੌਜੀ ਨੇ।
- ਹਰੀਆ** : ਕੱਲ੍ਹ ਰਾਤ ਮੈਂ ਪਿਛਲੇ ਪਿੰਡ ਠਹਰਿਆ ਸੀ ਨਾ, ਉਥੇ ਕੁੱਛ ਆਦਮੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਫੌਜ ਹਾਰ ਗਈ ਐ ਤੇ ਇਕ ਦਸਤਾ ਸਪਾਹੀਆਂ ਦਾ ਲੰਘਿਐ ਉਸ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਦੀ।
- ਧੀਰਾ** : ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਫੌਜ, ਮਤਲਬ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹਮਾਯੂੰ ਦੀ ਫੌਜ ਹਾਰ ਗਈ, ਹਮਾਯੂੰ ਹਾਰ ਗਿਆ।

- ਹਰੀਆ** : ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਇਉਂ ਈ ਹੈ।
- ਧੀਰਾ** : ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਸੁਣਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਬਾਰੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਠੀਕ ਈ ਐ।
- ਬਲੀ** : ਫੇਰ ਤਾਂ ਉਹ ਬੰਦੇ ਉਹਦੇ ਸਿਪਾਹੀ ਹੀ ਹੋਣੇ ਐ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਨਾ ਕਿ ਢਾਬ ਦੇ ਪਰਲੇ ਪਾਸੇ ਕੋਈ ਫੌਜੀ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ।
- (ਜਗਤਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ..)
- ਜਗਤਾ** : ਕੀ ਆਖਦੇ ਓ, ਫੌਜੀ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ, ਖੜ੍ਹੇ ਨਹੀਂ.. ਭੱਜੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।
- ਬਲੀ** : ਹੈਂ, ਚਲੇ ਗਏ?
- ਜਗਤਾ** : ਚਲੇ ਨਹੀਂ ਗਏ ਤਾਂ ਚਲੇ ਜਾਣਗੇ, ਭੱਜ ਜਾਣਗੇ।
- ਬਲੀ** : ਭੱਜ ਜਾਣਗੇ, ਕਿਉਂ ਕੀ ਹੋਇਆ?
- ਜਗਤਾ** : ਹੋਇਆ ਕੀ ਐ, ਹੋਈ ਐ ਹਾਰ। ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਹਾਰ ਕੇ ਭੱਜੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆ ਰਿਹੈ ਪਿੱਛੇ ਇਹਨਾਂ ਦੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਐ ਹਮਾਯੂੰ ਦਰਿਆ 'ਚ ਡੁਬਦਾ-ਡੁਬਦਾ ਬਚਿਆ ਐ।
- ਧੀਰਾ** : ਪੈ ਗਈ ਭਾਜੜ।
- ਬਲੀ** : ਚੋਰਾਂ ਨੂੰ ਮੋਰ ਤੇ ਮੋਰਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ। ਇਹਦੇ ਬਾਪ ਨੇ ਕੋਈ ਘੱਟ ਤਬਾਹੀ ਕੀਤੀ ਸੀ? ਕਿੰਨਾ ਜੁਲਮ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਆਇਆ ਸੀ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ। ਤੇ ਉਹਨੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਕੈਦ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ।
- ਧੀਰਾ** : ਕਰ ਤਾਂ ਲਿਆ ਸੀ ਕੈਦ।
- ਤਖ਼ਤ ਮੱਲ** (ਉਮਰ 60 ਕੁ ਸਾਲ) ਆਉਂਦਾ ਹੈ...
- ਤਖ਼ਤ ਮੱਲ** : ਕੀਹਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਓ? ਕੀਹਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ?

- ਧੀਰਾ** : ਬਾਬਰ ਦੇ ਹਮਲੇ ਵੇਲੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਵੱਡੇ ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨੇ ਕੈਦ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ।
- ਤਖ਼ਤ ਮੱਲ** : ਬਾਬਰ ਨੇ ਤਾਂ ਗੱਲ ਸੰਭਾਲ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਸੱਚੀਆਂ ਤੇ ਸੁੱਚੀਆਂ ਵਚਾਰਾਂ ਸੁਣੀਆਂ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਕਵਾੜ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਏ ਤੇ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨੀਂ ਪੈ ਗਿਆ। ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਉਹਨੂੰ ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਉਹਨੇ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਆਪਣੀ ਹਕੂਮਤ ਵੀ ਜਮਾ ਲੀ ਸੀ।
- ਧੀਰਾ** : ਤੇ ਤਾਇਆ ਤੂੰ ਸੁਣਿਐ ਕਿ ਬਾਬਰ ਦਾ ਪੁੱਤ ਹਮਾਯੂੰ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਜੰਗ 'ਚੋਂ ਹਾਰ ਖਾ ਕੇ ਜਾਨ ਬਚੋਂਦਾ ਫਿਰਦੈ ਤੇ ਉਹਦੀ ਫੌਜ ਦਾ ਇਕ ਦਸਤਾ ਕੱਲ੍ਹ ਦਾ ਆਪਣੀ ਢਾਬ ਦੇ ਪਰਲੇ ਪਾਸੇ ਡੇਰਾ ਲਾਈ ਬੈਠੈ।
- ਬਲੀ** : ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਤੇਜੋ ਤੇ ਜੁੱਗੀ ਤੋਂ ਦੁੱਧ ਖੋਹ ਲਿਆ ਤੇ ਭਾਂਡੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ।
- ਧੀਰਾ** : ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਉਧਰ ਹੀ ਚੱਲੇ ਸਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ, ਤੇ ਐਨੇ ਨੂੰ ਜਗਤਾ ਆ ਗਿਆ। ਸਾਨੂੰ ਇਹਨੇ ਦੱਸੀ ਐ ਇਹ ਗੱਲ, ਪਿੱਛੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੁਸ਼ਮਨ ਵੀ ਚੜ੍ਹਿਆ ਆਉਂਦਾ ਹੋਣੈ, ਤਾਇਆ! ਤੇ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਐਵੇਂ ਨਕਸਾਨ ਹੋ ਜਾਣੈ।
- ਜਗਤਾ** : ਸਾਹਨਾਂ ਦੇ ਭੇੜ 'ਚ ਝਾੜੀਆਂ ਦਾ ਖਹੁ, ਕਦੇ ਦਾਦੇ ਦੀਆਂ ਤੇ ਕਦੇ ਪੋਤੇ ਦੀਆਂ। ਇਹਦੇ ਪਿਉ ਨੇ ਕਿਹੜਾ ਘੱਟ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਕਿੰਨੇ ਘਰ ਉਜਾੜੇ ਸੀ ਉਸਨੇ, ਘਰ ਕੀ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਸੀ।
- ਤਖ਼ਤ ਮੱਲ** : ਮੈਂ ਕੁੱਝ ਹੋਰ ਵੀ ਸੁਣਿਐ, ਏਸੇ ਲਈ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੱਲ ਆਇਆ ਸਾਂ।
- ਧੀਰਾ** : ਤਾਇਆ! ਤੂੰ ਹੋਰ ਕੀ ਸੁਣਿਐ?
- ਤਖ਼ਤ ਮੱਲ** : ਹਮਾਯੂੰ ਹਾਰ ਕੇ ਛੁਪਦਾ ਛੁਪਾਂਦਾ ਤੇ ਸੂਫੀਆਂ ਸੰਤਾਂ ਤੋਂ ਓਟ ਆਸਰਾ ਮੰਗਦਾ ਫਿਰਦੈ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਕਹਿ

ਦਿੱਤੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਉਸਨੂੰ ਬਚਾ ਸਕਦੇ ਨੇ, ਤੇ ਹੁਣ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੱਲ ਆ ਰਿਹੈ।

ਜਗਤਾ : ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸਨੂੰ ਕਿਉਂ ਬਚਾਉਣਗੇ, ਉਹਦੇ ਪਿਉ ਨੇ ਤਾਂ ਵੱਡੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਤੇ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਜਮਦੂਤ ਆਖਿਆ ਸੀ।

ਬਲੀ : ਜਮਦੂਤ ਦਾ ਜਮੂਰਾ ਜਮਦੂਤ ਈ ਹੋਇਆ ਨਾ।

ਇਕ ਮੰਗਤੀ ਘਬਰਾਈ ਹੋਈ ਆਉਂਦੀ ਹੈ...

ਮੰਗਤੀ : ਪਤੈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਆ ਵੜਿਆ ਪਿੰਡ ਵਿਚ, ਉਹਦੇ ਸਪਾਹੀ ਦਗੜ-ਦਗੜ ਕਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ ਗਲੀਆਂ ਵਿਚ, ਕਹਿੰਦੇ ਐ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੱਲ ਆ ਰਿਹੈ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਫੜਨ ਆਇਐ। ਬਾਬਰ ਦਾ ਪੁੱਤ ਹੈ ਇਹ, ਬਾਬਰ ਨੇ ਵੱਡੇ ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ...। ਮੈਨੂੰ ਫੜਨ ਲੱਗੇ ਸੀ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਭੱਜ ਆਈ ... ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਦੱਸਣ ਗਈ ਸਾਂ ਪਰ ਉਹ ਤਾਂ ਘਰ ਹੈ ਈ ਨਹੀਂ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਹੋਣੈ। ਚਲੋ ਚੰਗਾ ਈ ਹੋਇਆ ਉਹ ਘਰ ਨਹੀਂ ਹੈਨ .. ਪਰ ਜੇ ਉਹਨਾਂ ਕਪੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਬਈ ਏਥੇ ਖਾਣ ਪੀਣ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਮਿਲਦੈ ਤੇ ਮਿੱਠੀ-ਮਿੱਠੀ ਖੀਰ ਵੀ ਮਿਲਦੀ ਐ ਤਾਂ ਉਹ ਧਰਨਾ ਮਾਰ ਕੇ ਬੈਠ ਈ ਨਾ ਜਾਣ.. ਸੱਤਾਂ ਚੁਲ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਸੁਆਹ ਪਾਓ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ 'ਚ.. ਚਲੋ, ਫੇਰ ਆਵਾਂਗੀ .. ਫੇਰ ਆ ਜਾਵਾਂਗੀ ... ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕੀ ਕੰਮ ਐ .. ਆਪਾਂ ਕੋਈ ਮੁੰਜ ਕੁਟਨੀ ਐ... ਓ ਹਾਂ ਬਈ ਮੁੰਜ ਤਾਂ ਕੁਟਨੀ ਐ, ਮੁੰਜ ਕੁੱਟਾਂਗੇ ਤੇ ਮੰਜਾ ਬਣਾਵਾਂਗੇ.. ਮੰਜਾ ਫੇਰ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਆਵੇਗਾ, ਚਲਦੀ ਆਂ.. (ਰੁਕ ਕੇ ਹਰੀਏ ਵੱਲ ਦੇਖ ਕੇ..) ਇਹ ਭਾਈ ਕੌਣ ਐ?

ਪੀਰਾ : ਇਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਜੱਦੀ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਆਇਆ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਨ।

ਮੰਗਤੀ : ਹੈਂ! ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਿੰਡੋਂ.... ਰੋਟੀ ਖਾਵੇਂਗਾ, ਮੈਂ ਲਿਆਂਦੀ ਆਂ, ਮੈਂ ਹੁੱਣੇ ਲਿਆਈ। (ਜਾਂਦੀ ਹੈ..)

ਬਲੀ : ਲੋਕ ਆਖਦੇ ਐ ਮੰਗਤੀ ਪਾਗਲ ਐ।

ਤਖ਼ਤ ਮੱਲ : ਪਾਗਲ ਤਾਂ ਲੋਕ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਮੰਗਤੀ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਨਹੀਂ, ਕਿੰਨੀ ਚਿੰਤਾ ਐ ਉਹਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ। ਜਾਂਦੀ-ਜਾਂਦੀ ਕਿੰਨੀ ਸਿਆਣੀ ਗੱਲ ਕਰ ਗਈ।

ਚੇਤੂ ਮੰਜਾ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ..

ਤਖ਼ਤ ਮੱਲ : ਵਾਹ ਬਈ ਚੇਤੂ ਮੰਜਾ ਤਾਂ ਬੜਾ ਸੋਹਣਾ ਬਣਾਇਐ ਤੂੰ।

ਚੇਤੂ : ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਜੀ, ਮੰਜ ਦੇ ਮੰਜੇ ਤਾਂ ਬੜੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲ, ਪਰ ਮੰਜ ਚੁੱਭਦੀ ਐ ਨਾ, ਮੈਂ ਨਵਾਰ ਦਾ ਮੰਜਾ ਬਣਾਇਐ, ਨਰਮ-ਨਰਮ ਠੀਕ ਐ ਨਾ ਜੀ?

ਤਖ਼ਤ ਮੱਲ : ਬਿਲਕੁੱਲ ਠੀਕ ਐ ਤੇਰੀ ਗੱਲ, ਤੇਰਾ ਮੰਜਾ ਵੀ ਠੀਕ, ਤੇਰੀ ਸੋਚ ਵੀ ਠੀਕ। ਪਰ, ਮੰਜਾ ਨਹੀਂ ਪਲੰਘ ਆਖ।

(ਹਮਾਯੂੰ ਦੀ ਫੌਜ ਦੇ ਦੋ ਸਿਪਾਹੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ..)

ਸਿਪਾਹੀ ਨੰ. 1: ਆਪ ਹਮੇਂ ਬਤਾਇੰਗੋ ਕਿ ਆਪ ਕੇ ਗੁਰੂ ਪੀਰ ਕਾ ਘਰ ਕੌਨ ਸਾ ਹੈ?

ਤਖ਼ਤ ਮੱਲ : ਆਪ ਕੌਨ ਹੋ? ਆਪ ਕੋ ਕਿਆ ਕਾਮ ਹੈ?

ਸਿਪਾਹੀ ਨੰ. 2: ਹਮ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹਮਾਯੂੰ ਕੇ ਐਲਚੀ ਹੈਂ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਲਾਮਤ ਆਪ ਕੇ ਗੁਰੂ ਪੀਰ ਕੀ ਜ਼ਿਆਰਤ ਕੇ ਲੀਏ ਆ ਰਹੇ ਹੈਂ। ਹਮੇਂ ਪਤਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ ਕਾ ਘਰ ਕਹਾਂ ਹੈ?

ਤਖ਼ਤ ਮੱਲ : (ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਕੇ) ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਘਰ ਤੋ ਵੁਹ ਹੈ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲਾ ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਘਰ ਨਹੀਂ ਹੈਂ, ਆਉਣ ਹੀ ਵਾਲੇ ਨੇ।

ਸਿਪਾਹੀ ਨੰ. 2: ਠੀਕ ਹੈ, ਹਮ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਲਾਮਤ ਕੋ ਖ਼ਬਰ ਦੇ ਦੇਤੇ ਹੈਂ।
ਅਭੀ ਆਪ ਆਏਂਗੇ, ਹਜ਼ੂਰ ਕੇ ਪਾਸ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਕਤ
ਨਹੀਂ ਹੈ ਬਸ ਅਕੀਦਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨੀ ਹੈ।

(ਜਾਂਦੇ ਹਨ..)

ਚੇਤੂ : ਇਹ ਕੌਣ ਸਨ ਜੀ, ਹਮਾਯੂੰ ਨੂੰ ਕੀ ਲੋੜ ਪੈ ਗਈ ਜੀ।

ਧੀਰਾ : ਲੋੜ ਪੈ ਗਈ ਜੀ ... ਵਖਤ ਪੈ ਗਿਆ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ
..... ਪਰ ਕੀ ਪਤਾ ਜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਗਲਾਂ ਦਾ, ਕਿਤੇ ਗੁਰੂ
ਜੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੀ ਨਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹੋਣ।

ਤਖ਼ਤ ਮੱਲ : ਕਾਹਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਉਹਨੇ ਕੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਪਾਉਣੀ ਐ
ਉਹ ਤਾਂ ਆਪ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ 'ਚ ਫਸਿਆ ਪਿਆ ਹੈ।

ਚੇਤੂ : ਨਾ ਜੀ ਨਾ, ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਦਾ ਕੀ ਇਤਬਾਰ, ਕੀ ਪਤਾ ਕੀ
ਕਹਿ ਦੇਣ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਜਬਾਨ ਬੜੀ ਲੰਮੀ ਹੁੰਦੀ ਐ
ਜੀ।

ਧੀਰਾ : ਤੂੰ ਕਦੇ ਵੇਖੀ ਐ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਜਬਾਨ?

ਚੇਤੂ : ਨਾ ਜੀ ਆਪਾਂ ਕਾਹਨੂੰ ਵੇਖਣੀ ਐ।

ਤਖ਼ਤ ਮੱਲ : ਤੁਸੀਂ ਐਵੇਂ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੋ। ਉਹ ਤਾਂ ਆਪ ਜਾਨ ਲਕੌਦਾ
ਫਿਰਦੈ।

ਚੇਤੂ : ਐਹ ਪਲੰਘ ਧਰਮਸਾਲ 'ਚ ਰੱਖ ਆਵਾਂ ਮੈਂ।

ਤਖ਼ਤ ਮੱਲ : ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਦਿਖਾ ਤਾਂ ਲੈ, ਐਨਾ ਸੋਹਣਾ ਮਿਹਨਤ
ਨਾਲ ਤੂੰ ਬਣਾਇਐ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਖੁਸ਼ ਹੋਣਗੇ ਬੜੇ ਦੇਖ ਕੇ।

ਚੇਤੂ : ਹੱਛਾ ਜੀ! ਇਹ ਤਾਂ ਠੀਕ ਐ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਤੇ
ਬੈਠ ਜਾਣ ਤਾਂ ਕਿੰਨਾ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ ਜੀ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਤਾ
ਨਹੀਂ ਕਦੋਂ ਆਉਣਗੇ। ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ।

(ਜਾਂਦਾ ਹੈ..)

ਧੀਰਾ : ਚੇਤੂ ਪਲੰਘ ਸੋਹਣੇ ਬਣਾਉਂਦੈ। ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

(ਚੇਤੂ ਮੁੜ ਆਉਂਦਾ ਹੈ..)

ਚੇਤੂ : ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਾਂ ਆਏ ਹੋਏ ਨੇ ਜੀ।

ਤਖ਼ਤ ਮੱਲ : ਆਏ ਹੋਏ ਨੇ, ਕਦੋਂ ਆ ਗਏ, ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਈ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ।

ਚੇਤੂ : ਉਹ ਫਿਰਨੀ-ਫਿਰਨੀ ਆ ਕੇ ਪਿਛਲੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਅੰਦਰ ਲੰਘ ਗਏ ਜੀ।

ਤਖ਼ਤ ਮੱਲ : ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸਮਝਦੇ ਸੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਜੇ ਆਏ ਨਹੀਂ ਤੇ ਉਹ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਨੇ।

ਹਮਾਯੂੰ ਆਪਣੇ ਦੋ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਅਤੇ ਜਲਾਲਦੀਨ ਨਾਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਉਠ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ..

ਸਿਪਾਹੀ ਨੰ. 1: ਹਮ ਨੇ ਬੋਲਾ ਥਾ ਨਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹਮਾਯੂੰ ਨੇ ਆਪ ਕੇ ਗੁਰੂ ਪੀਰ ਸੇ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਹਮੇਂ ਖ਼ਬਰ ਮਿਲੀ ਹੈ ਕਿ ਵੁਹ ਘਰ ਪਰ ਹੀ ਹੈਂ, ਇਸ ਲਈ ਆਪ ਉਨ ਸੇ ਬੋਲੋਂ ਕਿ ਹਜ਼ੂਰ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਹੈ।

ਧੀਰਾ : ਮੈਂ ਜਾ ਕੇ ਦਸ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਤਖ਼ਤ ਮੱਲ : ਸਰਕਾਰ ਆਪ ਬੈਠ ਜਾਏਂ (ਪਲੰਘ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ..)

ਚੇਤੂ : ਇਹ ਪਲੰਘ ਤਾਂ ਮੈਂ ਬਣਾਇਆ ਸੀ ... ਮੈਂ ਸੰਗਤ ...।

ਤਖ਼ਤ ਮੱਲ : ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਤੁਹਾਡੇ ਬੈਠਣ ਦੇ ਲਾਇਕ ਕੋਈ ਸਾਮਾਨ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੀ।

ਹਮਾਯੂੰ : ਕੋਈ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਹਮ ਯਹਾਂ ਬੈਠ ਜਾਤੇ ਹੈ।

ਚੇਤੂ : (ਪਲੰਘ ਨੂੰ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਹੱਥ ਪੌਂਦਾ ਹੈ) ਇਹ ... ਮੈਂ .. ਗੁਰੂ..।

- ਹਮਾਯੂੰ** : ਕੋਈ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਹਮ ਠੀਕ ਹੈਂ ਫ਼ਿਕਰ ਮੱਤ ਕਰੋ।
- ਧੀਰਾ** : (ਵਾਪਸ ਆ ਕੇ) ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਠ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ।
- ਤਖ਼ਤ ਮੱਲ** : ਰਹਿਰਾਸ ਦਾ ਵਕਤ ਹੈ ਨਾ ਜੀ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਵਕਤ ਗੁਰੂ ਜੀ....
- ਸਿਪਾਹੀ ਨੰ. 2:** ਜੈਸੇ ਹਮਾਰੇ ਨਮਾਜ਼ ਕੇ ਵਕਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਨਾ ਹਜ਼ੂਰ।
- ਹਮਾਯੂੰ** : ਕੋਈ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਹਮ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰੇਂਗੇ।
- ਧੀਰਾ** : ਜੇ ਕਹੋ ਤਾਂ ਦੁੱਧ ਲਿਆਵਾਂ.. ਪੀਓਗੇ?
- ਜਲਾਲਦੀਨ** : ਨਹੀਂ ਹਜ਼ੂਰ ਦੁੱਧ ਨਹੀਂ ਪੀਤੇ।
- ਧੀਰਾ** : ਸਾਡੇ ਗਰੀਬਾਂ ਕੋਲ ਬੱਸ ਦੁੱਧ ਹੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਲਾਇਕ ਹੋਰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ।
- ਜਲਾਲਦੀਨ** : ਕੋਈ ਬਾਤ ਨਹੀਂ, ਹਮ ਸਮਝਤੇ ਹੈਂ।
- ਹਮਾਯੂੰ** : ਹਮ ਕਿਤਨੇ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੈਂ.. ਹਮ ਕਹਾਂ ਸੇ ਕਹਾਂ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਹੈਂ ... ਹਮ ਦਰਿਆ ਮੇਂ ਡੂਬ ਹੀ ਜਾਤੇ ਤੋ ਅੱਛਾ ਹੋਤਾ।
- ਜਲਾਲਦੀਨ** : ਐਸੇ ਨਹੀਂ ਸੋਚੋ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਲਾਮਤ।
- ਹਮਾਯੂੰ** : ਮੱਤ ਕਹੋ ਹਮੇਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ।
- ਜਲਾਲਦੀਨ** : ਹੌਸਲਾ ਕਰੇਂ ਹਜ਼ੂਰ! ਅਭੀ ਹਮ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹੈਂ।
- ਤਖ਼ਤ ਮੱਲ** : ਕੀ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਵਾਕਈ ਬਾਗੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ?
- ਜਲਾਲਦੀਨ** : ਆਪ ਕੋ ਕਿਸ ਨੇ ਕਹਾ ਹਮ ਹਾਰ ਗਏ ਹੈਂ।
- ਧੀਰਾ** : ਤੁਹਾਡੇ ਹੀ ਸਿਪਾਹੀ ਦਸ ਰਹੇ ਸੀ ਜੀ।
- ਜਲਾਲਦੀਨ** : ਬਕਵਾਸ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਸਭ ਬਕਵਾਸ..।

- ਤਖ਼ਤ ਮੱਲ** : ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਆ ਗਏ ਹੋ, ਸਭ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਏਗਾ।
- ਜਲਾਲਦੀਨ** : ਕਿਆ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿਆ ਗਲਤ ਹੈ ਤੁਮ ਕਿਆ ਜਾਣਤੇ ਹੋ?
- ਤਖ਼ਤ ਮੱਲ** : ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਜੀ... ਅਸੀਂ ਤਾਂ...।
- ਜਲਾਲਦੀਨ** : ਕਿਤਨਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਨਾ ਪੜੇਗਾ ਪਤਾ ਤੋ ਕਰੋ, ਜਾ ਕਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋ ਬਤਾਓ ਤੋ ਸਹੀ ਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹਮਾਯੂੰ ਖੜੇ ਹੈ ਜ਼ਿਆਰਤ ਕੇ ਲੀਏ।
- ਧੀਰਾ** : ਰਹਿਰਾਸ ਸਮਾਪਤ ਹੋਣ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਣਗੇ ਜੀ।
- ਜਲਾਲਦੀਨ** : ਜਾਓ, ਅੰਦਰ ਜਾ ਕਰ ਪੂਛ ਕਰ ਆਓ, ਸਿਪਾਹੀ ਤੁਮ ਭੀ ਸਾਥ ਜਾਓ। (ਅੰਦਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਸਿਪਾਹੀ ਨਾਲ..)
- ਤਖ਼ਤ ਮੱਲ** : ਤੁਸੀਂ ਇਤਮੀਨਾਨ ਰੱਖੋ ਜੀ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰ ਤੋਂ ਕੋਈ ਨਿਰਾਸ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਜੀ।
- ਸਿਪਾਹੀ ਨੰ. 1**: (ਆਉਂਦਾ ਹੈ..) ਵੁਹ ਬੈਠੇ ਹੈਂ ਜੀ, ਆਖੇਂ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਬੈਠੇ ਹੈਂ ਬੰਦਗੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹੈਂ।
- ਜਲਾਲਦੀਨ** : ਕਿਤਨੀ ਦੇਰ ਲਗੇਗੀ।
- ਹਮਾਯੂੰ** : ਉਨ ਕੋ ਬਤਾਇਆ ਕਿ ਹਮ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹੈਂ?
- ਸਿਪਾਹੀ ਨੰ. 1**: ਮੈਂ ਤੋ ਨਹੀਂ ਬਤਾਇਆ, ਵੈਸੇ ਵੁਹ ਤੋ ਆਖੇਂ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਬੈਠੇ ਹੈਂ, ਕੈਸੇ ਬਤਾਏਂ।
- ਤਖ਼ਤ ਮੱਲ** : ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਭ ਜਾਣਤੇ ਹੈਂ ਜੀ ਬਿਨਾ ਬੋਲੇ ਹੀ ਵੁਹ ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਨੇ।
- ਹਮਾਯੂੰ** : ਤੋ ਵੁਹ ਯਿਹ ਭੀ ਜਾਣਤੇ ਹੋਂਗੇ ਕਿ ਹਮ ਬਾਹਰ ਖੜੇ ਹੈਂ।

- ਧੀਰਾ** : ਹੋ ਸਕਦੈ, ਉਹ ਜਾਣੀ ਜਾਣ ਹੈਂ।
- ਹਮਾਯੂੰ** : ਮਤਲਬ ਵੁਹ ਜਾਣਤੇ ਹੂਏ ਹਮੇਂ ਮਿਲਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹਤੇ।
- ਤਖ਼ਤ ਮੱਲ** : ਨਹੀਂ-ਨਹੀਂ, ਯਿਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।
- ਹਮਾਯੂੰ** : ਯਿਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ.... ਵੁਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ.... ਤੋ ਠੀਕ ਕਿਆ ਹੈ? ਹਮ ਖੁਦ ਹੀ ਅੰਦਰ ਚਲਤੇ ਹੈਂ। (ਜਾਂਦਾ ਹੈ..)
- ਧੀਰਾ** : ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਜੀ। (ਧੀਰਾ ਵੀ ਪਿੱਛੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ...)
- ਤਖ਼ਤ ਮੱਲ** : ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਆਉਣ ਦਿਉ, ਤਸੱਲੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।
- ਜਲਾਲਦੀਨ** : ਆਪ ਨਹੀਂ ਜਾਣਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਲਾਮਤ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਮੇਂ ਹੈਂ, ਹਮ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੇਰ ਯਹਾਂ ਰੁਕ ਨਹੀਂ ਸਕਤੇ।
(ਹਮਾਯੂੰ ਬਾਹਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ...)
- ਹਮਾਯੂੰ** : ਵੁਹ ਤੋ ਆਂਖੇਂ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਬੈਠੇ ਹੈਂ, ਹਮ ਕਿਆ ਕਰੇਂ... ਕਿਤਨਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰੇਂ। (ਇਧਰ ਉਧਰ ਘੁੰਮਦਾ ਹੈ...)
ਫਿਰ ਦੇਖਤੇ ਹੈਂ ਆਪ ਯਹੀਂ ਠਹਿਰੇ।
(ਮੁੜ ਅੰਦਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਖੜੇ ਸਭ ਘਬਰਾਏ ਹੋਏ ਇਧਰ-ਉਧਰ ਦੇਖਦੇ ਹਨ, ਹਮਾਯੂੰ ਘਬਰਾਇਆ ਹੋਇਆ ਆਪਣੀ ਤਲਵਾਰ ਨੂੰ ਮਿਆਨ ਚੋਂ ਕੱਢਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦਿਆਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ...)
- ਜਲਾਲਦੀਨ** : (ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ) ਹੋਈ ਮੁਲਾਕਾਤ, ਕਿਆ ਕਹਾ?
- ਹਮਾਯੂੰ** : ਠੀਕ ਕਹਾ ਹਮ ਬੁਜ਼ਦਿਲ ਹੈਂ, ਜਹਾਂ ਹਮ ਕੋ ਤਲਵਾਰ ਚਲਾਣੀ ਥੀ ਵਹਾਂ ਸੇ ਤੋ ਦੌੜ ਆਏ, ਅਬ ਖੁਦਾ ਕੇ ਬੰਦੇ ਪਰ ਤਲਵਾਰ ਚਲਾਤੇ ਹੈਂ। ਠੀਕ ਕਹਾ ਹਮ ਬੁਜ਼ਦਿਲ ਹੈਂ, ਸ਼ਰਮ ਸਾਰ ਭੀ। (ਜਾਂਦਾ ਹੈ..)

ਧੀਰਾ : (ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ) ਫੇਰਤਾ ਸੁਹਾਗਾ, ਕਰਤਾ ਪੱਧਰ।

ਤਖ਼ਤ ਮੱਲ : ਕੀ ਹੋਇਐ?

ਧੀਰਾ : ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਾਂ ਪਾਠ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬੇ-ਸਬਰਾ ਹੋਇਆ ਕਦੇ ਐਧਰ ਤੇ ਕਦੇ ਓਧਰ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਆਖਰ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਹੀ ਤਲਵਾਰ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਖਿੱਚੀ, ਪਰ ਤਲਵਾਰ ਮਿਆਨ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲੀ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਏਨੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲੀਆਂ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ-ਵਾਹ ਓਏ ਬਹਾਦਰਾ ਜਿਥੇ ਚਲਾਉਣੀ ਸੀ ਤਲਵਾਰ ਉਥੋਂ ਤਾਂ ਭਜ ਆਇਐ ਤੇ ਸਾਡੇ ਤੇ ਤਲਵਾਰ ਚਲਾਉਂਦੈਂ? ਬਸ ਫਿਰ ਕੀ ਸੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੋਇਆ ਸ਼ਰਮਸਾਰ ਤੇ ਉਥੋਂ ਨੱਸ ਆਇਆ-ਦੇਖਿਆ ਕਰਤਾ ਨਾ ਪੱਧਰ...

...ਪਰਦਾ ਡਿੱਗਦਾ ਹੈ....]

ਕਰਮਾਤ ਨਹੀਂ ਕਰਤੱਵ

ਪਾਤਰ

ਅੱਲਾ ਦਿੱਤਾ

ਅਬਦੁੱਲ

ਸਿਪਾਹੀ

ਨਬੀ ਖਾਂ

ਨਜ਼ਾਮ ਦੀਨ

ਜੀਵਨ ਦਾਸ

ਮੈਮੂਂ ਖਾਂ

ਸੈਦ ਖਾਂ

ਸੈਦਾਗਰ

ਪਾਗਲ

ਬੱਚਾ

ਕਰਾਮਾਤ ਨਹੀਂ ਕਰਤੱਵ

ਪਹਿਲੀ ਝਾਕੀ

ਪਰਦਾ ਖੁਲ੍ਹਦਾ ਹੈ.....

ਅਬਦੁੱਲ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਕਮਰਾ-

ਅੱਲਾ ਦਿੱਤਾ ਸਟੇਜ ਉੱਤੇ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ,
ਉਸਦੇ ਤੁਰਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨੇਤਰਹੀਨ ਹੈ।

(ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਰੁਕ-ਰੁਕ ਬੋਲਦਾ ਹੈ..)

ਅੱਲਾ ਦਿੱਤਾ : ਬਾਦਿਸਾਹ ਸਾਹ ਵਾਪਾਰੀ ਮਰਨਾ ॥
ਮਰਣਾ ਮੁਲਾ ਮਰਣਾ ॥ ਭੀ ਕਰਤਾਰਹੁ ਡਰਣਾ ॥
ਕਿਆ ਜਾਣਾ ਕਿਵ ਮਰਹਗੇ
ਕੈਸਾ ਮਰਣਾ ਹੋਇ ॥
ਜੋ ਸੂਰਾ ਤਿਸ ਹੀ ਹੋਇ ਮਰਣਾ ॥
ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਹਸਣਾ ਸਉਣਾ
ਵਿਸਰਿ ਗਇਆ ਹੈ ਮਰਣਾ ॥

ਅਬਦੁੱਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ...

ਅੱਲਾ ਦਿੱਤਾ : ਕੌਣ? ਅਬਦੁੱਲ!

ਅਬਦੁੱਲ : ਜੀ ਅੱਬਾ ਜਾਨ।

ਅੱਲਾ ਦਿੱਤਾ : ਅੱਜ ਦੀ ਕੀ ਖ਼ਬਰ ਹੈ ਬੇਟਾ?

ਅਬਦੁੱਲ : ਖ਼ਬਰ, ਖ਼ਬਰ ਕੀ ਦੱਸਾਂ ਅੱਬਾ।

ਅੱਲਾ ਦਿੱਤਾ : ਕਿਉਂ ਖੈਰ ਤਾਂ ਹੈ, ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੋਈ
ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ?

ਅਬਦੁੱਲ : ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕੋਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਖਿਆਲਾਂ ਤੇ ਦਲੀਲਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਸ ਤੋਤੇ ਵਾਂਗ ਇਕੋ ਰੱਟ ਲਾਈ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਦੀਨ ਵਿਚ ਆ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਕਰਾਮਾਤ ਦਿਖਾਓ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਓਗੇ।

ਅੱਲਾ ਦਿੱਤਾ : ਕਤਲ..., ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ, ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ..., ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਵਾ ਦੇਵੇਗਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਜਾਣਦਾ ਨਹੀਂ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਦੀਆਂ ਰਗਾਂ ਵਿਚ ਕਿਹੜੀਆਂ ਪਾਕ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਦਾ ਖੂਨ ਹੈ। ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਖੁਦਾ ਰਸੀਦਾ ਸੰਤ ਸਨ ਪਰ ਸੂਰਮੇ ਵੀ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਾਦਾ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਤੱਤੀਆਂ ਤਵੀਆਂ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਵੀ ਖੁਦਾ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰ ਕਰਦਾ ਗਾਉਂਦਾ ਸੀ “ਤੇਰਾ ਕੀਆ ਮੀਠਾ ਲਾਗੈ॥”

ਅਬਦੁੱਲ : ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਦਾ ਦਾਦਾ, ਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜਹਾਂਗੀਰ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦਾ ਦਾਦਾ। ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਦਾਦੇ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਕਦਮ ਤੇ ਤੁਰਦੇ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਨੂੰ ਰੂਹਾਨੀ ਸਕੂਨ ਦਾ ਪੈਗਾਮ ਦੇ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਜ਼ੁਲਮ ਦੇ ਰਾਹ ਤੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਤੋਂ ਵੀ ਦੋ ਕਦਮ ਅੱਗੇ।

ਅੱਲਾ ਦਿੱਤਾ : ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇ ਖੂਨ ਨੇ ਰਾਵੀ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫਰਜ਼ਦ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਨੇ ਪੀਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਮੀਰੀ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਵੀ ਪਹਿਨ ਲਈ। ਸ਼ਾਹੀ ਠਾਠ-ਬਾਠ ਨਾਲ ਸਜ-ਧਜ ਕੇ ਦਰਬਾਰ ਲਾਉਣ ਲੱਗੇ। ਆਪਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਜੰਗੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇਣ ਲੱਗੇ ਤੇ ਮੁਗਲਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਦੇ ਦੰਦ ਕਈ ਵੇਰ ਖੱਟੇ ਕੀਤੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਢਾਡੀ ਭਾਈ ਨੱਥੇ ਤੇ ਭਾਈ ਅਬਦੁੱਲਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਫਤ ਵਿਚ ਵਾਰ ਵੀ ਗਾਈ ਸੀ।

ਅਬਦੁੱਲ : ਅੱਬਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਕੁਛ ਪਤਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਵਾਰ ਕਦੀ ਸੁਣੀ ਸੀ?

ਅੱਲਾ ਦਿੱਤਾ : ਹਾਂ, ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕੁਛ ਬੋਲ ਯਾਦ ਵੀ ਨੇ ... ਕੁਛ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀ: ਦੋ ਤਲਵਾਰਾਂ ਬੱਧੀਆਂ ਇੱਕ ਮੀਰੀ ਦੀ ਇਕ ਪੀਰੀ ਦੀ, ਇਕ ਅਜਮਤ ਦੀ ਇਕ ਰਾਜ ਦੀ, ਇੱਕ ਰਾਖੀ ਕਰੇ ਵਜ਼ੀਰੀ ਦੀ। ਹਿੰਮਤ ਬਾਹਾਂ ਕੋਟ ਗੜ੍ਹ, ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬਲਖ ਬਖੀਰ ਜੀ, ਕਟਕ ਸਿਪਾਹੀ ਨੀਲ ਨਲ, ਮਾਰ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਕਰੇ ਤਗੀਰ ਜੀ। ਪੱਗ ਤੇਰੀ, ਕੀ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੀ।

ਅਬਦੁੱਲ : ਬਸ ਕਰੋ ਅੱਬਾ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਨਾ ਸੁਣਾਉਣਾ, ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਈ ਮੁਸੀਬਤ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਪਰ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੇ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਨਾਲ ਤਾਂ ਬੜੇ ਚੰਗੇ ਸੰਬੰਧ ਬਣੇ ਰਹੇ।

ਅੱਲਾ ਦਿੱਤਾ : ਚੰਗੇ ਕਿਵੇਂ ਨਾ ਬਣਦੇ। ਉਹ ਡਰ ਗਿਆ ਸੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਤਾਕਤ ਤੋਂ, ਪਰ ਉਹ ਹੈ ਸੀ ਚਲਾਕ ਤੇ ਅਕਲਮੰਦ।

ਅਬਦੁੱਲ : ਚਲਾਕ ਤੇ ਅਕਲਮੰਦ! ਉਹ ਕਿਵੇਂ?

ਅੱਲਾ ਦਿੱਤਾ : ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਇਕ ਮਿਠੀ ਤੇ ਸ਼ਾਹੀ ਚਾਲ ਚੱਲੀ, ਆਪਣੀ ਬੀਮਾਰੀ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਸਿਹਤਯਾਬੀ ਲਈ ਇਬਾਦਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਨੂੰ ਗਵਾਲੀਅਰ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਉਹਦਾ ਇਰਾਦਾ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰਨਾ ਸੀ ਪਰ ਸਿੱਖ ਟੋਲੀਆਂ ਬਣਾ-ਬਣਾ ਕੇ ਲੱਗੇ ਗਵਾਲੀਅਰ ਨੂੰ ਜਾਣ। ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਵਧ ਰਹੀ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਘਬਰਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਗੁਰੂ ਨੂੰ, ਸਗੋਂ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਬੰਦੀ 52 ਰਾਜੇ ਵੀ ਰਿਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਤਾਂ ਹੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਲੋਕ ਬੰਦੀ-ਛੋੜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ।

ਅਬਦੁੱਲ : ਮੈਂ ਇਹ ਵੀ ਸੁਣਿਐ ਕਿ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੇ ਦਾਰਾ ਦੀ ਇਕ ਭਿਆਨਕ ਬੀਮਾਰੀ ਦਾ ਇਲਾਜ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਏ ਦੇ ਵੈਦਾਂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਅੱਲਾ ਦਿੱਤਾ : ਹਾਂ ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ, ਹਰਿਰਾਏ ਇਕ ਨੇਕ ਦਿਲ ਸ਼ਖਸ ਸਨ।
ਤੇ ਇਕ ਵੇਰ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੀ ਫੌਜ ਤੋਂ ਵੀ ਦਾਰੇ ਦੀ ਜਾਨ
ਬਚਾਈ ਸੀ। ਦਾਰਾ ਵੀ ਹਰ ਦਿਲ-ਅਜ਼ੀਜ਼ ਆਦਮੀ
ਸੀ, ਉਹ ਸੂਫੀਆਂ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਜੇ ਉਹ
ਤਖਤ ਤੇ ਬੈਠਦਾ ਤਾਂ ਮੁਲਕ ਲਈ ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ।

ਅਬਦੁੱਲ : ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇਕ ਅਮਲ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਹੈ
ਜਿਸ ਨੇ ਬਾਪ ਨੂੰ ਕੈਦ ਵਿਚ ਸੁਟਿਆ, ਭਾਈ ਕਤਲ ਕਰ
ਦਿੱਤਾ, ਅੱਲਾ ਰਹਿਮ ਕਰੇ।

ਅੱਲਾ ਦਿੱਤਾ : ਬਾਬਰ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤੋਂ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗ ਲਈ ਸੀ,
ਹਿਮਾਯੂੰ ਵੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸ਼ਰਮਸਾਰ ਹੋ ਗਿਆ
ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰੀਂ ਡਿਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਅਕਬਰ ਵੀ
ਅਮਰਦਾਸ ਕੋਲ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ
ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਨ ਦੀ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ, ਬਾਅਦ ਵਿਚ
ਸ਼ਾਇਦ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹਸਾਸ ਵੀ ਹੋਇਆ। ਪਰ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ
ਹੁਣ ਉਹ ਗਲਤੀ ਦੁਹਰਾ ਰਿਹੈ। ਤਾਰੀਖ ਕਦੀ ਮੁਆਫ
ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ।

ਇਕ ਸਿਪਾਹੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਅੱਲਾ ਦਿੱਤਾ ਅੰਦਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ..

ਸਿਪਾਹੀ : ਜਨਾਬ ਇਕ ਸਾਹਿਬ ਆਪ ਕੋ ਮਿਲਨਾ ਚਾਹਤੇ ਹੈਂ।

ਅਬਦੁੱਲ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਆਉਣ ਦਿਉ।

ਨਬੀ ਖਾਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ...

ਨਬੀ ਖਾਂ : ਸਲਾਮਾਲੇਕਮ!

ਅਬਦੁੱਲ : ਵਾਲੇਕਮ ਸਲਾਮ, ਤਸ਼ਰੀਫ ਰਖੋ।

ਨਬੀ ਖਾਂ : ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ, ਸਮਾਣੇ ਤੋਂ ਮੁਹੰਮਦ ਬਖਸ਼ ਵਲੋਂ ਇਕ ਅਰਜ਼
ਲੈ ਕੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਆਇਆ
ਹੋਇਆ ਹਾਂ, ਪਰ ਮੁਲਾਕਾਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ।

- ਅਬਦੁੱਲ** : ਹਾਂ ਮੈਂ ਮਸਰੂਫ ਹਾਂ ਬੜਾ, ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ, ਫਰਮਾਓ ਕੀ ਖ਼ਿਦਮਤ ਕਰਾਂ।
- ਨਬੀ ਖਾਂ** : ਮੁਹੰਮਦ ਬਖਸ਼ ਨੇ ਇਕ ਖ਼ਾਸ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਹੈ। ਆਪ ਕੋ ਸ਼ਾਇਦ ਪਤਾ ਹੀ ਹੈ ਮੁਹੰਮਦ ਬਖਸ਼ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਬੜੇ ਮੁਰੀਦ ਨੇ, ਬਹੁਤ ਇੱਜ਼ਤ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਦੀ।
- ਅਬਦੁੱਲ** : ਕੀ ਫਰਮਾਇਆ, ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹੋ?
- ਨਬੀ ਖਾਂ** : ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ, ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹੀ ਕੈਦ ਵਿਚ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਨਾ ਮੌਤ ਨੂੰ ਇੱਟਾਂ ਮਾਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ ਪਰ ਮੈਂ ...
- ਅਬਦੁੱਲ** : ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਗਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰਾਂ।
- ਨਬੀ ਖਾਂ** : ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕਰੋਗੇ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਯਕੀਨ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਐਸਾ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਰੋਗੇ... (ਬੋਲਦਾ-ਬੋਲਦਾ ਆਪਣੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਵਿਚੋਂ ਕੁੱਝ ਸਫੇਦ ਵਾਲ ਖਿਚ ਦਿੰਦਾ ਹੈ..) ਮੈਂ ਗਿਫ਼ਤਾਰ ਹਾਂ।
- ਅਬਦੁੱਲ** : (ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ) ਨਬੀ ਖਾਂ, ਓਏ ਇਹ ਕੀ ... ਕੀ ਹਾਲ ਹੈ ਭਾਈ ਜਾਨ ਦਾ?
- ਨਬੀ ਖਾਂ** : ਸਭ ਖੈਰੀਅਤ ਹੈ ਚਚਾ! ਅੱਬਾ ਜਾਨ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਕੰਮ ਕਿਸੇ ਅਜਨਬੀ ਤੋਂ ਕਰਵਾਉਣਾ ਖਤਰੇ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਭੇਜਿਆ।
- ਅਬਦੁੱਲ** : ਬਰਖੁਰਦਾਰ ਜਿਹੜੇ ਕੰਮ ਤੂੰ ਆਇਆ ਹੈ ਇਹ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਇਬਾਦਤ ਹੈ ਪਰ ਅੱਲਾ ਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਸਾਡੀ ਬਦ-ਕਿਸਮਤੀ ਹੈ।
- ਨਬੀ ਖਾਂ** : ਚਚਾ ਜਾਨ, ਅੱਬਾ ਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੈਫ ਅਲੀ ਜੀ ਦੀ ਵੀ ਇਹ ਇਲਤਜਾ ਹੈ, ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਵੀ ਕਰੋ, ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਨੂੰ ਇਸ ਮੁਸ਼ਕਲ 'ਚੋਂ ਬਚਾਓ।

ਅਬਦੁੱਲ : ਬਚਾਈਏ ਉਸਨੂੰ ਜੋ ਬਚਣਾ ਚਾਹੇ ਤੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਉਹ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਤਾਂ ਆਪ ਮੁਸ਼ਕਲ-ਕੁਸ਼ਾ ਨੇ, ਉਹ ਆਏ ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਹੱਲ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਨੇ।

ਨਬੀ ਖਾਂ : ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ, ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀਆਂ ਹੋਰ ਵੱਧ ਜਾਣੀਆਂ ਨੇ

ਅਬਦੁੱਲ : ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਮੁਹੰਮਦੀ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਅਮਨ ਅਮਾਨ ਰਹੇਗਾ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਇਸਲਾਮ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਕਾਇਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਨਬੀ ਖਾਂ : ਇਸਲਾਮ ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਫੈਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਸ਼ੇਖ ਫਰੀਦ ਦਾ ਕਲਾਮ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਗਹਿਰਾਈਆਂ 'ਚ ਲਹਿ ਗਿਆ ਤੇ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕ ਉਸਦੇ ਮੁਰੀਦ ਹੋ ਗਏ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ...

ਅਬਦੁੱਲ : ਸੂਫੀਆਂ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਬਾਤ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਮੁਹੱਬਤ ਦੇ ਮੁਜੱਸਮੇਂ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬੋਲ ਤਾਂ ਰੂਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਸਾਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਤਕੀਆਂ ਤੇ ਮੇਲੇ ਲੱਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ।

ਨਬੀ ਖਾਂ : ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਸੰਤ ਭਗਤ ਹੋਏ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਜ਼ਹਬੀ ਤੇ ਜਾਤਾਂ ਜਮਾਤਾਂ ਦੇ ਵਿਤਕਰਿਆਂ ਤੇ ਵਖਰੇਵਿਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਤੇ ਇਨਸਾਨੀ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਲਈ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਈ ਐ।

ਅਬਦੁੱਲ : ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਦਾਦਾ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਨੇ ਇਕ ਗੰਥ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮੁਲਕ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੂਬਿਆਂ, ਮਜ਼ਹਬਾਂ, ਜਾਤਾਂ ਜਮਾਤਾਂ ਤੇ ਕਈ ਸਦੀਆਂ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਕਲਾਮ ਕੱਠੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਨੇ ਤੇ ਸੁਬਹ ਸ਼ਾਮ ਬੜੀ ਅਕੀਦਤ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸੁਣਦੇ ਨੇ।

- ਨਬੀ ਖਾਂ** : ਇਸੇ ਵਜਹਿ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਬਾਬਰ ਨੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਅਜ਼ਮਤ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਨ ਲਿਆ ਸੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਤੇ ਮੁਆਫੀ ਵੀ ਮੰਗੀ।
- ਅਬਦੁੱਲ** : ਨਾਨਕ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਘਰ ਤਾਂ ਪਿਆਰ ਮੁਹੱਬਤ, ਇਨਸਾਨੀ ਏਕਤਾ ਤੇ ਖੁਦਾ ਦੀ ਬੰਦਗੀ 'ਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਘਰ ਹੈ।
- ਨਬੀ ਖਾਂ** : ਪਰ ਅੰਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਇਹ ਬਾਤ ਕੌਣ ਸਮਝਾਏ ... ਅੱਬਾ ਜਾਨ ਦੀ ਸਿਹਤ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦੀ ਵਰਨਾ ਉਹ ਖੁਦ ਹੀ ਆਉਂਦੇ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਆਪ ਕੋ ਹੀ ਕੁਛ ਕਰਨਾ ਪੜੇਗਾ।
- ਅਬਦੁੱਲ** : ਪਰ ਗੁਰੂ ਕੁਛ ਕਰਨ ਦੇਵੇ ਤਾਂ, ਮੈਂ ਮੁਆਫੀ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਕਹਿ ਕੇ ਸ਼ਰਮਸਾਰ ਨਾ ਕਰੋ।
- ਨਬੀ ਖਾਂ** : ਚਚਾ ਜਾਨ ਇਕ ਬਾਤ ਕਹਾਂ, ਬੁਰਾ ਨਾ ਮਨਾਇਓ।
- ਅਬਦੁੱਲ** : ਨਹੀਂ-ਨਹੀਂ ਕਹੋ, ਕਹੋ ... ਬੋਲੋ।
- ਨਬੀ ਖਾਂ** : ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਆਦਮੀ ਹੈਨ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸਾਥ ਦਿਉ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਤੁਹਾਡੇ ਤੇ ਕੋਈ ਇਲਜ਼ਾਮ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗਾ।
- ਅਬਦੁੱਲ** : ਤੂੰ ਸਮਝਦਾ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਤਾਂ ਆਪ ਹੀ ਸ਼ੋਰ ਮਚਾ ਦੇਣਗੇ ਫੇਰ ਤੁਹਾਡੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਕੀ ਕਰੇਗੀ।
- ਨਜ਼ਾਮ ਦੀਨ** ਘਬਰਾਇਆ ਹੋਇਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ...
- ਅਬਦੁੱਲ** : ਨਜ਼ਾਮ ਦੀਨ ਆਓ, ਆਓ।
- ਨਜ਼ਾਮ ਦੀਨ** : ਇਕ ਬਾਤ ਕਰਨੀ ਹੈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।
- ਅਬਦੁੱਲ** : ਹਾਂ ਕਹੋ ਕਿਆ ਬਾਤ ਹੈ।
- ਨਜ਼ਾਮ ਦੀਨ** : ਬਾਤ.. ਰਾਜ਼ ਦੀ ਬਾਤ ਹੈ ... ਅਗਰ ਆਪ ...

- ਅਬਦੁੱਲ** : ਕੋਈ ਬਾਤ ਨਹੀਂ, ਯਿਹ ਆਪਣੇ ਹੀ ਬਰਖੁਰਦਾਰ ਹੈਂ, ਬੋਲੋ-ਬੋਲੋ।
- ਨਜ਼ਾਮ ਦੀਨ** : ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਕੋ ਖੁਫੀਆ ਖਬਰ ਮਿਲੀ ਹੈ ਕਿ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਕੋ ਛੁੜਾ ਕੇ ਲੈ ਜਾਣੇ ਕੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।
- ਅਬਦੁੱਲ** : ਸਾਜ਼ਿਸ਼, ਹਰਗਿਜ਼ ਨਹੀਂ, ਹਰਗਿਜ਼ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ ਦੇਂਗੇ। ਹਾਂ... ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਕੋ ਪਿੰਜਰੇ ਮੇਂ ਬੰਦ ਕੀਆ ਹੈ ਨਾ।
- ਨਜ਼ਾਮ ਦੀਨ** : ਹਾਂ, ਹਾਂ ਬਿਲਕੁੱਲ ਜੈਸੇ ਹਦਾਇਤ ਮਿਲੀ ਥੀ ਵੈਸਾ ਹੀ ਕੀਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਪਿੰਜਰਾ ਬਹੁਤ ਛੋਟਾ ਹੈ ਵੁਹ ਠੀਕ ਸੇ ਬੈਠ ਭੀ ਨਹੀਂ ਸਕਤੇ, ਲੇਟ ਭੀ ਨਹੀਂ ਸਕਤੇ ... ਖੜ੍ਹੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਤੇ ...
- ਅਬਦੁੱਲ** : ਤੋ ਕਿਆ ਕਰੂੰ ਮੈਂ? ਕਿਆ ਕਰੂੰ?
- ਨਜ਼ਾਮ ਦੀਨ** : ਹਜ਼ੂਰ, ਉਨਹੋਂ ਨੇ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਆ। ਐਸਾ ਲਗੇ ਹੈ ਕਿ ਵੁਹ ਤੋ ਏਕ ਖੁਦਾ ਸ਼ਨਾਸ ਹੈ, ਬੰਦਾ ਪਰਵਰ ... ਹੱਕ ਪ੍ਰਸਤ।
- ਅਬਦੁੱਲ** : ਕਿਆ ਉਲ ਜਲੂਲ ਬਕ ਰਿਹੈਂ।
- ਨਜ਼ਾਮ ਦੀਨ** : ਬਕ ਨਹੀਂ ਰਹਾ ... ਐਸਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਰਿਹੈ ਵੁਹ ਕੋਈ ਫਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈ, ਖੁਦਾ ਕਾ ਬੰਦਾ..।
- ਅਬਦੁੱਲ** : ਅਬ ਤੂੰ ਜਾ, ਖੁਫੀਆ ਖਬਰ ਹੈ ਨਾ।
- ਨਜ਼ਾਮ ਦੀਨ** : ਹਾਂ-ਹਾਂ ਜਾਤਾ ਹੂੰ, ਪਿੰਜਰਾ ਬਦਲ ਦੂੰਗਾ ... ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ ਤਾਲਾ ਲਗਾ ਦੂੰਗਾ, ਤਾਲਾ ਬਦਲ ਦੇਤਾ ਹੂੰ, ਅੌਰ ਤਾਲਾ, ਬੜਾ ਤਾਲਾ ਲਗਾ ਦੂੰਗਾ, ਪਹਿਰਾ ਅੌਰ ਸਖਤ ਕਰ ਦੂੰਗਾ ... ਜਾਤਾ ਹੂੰ ... ਆਪ ਖਿਆਲ ਰਖਣਾ ... ਆਪਣਾ ਖਿਆਲ..।
- (ਜਾਂਦਾ ਹੈ...)

ਅਬਦੁੱਲ : ਨਬੀ ਖਾਂ, ਦੀਵਾਰਾਂ ਦੇ ਵੀ ਕੰਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਤੂੰ ਏਥੋਂ ਨਿਕਲ, ਕੋਈ ਹੋਰ ਆਫ਼ਤ ਨਾ ਆਵੇ, ਸੱਯਦ ਸਾਹਬ ਤੋਂ ਮੇਰੇ ਵਲੋਂ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗਣਾ ਮੈਂ ਲਾਚਾਰ ਹਾਂ ਬੜਾ ਲਾਚਾਰ।

ਨਬੀ ਖਾਂ : ਠੀਕ ਹੈ ਚਚਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਭ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰਕੇ ਆਇਆ ਥਾ।

ਅਬਦੁੱਲ : ਨਹੀਂ ਨਬੀ ਖਾਂ ਤੂੰ ਜਾਹ ਮੈਂ ਕੁੱਛ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਤੂੰ ਹੁਣ ਨਿਕਲ, ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨਾ ਮੈਂ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹਾਂ।

ਨਬੀ ਖਾਂ : ਅੱਛਾ ਚਚਾ ਖੁਦਾ ਹਾਫ਼ਿਜ਼। (ਜਾਂਦਾ ਹੈ..)

ਅਬਦੁੱਲ : ਖੁਦਾ ਹਾਫ਼ਿਜ਼, ਇਹਤਿਆਤ ਰਖਣਾ।

(ਅੱਲਾ ਦਿੱਤਾ ਅੰਦਰੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ..)

ਮੁਹੰਮਦ ਬਖਸ਼ ਦਾ ਬੇਟਾ ਸੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਮਾਣੇ ਤੋਂ, ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਉਠਾ ਕੇ ਲੈ ਜਾਈਏ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸਮਾਣੇ ਠਹਿਰੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਵੇਲੀ। ਅਹਿਦੀਏ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਸੀ ਉਥੇ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਗਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪਰ ਮੁਹੰਮਦ ਬਖਸ਼ ਨੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਟਾਲ ਦਿੱਤਾ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਅੱਲਾ ਦਿੱਤਾ : ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹੜਾ ਛੁਪਣਾ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਆਪ ਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰ ਕੇ ਬੁਲਾ ਲੈਣਾ ਸੀ ਤੇ ਤੁਰ ਪੈਣਾ ਸੀ ਨਾਲ।

ਅਬਦੁੱਲ : ਕਿਤਨੀ ਅਜੀਬ ਬਾਤ ਹੈ ਗੁਰੂ ਉਸ ਮਜ਼ਹਬ ਲਈ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਦੇ ਰਹੇ ਨੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉੱਕਾ ਹੀ ਅਕੀਦਾ ਨਹੀਂ। ਜੰਜੂ ਉਹ ਪਹਿਨਦੇ ਨਹੀਂ, ਤਿਲਕ ਉਹ ਲਾਉਂਦੇ ਨਹੀਂ, ਹਿੰਦੂ ਰਹੁ-ਰੀਤਾਂ ਉਹ ਮੰਨਦੇ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਇਹ ਇਕ ਅਜੀਬ ਦਾਸਤਾਨ ਹੈ ਹੈਰਤ-ਅੰਗੋਜ਼ ਦਾਸਤਾਨ।

- ਅੱਲਾ ਦਿੱਤਾ** : ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਇਹ ਕੁਰਬਾਨੀ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ, ਐਸੀ ਅੱਗ ਭੜਕੇਗੀ ਕਿ ਮੁਗਲ ਸਲਤਨਤ ਨੂੰ ਰਾਖ 'ਚ ਮਿਲਾ ਦੇਵੇਗੀ।
- ਅਬਦੁੱਲ** : ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਖੁਦਾ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦਾ ਖੂਨ ਜੋ ਡੋਹਲ ਰਿਹੈ, ਏਸ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਇਤਨੀ ਜ਼ਰਖੇਜ਼ ਕਰ ਦੇਣੀ ਐ ਜੋ ਐਸੇ ਮਰਦ ਪੈਦਾ ਕਰੇਗੀ ਜੋ ਵਕਤ ਦਾ ਵਹਾਅ ਮੋੜ ਦੇਣਗੇ।
(ਸਿਪਾਹੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ..)
- ਸਿਪਾਹੀ** : ਜਨਾਬ ਇਕ ਮੌਲਵੀ ਜੀ ਆਪ ਕੋ ਮਿਲਨ ਲਈ ਬਾਹਰ ਖੜੇ ਨੇ। (ਅੱਲਾ ਦਿੱਤਾ ਅੰਦਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ)
- ਅਬਦੁੱਲ** : ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹੋ ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਆਉਣਾ।
- ਸਿਪਾਹੀ** : ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਥਾ ਪਰ ਵੁਹ ਬੜੀ ਜਿੱਦ ਕਰ ਰਿਹੈ, ਕਹਿੰਦੈ ਸਿਰਫ ਪੰਜ ਪਲਾਂ ਲਈ।
- ਅਬਦੁੱਲ** : ਅੱਛਾ ਭਾਈ ਆਉਣ ਦੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਆਉਣ ਦੇ।
ਜੀਵਨ ਦਾਸ (ਮੌਲਵੀ ਦੇ ਭੇਸ ਵਿਚ) ਅੰਦਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ...
- ਜੀਵਨ ਦਾਸ** : ਜਨਾਬ ਸਲਾਮਾਲੇਕਮ!
- ਅਬਦੁੱਲ** : ਵਾਲੇਕਮ ਸਲਾਮ, ਤਸ਼ਰੀਫ ਰੱਖੋ।
- ਜੀਵਨ ਦਾਸ** : ਜਨਾਬ ਨੇ ਪਹਿਚਾਨਾ ਨਹੀਂ ਪਹਿਲੇ ਭੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੁਈ ਹੈ ਕਈ ਬਾਰ।
- ਅਬਦੁੱਲ** : ਕਈ ਬਾਰ ... ਜ਼ਰੂਰ ਮਿਲੇ ਹੋਵਾਂਗੇ, ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ, ਕੋਈ ਬਾਤ ਨਹੀਂ, ਕਹੋ ਕਿਆ ਖਿਦਮਤ ਕਰੂੰ।
- ਜੀਵਨ ਦਾਸ** : (ਬਨਾਉਟੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਉਤਾਰਦਾ ਹੋਇਆ..) ਹੁਣ ਤਾਂ ਪਹਿਚਾਨੋਗੇ।
- ਅਬਦੁੱਲ** : (ਉੱਠ ਕੇ ਮੋਢਿਆਂ ਤੋਂ ਫੜ ਕੇ) ਵਾਹ ਬੀ ਵਾਹ। ਜੀਵਨ ਦਾਸ ਇਹ ਸਭ ਕਰਨ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਸੀ।
- ਜੀਵਨ ਦਾਸ** : ਮੈਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਦਿਲ ਆਦਮੀ ਆਂ, ਇਕ ਤਾਂ ਡਰ ਸੀ ਕੋਈ

ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸਮਝ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਫੜ ਕੇ ਅੰਦਰ ਨਾ ਕਰ ਦੇਵੇ ਤੇ ਮੈਂ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਵੀ ਡਰਦਾ ਸਾਂ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਤੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ੱਕ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਅਬਦੁੱਲ : ਉਹ ਤਾਂ ਜੋ ਕੁੱਛ ਹੋਣੈ ਹੋ ਕੇ ਹੀ ਰਹਿਣੈ ਪਰ ਐਸੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਕੀ ਵਖਤ ਪਿਆ ਸੀ, ਕੋਈ ਖਾਸ ਵਜਹਿ?

ਜੀਵਨ ਦਾਸ : ਵਖਤ ਤਾਂ ਪਿਆ ਹੀ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ, ਸਾਡੀ ਸਾਰੀ ਜਮਾਤ ਨੂੰ, ਸਾਡੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ, ਸਾਡੇ ਧਰਮ ਨੂੰ।

ਅਬਦੁੱਲ : ਮੈਂ ਬੜਾ ਮਸਰੂਫ ਹਾਂ, ਥਕਿਆ ਪਿਆ ਹਾਂ, ਚੱਲ ਦੱਸ ਹੁਣ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ?

ਜੀਵਨ ਦਾਸ : ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਦੋ ਲੱਖ ਮੋਹਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ ਜੇ ਭਲਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ...

ਅਬਦੁੱਲ : ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਇਥੋਂ ਕੱਢਨ ਵਾਸਤੇ?

ਜੀਵਨ ਦਾਸ : ਤੁਸੀਂ ਠੀਕ ਸਮਝਿਐ।

ਅਬਦੁੱਲ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਠੀਕ ਸਮਝਿਐ ਪਰ ਤੂੰ ਵੀ ਠੀਕ ਸਮਝ। ਜੇ ਦੌਲਤ ਨਾਲ ਇਉਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਦਿੱਲੀ ਲੁਟਾ ਦਿੰਦਾ।

ਜੀਵਨ ਦਾਸ : ਫੇਰ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਬੜੀ ਉਮੀਦ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ।

ਅਬਦੁੱਲ : ਦੌਲਤ ਨਹੀਂ ਦਲੇਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜ਼ਾਲਮ ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਤਾਕਤ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਹਿੰਮਤ ਦੀ, ਹੌਸਲੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਜੀਵਨ ਦਾਸ : ਮੈਂ ਸ਼ਰਮਸਾਰ ਹਾਂ, ਸਾਰਾ ਕਸ਼ਮੀਰ ਸ਼ਰਮਸਾਰ ਹੈ। ਆਉਂਦੀਆਂ ਨਸਲਾਂ ਸਾਨੂੰ ਲਾਹਨਤਾਂ ਪਾਉਣ ਗੀਆਂ, ਤਾਰੀਖ ਸਾਨੂੰ ਕਦੀ ਮੁਆਫ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ।

- ਅਬਦੁੱਲ** : ਜੀਵਨ ਦਾਸ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਤੁਸੀਂ ਮਰਨ ਦੀ ਜਾਚ ਨਹੀਂ ਸਿਖਦੇ ਓਦੋਂ ਤੱਕ ਤੁਸੀਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਜਸ਼ਸ ਬੜੇ ਸਰਗਰਮ ਨੇ, ਬਰਾਏ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਤੁਸੀਂ ਜਲਦੀ, ਫੌਰਨ ਨਿਕਲੋ ਵਰਨਾ ਮੇਰੇ ਪਰ ਔਰ ਆਪ ਕੇ ਉਪਰ ਭੀ ਕੋਈ ਬਿਜਲੀ ਨਾ ਗਿਰੇ।
- ਜੀਵਨ ਦਾਸ** : ਹਾਂ, ਨਾ ਮਰਨ ਦੀ ਜਾਚ ਹੈ ਨਾ ਜਿਉਣ ਦਾ ਚੱਜ, ਠੀਕ ਕਿਹਾ, ਤੁਸੀਂ ਠੀਕ ਕਿਹਾ ਅਸੀਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਚਲਦਾ ਹਾਂ ਮੁਆਫ ਕਰਨਾ।
- ਅਬਦੁੱਲ** : (ਨਕਲੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਦਿੰਦਾ ਹੋਇਆ..) ਇਹ ਆਪਣੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਤਾਂ ਲੈ ਜਾਓ।
- ਜੀਵਨ ਦਾਸ** : ਨਹੀਂ ਅਬਦੁੱਲ ਇਹ ਨਕਲੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਆਦਮੀ ਦੀ ਬੁਜ਼ਦਿਲੀ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਸ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ... ਹੁਣ ਤਾਂ ...
- ਅਬਦੁੱਲ** : ਹਾਂ ਹੁਣ ਤਾਂ ਹਨੇਰਾ ਹੋ ਗਿਐ, ਖਿਆਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਹਨੇਰੇ 'ਚ ਹੀ ਬੈਠੇ ਰਹੇ, ਚਰਾਗ ਜਲਾਉਂਦਾ ਹਾਂ।
- ਜੀਵਨ ਦਾਸ** : ਹਾਂ, ਜਲਾ ਲਵੋ, ਮੈਂ ਚਲਦਾ ਹਾਂ। (ਜਾਂਦਾ ਹੈ...)
- ਅਬਦੁੱਲ** : ਯਾ ਅੱਲਾ! ਕਿਆ ਕਰੂੰ, ਮੈਂ ਕਿਆ ਕਰੂੰ ਅੱਲਾ, ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਤੀ, ਜੋ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ। ਰਹਿਮ, ਖੁਦਾਇਆ ਰਹਿਮ, ਆਪਨੇ ਬੰਦੋਂ ਪਰ ਰਹਿਮ ਕਰ, ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਕੋ ...

.. ਪਰਦਾ!

ਦੂਜੀ ਝਾਕੀ

ਪਰਦਾ ਖੁਲ੍ਹਦਾ ਹੈ.....

ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਦਾ ਸਮਾਂ, ਖੁੱਲੀ ਸੜਕ ਹੈ।

ਕੁੱਤਿਆਂ ਦੇ ਰੋਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼... ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਵੀ ਖ਼ਬਰਦਾਰ, ਹੋਸ਼ਿਆਰ... ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਬਾਹਰ ਤੋਂ ਭਿਆਨਕ ਹਾਸੇ ਨਾਲ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ...

ਆਵਾਜ਼ : ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਲੋਕੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਨੋ, ਆਵਦੇ ਗੌਰਵ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰੋ, ਸਦੀਆਂ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਉਸਾਰੀਆਂ ਆਵਦੀਆਂ ਸੁਨਿਹਰੀ ਰਵਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ 'ਚ ਨਾ ਰੋਲੋ-ਜਮਨਾ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਬਚਾਓ। ਮੌਮਨੋ ਪਾਣੀ ਗੰਧਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਪਿਆਸੇ ਮਰੋਗੇ। ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਰੀ ਸਲਤਨਤ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਪੀਰ ਹੈ, ਉਹ ਨਾਨਕ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੈ। “ਅਵਲਿ ਅਲਹ ਨੂਰ ਉਪਾਇਆ ਕੁਦਰਤਿ ਕੇ ਸਭ ਬੰਦੇ॥ ਏਕ ਨੂਰ ਤੇ ਸਭੁ ਜਗੁ ਉਪਜਿਆ ਕਉਨ ਭਲੇ ਕੋ ਮੰਦੇ॥”, ਕਰਾਮਾਤ ਤੁਸੀਂ ਵੇਖੀ ਨਹੀਂ, ਦੇਗ ਦੇ ਵਿਚ ਰਿਝਦੇ ਦਿਆਲੇ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਤੇ-ਮਤੀ ਦਾਸ ਦੀ ਰੱਤ ਨਾਲ ਖੱਟੇ ਹੋਏ ਆਰਿਆਂ ਦੇ ਦੰਦ ਦੇਖੇ ਸੀ ਨਾ, ਮਤੀ ਦਾਸ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ, ਦਿਆਲਾ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ। ਸੱਚ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਪਾਇੰਦਾਬਾਦ, ਦੇਖੋ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਆਸਮਾਨ ਵਿਚ ਉੱਡੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ, ਦੇਖੋ ਮਤੀ ਦਾਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੈ ਦਿਆਲਾ ਵੀ ਤੇ ਸਰਮੱਦ ਵੀ।

ਮੈਮੁੰ ਖਾਂ : ਕਿਤਨੀ ਖੌਫਨਾਕ ਰਾਤ ਹੈ, ਕਿਤਨੀਆਂ ਭਿਆਨਕ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਨੇ।

ਸੈਦ ਖਾਂ : ਸਰਮੱਦ ਨੂੰ ਜਿਸ ਦਿਨ ਕਤਲ ਕੀਤੈ ਉਸ ਦਿਨ ਤੇ ਰਾਤ ਵੀ ਇਹੋ ਜੇਹੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਅੱਜ ਤਾਂ ਹੱਦ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

...ਫਿਰ ਆਵਾਜ਼...

ਆਵਾਜ਼ : ਇਨ੍ਹਾਂ ਫਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖੋ.. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਸੁਣੋ.. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝੋ..

ਮੈਮੁੰ ਖਾਂ : ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੀ ਇਹੋ ਜੇਹੇ ਦਿਨ ਨਹੀਂ ਦੇਖੇ ਸੀ ਤੇ ਨਾ ਇਹੋ ਜੇਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ।

- ਸੈਦ ਖਾਂ** : ਇਉਂ ਲਗਦੈ ਜਿਵੇਂ ਕਬਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮੁਰਦੇ ਉਠ ਬੈਠੇ ਹੋਣ।
- ਮੈਮੂ ਖਾਂ** : ਅੱਜ ਰਾਤ ਹਨੇਰੀ ਵੀ ਕਿੰਨੀ ਹੈ।
- ਸੈਦ ਖਾਂ** : ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਲਾਮਤ ਨੂੰ ਹੋ ਕੀ ਗਿਐ? ਫਕਰਾਂ ਫਕੀਰਾਂ ਤੇ ਸੂਫੀਆਂ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਾਉਣਾ ਕਿਥੋਂ ਦੀ ਦਾਨਸ਼ਮੰਦੀ ਹੈ।
- ਮੈਮੂ ਖਾਂ** : ਇਹ ਗੁਰੂ ਕੋਈ ਕਰਾਮਾਤ ਦਿਖਾਏ ਜਾਂ ਨਾ, ਪਰ ਜੇ ਕੁੱਝ ਹੋ ਰਿਹੈ ਉਹ ਕਿਸੇ ਕਰਿਸ਼ਮੇਂ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ।
- ਸੈਦ ਖਾਂ** : ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਲਗਦੈ ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਗੈਬੀ ਤਾਕਤ ਹੈ, ਜੇ ਇਉਂ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਐਨੇ ਤਸੀਹੇ ਕੋਈ ਸਹਿ ਸਕਦੈ। ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਬਾਤ ਹੈ ਕਿ ਉਹਦੇ ਮੂੰਹ ਤੇ ਜ਼ਰਾ ਵੀ ਮਲਾਲ ਨਹੀਂ, ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਨੂਰ ਟਪਕਦੈ ਤੇ ਹੋਟਾਂ ਤੇ ਇਕ ਅਨੋਖੀ ਮੁਸਕਾਨ, ਪਿੰਜਰੇ ਦੇ ਕਿੱਲਾਂ ਨੇ ਸਾਰਾ ਸਰੀਰ ਲਹੁ ਲਹਾਨ ਕਰ ਦਿਤੇ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਬੜੇ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਸੁਬਹ ਹੋਣ ਸਾਰ ਉਸਨੂੰ ... ਯਾ ਅੱਲਾ...।

ਆਵਾਜ਼ : “ਸੂਰਾ ਸੋ ਪਹਿਚਾਨੀਐ ਜੁ ਲਰੈ ਦੀਨ ਕੇ ਹੇਤ।।”

- ਸੈਦ ਖਾਂ** : ਇਹ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਥੋਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ ਹਰ ਤਰਫ ਵੇਖ ਲਿਐ ਹੈ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਮਸ਼ਰਕ ਜਾਓ ਤਾਂ ਆਵਾਜ਼... ਮਗਰਬ, ਮਗਰਬ ਜਾਓ ਤਾਂ ਆਵਾਜ਼... ਸ਼ਮਾਲ, ਸਮਾਲ.. ਓਧਰ ਪਹੁੰਚੋ ਆਵਾਜ਼... ਜਨੂਬ।

- ਮੈਮੂ ਖਾਂ** : ਮੈਂ ਤਾਂ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਰਲ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦੈ ਤੇ ਉਹਦੇ ਸਿੱਖ ਵੀ ਕੈਸੀ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਰਨ ਦਾ ਡਰ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਪੀੜ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਦਰਦ ਨਹੀਂ।

- ਸੈਦ ਖਾਂ** : ਖਾਮੋਸ਼! ਖਰ ਦਿਮਾਗ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤੇ, ਕਾਫਰਾਂ ਦੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਕਰੀ ਜਾਂਦੈਂ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਸੁਣ ਲਿਆ ਤਾਂ ਖੱਲ ਉਧੇੜ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।
- ਮੈਮੁੰ ਖਾਂ** : ਨਾ ਤੈਨੂੰ ਪਤੈ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਨੂੰ ਤੱਤੀ ਤਵੀ ਤੇ ਬੈਠੇ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਨੇ ਕੀ ਆਖਿਆ ਸੀ?
- ਸੈਦ ਖਾਂ** : ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਨੇ.. ਕੀ ਆਖਿਆ ਸੀ?
- ਮੈਮੁੰ ਖਾਂ** : ਜੀ ਕਰਦੈ, ਲਹੌਰ ਦੀ ਇੱਟ ਨਾਲ ਇੱਟ ਖੜਕਾ ਦਿਆਂ।
- ਸੈਦ ਖਾਂ** : ਤੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਗੀਸ ਕਰਦੈਂ ਬਦ-ਬਖਤਾ।
- ਮੈਮੁੰ ਖਾਂ** : ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਦਾ ਦਾਦਾ ਸੀ ਤੇ ਤੂੰ ਆਖੇਂਗਾ..
- ਸੈਦ ਖਾਂ** : ਮੈਂ ਆਖਦਾਂ, ਖਾਮੋਸ਼, ਖਾਮੋਸ਼ ਹੋ ਜਾ।
- ਮੈਮੁੰ ਖਾਂ** : ਮੇਰੀ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਕੀ ਕਰੇਗੀ, ਖਲਕਤ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਖਾਲਕ ਦੀ ਆਵਾਜ਼।
- ਸੈਦ ਖਾਂ** : ਸਿਰ ਫਿਰ ਗਿਐ ਤੇਗਾ, ਅਹਿਮਕ ਕਿਤੋਂ ਦਾ।
- ਮੈਮੁੰ ਖਾਂ** : ਇਉਂ ਲਗਦੈ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਆ ਰਿਹੈ.., ਕੌਣ ਹੈ? ਖਬਰਦਾਰ ਕੌਣ ਹੈਂ ਤੂੰ?
ਇਕ ਸੌਦਾਗਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ...
- ਸੌਦਾਗਰ** : ਸੌਦਾਗਰ... ਇਕ ਸੌਦਾਗਰ...
- ਮੈਮੁੰ ਖਾਂ** : ਸੌਦਾਗਰ! ਐਸ ਵਕਤ ਤੂੰ ਕਿਹੜੀ ਸੌਦਾਗਰੀ ਕਰਦ ਫਿਰਦੈਂ? ਖਬਰਦਾਰ, ਬਾਹਾਂ ਉੱਪਰ ਚੱਕ, ਇਹ ਗੰਢੜ ਥੱਲੇ ਰੱਖ.. (ਨੇਜੇ ਨਾਲ ਗੰਢੜੀ ਵੇਖਦਾ ਹੈ) ਇਸ ਵਿ ਕੀ ਹੈ?
- ਸੌਦਾਗਰ** : ਮਾਲ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਕੀਮਤੀ ਮਾਲ, ਹੀਰੇ ਮੋਤੀ, ਮੋਹਰ ਕਰੇਂਗਾ ਸੌਦਾ?
- ਮੈਮੁੰ ਖਾਂ** : ਸੁਦਾਈ ਕਿਤੋਂ ਦਾ, ਮੈਂ ਇਸ ਵਕਤ ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ ਸੌ ਕਰਨ ਲਈ ਖੜਾ ਹਾਂ।

- ਸੰਦਾਗਰ : ਪਰ ਮਾਲਾ ਮਾਲ ਹੋ ਜਾਵੇਂਗਾ।
- ਮੈਮੁੰ ਖਾਂ : ਮਾਲਾ ਮਾਲ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗਾ, ਉਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ?
- ਸੰਦਾਗਰ : ਕੋਤਵਾਲ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਾ ਦੇ ਤੇ ਇਹ ਮਾਲ ਤੇਰਾ।
- ਮੈਮੁੰ ਖਾਂ : ਕੋਤਵਾਲ ਨਾਲ ਗੱਲ, ਇਹ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦਾ ਵਕਤ ਹੈ।
- ਸੰਦਾਗਰ : ਮਾਲਾ ਮਾਲ ਹੋਣ ਦਾ ਵਕਤ ਹੈ, ਇਹ ਵਕਤ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ।
- (ਅਬਦੁੱਲ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ...)
- ਅਬਦੁੱਲ : ਕੌਣ ਹੈ ਇਹ? ਇਸ ਵਕਤ ਕੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਕੀ ਹੈ ਇਹਦੇ ਕੋਲ.. ਪਕੜ ਲੌ ਇਸ ਨੂੰ, ਮੁਸ਼ਕਾਂ ਬੰਨ੍ਹ ਦੇ ਇਹਦੀਆਂ।
- ਸੰਦਾਗਰ : ਪਕੜ ਲੌ ਪਰ ਪਕੜਨ ਦੀ ਲੋੜ ਤਾਂ ਤਾਂ ਪਵੇ ਜੇ ਮੈਂ ਦੌੜਨਾ ਹੋਵੇ, ਤਸੱਲੀ ਰੱਖੋ ਮੈਂ ਦੌੜਾਂ ਗਾ ਨਹੀਂ। ਤਸੱਲੀ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਲਵੋ।
- ਅਬਦੁੱਲ : ਐਸ ਵਕਤ ਜਦ ਹਰ ਤਰਫ ਮੌਤ ਦਾ ਪਹਿਰਾ ਹੈ, ਤੂੰ ਕਿਵੇਂ ਏਥੇ ਆਇਆ ਹੈਂ?
- ਸੰਦਾਗਰ : ਹੌਲੀ ਬੋਲੋ ਦਰੋਗਾ ਸਾਹਿਬ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਤੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- ਅਬਦੁੱਲ : ਇਹ ਕੋਈ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਆਦਮੀ ਹੈ, ਹੁਸ਼ਿਆਰ।
- ਸੰਦਾਗਰ : ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਜਰੂਰ ਹਾਂ, ਪਰ ਆਪ ਜੈਸੇ ਨੇਕ ਅਤੇ ਰਹਿਮ ਦਿਲ ਦਰਵੇਸ਼ ਬੰਦਿਆਂ ਲਈ ਕੋਈ ਖ਼ਤਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।
- ਅਬਦੁੱਲ : ਬੰਦ ਕਰ ਬਕਵਾਸ, ਬਦ-ਤਮੀਜ਼...।
- ਸੰਦਾਗਰ : ਦਰੋਗਾ ਸਾਹਿਬ, ਅੱਹ ਦਰੱਖਤਾਂ ਥੱਲੇ ਮੇਰੇ ਬੰਦੇ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ।
- ਅਬਦੁੱਲ : ਤੇਰੇ ਬੰਦੇ, ਕੌਣ ਬੰਦੇ?

- ਸੌਦਾਗਰ** : ਡਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਦਰੋਗਾ ਸਾਹਿਬ। ਜਨਾਬ ਨੂੰ ਸੌਦਾ ਪਸੰਦ ਆਵੇ ਤਾਂ ਠੀਕ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਨਹੀਂ।
- ਅਬਦੁੱਲ** : ਬੰਦੇ ਖੜੇ ਨੇ ... ਸੌਦਾ ਪਸੰਦ ਨਾ ਆਵੇ ਕੀ ਉਲ ਜਲੂਲ ਬਾਤਾਂ ਬਣਾ ਰਿਹੈਂ?
- ਸੌਦਾਗਰ** : (ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ) ਦਰਖਤਾਂ ਹੇਠ ਪਾਲਕੀ ਵਿਚ ਇਕ ਲੱਖ ਮੋਹਰਾਂ ਪਈਆਂ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਪਾਲਕੀ ਵਿਚ, ਤੇ ਮੋਹਰਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਤਜ਼ਰੀ ਵਿਚ।
- ਅਬਦੁੱਲ** : ਹੂੰ, ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇ ਰਿਹੈਂ, ਤੂੰ ਸਮਝਦੈਂ ਹਰ ਕੋਈ ਖਰੀਦਿਆ ਜਾ ਸਕਦੈ। ਮੈਂ ਮੁਗਲ ਸਲਤਨੱਤ ਦਾ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਕੋਈ ਮਾਮੂਲੀ ਮੁਲਜ਼ਮ ਹੈ?
- ਸੌਦਾਗਰ** : ਮੁਲਜ਼ਮ ਤਾਂ ਉਹ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤੇ ਜੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਮੂਲੀ ਸਮਝਦਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਕਮਾਈ ਰੋੜ੍ਹਨ ਲਈ, ਸਿਰ ਤਲੀ ਤੇ ਧਰ ਕੇ ਆਉਂਦਾ?
- ਅਬਦੁੱਲ** : ਪਕੜ ਲੋ ਇਸ ਨੂੰ ਤੇ ਲੈ ਚਲੋ ਅੰਦਰ, ਓਥੇ ਇਸ ਨਾਲ ਕਰਾਂਗੇ ਸੌਦਾ।
- ਸੌਦਾਗਰ** : ਮੈਨੂੰ ਜਿੱਥੇ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ ਲੈ ਚਲੋ ਪਰ ਉਹ ਮੋਹਰਾਂ ਵੀ ਸੰਭਾਲ ਲਵੋ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਵਾਂਗ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਪਰ ਮੈਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਮੁਰਸ਼ਦ ਦਾ ਮੁਰੀਦ ਹਾਂ ਤੇ ਮੁਰੀਦ ਦੇ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਕੁਛ ਖਾਹਸ਼ਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਇਹ ਇਕ ਲੱਖ ਮੋਹਰਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮੁਰਸ਼ਦ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਕਰਕੇ ਤੁਰਿਆ ਸਾਂ, ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਸੰਦ ਆਵੇ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੇਕ ਕੰਮ ਵਿਚ ਖਰਚ ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਆਪ ਹੀ ਰੱਖ ਲੈਣਾ।
- ਅਬਦੁੱਲ** : ਪਰ ਤੂੰ ਹੈਂ... ਕੌਣ?
- ਸੌਦਾਗਰ** : ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਦਾ ਇਕ ਅਦਨਾ ਸਾ ਸਿਖ, ਮੁਰੀਦ ਕਹਿ ਲਵੋ।

- ਅਬਦੁੱਲ** : ਕੱਲ੍ਹ ਦੇਖ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਮੁਰੀਦਾਂ ਦਾ ਹਾਲ।
- ਸੌਦਾਗਰ** : ਦੇਖ ਲਿਆ, ਕਿਵੇਂ ਮਤੀ ਦਾਸ ਦੀ ਚੰਦਨ ਦੇਹੀ ਨੇ ਆਰੇ ਦੇ ਦੰਦ ਖੱਟੇ ਕਰ ਤੇ, ਇਹ ਵੀ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਦੇਗ 'ਚ ਰਿੱਝ ਕੇ ਦਿਆਲੇ ਦੀ ਕਾਇਆ ਕੰਚਨ ਬਣ ਗਈ ਤੇ ਸਤੀਦਾਸ ਦੇ ਫੌਲਾਦੀ ਇਰਾਦੇ ਮੁਗਲਾਂ ਦੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਪਾਇਆਂ ਵੀ ਪਿਘਲੇ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ ਦਰੋਗਾ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ... ਸਭ ਵੇਖਿਆ। ਸਿਰ ਤਲੀ ਤੇ ਧਰ ਕੇ ਹੀ ਤੁਰਦੇ ਨੇ ਮੇਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵੱਲ ਤੁਰਨ ਵਾਲੇ, ਸਿਰ ਦੀ ਬਾਜ਼ੀ ਲਾ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਦੌਲਤ ਦੀ ਕੀ ਕੀਮਤ ਹੈ?
- ਅਬਦੁੱਲ** : ਪਰ ਭੋਲਿਆ, ਜੇਕਰ ਦੌਲਤ ਨਾਲ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਜਾਨ ਖਰੀਦੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਖਰੀਦ ਦਾਰ ਆ ਜਾਂਦੇ।
- ਸੌਦਾਗਰ** : ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੌਲਤ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ?
- ਅਬਦੁੱਲ** : ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਈ ਸੌਦਾਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੌਦੇ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰ ਗਏ ਹਨ। ਪਰ ਉਹ ਅੱਲਾ ਦੇ ਬੰਦੇ ਦਾ ਜਵਾਬ ਇੱਕੋ ਹੈ, ਉਹ ਜਾਨ ਬਚਾ ਕੇ ਦੌੜ ਜਾਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਆਏ ਉਹ ਤਾਂ ਜਾਨ ਦੇਣ ਲਈ ਹੀ ਦੌੜ ਕੇ ਆਏ ਨੇ। ਤੇ ਤੂੰ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈਂ ਉਹ ਉੱਠ ਕੇ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਤੁਰ ਪੈਣ?
- ਸੌਦਾਗਰ** : ਜਨਾਬ ਪੁੱਛ ਤਾਂ ਲਵੋ, ਸਿਰਫ ਇਕ ਵੇਰ।
- ਅਬਦੁੱਲ** : ਇਕ ਵੇਰ ਨਹੀਂ ਕਈ ਵੇਰ ਪੁੱਛ ਬੈਠਾ ਹਾਂ, ਮਿੰਨਤਾਂ ਵੀ ਕੀਤੀਆਂ ਨੇ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪੁੱਛਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤੌਹੀਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਕ ਗੁਲਾਮ ਹਾਂ ਪਰ ਤੇਰੇ ਮੁਰਸ਼ਦ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਰੀਦਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸਾਨੀ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦੇਖ ਕੇ ਮੇਰੀ ਰੂਹ ਵੀ ਬਾਰੀ ਹੋਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

- ਸੰਦਾਗਰ** : ਇਹ ਗੱਲ ਐ ਤਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ।
- ਅਬਦੁੱਲ** : ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਪਏ ਨੇ.. ਪਰ ਉਸ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਵਾਸਤੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਹੋਣ ਜਾਂ ਬੰਦ, ਕੋਈ ਮਾਅਨੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ। ਸੁਦਾਈਆ! ਮੈਨੂੰ ਹੋਰ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਨਾ ਕਰ ਤੇ ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸਾਡੀਆਂ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਲਈਆਂ ਤਾਂ ਹਜ਼ਰ ਸਾਡਾ ਵੀ ਉਹੀ ਹੋਵੇਗਾ।
- ਸੰਦਾਗਰ** : ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਹੋ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਆਵੋ।
- ਅਬਦੁੱਲ** : ਜਾਹ ਸੁਦਾਈਆ ਜਾਹ, ਚਲਾ ਜਾਹ। (ਸੰਦਾਗਰ ਬਾਹਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ...)
- ਇਕ ਪਾਗਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ...
- ਪਾਗਲ** : ਪਾਗਲ..... ਲੋਕ ਮੈਨੂੰ ਪਾਗਲ ਆਖਦੇ ਨੇ ਮੈਂ ਪਾਗਲ ਹਾਂ ਠੀਕ ਹੈ ਮੈਂ ਪਾਗਲ ਹੀ ਹਾਂ..... ਸਰਮੱਦ ਪਾਗਲ ਸੀ ਸਰਮੱਦ ਵਾਂਗ ਮੈਂ ਵੀ ਪਾਗਲ... ਪਰ ਸਰਮੱਦ ਨੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਕਪੜੇ ਲਾਹ ਸੁੱਟੇ ਸਨ... ਉਹ ਤਾਂ ਨਗਨ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ.. ਨੰਗਾ ਅਲਫ ਨੰਗਾ..... ਅਲਫ ਤਾਂ ਅੱਲਾ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ... ਅੱਲਾ ਹੂ, ਅੱਲਾ ਹੂ.... ਸਰਮੱਦ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ... ਸਰਮੱਦ ਨੰਗਾ ਹੋਇਆ ਫਿਰਦਾ ਸੀ... ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ.... ਕਹਿੰਦੇ... ਪਾਗਲ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਸਰਮੱਦ ਮੈਂ ਵੀ ਪਾਗਲ... ਹਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਪਾਗਲ ... ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਕਤਲ ਕਰ ਦੇਣਗੇ ਪਾਗਲ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ.... ਪਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਪੜੇ ਪਾਏ ਹੋਏ ਨੇ... (ਕਮੀਜ਼ ਫਾੜ ਕੇ) ਮੈਂ ਕਪੜੇ ਪਾਈ ਰੱਖਾਂਗਾ, ਮੈਂ ਕਪੜੇ ਨਹੀਂ ਉਤਾਰਾਂਗਾ (ਸਿਪਾਹੀ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਦੀ ਲੰਘਦਾ ਹੈ..) ਮੈਨੂੰ ਫੜਨ ਆਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਮੈਂ ਕਪੜੇ ਪਾਏ ਹੋਏ ਐ (ਕਮੀਜ਼ ਲਾਹ ਕੇ ਸੁੱਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ) ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਕਤਲ ਕਰ ਦੇਣਗੇ....

ਮਤੀ ਦਾਸ ਨੂੰ ਚੀਰ ਕੇ ਰੱਖਤਾ..... ਦਿਆਲੇ ਨੂੰ ਦੇਗ
ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਉਬਾਲਤਾ, ਉਹ ਰਿੱਝ ਕੇ ਪੱਕ ਗਿਆ.. ਮੈਂ
ਵੀ ਪੱਕਾ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗਾ... ਅੱਲਾ ਹੂ.... ਅੱਲਾ ਹੂ। ਮਤੀ
ਦਾਸ ਦਾ ਲਹੂ ਕਿੰਨਾ ਲਾਲ ਸੀ... ਮੇਰਾ ਲਹੂ ਵੀ ਲਾਲ....
ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਲਹੂ ਵੀ ਲਾਲ... ਨਹੀਂ ਨਹੀਂ...
ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦਾ ਲਹੂ ਕਾਲਾ... ਕਾਲਾ... ਕਾਲਾ
ਸਿਆਹ.... ਕਾਲਾ ਸਿਆਹ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ... (ਸਿਪਾਹੀ ਫੇਰ
ਲੰਘਦਾ ਹੈ...) ਸਤੀ ਦਾਸ ਨੂੰ ਵੀ ਸਾੜਤਾ ਰੂੰ ਵਿਚ ਵਲ੍ਹੇਟ
ਕੇ, ਅੱਗ ਲਾ ਦਿੱਤੀ... ਬਿੱਟ-ਬਿੱਟ ਤਕਦੇ ਰਹੇ ਖੜ੍ਹੇ
ਕਾਇਰ... ਕਿੰਨੇ ਕਾਇਰ... ਬੁਜ਼ਦਿਲ ਬੜੇ ਮਰਦ
ਬਣੇ ਫਿਰਦੇ ਐ। ਨਮਰਦ, ਮੁਰਦੇ, ਮੁਰਦੇ.. (ਹੱਸਦਾ ਹੈ ...
ਰੋਂਦਾ ਹੈ...) ਅੱਲਾ ਹੂ.... ਸਤ ਕਰਤਾਰ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਤੇਰਾ
ਲਹੂ ਕਾਲਾ ਹੈ... ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਲਹੂ ਪੀ ਜਾਵਾਂਗਾ... ਪਰ
ਤੇਰਾ ਤਾਂ ਲਹੂ ਕਾਲਾ ਹੈ... ਕਾਲਾ ਹੈ, ਕਾਲਾ...।

.. ਪਰਦਾ....।

ਤੀਜੀ ਝਾਕੀ

ਪਰਦਾ ਖੁਲ੍ਹਦਾ ਹੈ.....

ਅਬਦੁੱਲ ਦੇ ਘਰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਪੌੜੀਆਂ ਉਪਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀਆਂ
ਹਨ-

ਅਬਦੁੱਲ : ਆਦਾਬ ਅੱਬਾ ਜਾਨ।

ਅੱਲਾ ਦਿੱਤਾ : ਉਮਰ ਦਰਾਜ਼ ਹੋ ਬੇਟਾ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੇ ਕਾਬੂ ਰੱਖਣਾ।

ਅਬਦੁੱਲ : ਜੀ ਅੱਬਾ, ਪਰ ਜੋ ਕੁੱਝ ਹੋ ਰਿਹੈ ਉਸਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਬਰਦਾਸ਼ਤ
ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ।

ਅੱਲਾ ਦਿੱਤਾ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦਾ, ਉਂਜ ਚੰਗਾ ਹੈ ਮੈਂ ਦੇਖ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਪਰ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਇਤਨਾ ਹਠ ਕਿਉਂ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ?

ਅਬਦੁੱਲ : ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਭੂਤ ਸਵਾਰ ਹੈ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਨੂੰ ਮੁਹੰਮਦੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਤੇ ਉਹ ਸਮਝਦੈ ਕਿ ਜੇ ਗੁਰੂ ਦੀਨ ਵਿਚ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਪੂਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਅੱਲਾ ਦਿੱਤਾ : ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਇਹ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਗੁਰੂ ਸਿਰ ਦੇ ਦੇਵੇਗਾ ਸਿਰੜ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ।

ਅਬਦੁੱਲ : ਅੱਬਾ! ਜੋ ਅੱਲਾ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ, ਮੈਂ ਚੱਲਦਾ ਹਾਂ।
(ਜਾਂਦਾ ਹੈ...)

ਇਕ ਬੱਚਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ...

ਬੱਚਾ : ਬਾਬਾ! ਬੜੇ ਲੋਕ ਉਧਰ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਵਲੀ ਤੇ ਮਣੀ ਵੀ ਉਧਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੱਬਾ ਨਾਲ ਗਏ ਨੇ। ਆਪਾਂ ਵੀ ਚੱਲੀਏ ਬਾਬਾ?

ਅੱਲਾ ਦਿੱਤਾ : ਨਹੀਂ ਬੇਟਾ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਕੁੱਝ ਦਿਸਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਭੀੜ ਵਿਚ ਆਪਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ।

ਬੱਚਾ : ਅੱਛਾ ਅੱਬਾ! ਛੱਤ ਉੱਤੇ ਚੱਲ ਕੇ ਦੇਖਦੇ ਆਂ।

ਅੱਲਾ ਦਿੱਤਾ : ਨਹੀਂ ਬੇਟਾ ਆਪਾਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੇ। ਮੈਂ ਕਿਹੜਾ ਦੇਖ ਸਕਦਾਂ?

ਬੱਚਾ : ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਜਾਵਾਂਗਾ, ਮੈਂ ਉੱਤੇ ਜਾ ਕੇ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ।
(ਉਪਰ ਪੌੜੀਆਂ ਚੜਦਾ ਹੈ...)

ਬੱਚਾ : ਬਾਬਾ ਬੜੇ ਲੋਕ ਜਾ ਰਹੇ ਉਧਰ ਨੂੰ, ਬੜੀ ਭੀੜ ਐ, ਆ ਜਾਉ ਬਾਬਾ, ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਦੇਖੋ।

ਅੱਲਾ ਦਿੱਤਾ : ਮੈਂ ਕੋਈ ਦੇਖ ਸਕਦਾਂ?

ਬੱਚਾ : ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਿਖਾਵਾਂਗਾ, ਤੁਸੀਂ ਆਓ ਤਾਂ ਸਹੀ।

(ਬਾਬਾ ਪੌੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ...)

ਬੱਚਾ : ਔਹ ਦੇਖੋ ਕਿਤਨੇ ਲੋਕ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ। ਔਥੇ ਨਾ ਇਕ ਉੱਚਾ ਜੇਹਾ ਖੜ੍ਹਾ ਬਣਿਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਉਧਰ ਕੱਲ੍ਹ ਗਿਆ ਸੀ ਨਾ ਅੱਬਾ ਨਾਲ, ਉਦੋਂ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਉੱਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਕੋਈ ਸਿਪਾਹੀ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੌਣ ਐ, ਖੜ੍ਹਾ ਕੁੱਛ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸੁਣਦਾ ਨਹੀਂ ਨਾ।

ਅੱਲਾ ਦਿੱਤਾ : ਚਲ ਚਲੀਏ ਨੀਚੇ।

ਬੱਚਾ : ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੇ ਆਂ ਨਾ, ਕੀ ਕਰਦੇ ਨੇ ਉਥੇ? ਲੈ ਬਾਬਾ ਇਹ ਤਾਂ ਕੋਤਵਾਲੀ ਵਾਲਾ ਬਾਬਾ ਵੀ ਆ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਤੇ ਖੜ੍ਹ ਗਿਐ, ਤੇ ਲੈ ਉਹ ਤਾਂ ਬੈਠ ਗਿਐ। ਤੇ ਇਹ ਕੌਣ ਐ ਬਾਬਾ, ਇਹਦੇ ਕੋਲ ਨਾ ਵੱਡੀ ਸਾਰੀ ਤਲਵਾਰ ਐ, ਇਉਂ ਲਗਦੈ ਉਹ ਨਾ ਕੋਤਵਾਲੀ ਵਾਲੇ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਤਲਵਾਰ ਦਿਖਾ ਕੇ ਡਰਾਉਂਦਾ ਹੈ...

(ਇਕ ਦਮ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਚੁੰਬੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਰੋਂਦਾ-ਰੋਂਦਾ...).. ਬਾਬਾ !
ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ...

ਅੱਲਾ ਦਿੱਤਾ : ਮੈਂ ਵੇਖ ਲਿਆ ਹੈ... ਮੈਨੂੰ ਦਿਸਣ ਲੱਗ ਪਿਆ, ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਗਾਜ਼ੀ, ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਗਾਜ਼ੀ, ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਹੀਦ, ਸ਼ਹੀਦ, ਗਾਜ਼ੀ ਕਰਾਮਾਤ... ਕਰਾਮਾਤ ਹੋ ਗਈ, ਮੈਂ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਹੈਂ ਆਸਮਾਨ ਕਾਲਾ ਹੋਇਐ ਪਿਐ, ਹਨੇਰੀ ਆਉਂਦੀ ਹਨੇਰੀ

ਕਰਾਮਾਤ ਹੋ ਗਈ ! ਮੈਂ ਦੇਖ ਸਕਦਾਂ, ਪਰ ਇਹ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਅੱਲਾ ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੀ ਚੰਗਾ ਸਾਂ, ਨਹੀਂ...ਨਹੀਂ..., ਇਹ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ।

...ਪਰਦਾ ਡਿੱਗਦਾ ਹੈ....]

ਅਬ ਜੁਝਨ ਕੋ ਦਾਉ

ਪਾਤਰ

ਭਾਗੀ
ਤਾਰੋ
ਸ਼ੇਰੂ
ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ
ਸੁੰਦਰ ਦਾਸ
ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ
ਚੌਧਰੀ ਨਵਾਬ ਖਾਂ
ਮੋਤੀ
ਦਿਆਲਾ
ਭਾਈ ਜੀ
ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ
ਵਾਰੀ
ਪਿਆਦਾ
ਚੌਕੀਦਾਰ
ਪਾਗਲ
ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ
ਗੁੰਗਾ

ਅਬ ਜੁਝਨ ਕੋ ਦਾਉ

ਪਰਦਾ ਖੁਲ੍ਹਦਾ ਹੈ.....

ਭਾਗੀ (ਉਮਰ 30 ਕੁ ਸਾਲ) ਉਦਾਸ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।
ਪਿੱਛੋਂ ਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਇਹ ਤੁਕਾਂ ਕੋਈ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ-

ਅਵਾਜ਼ : “ਸਜਣ ਮੇਰੇ ਰੰਗੁਲੇ ਜਾਇ ਸੁਤੇ ਜੀਰਾਣਿ॥
ਹੰ ਭੀ ਵੰਞਾ ਡੁਮਣੀ ਰੋਵਾ ਝੀਣੀ ਬਾਣਿ॥
ਸਤੀਆ ਏਹਿ ਨ ਆਖੀਅਨਿ ਜੇ ਮੜਿਆ
ਲਗਿ ਜਲੰਨਿ॥
ਨਾਨਕ ਸਤੀਆ ਜਾਣੀਅਨਿ ਜਿ ਬਿਰਹੇ ਚੋਟ
ਮਰੰਨਿ॥”

-ਭਾਗੀ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੁਕਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਵੇਖਿਆ
ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ-

ਭਾਗੀ : (ਰੋਂਦੀ ਹੋਈ..) ਬਲਵੰਤ.... ਬਲਵੰਤ.... ਇਹਨਾਂ ਠੰਡਾਂ
ਵਿਚ ਕੋਈ ਬਾਹਰ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਕੱਢਦਾ ਤੂੰ ਕਿਹੜੇ ਲੰਮੇ
ਰਾਹੀਂ ਟੁਰ ਗਿਐਂ। ਹੇ ਬਾਜਾਂ ਵਾਲਿਆ ਇਹ ਕੀ ਹੋ
ਗਿਐ... ਮੈਂ ਕੀ ਪਾਪ ਕਰ ਬੈਠੀ ਆਂ... ਭਾਗੀ ਦੇ ਭਾਗਾਂ
ਵਿਚ ਇਹ ਕੀ ਲਿਖ ਦਿਤੈ ਬਾਜਾਂ ਵਾਲਿਆ?

ਤਾਰੋ (ਉਮਰ 18 ਕੁ ਸਾਲ) ਅੰਦਰੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ...

ਤਾਰੋ : ਭਾਬੀ! ਭਾਬੀ ਤੂੰ ਰੋ ਰਹੀ ਐਂ? ਰੋਣ ਨਾਲ ਕੀ ਬਣਦੈ,
ਭਾਬੀ ਮਨ ਨੂੰ ਤਕੜਾ ਕਰ, ਸਬਰ ਕਰ।

ਭਾਗੀ : ਸਬਰ ਕਿਵੇਂ ਕਰਾਂ ਬੀਬੀ। ਸਬਰ ਆਉਂਦਾ ਨਹੀਂ। ਮਨ ਨੂੰ
ਬਥੇਰਾ ਸਮਝਾਉਂਦੀ ਆਂ, ਭੁਲਾਉਣੀਆਂ ਪਾਉਂਦੀ ਆਂ

ਪਰ ਨਹੀਂ ਭੁਲਦਾ। ਤੇਰਾ ਵੀਰ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ
ਈ ਖੜ੍ਹਾ ਰਹਿੰਦੈ... ਭੁਲੇਖੇ ਪੈ-ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਜਿਵੇਂ ਹੁਣੇ
ਕੋਈ ਕਿਧਰੋਂ ਆ ਸਿਰ ਕੱਢੇਗਾ।

ਤਾਰੋ : ਇਸ ਰਾਹ ਗਏ ਕਦੇ ਮੁੜਦੇ ਐ ਭਾਬੀ? ਆਵਦੇ ਮਨ ਨੂੰ
ਹੀ ਸਮਝਾਉਣਾ ਪੈਂਦੈ।

ਭਾਗੀ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਨੂੰ ਪਛਤੌਂਦੀ ਆਂ। ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਨਾ
ਉਠਗੀ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਮੈਂ ਵੀ ਮਰ ਜਾਂਦੀ... ਮੈਂ ਜੀ
ਕੇ ਕੀ ਕਰਨਾ ਸੀ ਏਥੇ।

ਤਾਰੋ : ਭਾਬੀ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਇਉਂ ਈ ਮਨਜ਼ੂਰ ਸੀ। ਮਰ ਤਾਂ
ਸਭ ਨੇ ਜਾਣੈ, ਪਰ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਏਸ ਗੱਲ ਦਾ ਮਾਣ ਹੋਣਾ
ਚਾਹੀਦੈ, ਵੀਰ ਮਰਿਆ ਨਹੀਂ, ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਇਐ। ਮਰਦੇ
ਤਾਂ ਕੁੱਤੇ ਬਿੱਲੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਮਰਦੇ ਭਾਬੀ।
ਉਹ ਤਾਂ ਸਗੋਂ ਅਮਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਜੋ ਮਰਨ ਜਾਣਦੇ ਨੇ
ਉਹ ਸਦਾ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ।

ਭਾਗੀ : ਤੂੰ ਠੀਕ ਆਖਦੀ ਐਂ ਤਾਰੋ, ਤੇਰਾ ਵੀਰ... ਵਾਹਿਗੁਰੂ
ਉਹਦਾ ਸੁਰਗਾਂ 'ਚ ਵਾਸਾ ਕਰੇ... ਸਚ ਈ ਆਵਦਾ ਜਨਮ
ਸਫਲਾ ਕਰ ਗਿਐ। ਪਰ ਮੈਂ ਸੋਚਦੀ ਆਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਿੰਨੇ
ਚਾਅ, ਕਿੰਨੇ ਸਿਦਕ ਤੇ ਕਿੰਨੀਆਂ ਰੀਝਾਂ ਨਾਲ ਅੰਨ
ਦਾਣਾ ਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਤੱਕ
ਨਾ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਸਾਡੀ ਕੋਈ ਵੀ ਸੇਵਾ, ਕੋਈ ਵੀ ਰੀਝ,
ਕੋਈ ਵੀ ਦਲੀਲ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਏਸੇ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਮਨ
ਨੂੰ ਸਬਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ, ਭੁਬ ਜਾਣੀ ਮੈਂ
ਕਿਥੇ ਜਾ ਮਰਾਂ.... (ਰੋਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ...)

ਤਾਰੋ : ਮਰਨਾ ਨਹੀਂ ਭਾਬੀ ਜਿਉਣਾ ਹੈ, ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਫਰਮਾਨ
ਯਾਦ ਕਰ- “ਤੇਰਾ ਕੀਆ ਮੀਠਾ ਲਾਗੈ ਹਰਿ ਨਾਮੁ
ਪਦਾਰਥੁ ਨਾਨਕੁ ਮਾਂਗੈ”..ਤੂੰ ਪਾਠ ਕਰ ਭਾਬੀ, ਤੇਰੇ ਮਨ
ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਆ ਜਾਊਗੀ। ਚਲ ਅੰਦਰ, ਉਠ ਮੇਰੀ ਭਾਬੀ।

- ਸ਼ੇਰੂ** (ਭਾਗੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਉਮਰ 7 ਕੁ ਸਾਲ, ਖਾਲਸਈ ਪੁਸ਼ਾਕ ਵਿਚ) ਆਉਂਦਾ ਹੈ...
- ਸ਼ੇਰੂ** : ਮੈਂ ਚੱਕਰ ਚਲਾਉਣਾ ਵੀ ਸਿਖ ਲਿਆ। (ਮਾਂ ਵੱਲ ਵੇਖਕੇ) ਓ ਤੂੰ ਫੇਰ ਰੋਂਦੀ ਪਈ ਐਂ ਮਾਂ? ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਈ ਰੋਣਾ ਨਹੀਂ, ਦੇਖ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਰੋਂਦਾ, ਭੁਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰੋਂਦੀ।
- ਭਾਗੀ** : (ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਤੇ ਸ਼ੇਰੂ ਨੂੰ ਬਾਹਾਂ 'ਚ ਲੈ ਕੇ..) ਅੱਛਾ ਮੈਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰੋਂਦੀ। ਜਿਉਂਦਾ ਰਹੇ ਮੇਰਾ ਲਾਲ, ਰੋਣ ਮੇਰੇ ਵੈਰੀ, ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਰੋਵਾਂ?
- ਸ਼ੇਰੂ** : ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੀ ਗਾਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਐ ਭਲਾਂ?
- ਭਾਗੀ** : ਕੀ ਗਾਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਐ?
- ਸ਼ੇਰੂ** : (ਭਾਗੀ ਤੋਂ ਜ਼ਰਾ ਪਰ੍ਹੇ ਹੱਟ ਕੇ..) ਸੋਈ ਗੱਲ ਚੰਗੀ, ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਭਾਵੇ।
- (ਬਾਹਰੋਂ ਕੋਈ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ...)
- ਆਵਾਜ਼** : ਭਾਈ ਜੀ, ਘਰ ਓ?
- ਤਾਰੋ** : (ਸ਼ੇਰੂ ਨੂੰ) ਜਾ ਦੇਖ ਬਾਹਰ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਚਾਚੇ ਕੇਹਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਲਗਦੀ ਐ। (ਭਾਗੀ ਨੂੰ) ਭਾਬੀ, ਚਲੋ ਅੰਦਰ ਚਲੀਏ।
- (ਤਾਰੋ ਤੇ ਭਾਗੀ ਅੰਦਰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ...)
- ਬਾਹਰੋਂ ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ** (45 ਕੁ ਸਾਲ ਉਮਰ, ਪੇਂਡੂ ਕਪੜੇ, ਖੇਸ ਦੀ ਬੁੱਕਲ ਮਾਰੀ) ਸ਼ੇਰੂ ਦੇ ਨਾਲ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ...
- ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ** : (ਸ਼ੇਰੂ ਨੂੰ) ਕਿਉਂ ਬਈ ਸ਼ੇਰਿਆ! ਬਾਬਾ ਜੀ ਹੋਣ ਘਰ?
- ਸ਼ੇਰੂ** : ਨਾ, ਹੈ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਤਾਂ ਸਵੇਰ ਦੇ ਗਏ ਅਜੇ ਮੁੜੇ ਨਹੀਂ। ਬਹਿ ਜਾ ਬਾਬਾ।
- ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ** : (ਥੜ੍ਹੇ ਤੇ ਬੈਠਦਾ ਹੋਇਆ..) ਸਵੇਰ ਦੇ... ਅੱਛਾ ਤੇ ਤੂੰ ਇਹ ਕੀ ਬਣਾ ਰਿਹੈਂ?

- ਸ਼ੇਰੂ** : ਕਮਾਣ ਬਣਾ ਰਿਹਾਂ, ਮੈਂ ਚੱਕਰ ਚਲਾਉਣਾ ਸਿਖ ਵੀ ਲਿਆ। ਮੈਂ ਹੁਣ ਸਾਰੇ ਹਥਿਆਰ ਚਲਾਉਣੇ ਸਿਖ ਲੈਣੇ ਆਂ। ਕੀ ਪਤਾ ਕਦੋਂ ਲੋੜ ਪੈ ਜਾਵੇ।
- ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ** : (ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ) ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਪੁੱਤਰ, ਜੇ ਕਦੀ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਕਰਨ ਦੀ।
- ਸ਼ੇਰੂ** : ਮੈਂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਰਲਕੇ ਬਾਪੂ ਦੇ ਖੂਨ ਦਾ ਬਦਲਾ ਜ਼ਰੂਰ ਲਵਾਂਗਾ। ਵੇਲਾ ਆ ਲੈਣ ਦੇ ਬਾਬਾ, ਫੇਰ ਦੇਖੀਂ ਸਾਡੇ ਹੱਥ।
- ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ** : ਜਿਉਂਦਾ ਰਹੁ ਪੁੱਤਰ। ਸ਼ੇਰਾਂ ਦੀ ਅੰਸ ਦੀ ਇਹੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਐ।
- ਸ਼ੇਰੂ** : ਮੈਂ ਤਾਂ ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਉਸ ਦਿਨ ਈ ਆਖਿਆ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਲੈ ਚੱਲ ਨਾਲ, ਕਹਿੰਦਾ ਤੂੰ ਅਜੇ ਛੋਟਾ ਐਂ। ਤੂੰ ਦਸ ਭਲਾ, ਮੈਂ ਛੋਟਾ ਆਂ ਪਰ ਮੇਰੀ ਤਲਵਾਰ ਤਾਂ ਵੱਡੀ ਐ।
- ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ** : (ਗਦ-ਗਦ ਹੋ ਕੇ) ਤੂੰ ਤਾਂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਸ਼ੇਰ ਐਂ ਬਈ, ਤੇਰਾ ਨਾਂ ਠੀਕ ਈ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਐ।
- ਸ਼ੇਰੂ** : ਹੁਣ ਜਿਹੜਾ ਕਾਫਲਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਨੰਦਪੁਰ ਨੂੰ ਮੈਂ ਉਸ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰ ਚਲਿਆ ਜਾਣੈਂ।
- ਸੁੰਦਰ ਦਾਸ** (ਉਮਰ 50 ਕੁ ਸਾਲ, ਪੰਡਤ ਦੀ ਪੋਸ਼ਾਕ ਵਿੱਚ) ਆਉਂਦਾ ਹੈ...
- ਸੁੰਦਰ ਦਾਸ** : ਕਿਆ ਆਖ ਰਿਹੈ ਸ਼ੇਰੂ?
- ਸ਼ੇਰੂ** : ਮੈਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਜਾਵਾਂਗਾ, ਤੂੰ ਚਲਣੈ ਪੰਡਤਾ।
- ਸੁੰਦਰ ਦਾਸ** : ਸ਼ਿਵ, ਸ਼ਿਵ, ਸ਼ਿਵ! ਨਾ ਬੇਟਾ ਨਾ, ਅੱਗੇ ਤੇਰਾ ਪਿਉ ਆਵਦੀ ਜਾਨ ਗੁਆ ਬੈਠਾ। ਅਸੀਂ ਸਮਝਾ ਰਹੇ ਭਾਈ ਜੀ ਨੂੰ, ਅਸੀਂ ਕਿਆ ਲੈਣੈ ਬਲਦੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ, (ਕੇਹਰ ਵੱਲ ਵੇਖਕੇ) ਕਿਉਂ ਕੇਹਰੂ ਮੈਂ ਨਾ ਕਿਹਾ ਥਾ? (ਥੜੇ ਤੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ..)

- ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ** : ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਸੀ ਪੰਡਤਾ ਪਰ ...
- ਸੁੰਦਰ ਦਾਸ** : ਸ਼ਿਵ, ਸ਼ਿਵ, ਸ਼ਿਵ! ਕਿੱਥੇ ਨੇ ਭਾਈ ਜੀ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਬੜਾ ਦੁੱਖ ਹੋਇਆ, ਭਾਵੇਂ ਭਾਈ ਸਾਹਬ ਸਾਨੂੰ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ, ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਬਲਵੰਤੇ ਦੀ ਮੰਤ ਦਾ ਬੜਾ ਸਦਮਾ ਹੋਇਐ। ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਸੱਟ ਵਜੀ ਐ। (ਸ਼ੇਰੂ ਨੂੰ) ਕਾਕਾ ਕਿੱਥੇ ਨੇ ਭਾਈ ਜੀ, ਬੁਲਾ ਤਾਂ ਜਰਾ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ।
- ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ** : ਉਹ ਤਾਂ ਘਰੇ ਨਹੀਂ ਪੰਡਤਾ, ਸਵੇਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਗਏ ਨੇ ਅਜੇ ਮੁੜੇ ਨਹੀਂ।
- ਸੁੰਦਰ ਦਾਸ** : ਹੱਛਾ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਫੇਰ ਆਵਾਂਗੇ (ਜਾਣ ਲਗਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮੁੜਕੇ) ਸ਼ਿਵ, ਸ਼ਿਵ! ਦੇਖ ਭਾਈ ਕੇਹਰੂ ਹਮ ਤਾਂ ਭਾਈ ਜੀ ਨੂੰ ਸਮਝਾਣ ਆਏ ਥੇ, ਜੋ ਕੁੱਛ ਹੋਣਾ ਥਾ, ਸੋ ਹੋ ਗਿਆ, ਭਗਵਾਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਐਸੀ ਹੀ ਥੀ। ਅਬ ਆਗੇ ਕੀ ਸੋਚੋ। ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਭਾਈ ਜੀ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਓ। ਹਮ ਨੇ ਕਿਆ ਲੈਣਾ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸੇ ਔਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸੇ। ਅਨੰਦਪੁਰ ਤਾਂ ਉਨ ਕੋ ਛੱਡਣਾ ਹੀ ਪਵੇਗਾ ਆਜ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕੱਲ, ਸ਼ਾਹੀ ਸੈਨਾਂ ਸੇ ਕਿਆ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਿਸੀ ਕਾ।
- ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ** : ਪੰਡਤ ਜੀ ਥੋਡੀਆਂ ਇਹਨਾ ਗੱਲਾਂ ਦਾ, ਨਾ ਕੋਈ ਅਸਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਇਐ ਤੇ ਨਾ ਹੁਣ ਹੋਣੈ।
- ਸੁੰਦਰ ਦਾਸ** : ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਕਿਆ ਖੱਟਿਆ। ਜਵਾਨ ਪੁੱਤ ਮਰਵਾ ਲੀਆ ਲੋਕਾਂ ਸੇ ਅਨਾਜ ਦਾਣਾ ਕੱਠਾ ਕਰਵਾਕੇ ਉਨਕਾ ਭੀ ਨੁਕਸਾਨ ਕੀਆ ਤੇ ਆਪਣਾ ਪੁੱਤ ਭੀ ਮਰਵਾਇਆ। ਔਰੋਂ ਕੋ ਬਚਾਤੇ-ਬਚਾਤੇ ਅਪਨੀ ਬਿਰਧ ਉਮਰ ਕਾ ਆਸਰਾ ਭੀ ਗੁਮਾ ਬੈਠੇ।
- ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ** : ਸੱਚ ਦੇ ਰਾਹ ਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਇਹਨਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਪੰਡਤਾ।
- ਸੁੰਦਰ ਦਾਸ** : ਅੱਛਾ ਭਾਈ, ਹਮਾਰਾ ਤਾਂ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਸਮਝਾਉਣਾ, ਫਿਰ ਆਉਂਗਾ ਭਾਈ ਜੀ ਸੇ ਕਹਿ ਦੇਣਾ।
(ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ...)

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਅੱਗੇ ਮੱਥਾ ਰਗੜਦੇ ਸੀ ਇਹ ਬਾਹਮਣ ... ਉਹ ਦਿਨ ਭੁੱਲ ਗਿਐ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਵੇਲਾ ਆਇਐ ਤਾਂ ਡਰਪੋਕ ਲੁਕਦੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ। ਵੇਹਲੇ ਖਾ-ਖਾ ਕੇ ਕਿਵੇਂ ਮੋਟੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਜੀ ਕਰਦੈ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧੀਏ।

ਸ਼ੇਰਿਆ ਮੈਂ ਚਲਦਾਂ, ਬਈ ਫੇਰ ਆਉਂਦਾਂ ਆਂ। (ਜਾਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ..)

ਤਾਰੋ : (ਅੰਦਰੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ) ਚਾਚਾ ਤੂੰ ਬੈਠਦਾ, ਬਾਪੂ ਨੇ ਹੁਣ ਆਈ ਜਾਣੈ।

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : (ਰੁਕ ਕੇ) ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਲੰਘ ਗਿਐ, ਸੁਖ ਹੋਵੇ ਸਹੀ, ਬੀਬੀ! ਮੈਂ ਫੇਰ ਆਉਂਦਾ ਆਂ, ਓਨੇ ਚਿਰ 'ਚ ਗੂੰਗੇ ਵੱਲ ਹੋ ਆਵਾਂ।

(ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸ਼ੇਰੂ ਅੰਦਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ... ਬਾਹਰੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ...)

ਆਵਾਜ਼ : ਸਿੰਘ ਸਾਹਬ ਜੀ!

ਤਾਰੋ : ਕੌਣ? ਅੰਦਰ ਲੰਘ ਆਓ, ਆ ਬਾਈ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ

ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ (ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੁਸ਼ਾਕ ਵਿਚ, ਉਮਰ 30 ਕੁ ਸਾਲ) ਆਉਂਦਾ ਹੈ...

ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ : ਸਿੰਘ ਸਾਹਬ ਕਿੱਥੇ ਨੇ ਬੀਬੀ?

ਤਾਰੋ : ਸਵੇਰ ਦੇ ਗਏ ਮੁੜੇ ਨਹੀਂ ਅਜੇ, ਦਸ ਕੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਗਏ।

ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ : ਅੱਛਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਫੇਰ ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ ਮੁੜਕੇ, ਜੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਬ ਆ ਗਏ ਤਾਂ ਕਹਿਣਾ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਅਨੰਦਪੁਰ ਤੋਂ ਆਇਆ ਸੀ।

(ਜਾਣ ਲਗਦਾ ਹੈ ਪਰ ਬਾਹਰੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਰੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ..)

ਆਵਾਜ਼ : ਭਾਈ ਜੀ, ਘਰ ਓ?

ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ : ਇਹ ਤਾਂ ਨਵਾਬੇ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਐ, ਇਹ ਕਮੀਨਾ ਕੀ ਕਰਨ ਆਇਐ ਏਥੇ, (ਤਾਰੋ ਨੂੰ) ਤੂੰ ਚਲ ਬੀਬੀ ਅੰਦਰ,

ਮੈਂ ਕਰਨਾ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਗੱਲ। (ਤਾਰੋ ਅੰਦਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਬਾਹਰ ਵੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ..)

ਚੌਧਰੀ ਨਵਾਬ ਖਾਂ (ਉਮਰ 45 ਕੁ ਸਾਲ) ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਸਟੇਜ ਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ...

- ਚੌਧਰੀ** : ਸਿੰਘ ਹੁਰੀਂ ਹੋਣ ਘਰ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਇਆ ਸਾਂ। ਤੂੰ ਕਿਹੜੇ ਥਾਂ ਤੋਂ ਐਂ ਬਈ?
- ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ** : ਮੈਂ ਕਿਹੜੇ ਥਾਂ ਤੋਂ ਆਂ, ਕਿਹੜੇ ਥਾਂ ਤੋਂ ਦੱਸਾਂ, ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਅਨੰਦਪੁਰ ਤੋਂ ਸਮਝ ਲੈ।
- ਚੌਧਰੀ** : ਅੱਛਾ ਤੂੰ ਅਨੰਦਪੁਰ ਤੋਂ ਆਇਐਂ। ਉਹ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ ਪਰ ਥੋਡਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੜਾ ਜਿੱਦੀ ਐ। ਖਾਹ-ਮਖਾਹ ਝਗੜਾ ਵਧਾਈ ਜਾਂਦੈ।
- ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ** : (ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ) ਨਵਾਬ ਖਾਂ ਤੂੰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਬ ਦੇ ਘਰ 'ਚ ਖੜਾ ਹੈਂ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਹੋਰ ਕੁੱਛ ਨਹੀਂ ਆਖਦਾ, ਪਰ ਤੂੰ ਜ਼ਰਾ ਹੋਸ਼ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ।
- ਚੌਧਰੀ** : ਤੂੰ ਤਾਂ ਬੜੀ ਹੋਸ਼ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਐ। ਮੈਂ ਵੀ ਭਾਈ ਹੁਰਾਂ ਦਾ ਘਰ ਕਰਕੇ ਤੈਨੂੰ ਕੁੱਛ ਨਹੀਂ ਆਖਿਆ। ਮੈਂ ਆਪ ਹੀ ਹੋਸ਼ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਸਗੋਂ ਤੇਰੇ ਵਰਗਿਆਂ ਦੀ ਹੋਸ਼ ਠਿਕਾਣੇ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਅਜੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਹੈ।
- ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ** : ਅਸੀਂ ਤੇਰੀ ਹਿੰਮਤ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਆਂ ਤੇ ਨਾਲੇ ਤੇਰੀ ਕਮੀਨਗੀ ਨੂੰ। ਤੂੰ ਹੀ ਚੁਗਲੀ ਕਰਕੇ ਸਾਡੇ ਬਲਵੰਤ ਨੂੰ ਮਰਵਾਇਆ, ਤੂੰ ਸਮਝਦੈਂ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਤੇਰੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਦਾ।
- ਚੌਧਰੀ** : ਮੈਂ ਤਾਂ ਹਮਦਰਦੀ ਕਰਕੇ ਭਾਈ ਹੁਰਾਂ ਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਕਰਨ ਤੇ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਆਇਆ ਸਾਂ, ਤੂੰ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਚਾਂਡਲ ਬੈਠੈਂ।
- ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ** : ਤੇਰੀਆਂ ਇਹਨਾਂ ਮੋਮੋਠਗਣੀਆਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸਮਝ ਗਏ ਹਾਂ ਨਵਾਬ ਖਾਂ। ਤੂੰ ਸਾਨੂੰ ਧੋਖਾ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ।

- ਚੌਧਰੀ** : (ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ) ਜੇ ਇਹ ਗੱਲ ਹੈ ਤਾਂ ਵੇਖ ਲਵਾਂਗੇ ਤੈਨੂੰ ਤੇ ਨਾਲੇ ਤੇਰੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ।
- ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ** : (ਗੁੱਸੇ ਨੂੰ ਦਬਾਕੇ) ਵਖਾ ਤਾਂ ਹੁਣੇ ਹੀ ਦੇਵਾਂ ਮੈਂ, ਪਰ ਘਰ ਆਏ ਤੇ ਵਾਰ ਕਰਨਾ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਧਰਮ ਨਹੀਂ। ਜਾਹ ਚਲਿਆ ਜਾਹ, ਐਵੇਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਕੁੱਝ ਹੋ ਹੀ ਨਾ ਜਾਵੇ।
- ਚੌਧਰੀ** : (ਜਾਂਦਾ ਹੋਇਆ..) ਯਾਦ ਰੱਖੀਂ ਤੈਨੂੰ ਏਸ ਦਾ ਬਦਲਾ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ।
- ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ** : (ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ) ਤੂੰ ਵੀ ਯਾਦ ਰੱਖੀਂ ਸਾਨੂੰ ਬਲਵੰਤ ਦੀ ਮੌਤ ਅਜੇ ਭੁੱਲੀ ਨਹੀਂ।
- ਤਾਰੋ** : (ਅੰਦਰੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ) ਬਾਈ ਤੂੰ ਕਾਹਨੂੰ ਗੁੱਸੇ 'ਚ ਆਉਣਾ ਸੀ ਘਰ ਆਏ ਨਾਲ।
- ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ** : ਬੀਬੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਰਹਿ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਚੰਡਾਲ ਚੁਗਲ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਹੀ ਮੇਰਾ ਖੂਨ ਉਬਲ ਆਇਆ, ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਮੈਂ ਆਵਦੇ ਆਪ ਤੇ ਕਾਬੂ ਕੀਤਾ। ਘਰ ਆਇਆ ਕਰਕੇ ਹੀ ਮੈਂ ਏਸ ਨੂੰ ਅੱਜ ਛੱਡ ਦਿੱਤੈ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਜਿਉਂਦਾ ਰਹੂ, ਬਲਵੰਤ ਦਾ ਉਲਾਂਭਾ ਸਾਡੇ ਸਿਰ ਤੇ ਰਹੂ। ਚੰਗਾ ਮੈਂ ਚਲਦਾਂ ਬੀਬੀ, ਫੇਰ ਆਉਂਦਾ ਮੁੜਕੇ।
- ਤਾਰੋ** : (ਫਿਕਰ ਨਾਲ) ਬਾਈ ਆਵਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖੀਂ।
- ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ** : (ਮੁੜਕੇ) ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਆਪ ਸਾਡਾ ਰਾਖਾ ਹੈ ਬੀਬੀ, ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਮੁੜਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ।
(ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.. ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਆਉਂਦਾ ਹੈ...)
- ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ** : (ਤਾਰੋ ਨੂੰ) ਆਏ ਨਹੀਂ ਭਾਈ ਜੀ, ਤਾਰੋ!
- ਤਾਰੋ** : ਨਹੀਂ ਚਾਚਾ, ਬਾਪੂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਅਨੰਦਪੁਰ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਆਇਆ ਸੀ, ਉਹ ਖੜ੍ਹਾ ਈ ਸੀ ਕਿ ਉਧਰੋਂ ਚੌਧਰੀ ਆ ਗਿਆ ਤੇ।
- ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ** : ਅੱਛਾ ਫੇਰ..

- ਤਾਰੋ** : ਬਸ ਆਪਸ ਵਿਚ ਖਹਿਬੜ ਪਏ, ਚੌਧਰੀ ਰਿਝਦਾ-ਰਿਝਦਾ ਗਿਐ।
- ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ** : ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ?
- ਤਾਰੋ** : ਉਹ ਵੀ ਚਲਾ ਗਿਐ, ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਹੁਣੇ ਮੁੜਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਤੂੰ ਬਹਿ ਚਾਚਾ, ਬਾਪੂ ਨੇ ਵੀ ਆ ਈ ਜਾਣੈ ਹੁਣ।
(ਕੇਹਰ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ੇਰੂ ਵੀ ਅੰਦਰੋਂ ਨਿਕਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਬਾਹਰੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ... ਤਾਰੋ ਅੰਦਰ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ.. ਆਵਾਜ਼ ਬਿਮਾਰ ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਆਦਮੀ ਦੀ ਹੈ..)
- ਅਵਾਜ਼** : (ਬਾਹਰੋਂ ਹੀ) ਭਾਈ ਪਰਦੇਸੀ ਹੂੰ, ਰਾਤ ਰਹਿਣੇ ਕੇ ਲੀਏ ਜਗ੍ਹਾ ਮਿਲ ਜਾਏਗੀ?
- ਸ਼ੇਰੂ** : (ਬਾਹਰ ਵੱਲ ਵੇਖ ਕੇ) ਹਾਂ, ਹਾਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗੀ, ਆ ਜਾ, ਆ ਜਾ ਬਹਿ ਜਾ।
ਮੋਤੀ (ਬਹੁਤ ਕਮਜ਼ੋਰ, ਉਮਰ 45 ਕੁ ਸਾਲ, ਕਪੜਿਆਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਪੂਰਬੀਆ ਲਗਦਾ ਹੈ) ਅੰਦਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ...
- ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ** : ਪਿੱਛੋਂ ਕਿਥੋਂ ਆਇਆ ਬਈ?
- ਮੋਤੀ** : ਕਿਆ ਬਤਾਉਂ ਭਾਈ ਕਹਾਂ ਸੇ ਆਇਆ ਹੂੰ।
- ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ** : ਕਿਉਂ ਐਸੀ ਕੀ ਗੱਲ ਐ?
- ਮੋਤੀ** : ਆ ਤੋ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸੇ ਰਹਾ ਹੂੰ। ਰਾਸਤੇ ਮੇਂ ਸ਼ਾਹੀ ਸੈਨਾਂ ਕੇ ਸਿਪਾਹੀ ਮਿਲ ਗਏ, ਪਕੜ ਕਰ ਪੀਟਾ। ਬਹੁਤ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਕੀਆ, ਪੈਸਾ ਟਕਾ ਸਭ ਛੀਨ ਲੀਆ। ਬਗਾਰ ਮੇਂ ਲਾਏ ਛੋੜਾ, ਬਹੁਤ ਤੰਗੀ ਕੀਆ।
- ਸ਼ੇਰੂ** : ਅਨੰਦਪੁਰ ਤੋਂ ਆਇਐਂ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਤੂੰ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਰੂਰ ਜਾਣਦਾ ਹੋਵੇਂਗਾ, ਤੇ ਜੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੀ।
- ਮੋਤੀ** : ਹਾਂ ਜਾਣਤ ਹੂੰ, ਰੋਜ਼ ਉਨ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਤੇ ਰਹੇਂ, ਪਰ ਕੁੱਛ ਦਿਨੋਂ ਸੈ ਹਮ ਕਿਲ੍ਹੇ ਕੇ ਬੀਚ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਪਾਏ।
- ਸ਼ੇਰੂ** : ਅਸੀਂ ਕੱਠੇ ਖੇਡਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਾਂ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁਣ ਕਦੋਂ ਮਿਲਾਂਗੇ ਆਵਦੇ ਯਾਰਾਂ ਨੂੰ। ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਦੁੱਧ ਲਿਆਵਾਂ ਪਹਿਲਾਂ। (ਜਾਂਦਾ ਹੈ...)

- ਮੋਤੀ** : ਕਿਤਨਾ ਪਿਆਰਾ ਬੱਚਾ ਹੈ।
- ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ** : ਪਰ, ਤੂੰ ਅਨੰਦਪੁਰ ਤੋਂ ਤੁਰਿਆ ਕਿਉਂ ਸੈਂ, ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਈ ਬਾਹਰ ਅੱਗ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਐ? ਤੁਰਕੜੇ ਕੁੱਤਿਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਭੌਕਦੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ ਚਾਰ ਚੁਫੇਰੇ।
- ਮੋਤੀ** : ਵਹ ਤੋ ਠੀਕ ਹੈ ਪਰ ਕਿਆ ਕਰੇਂ ਹਮ ਵਿਆਪਾਰੀ ਲੋਗ ਕਾਮ ਕੇ ਬਿਣਾ ਕੈਸੇ ਬੈਠੇ ਰਹੇਂ।
- ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ** : ਤਾਂ ਤੂੰ ਵਪਾਰੀ ਐਂ, ਪਹਿਲੇ ਕਿਥੋਂ ਆਇਆ ਸੈਂ?
- ਮੋਤੀ** : ਅਯੁਧਿਆ ਸੇ ਆਤ ਰਹਾ। ਜਬ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਟਨੇ ਸੇ ਇਧਰ ਆਏ ਬੇ ਨਾ ਤੋ ਹਮਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਮੇਂ ਠਹਿਰੇ। ਸਭੀ ਲੋਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕੋ ਆਏ। ਬੜਾ ਅਨੰਦ ਭਇਓ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਭੀ ਬਾਲਕ ਹੀ ਬੇ। ਲੋਗੋਂ ਕੇ ਮਨ ਐਸੇ ਬਸੇ, ਐਸੇ ਬਸੇ ਕਿ ਕੋਈ ਉਨ ਕੋ ਭੁਲਾ ਨਹੀਂ ਸਕੈ। ਹਰ ਬਰਸ ਵਹਾਂ ਸੇ ਲੋਕ ਦਰਸ਼ਨ ਕੇ ਲੀਏ ਹੀਆਂ ਆਤੇ ਰਹੇਂ। ਇਸ ਬਾਰ ਮੇਰੇ ਮਨ ਮੇਂ ਆਇਆ ਕਿ ਚਲੋ ਕੁੱਛ ਕਾਮ ਭੀ ਕਰ ਆਏਂਗੇ ਔਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਭੀ ਹੋਏ ਜਾਏਂਗੇ, ਪਰ ਯਿਹ ਮਾਲੂਮ ਨਹੀਂ ਥਾ।
- ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ** : ਕਿਆ?
- (ਸ਼ੇਰੂ ਦੁੱਧ ਦਾ ਛੰਨਾ ਲਿਆ ਕੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਮੋਤੀ ਨੂੰ..)
- ਮੋਤੀ** : ਯਹੀ ਕਿ ਲੋਗ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਦੁਸ਼ਮਨ ਹੋਇ ਜਾਏਂਗੇ, ਐਸੇ ਘੇਰਾ ਡਾਲ ਕੇ ਬੈਠੇ ਹੈਂ। ਕਲਯੁੱਗ ਹੈ ਭਾਈ, ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਸੇ ਡਰਤ ਨਾਹੀਂ, ਘੋਰ ਅਤਿਆਚਾਰ ਹੋਇ ਰਹਿਤ, ਜੁਲਮ ਕੀ ਹੱਦ ਹੋਇ ਗਈ ...।
- (ਮੋਤੀ ਵਿਚ-ਵਿਚ ਦੁੱਧ ਪੀਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ..)
- ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ** : ਤੂੰ ਫੇਰ ਹੁਣ ਉਥੋਂ ਨਿਕਲ ਕਿਵੇਂ ਆਇਆ?
- ਮੋਤੀ** : ਏਕ ਰਾਤ ਘੋੜੇ ਕੋ ਘਾਸ ਡਾਲ ਰਹਾ ਥਾ, ਅੰਧੇਰੇ ਮੇਂ ਧੀਰੇ ਸੇ ਨਿਕਲ ਪੜਾ। ਸੁਬਾ ਹੋਤੇ ਤੱਕ ਦੂਰ ਨਿਕਲ ਆਇਆ, ਥਕਾਵਟ ਸੇ ਬੁਖਾਰ ਹੋਈ ਗਇਆ। ਇਤਨੇ ਮੇਂ ਗਾਉਂ

ਆਇ ਗਇਆ। ਏਕ ਭਲਾ ਆਦਮੀ ਥਾ, ਉਸਨੇ ਦੇਖਾ ਤੋ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਰਖ ਲੀਆ। ਵਹੀਂ ਮਹੀਨਾ ਭਰ ਪੜਾ ਰਹਾ। ਅਬ ਕੁੱਛ ਠੀਕ ਹੂਆ ਤੋ ਸੋਚਾ ਧੀਰੇ-ਧੀਰੇ ਚਲਤਾ ਜਾਉਂ, ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਸਾਥ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ।

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : ਇਹ ਗੱਲ ਐ। ਓਹੋ... ਭਾਈ ਜੀ ਤਾਂ ਆਏ ਨਾ, ਉਤੋਂ ਰਾਤ ਪੈ ਚਲੀ ਐ। (ਸ਼ੇਰੂ ਨੂੰ) ਸ਼ੇਰਿਆ ਪੁੱਤਰਾ, ਇਹਨੂੰ ਧਰਮਸਾਲ 'ਚ ਛੱਡ ਆ। ਉਥੇ ਇਹਦੇ ਠਹਿਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦੇ ਆਂ।

(ਸ਼ੇਰੂ ਮੋਤੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ...)

ਦਿਆਲਾ (17 ਕੁ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਪੇਂਡੂ ਮੁੰਡਾ) ਆਉਂਦਾ ਹੈ...

ਦਿਆਲਾ : ਤਾਇਆ! ਤੂੰ ਕੋਈ ਗੱਲ ਸੁਣੀ ਐ?

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਗੱਲ?

ਦਿਆਲਾ : ਚੌਕੀਦਾਰ ਆਇਆ ਸੀ, ਕਹਿੰਦੈ ਹਰ ਘਰ ਦੋ-ਦੋ ਮਨ ਛੋਲੇ ਦੇਵੋ, ਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਤੁਰਕਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਦੇ ਘੋੜਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਭੇਜਣੇ ਐਂ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਸ਼ਪਾਹੀ ਵੀ ਸੀ।

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : ਹੱਛਾ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਐਥੇ ਭਾਈ ਜੀ ਨੂੰ ਡੀਕਦਾ ਸਾਂ ਬੈਠਾ।

ਦਿਆਲਾ : ਤੇ ਨਾਲੇ ਕਹਿੰਦੈ ਆਵਦੇ-ਆਵਦੇ ਗੱਡੇ ਲੈ ਲੈ ਤੇ ਜੋ ਨੀਰਾ ਪੱਠਾ ਹੈ ਲੱਦ ਕੇ ਲੈ ਚਲੋ ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਡੇਰਿਆਂ ਵੱਲ।

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : (ਬਾਹਰ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਕੇ) ਲੈ ਭਾਈ ਜੀ ਆ ਗਏ ਨੇ, ਕਰਦੇ ਆਂ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਗੱਲ।

ਭਾਈ ਜੀ (ਉਮਰ 50 ਕੁ ਸਾਲ, ਐਚਕਨ ਪਾਈ, ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਨਾਲ ਸਜੇ ਹੋਏ) ਅੰਦਰ ਆਉਂਦੇ ਹੋਏ ਬੋਲਦੇ ਹਨ...

ਭਾਈ ਜੀ : ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

(ਕੇਹਰ ਬੋਲ ਕੇ ਤੇ ਦਿਆਲਾ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਭਾਈ ਜੀ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਬ ਇਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਬਾਤ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ...)

- ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ** : ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਥੋਨੂੰ ਈ ਉਡੀਕਦੇ ਸਾਂ ਭਾਈ ਜੀ ਤੇ ਆਹ ਦਿਆਲਾ ਇਕ ਹੋਰ ਈ ਗੱਲ ਦਸਦੇ ਆ ਕੇ।
- ਭਾਈ ਜੀ** : ਕੀ ਗੱਲ ਐ ਭਾਈ ਦੱਸੋ, ਕੋਈ ਭੈੜੀ ਗੱਲ ਈ ਹੋਵੇਗੀ, ਭੈੜੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਚੰਗੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਿੱਥੇ?
- ਦਿਆਲਾ** : ਗੱਲ ਕੀ ਹੋਣੀ ਸੀ, ਚੌਕੀਦਾਰ ਤੇ ਇਕ ਸ਼ਪਾਹੀ ਪਿੰਡ 'ਚੋਂ ਛੋਲੇ ਤੇ ਹੋਰ ਨੀਰਾ ਪੱਠਾ ਕੱਠਾ ਕਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਐ ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਐ ਬਈ ਗੱਡਿਆਂ ਤੇ, ਅਤੇ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਗੱਡੇ ਨਹੀਂ ਉਠਾਂ ਤੇ ਲੱਦ ਕੇ ਲੈ ਚਲੋ ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਡੇਰਿਆਂ ਵੱਲ।
- ਭਾਈ ਜੀ** : ਮੈਨੂੰ ਏਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਠਿਆਂ 'ਚ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਸੀ।
- ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ** : ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕੋਠਿਆਂ ਤੋਂ ਆਏ ਓ, ਕੀ ਹਾਲ ਐ ਚੜ੍ਹਤ ਸਿਹੁੰ ਦਾ।
- ਭਾਈ ਜੀ** : ਚੜ੍ਹਤ ਸਿਹੁੰ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ 'ਚ ਹੈ ਤੇ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕੋਈ ਘਬਰਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਜੁਲਮ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਅਸੀਂ ਡੱਟ ਕੇ ਕਰਨੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵਾਸਤੇ ਜੇ ਸਾਡੀ ਜਾਨ ਵੀ ਚਲੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਬਚ ਗਿਆ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਮਰਕੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਰਾਂਗੇ ਤੇ ਜੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨਾ ਕਰੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਛੱਡਣਾ ਪਿਆ ਤਾਂ ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਜਿਉਂਦੇ ਵੀ ਮਰੇ ਸਮਝੋ।
- ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ** : ਉਹ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ ਪਰ ਆਪਾਂ ਹੁਣ ਕਰਨਾ ਕੀ ਹੈ?
- ਭਾਈ ਜੀ** : ਕਰਨਾ ਉਹੀ ਕੁੱਛ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ। ਡਟੇ ਰਹਿਣਾ, ਡੋਲਣਾ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਲੋੜ ਪਵੇ ਤਾਂ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਨਿਤਰ ਆਉਣਾ। (ਦਿਆਲੇ ਨੂੰ) ਦੇਖ ਭਾਈ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਹੋਕਾ ਦੇ ਦੇ ਕਿ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਅੰਨ ਦਾਣਾ, ਪੱਠਾ ਨੀਰਾ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ।
- ਦਿਆਲਾ** : (ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ) ਹੋਕਾ ਦੇ ਦਿਆਂ ਤੇ ਚੌਕੀਦਾਰ ਤੇ ਉਹ ਸ਼ਪਾਹੀ ...
- ਭਾਈ ਜੀ** : ਤੂੰ ਵੀ ਤਾਂ ਚੌਕੀਦਾਰ ਹੈਂ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਚੌਕੀਦਾਰ।

- ਦਿਆਲਾ** : (ਰੁਅਬ ਵਿਚ ਆ ਕੇ) ਅੱਛਾ ਤਾਂ ਫੇਰ ਠੀਕ ਹੈ, ਮੈਂ ਚੌਕੀਦਾਰ, ਕਲਗੀਆਂ ਵਾਲੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਚੌਕੀਦਾਰ। ਲਓ ਫਿਰ ਐਸਾ ਹੋਕਾ ਦੇਉਂਗਾ ਕਿ ਯਾਦ ਰਖੂ ਹਰ ਕੋਈ।
(ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ...)
- ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ** : ਹੁਣੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ ਸਿਹੁੰ ਆਇਆ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ, ਬੀਬੀ ਨੇ ਦਸਿਐ, ਓਸੇ ਵੇਲੇ ਕਿਤੇ ਚੌਧਰੀ ਆ ਗਿਆ, ਬਸ ਸ਼ਾਮ ਸਿਹੁੰ ਨੂੰ ਤਾਂ ਅੱਗ ਲੱਗ ਗੀ ਵੇਖ ਕੇ। ਸ਼ਾਮ ਸਿਹੁੰ ਕਹਿ ਗਿਐ ਉਹ ਮੁੜਕੇ ਆਉਂਦੈ, ਦੱਸੂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਰੀ ਗੱਲ। ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ 'ਚ ਉਹ ਅਨੰਦਪੁਰ ਤੋਂ ਕੋਈ ਖਾਸ ਸੁਨੇਹਾ ਲੈ ਕੇ ਆਇਐ।
- ਭਾਈ ਜੀ** : ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਕੇ ਆਏ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਧਰਮਸਾਲ 'ਚ ਕੱਠੇ ਕਰ ਲੋ, ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਉੱਥੇ ਕਰਾਂਗੇ।
- ਕੇਹਰ** : ਸੁੱਖ ਤਾਂ ਹੈ ਨਾ?
- ਭਾਈ ਜੀ** : ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਖਾਲਸੇ ਲਈ ਸਦਾ ਸੁੱਖ ਹੈ, ਪਰ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿਹਰ ਸਿਹਾਂ ਹੁਣ ਵਕਤ ਆ ਗਿਐ, ਤੁਰਕਾਂ ਨੇ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਚੈਨ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬੈਠਣ ਦੇਣਾ। ਏਸ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਵੀ ਆਵਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਲਈਏ, ਤੇ ਨਾਲੇ ਜੇ ਆਪਾਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਨੂੰ ਰਸਦ ਤੇ ਪੱਠਾ-ਨੀਰਾ ਨਾ ਪੁਚਾ ਸਕੇ ਤਾਂ ਓਥੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਸੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਦੇਰ ਨਾ ਕਰੋ।
- ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ** : (ਜਾਂਦਾ ਹੋਇਆ..) ਚੰਗਾ ਨਾਲੇ ਓਦੋਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ ਸਿਹੁੰ ਆ ਜੂ....।
(ਪੰਡਤ ਸੁੰਦਰ ਦਾਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ...)
- ਸੁੰਦਰ ਦਾਸ** : ਭਾਈ ਜੀ!
- ਭਾਈ ਜੀ** : ਆਓ ਪੰਡਤ ਜੀ, ਆਓ ਬੈਠੋ।
- ਸੁੰਦਰ ਦਾਸ** : (ਬੈਠਦਾ ਹੋਇਆ) ਭਾਈ ਜੀ! ਮੈਂ ਪਹਿਲੇ ਵੀ ਆਇਆ ਥਾ, ਬੜਾ ਸਦਮਾ ਹੋਇਆ ਬਲਵੰਤ ਕੀ ਮੌਤ ਕਾ। ਕਿਆ

ਜਵਾਨ ਥਾ, ਆਪ ਨੇ ਹਮਾਰੀ ਮੰਨੀ ਨਹੀਂ, ਹਮ ਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਥਾ, ਸ਼ਾਹੀ ਸੈਨਾਂ ਸੇ ਸਾਡਾ ਗਰੀਬਾਂ ਕਾ ਕਿਆ ਮੁਕਾਬਲਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋ ਐਸੇ ਜ਼ਿੱਦ ਕਰਕੇ ਬੈਠ ਗਏ ਹੈਂ, ਕਿਤਨੇ ਜੀਓਂ ਕੀ ਹਤਿਆ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਜੀ ਘੜੇ ਵੱਟੇ ਕਾ ਕਿਆ ਸਾਥ, ਕਿੱਥੇ ਮੁਗਲਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਤੇ ਕਿੱਥੇ ਬਚਾਰਾ ਗੁਰੂ ...।

ਭਾਈ ਜੀ : ਸੁੰਦਰ ਦਾਸ, ਤੁਸੀਂ ਏਸ ਧਰਮ ਯੁੱਧ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਪਾਪ ਦੀ ਕਮਾਈ ਖਾ-ਖਾ ਕੇ ਕਾਇਰ, ਡਰਪੋਕ ਤੇ ਆਲਸੀ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹੋ।

ਸੁੰਦਰ ਦਾਸ : ਸ਼ਿਵ, ਸ਼ਿਵ, ਸ਼ਿਵ! ਆਪ ਤੋ ਕਰੋਧ ਮੇਂ ਆ ਗਏ ਹੈਂ, ਪਰ ਆਪ ਕਾ ਭੀ ਕਸੂਰ ਨਹੀਂ, ਬਲਵੰਤ ਕੀ ਮੌਤ ਨੇ ਆਪ ਕਾ ਦਮਾਕ ਖਰਾਬ ਕਰ ਦੀਆ ਹੈ।

ਭਾਈ ਜੀ : ਸੁੰਦਰ ਦਾਸ! ਚੰਗਾ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਹੁਣ ਇਥੋਂ ਚਲਿਆ ਜਾਹ। ਸਾਨੂੰ ਤੇਰੀ ਹਮਦਰਦੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਤੇ ਨਾਲੇ ਮੇਰਾ ਦਮਾਗ ਸੱਚ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਚਾਅ ਵਿਚ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਿਐ। ਤੂੰ ਫੋਕੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਸਬਕ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾ, ਜਿਥੋਂ ਤੈਨੂੰ ਕੁੱਝ ਖਾਣ ਨੂੰ ਮਿਲੇ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਨੂੰ ਹੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਸਮਝੀ ਫਿਰਦੇ ਹੋ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਆਪਣੀ ਪਾਈ ਆਪ ਹੀ ਨਬੇੜਾਂਗੇ, ਜਿਉਂਦੇ ਰਹੇ ਤਾਂ ਵੇਖ ਲਵਾਂਗੇ ਤੇਰੇ ਮੁਗਲਾਂ ਨੂੰ..।

ਸੁੰਦਰ ਦਾਸ : ਤੋ ਜਾਓ ਭਈ, ਹਮਨੇ ਕਿਆ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਹਮ ਤੋ ਸਮਝਾਣੇ ਆਏ ਥੇ।

ਭਾਈ ਜੀ : ਸਾਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੁੰਦਰ ਦਾਸ! ਅਸੀਂ ਖੂਬ ਸਮਝੇ ਹੋਏ ਆਂ। ਜਾਹ ਆਵਦੇ ਜਜਮਾਨਾਂ ਪਹਾੜੀਆਂ ਨੂੰ ਤੇ ਆਵਦੇ ਉਹਨਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਜਿਹੜੇ ਆਟੇ ਦੀਆਂ ਗਊਆਂ ਬਣਾ-ਬਣਾ ਕੇ ਤੇ ਝੂਠੀਆਂ ਕਸਮਾਂ ਖਾ-ਖਾ ਕੇ ਚਿੱਠੀਆਂ ਲਿਖਦੇ ਤੇ ਨੱਕ ਰਗੜਦੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ

ਕਿ “ਸਾਡੀ ਇਜ਼ਤ ਬਚ ਜਾਵੇਗੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ, ਇਕ ਵੇਰ ਆਨੰਦਪੁਰ ਛੱਡ ਜਾਵੋ, ਫਿਰ ਭਾਵੇਂ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਣਾ।”

ਸੁੰਦਰ ਦਾਸ : ਅੱਛਾ, ਭਾਈ, ਤੁਮ ਸੇ ਕੌਣ ਝਗੜਾ ਕਰੇ। ਜੋ ਤੁਮਕੋ ਅੱਛਾ ਲਗੇ ਵੁਹੀ ਕਰੋਸ਼ਿਵ, ਸ਼ਿਵ, ਸ਼ਿਵ ...।
(ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ..)

ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ (ਉਮਰ 40 ਕੁ ਸਾਲ, ਆਮ ਪੇਂਡੂ ਕੱਪੜੇ ਪਾਏ) ਆਉਂਦਾ ਹੈ...

ਭਾਈ ਜੀ : ਆਓ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ।

ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ: ਭਾਈ ਜੀ, ਇਕ ਗੱਲ ਐ, ਦਸਦਿਆਂ ਵੀ ਸ਼ਰਮ ਆਉਂਦੀ ਐ ਤੇ ਦੱਸੇ ਬਿਨਾਂ ਵੀ ਸਰਦਾ ਨਹੀਂ।

ਭਾਈ ਜੀ : ਕਿਉਂ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ ਐਸੀ?

ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ: ਕੁੱਸ਼ ਸਿੱਖ, ਅਨੰਦਪੁਰ ਤੋਂ ਨਿਕਲ ਆਏ ਨੇ। ਪਤਾ ਲਗਿਐ ਉਹ ਗੁਰੂ ਸਾਹਬ ਨਾਲ ਰੁੱਸ ਕੇ ਉਥੋਂ ਨਿਕਲੇ ਨੇ।

ਭਾਈ ਜੀ : ਗੁਰੂ ਸਾਹਬ ਨਾਲ ਰੁੱਸ ਕੇ ਨਿਕਲੇ ਨੇ, ਮੈਂ ਥੋਡਾ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ।

ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ: ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚੋਂ ਰਸਦ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਕੁੱਸ਼ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਬਈ ਕਿਲ੍ਹਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਪਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਬ ਜਦ ਨਾ ਮੰਨੇ ਤਾਂ ਕੁੱਸ਼ ਆਦਮੀ ਬੇਦਾਵਾ ਲਿਖਕੇ ਦੇ ਆਏ ਨੇ।

ਭਾਈ ਜੀ : ਲੱਖ ਲਾਹਣਤ ਹੈ ਐਸੇ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ, ਐਸੇ ਕਾਇਰ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ... ਹੋਰ ਕੀ ਦਸਦੇ ਨੇ?

ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ: ਬਸ ਇਹ ਹੀ ਕਿ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਬੰਦੇ ਤੇ ਪਸ਼ੂ ਸਭ ਭੁੱਖੇ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਕੁੱਸ਼ ਬਲਦਾਂ, ਘੋੜਿਆਂ ਤੇ ਉਠਾਂ ਨੂੰ ਕਿਲ੍ਹੇ ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤੇ।

ਭਾਈ ਜੀ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਪਸ਼ੂ ਹੀ ਚੰਗੇ ਨੇ ਜੋ ਕੱਢੇ ਤਾਂ ਗਏ ਨੇ, ਪਰ ਆਪ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਭੱਜੇ।

ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ: ਜੇ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹਾਲਤ ਵਿਗੜਦੀ ਗਈ ਤਾਂ
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾ ਕਰੇ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਖਤਰੇ
ਵਿਚ ਹੈ।

ਭਾਈ ਜੀ : ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੈਣ
ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਨਾਲੇ ਸੁਣ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ, ਪਹਾੜੀਏ
ਤੇ ਤੁਰਕ ਵੀ ਅੰਦਰੋ-ਅੰਦਰੀ ਜਰਕੇ ਪਏ ਨੇ ਹੁਣ ਤਾਂ।

ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ: ਹੱਛਾ, ਥੋਨੂੰ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਲਗੇ।

ਭਾਈ ਜੀ : ਪਹਾੜੀਏ ਡਾਢੇ ਫਸੇ ਨੇ। ਸ਼ਾਹੀ ਸੈਨਾਂ ਖਰਚ ਮੰਗਦੀ ਐ
ਤੇ ਪਹਾੜੀਏ ਤਾਂ ਆਪ ਭੁੱਖੇ ਮਰਦੇ ਨੇ, ਖਰਚ ਕਿੱਥੋਂ
ਦੇਣਾ। ਤੇ ਉਧਰੋਂ ਨਰੰਗੇ ਦੀਆਂ ਝਿੜਕਾਂ ਪੈ ਰਹੀਆਂ ਐ
ਸੂਬੇ ਸਰਹੰਦ ਨੂੰ, ਬਈ ਥੋਡੇ ਕੋਲੋਂ ਛੀ ਮਹੀਨਿਆਂ 'ਚ
ਇਕ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਫੜ ਹੋਇਆ।

ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ: ਇਹ ਗੱਲ ਐ ਫੇਰ ਤਾਂ ਇਹ ਵਕਤ ਸੰਭਾਲਣ ਵਾਲੀ
ਗੱਲ ਐ।

ਭਾਈ ਜੀ : ਹਾਂ, ਮੈਂ ਕਿਹਰ ਸਿਹੁੰ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਬਈ ਆਪਨੇ ਆਦਮੀ
ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਵਿਚ ਕੱਠੇ ਕਰੋ। ਉੱਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਗੁਰਮਤਾ
ਕਰਦੇ ਆਂ। ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਚੱਲੋ ਓਥੇ।

ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ: ਚੰਗਾ.. (ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ...)

ਪੰਡਤ ਸੁੰਦਰ ਦਾਸ ਤੇ ਵਾਰੀ (ਉਮਰ 20 ਕੁ ਸਾਲ) ਕਾਹਲੀ-
ਕਾਹਲੀ ਆਉਂਦੇ ਨੇ...

ਸੁੰਦਰ ਦਾਸ : ਦੇਖੋ ਭਾਈ ਜੀ ਕਿਆ ਘੋਰ ਅਤਿਆਚਾਰ ਹੋ ਰਿਹੈ,
ਗਊਆਂ ਦੇ ਵੱਗ ਨੂੰ ਵਲ ਕੇ ਲੈ ਗਏ ਨੇ ਤੁਰਕ ਸ਼ਪਾਹੀ।

ਵਾਰੀ : ਹਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ, ਮੈਂ ਬੜੀਆਂ ਮਿੰਨਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਤਰਲੇ
ਪਾਏ, ਪਰ ਮੇਰੀ ਕੌਣ ਸੁਣੇ। ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਨਾਲ ਈ ਲੈ ਚਲੇ
ਸੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਵੇਂ ਮਨ ਮਿਹਰ ਪੈ ਗਈ।

ਸੁੰਦਰ ਦਾਸ : ਅਬ ਬਤਾਓ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਐਸੇ ਹੀ ਜਿੱਦ ਕਰਕੇ ਬੈਠੇ ਰਹੇਗੇ
ਅੰਰ ਅਤਿਆਚਾਰ ਕਰਵਾਤੇ ਰਹੇਗੇ।

- ਭਾਈ ਜੀ** : ਅਤਿਆਚਾਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਬ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਤੇਰੇ ਉਹ ਜਜਮਾਨ ਕਰਾਉਂਦੇ ਐ ਜਿਹੜੇ ਨਿਉਂਦਾ ਦੇ ਕੇ ਸੱਦ ਕੇ ਲਿਆਏ ਨੇ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ। ਅੱਜ ਤਾਂ ਉਹ ਗੁਰੂਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਫੜਕੇ ਲੈ ਗਏ ਨੇ। ਪਰ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਉਂ ਹੀ ਸਭ ਕੁੱਝ ਸਹਿੰਦੇ ਗਏ ਤਾਂ ਉਹ ਦਿਨ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਜਦ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਲੈ ਜਾਣਗੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਦਕੇ ਹੀ ਅਜੇ ਤਕ ਬਚੇ ਹੋਏ ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪੁਰਾਣੇ ਧਾੜਵੀਆਂ ਵਾਂਗ ਹੁਣ ਵੀ ਸਾਡੀਆਂ ਧੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਲੈ ਜਾਣਾ ਸੀ।
- ਵਾਗੀ** : ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਲੈ ਹੀ ਚਲੇ ਸੀ ਤੇ ਕੋਈ ਕਸਰ ਰਹਿ ਗਈ ਐ, ਅੱਜ ਛੱਡ ਗਏ ਨੇ ਤਾਂ ਕੱਲ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਣਗੇ।
- ਸੁੰਦਰ ਦਾਸ** : (ਘਬਰਾਇਆ ਤੇ ਡਰਿਆ ਹੋਇਆ) ਭਗਵਾਨ ਜਾਣੇ ਕਿਆ ਹੋਣੇ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ... ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ... ਕਹੀਂ ਭੱਜ ਚੱਲੀਏ।
- ਵਾਗੀ** : (ਡਰਕੇ) ਹੱਛਾ ਜੀ।
- ਭਾਈ ਜੀ** : ਸੁੰਦਰ ਦਾਸਾ, ਥੋਡੇ ਵਰਗਿਆਂ ਦੇ ਕਹੇ ਲੱਗ ਕੇ ਤਾਂ ਹੁਣ ਨੂੰ ਕਦੋਂ ਦੇ ਮੁੱਕ ਗਏ ਹੁੰਦੇ। ਸ਼ਰੀਰ ਭਾਵੇਂ ਜਿਉਂਦੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਪਰ ਆਤਮਾ ਤਾਂ ਥੋਡੇ ਵਾਂਗ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੁੰਦੀ। ਇਹ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਬ ਦਾ ਸਾਹਸ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਬਚਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਗਿੱਦੜਪੁਣਾ ਨਾ ਛੱਡੋ ਤਾਂ ਉਹ ਕੀ ਕਰੇ?
- ਸੁੰਦਰ ਦਾਸ** : (ਘਬਰਾਹਟ ਵਿਚ) ਉਹ ਕਿਆ ਕਰੇ...ਹਮ ਕਿਆ ਕਰੇਂ ਸ਼ਿਵ, ਸ਼ਿਵ, ਸ਼ਿਵ, ... ਅੱਬ ਕਿਆ ਹੋਗਾ ਕਿਆ ਹੋਗਾ ... (ਘਬਰਾਇਆ ਹੋਇਆ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ..)
- ਵਾਗੀ** : ਮੈਂ ਹੁਣ ਕੀ ਕਰਾਂ, ਕਿਧਰ ਜਾਵਾਂ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੁੱਝ ਕਰੋ ਮੇਰੀਆਂ ਗਾਈਆਂ.... ਛੱਡਵਾਓ ...
- ਭਾਈ ਜੀ** : ਪੁੱਤਰ, ਜੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਛੁਡਾ ਲਿਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂਆਂ ਵੀ ਬਚ ਜਾਣਗੀਆਂ, ਤੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰ।

- ਵਾਗੀ** : ਚੰਗਾ ਜੀ ਪਰ (ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ..)
- ਤਾਰੋ** : (ਅੰਦਰੋਂ ਆ ਕੇ) ਬਾਪੂ ਹੁਣ ਕੀ ਬਣੇਗਾ, ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ-ਸੁਣ ਕੇ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਧੜਕਦੈ ਕਿਤੇ.....
- ਭਾਈ ਜੀ** : “ਚਿੰਤਾ ਤਾ ਕੀ ਕੀਜੀਐ ਜੋ ਅਨਹੋਨੀ ਹੋਇ”, ਤੂੰ ਡਰਨ ਲਗ ਪਈ ਐਂ ਪੁੱਤਰ।
- ਤਾਰੋ** : ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਡਰਦੀ ਨਹੀਂ ਬਾਪੂ, ਪਰ ਦੇਖੋ ਨਾ ਗੱਲ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਵਿਗੜਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਐ।
- ਭਾਈ ਜੀ** : ਇਹੋ ਹੀ ਤਾਂ ਸਮਾਂ ਹੈ ਸਾਡੀ ਪਰਖ ਦਾ, ਕੁੰਦਨ ਤੇ ਪਿੱਤਲ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਤਾਂ ਹੁਣ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੋਨਾ ਭੱਠੀ 'ਚ ਪੈ ਕੇ ਹੀ ਕੁੰਦਨ ਬਣਦਾ ਹੈ।
- ਇਕ ਪਿਆਦਾ ਤੇ ਦਿਆਲਾ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਰੋ ਅੰਦਰ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ...
- ਦਿਆਲਾ** : ਤਾਇਆ! ਇਹ ਆਦਮੀ ਥੋਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਇਐ।
- ਭਾਈ ਜੀ** : ਆਉ ਭਾਈ ਬੈਠੋ।
- ਪਿਆਦਾ** : ਮੈਂ ਨਾਹੁਣ ਤੋਂ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਇਕ ਸੰਦੇਸ਼ਾ ਦੇ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਹੈ।
- ਭਾਈ ਜੀ** : ਅੱਛਾ, ਅੱਛਾ, ਰਾਜਾ ਸਾਹਬ ਕੁਸ਼ਲ ਹਨ?
- ਪਿਆਦਾ** : ਹਾਂ ਸਭ ਦਿਆ ਹੈ।
- (ਬਾਹਰੋਂ ਦੀ ਕੋਈ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ..)
- ਆਵਾਜ਼** : ਭਾਈ ਜੀ, ਭਾਈ ਜੀ..
- ਦਿਆਲਾ** : ਇਹ ਤਾਂ ਚੌਕੀਦਾਰ ਬਾਘਾ ਹੈ। ਜ਼ਰੂਰ ਨਵਾਬੇ ਨੇ ਘੱਲਿਆ ਹੋਣੈ। (ਉਸਨੂੰ ਬੁਲਾਂਦਾ ਹੈ) ਆ ਜਾ ਚੌਕੀਦਾਰਾ।
- ਚੌਕੀਦਾਰ** (ਉਮਰ 45 ਕੁ ਸਾਲ ਪੇਂਡੂ ਕਪੜੇ) ਆਉਂਦਾ ਹੈ...
- ਚੌਕੀਦਾਰ** : ਭਾਈ ਜੀ! ਥੋਨੂੰ ਚੌਧਰੀ ਸਾਹਬ ਨੇ ਬੁਲਾਇਐ।
- ਭਾਈ ਜੀ** : ਚੌਕੀਦਾਰਾ! ਆਵਦੇ ਚੌਧਰੀ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੁਣ ਵਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਆਉਣ ਦਾ। ਉਂਝ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਮੈਨੂੰ

ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੈ, ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਈ ਐ, ਫਿਰ ਵੀ ਜੇ ਉਹਨੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਜ਼ਰੂਰ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪ ਆ ਜਾਵੇ ਏਥੇ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਹੁਣ ਵਿਹਲ ਕਿਥੇ। ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਮੌਤ ਦਾ ਸੁਆਲ ਹੈ ਹੁਣ।

ਚੌਕੀਦਾਰ : ਚੰਗਾ ਜੀ .. ਮੈਂ ਤਾਂ ਹੁਕਮ ਦਾ ਬੱਧਾ ਹਾਂ ਜਿਮੇਂ ਤੁਸੀਂ ਆਖਿਐ ਇਉਂ ਹੀ ਜਾ ਦਸੂੰ, ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਆਪ ਸਿਆਣੇ ਹੋ ... ਚੰਗਾ ਜੀ ... (ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ..)

ਭਾਈ ਜੀ : ਦਿਆਲਿਆ, ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ (ਪਿਆਦੇ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਕੇ) ਲੱਸੀ ਪਾਣੀ ਪਿਆਓ ਬਈ।

ਪਿਆਦਾ : ਲੱਸੀ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਨੇ (ਦਿਆਲੇ ਵਲ ਦੇਖ ਕੇ) ਆਉਂਦੇ ਨੂੰ ਹੀ ਪਿਆ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਲੈ ਲਵੋ।

ਭਾਈ ਜੀ : (ਇਸ਼ਾਰਾ ਸਮਝ ਕੇ) ਇਹ ਆਪਣਾ ਹੀ ਆਦਮੀ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਗੱਲ ਕਰੋ, ਝਿਜਕਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ।

ਪਿਆਦਾ : ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਨਾਹਣ ਬੁਲਾ ਭੇਜਿਐ। ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਅਤੇ ਬੀਬੀਆਂ ਦਾ ਏਥੇ ਰਹਿਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ।

ਭਾਈ ਜੀ : ਸਾਡਾ ਇਥੇ ਰਹਿਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਨਾਹਣ ਚਲਾ ਜਾਣਾ ਕਿਵੇਂ ਠੀਕ ਹੋਇਆ। ਖੈਰ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਬੜਾ ਸ਼ੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰ ਹਾਂ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਏਸ ਭੀੜ ਦੇ ਮੌਕੇ ਸਾਡਾ ਖਿਆਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਏਥੋਂ ਚਲੇ ਜਾਣ ਦਾ ਸੁਆਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਏਹ ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਏਸੇ ਧਰਤੀ ਚੋਂ ਉਗਮਿਆ ਸੀ ਤੇ ਏਥੇ ਹੀ ਸਮਾਏਗਾ। ਬਾਕੀ ਰਹੀ ਬੀਬੀਆਂ ਦੀ ਗੱਲ, ਉਹ ਵੀ ਮੇਰੇ ਬਿਨਾਂ ਜਾਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣਗੀਆਂ।

ਪਿਆਦਾ : ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਤਾਂ ਘੋੜੇ ਵੀ ਭੇਜੇ ਨੇ।

ਭਾਈ ਜੀ : ਜੇ ਲੋੜ ਪਈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵਾਂਗੇ।

ਪਿਆਦਾ : ਤਾਂ ਮੈਂ ਘੋੜੇ ਏਥੇ ਹੀ ਛੱਡ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ।

ਭਾਈ ਜੀ : ਦੇਖ ਭਾਈ, ਜੇ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਬਚਾ ਕੇ ਏਥੋਂ ਭੱਜ ਜਾਵਾਂ ਤਾਂ ਲੋਕ ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਆਖਣਗੇ। ਅਸੀਂ ਸੰਗਤ ਦੇ ਨਾਲ ਜੀਆਂਗੇ ਸੰਗਤ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮਰਾਂਗੇ। ਹੁਣ ਦੋ ਨੂੰਹਾਂ ਧੀਆਂ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਦਾ ਸੁਆਲ ਨਹੀਂ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਸੈਂਕੜੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਧੀਆਂ ਦੀ ਆਬਰੂ ਖਤਰੇ ਵਿਚ ਹੈ। ਜੇ ਥੋੜੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਫੌਜ ਲੈ ਕੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਬ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਧਰਮ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਜਾਣ।

ਪਿਆਦਾ : ਜੇ ਹੁਕਮ, ਮੈਂ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਜਾ ਕਹਾਂਗਾ।

ਭਾਈ ਜੀ : ਦਿਆਲਿਆ! ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਰਸ਼ਾਦ ਛਕਾ ਕੇ, ਫਿਰ ਧਰਮਸਾਲ 'ਚ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਠਹਿਰਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦੇ।
(ਪਿਆਦੇ ਨੂੰ) ਤੁਸੀਂ ਸਫਰ 'ਚ ਥੱਕੇ ਹੋ ਜਾ ਕੇ ਆਰਾਮ ਕਰੋ।
(ਪਿਆਦਾ ਸਿਰ ਝੁਕਾਕੇ ਦਿਆਲੇ ਦੇ ਨਾਲ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ..)
ਮੰਚ ਉਪਰ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਲੜਕੀ ਦੀ ਬਾਹਰੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ...

ਆਵਾਜ਼ : ਬਚਾਓ, ਬਚਾਓ!

ਇਕ ਪਾਗਲ ਲੜਕੀ (ਉਮਰ 25 ਕੁ ਸਾਲ) ਕਦੀ ਹਸਦੀ ਕਦੀ ਰੋਂਦੀ, ਕਾਹਲੀ-ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਭੱਜਦੀ ਫਿਰਦੀ ਭਾਈ ਜੀ ਨੂੰ ਫੜਨ ਲੱਗਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਪਿੱਛੇ ਹੱਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ..

ਪਾਗਲ : ਮੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿਥੇ ਐ ਤੇਰਾ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਬੁਲਾ ਉਸਨੂੰ ਛੁਡਾਵੇ ਤੈਨੂੰ... ਤੂੰ ਕਿਥੇ ਸੈਂ ਉਸ ਵੇਲੇ, ਤੂੰ ਮੇਰੀਆਂ ਚੀਕਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੁਣੀਆਂ.... ਬੋਲਦਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ.... ਤੂੰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਨਹੀਂ... ਤੇਰਾ ਘੋੜਾ ਕਿੱਥੇ ਐ ਤੇ ਤੇਰਾ ਬਾਜ ਬੋਲ.... ਬੋਲ... ਗੁਰੂ ਜੀ....।

ਭਾਈ ਜੀ : ਬੇਟੀ..

(ਤਾਰੋ ਤੇ ਭਾਗੀ ਵੀ ਅੰਦਰੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਘਬਰਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਉਹਨੂੰ ਫੜਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ..)

ਪਾਗਲ : ਬੇਟੀ... ਮੈਂ ਬੇਟੀ (ਹਸਦੀ ਹੈ).. ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਬੇਟੀ ਆਖਿਐ (ਰੋਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ).. ਮੈਂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਜਾਂਦੀ ਆਂ

ਤੂੰ ਚਲਣੈ... (ਤਾਰੋ ਤੇ ਭਾਗੀ ਨੂੰ) ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਚਲੋ
ਮੇਰੇ ਨਾਲ.. ਰਾਖਸ਼ੋ ਬਘਿਆੜੋ... ਚੰਡਾਲੋ... ਮੇਰਾ ਗੋਬਿੰਦ
ਸਿੰਘ ਥੋਨੂੰ ਕੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਖਾ ਜਾਏਗਾ... ਮੈਂ ਜਾ ਰਹੀ ਆਂ
ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਰਾਕਸ਼ੋ... ਚੰਡਾਲੋ। (ਦੌੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ..)

ਭਾਈ ਜੀ : “ਜਗਤੁ ਜਲੰਦਾ ਰਖਿ ਲੈ ਆਪਣੀ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰਿ”..
ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਇਹ ਸਭ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹੈ? ਇਹ ਧੀਆਂ, ਇਹ
ਬੇਟੀਆਂ, ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਇਹ ਦੁਰਗਤੀ.. ਇਹ ਪਾਗਲ..

(ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਗੀ ਅੰਦਰ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ...)

ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ : ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

ਭਾਈ ਜੀ : ਆਓ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ, ਮੈਂ ਥੋਡੀ ਹੀ ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਸਾਂ।

ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ : (ਜੇਬ ਚੋਂ ਚਿੱਠੀ ਕੱਢਦਾ ਹੋਇਆ..) ਇਹ ਚਿੱਠੀ ਹੈ
ਕਲਗੀਆਂ ਵਾਲੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ।

ਭਾਈ ਜੀ : (ਚਿੱਠੀ ਨੂੰ ਫੜਕੇ ਮੱਥੇ ਨਾਲ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ..) ਧੰਨ ਭਾਗ,
ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੁਨਾਓ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦਾ
ਕੀ ਹਾਲ ਐ? ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਠੀਕ ਹਨ ਨਾ?

ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ : ਸਭ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਹਨ।

ਭਾਈ ਜੀ : (ਤਾਰੋ ਨੂੰ) ਲੈ ਪੁੱਤਰ ਆਹ ਪੜ੍ਹ ਖਾਂ।

(ਤਾਰੋ ਅਦਬ ਨਾਲ ਮੱਥੇ ਨੂੰ ਲਾ ਚਿੱਠੀ ਖੋਲ੍ਹਕੇ ਪੜ੍ਹਦੀ ਹੈ...)

ਤਾਰੋ : “ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਦੇਗ ਤੇਗ ਫਤਹ ॥

ਸਾਨੂੰ ਖ਼ਬਰ ਮਿਲੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮ ਵਧਦੇ ਜਾ
ਰਹੇ ਦੇਖਕੇ ਕਿਧਰੇ-ਕਿਧਰੇ ਸੰਗਤਾਂ ਡੋਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ,
ਪਰ ਇਹ ਵਕਤ ਡੋਲਣ, ਡਰਨ ਤੇ ਘਬਰਾਉਣ ਦਾ ਨਹੀਂ
ਹੈ। ਇਹ ਪੰਥ ਦੀ ਅਗਨੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੀ ਘੜੀ ਹੈ। ਜ਼ੁਲਮ
ਦਾ ਬੇੜਾ ਭਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਹੁਣ ਇਹਦੇ ਡੁੱਬਣ ਵਿਚ ਬਹੁਤੀ
ਦੇਰ ਨਹੀਂ। ਹਥਿਆਰ-ਬੰਦ ਹੋ ਕੇ ਤਿਆਰ ਬਰਤਿਆਰ ਰਹਿਣਾ,
ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਸਾਡੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰੇਗਾ। ਅਸੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ
ਅੰਗ-ਸੰਗ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਆਸਰਾ ਹੈ। ਨਿਸ਼ਚਾ
ਰੱਖੇ ਜਿੱਤ ਅਵੱਸ਼ ਹੀ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਜਿੱਤ ਸੱਚ ਦੀ
ਹੋਵੇਗੀ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕਾ ਦਾਸ, ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ।”

ਭਾਈ ਜੀ : (ਉਤਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਗੌਰਵ 'ਚ) ਹੂੰ.... ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਖ਼ਬਰ ਮਿਲੀ ਸੀ ਕਿ ਕਿਲ੍ਹੇ ਚੌਂ ਰਸਦ ਪਾਣੀ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਣ ਤੇ ਕੁੱਸ਼ ਸਿੱਖ ਅੰਦਰੋਂ ਨਿਕਲ ਵੀ ਗਏ ਨੇ ਤੇ ...।

ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ : ਰਸਦ ਪਾਣੀ ਖ਼ਤਮ ਹੋਣ ਨਾਲ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਹੌਸਲੇ ਖ਼ਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਥੋੜੇ ਬਹੁਤ ਨਿਕਲ ਗਏ ਹਨ ਉਹ ਡੋਲ ਗਏ ਹਨ। ਹੁਣੇ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗੂਗਾ ਕੌਣ-ਕੌਣ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਨਿਤਰਦਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਜੀ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਪਰਖ ਤਾਂ ਹੁਣ ਹੋਣੀ ਐ। ਆਹ ਕੱਲ ਦੀ ਗੱਲ ਥੋਨੂੰ ਦੱਸਣ ਵਾਲੀ ਐ। ਪਹਾੜੀਆਂ ਨੇ ਕੀ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਸ਼ਰਾਬ ਪਿਆ ਕੇ ਉਹਦੇ ਮੱਥੇ ਤੇ ਢਾਲ ਤੇ ਸੁੰਡ ਨਾਲ ਤਲਵਾਰਾਂ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵੱਲ ਨੂੰ ਸ਼ਿਸ਼ਕਾਰ ਤਾ, ਤੇ ਆਪ ਮਗਰ-ਮਗਰ ਹੋ ਤੁਰੇ, ਬਈ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਬੂਹਾ ਟੁੱਟਦਿਆਂ ਹੀ ਅੰਦਰ ਜਾ ਵੜਾਂਗੇ। ਐਧਰੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਚਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਥਾਪੀ ਦੇ ਕੇ ਆਖਿਆ, “ਦੇਖਾਂਗੇ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦਾ ਹਾਥੀ ਤਕੜਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਹਾਥੀ।” ਬਸ ਫੇਰ ਬਚਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਹੁਕਮ ਲੈ ਕੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਬਾਹਰ ਤੇ ਬੋਲਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਇਉਂ ਮਾਰਿਆ ਨਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ, ਬਈ ਢਾਲ ਨੂੰ ਚੀਰ ਕੇ ਹਾਥੀ ਦਾ ਮੱਥਾ ਜਾ ਵਿੰਨ੍ਹਿਆ। ਹਾਥੀ ਤਾਂ ਮਾਰਦਾ ਚੰਘਿਆੜਾਂ ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਭੱਜ ਤੁਰਿਆ। ਓਧਰੋਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਹੱਲਾ ਬੋਲਤਾ, ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹਾਥੀ ਦੀ ਸੁੰਡ ਵੱਢ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲੱਤ ਲਾਹਤੀ। ਬਸ ਜੀ ਫੇਰ ਤਾਂ ਭਾਜੜਾਂ ਪੈ ਗਈਆਂ। ਲੰਡੀ ਬੁੱਚੀ ਸਭ ਭੱਜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੀ ਦਿੱਸੀ।

ਭਾਈ ਜੀ : ਇਹ ਸਭ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹੀ ਬਰਕਤ ਹੈ ਜੀਹਨੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਹਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਟਕਰਾਉਣਾ ਸਿਖਾ ਦਿੱਤੈ ਤੇ ਚਿੜੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਲੜਾ ਦਿੱਤੈ।

ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ : ਚੰਗਾ ਜੀ, ਮੈਂ ਹੁਣ ਕੋਠਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣੈਂ ਚੜ੍ਹਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੀ ਚਿੱਠੀ ਦੇਣੀ ਐ। ਅਜੇ ਕੰਮ ਬਹੁਤ ਪਿਆ ਤੇ ਸਮਾਂ ਬੜਾ ਥੋੜਾ ਐ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫ਼ਤਹਿ...।

ਭਾਈ ਜੀ : ਚੰਗਾ.. ਮੈਂ ਤਾਂ ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ ਓਥੋਂ ਹੋ ਆਇਆਂ, ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਈ ਰਕਾਬਾਂ ਤੇ ਪੈਰ ਰੱਖੀ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ।

(ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸਿਉਂ ਚੌਧਰੀ ਤੇ ਚੌਕੀਦਾਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ..। ਤਾਰੋ ਵੀ ਅੰਦਰ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ..)

ਭਾਈ ਜੀ : ਆਓ ਨਵਾਬ ਖਾਂ! ਤਸ਼ਰੀਫ ਰਖੋ।

ਚੌਧਰੀ

: ਤਸ਼ਰੀਫ ਰੱਖਣ ਦੀ ਗੱਲ ਰਹੀ ਏ ਹੁਣ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸਵੇਰੇ ਵੀ ਆਏ ਸਾਂ। ਖੈਰ ਛੱਡੋ ਉਸ ਗੱਲ ਨੂੰ, ਪਰ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤੇ। ਫੌਜਦਾਰ ਮੇਰੇ ਘਰ 'ਚ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਅੰਨ-ਦਾਣਾ ਤੇ ਨੀਰਾ-ਪੱਠਾ ਕੱਠਾ ਕਰਨ ਆਏ ਸੀ, ਤੁਸੀਂ ਆਵਦੇ ਆਦਮੀ ਤੋਂ ਹੋਕਾ ਦੁਆ ਕੇ ਬੰਦ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਅੱਖਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਮੈਂ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਜੀ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਜਾ ਕੇ, ਉਹ ਸਿਆਣੇ ਐ, ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਜ਼ਰੂਰ ਮੰਨ ਜਾਣਗੇ।

ਭਾਈ ਜੀ

: ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਹਮਦਰਦੀ ਲਈ ਬੜਾ ਸ਼ੁਕਰ ਗੁਜ਼ਾਰ ਹਾਂ ਤੇ ਜੇ ਗੱਲ ਮੰਨਣ ਵਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਮੰਨ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰ ਲੈਂਦਾ। ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਸੰਗਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੈ ਮੇਰਾ ਕੱਲੇ ਦਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤੁਰਕੀ ਫੌਜ ਦੀ ਕੋਈ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ, ਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਗਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕੱਲਾ ਆਦਮੀ ਨਹੀਂ ਬਦਲ ਸਕਦਾ।

ਚੌਧਰੀ

: ਪਰ ਭਾਈ ਜੀ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਕੀ ਮੁਕਾਬਲਾ, ਉਹ ਤਾਂ ਹੁਣੇ ਆ ਧਮਕਣਗੇ ਤੇ ਗਲ 'ਚ ਗੂਠਾ ਦੇ ਕੇ ਲੈ ਲੈਣਗੇ ਸਭ ਕੁੱਝ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮੰਗਦੇ ਨੇ ਤੇ ਫੇਰ ਭਾਵੇਂ ਸਾਰਾ ਈ ਲੈ ਜਾਣ ਚੁੱਕ ਕੇ।

ਭਾਈ ਜੀ

: (ਗੁੱਸੇ 'ਚ) ਅੱਗੋਂ ਕਿਹੜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਸਰ ਛੱਡੀ ਐ। ਅਸੀਂ ਅੱਖਿਆਂ ਹੋ ਕੇ ਰਸਦ ਕੱਠੀ ਕਰਕੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਲਈ ਭੇਜੀ। ਉਹਨਾਂ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਨੇ ਨਾ ਕੇਵਲ ਸਾਡੇ ਕਾਫਲੇ ਨੂੰ ਲੁਟਿਆ ਸਗੋਂ ਸਾਡੇ ਆਦਮੀ ਵੀ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਬਾਕੀ ਰਹੀ ਸਾਡੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀ ਗੱਲ,

ਨਵਾਬ ਖਾਂ! ਮੁਕਾਬਲੇ ਗਿਣਤੀਆਂ ਮਿਣਤੀਆਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਮੁਕਾਬਲੇ ਤਾਂ ਅਸੂਲਾਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਅਸੂਲ ਕੁਰਬਾਨੀ ਭਾਲਦੇ ਨੇ।

- ਚੌਧਰੀ** : ਕੋਈ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਬਾਗੀਆਂ ਨੂੰ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮੱਦਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਤੇ ਨਾਲੇ ਭਾਈ ਜੀ ਸਕਤੇ ਨਾਲ ਸ਼ਰੀਕਤ ਕੇਹੀ, ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਆਪਨੇ ਅਸੂਲ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਰਈਅਤ ਦੇ ਕਾਹਦੇ ਅਸੂਲ।
- ਭਾਈ ਜੀ** : ਕੌਣ ਸਰਕਾਰ, ਕੀਹਦੀ ਸਰਕਾਰ, ਇਹਨਾਂ ਬਘਿਆੜਾਂ, ਦਰਿੰਦਿਆਂ ਤੇ ਵਹਿਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਤੂੰ ਸਰਕਾਰ ਆਖਦੈਂ, ਸਰਕਾਰਾਂ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ..., ਜੋ ਆਵਦੀ ਪਰਜਾ ਨੂੰ ਆਪ ਹੀ ਲੁੱਟਣ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਲਹੂ ਪੀਨ?
- ਚੌਧਰੀ** : ਵੇਖ ਭਾਈ ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ ਵੀ ਤੇਰੇ ਆਦਮੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵਧੀਕੀ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਮੈਂ ਟਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਹੁਣ ਹਮਦਰਦੀ ਨਾਲ ਤੈਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਜੇ ਤੁਸਾਂ ਸਿੱਧੇ ਹੱਥੀਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨੋਗੇ ਤਾਂ ਅਗਲੇ ਖਾਲੀ ਹੱਥੀਂ ਤਾਂ ਹੁਣ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਲੱਗੇ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਉਲਾਂਭਾ ਨਾ ਦੇਣਾ।
- ਭਾਈ ਜੀ** : ਉਲਾਂਭਾ! (ਹੱਸ ਕੇ..) ਉਲਾਂਭਾ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਦਿਆਂਗੇ, ਉਲਾਂਭਾ ਤੂੰ ਤੇ ਤੇਰੇ ਇਹ ਮੁਗਲ ਦੇਣਗੇ ਵਕਤ ਨੂੰ, ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ... ਤੇ ਰਹੀ ਤੇਰੀ ਹਮਦਰਦੀ ਦੀ ਗੱਲ.. ਅਸੀਂ ਬਬੇਰੀਆਂ ਸਹਿ ਲਈਆਂ ਹਨ, ਹੁਣ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਸਹਿ ਸਕਦੇ।
- ਚੌਧਰੀ** : (ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ) ਤੈਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਫੜਨੈ ਉਹਨਾਂ ਨੇ।
- ਭਾਈ ਜੀ** : (ਦੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ) ਰੋਕਿਆ ਕਿਸ ਨੇ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਤਾ ਹੈ।
- ਚੌਧਰੀ** : ਜੇ ਇਹ ਗੱਲ ਹੈ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ ਥੋਡੀ ਮਰਜ਼ੀ।
(ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚੌਕੀਦਾਰ ਵੀ ਮਗਰ-ਮਗਰ ਤੁਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ..)
- ਤਾਰੋ** : (ਅੰਦਰੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ..) ਬਾਪੂ, ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ, ਤੇ ਸਵੇਰੇ ਬਾਈ

ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਐਵੇਂ ਚੌਧਰੀ ਨੂੰ ਭੜਕਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਹਨੇ ਹੁਣ ਦਸ ਹੋਰ ਜੋੜ ਲੈਣੀਆਂ ਨਾਲ।

ਆਵਾਜ਼ : (ਬਾਹਰੋਂ) ਭਾਈ ਜੀ!
(ਤਾਰੋ ਅੰਦਰ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ..)

ਭਾਈ ਜੀ : ਆ ਜਾਓ ਬਈ, ਅੱਗੇ ਆ ਜਾਓ।

ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ (ਉਮਰ 45 ਕੁ ਸਾਲ, ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੁਸ਼ਾਕ ਵਿਚ) ਤੇ ਗੁੰਗਾ (ਉਮਰ 35 ਕੁ ਸਾਲ, ਸਾਦੇ ਪੇਂਡੂ ਕਪੜਿਆਂ ਵਿਚ) ਆਉਂਦੇ ਹਨ...

ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ : ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ!

ਭਾਈ ਜੀ : ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ : ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ! ਮੈਂ ਮੰਡੀ ਤੋਂ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਰਾਹ ਈ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਸਾਂ। ਇਹ ਵਿਚਾਰਾ (ਗੁੰਗੇ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਕੇ) ਮਿਲ ਗਿਆ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਏਸ ਦਾ ਕੁੱਝ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗੇ, ਫਿਰ ਇਹਨੇ ਆਵਦੀ ਕਿਰਪਾਨ ਵਿਖਾਈ, ਮੈਂ ਸਮਝ ਗਿਆ ਬਈ ਇਹ ਕੋਈ ਆਪਣਾ ਹੀ ਆਦਮੀ ਹੈ।

ਭਾਈ ਜੀ : ਹਾਂ, ਇਹ ਲੁਹਾਰ ਐ, ਹਥਿਆਰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਦੇ ਮੂੰਹ 'ਚ ਇਕ ਦਿਨ ਲੋਹੇ ਦੀ ਚੰਗਿਆੜੀ ਪੈ ਗਈ, ਬਸ ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਵਿਚਾਰੇ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ।

ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ : (ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ) ਹੱਛਾ!

ਭਾਈ ਜੀ : ਹੁਣ ਵੀ ਇਹ ਕਿਧਰੇ ਹਥਿਆਰ ਹੀ ਦੇ ਕੇ ਆਇਆ ਹੋਣੈਂ (ਗੁੰਗੇ ਨੂੰ) ਕਿੱਥੇ ਗਿਆ ਸੈਂ... ਝੁੱਗੀਆਂ 'ਚ?

(ਗੁੰਗਾ ਨਾ ਵਿੱਚ ਸਿਰ ਹਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ ਇਕ ਸਿੱਖ ਦਾ ਹੁਲੀਆ ਦਸਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ..)

ਕੋਠੀ... (ਗੁੰਗਾ ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿਰ ਹਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈ..)

ਸ਼ਾਵਾਸ਼ੇਹ, ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੈ।

(ਗੁੰਗਾ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ..)

ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ : ਸਾਡੇ ਕੁੱਛ ਆਦਮੀ ਕੱਲ ਤੱਕ ਏਥੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣਗੇ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਵੀ ਮਸ਼ਵਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਭਰੋਸਾ ਦੁਆਇਐ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ

ਪਹਾੜੀਏ ਤੰਗ ਕਰਦੇ ਨੇ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਉਹ ਉਤੋਂ ਤਾਂ ਚੁੱਪ ਰਹਿਣਗੇ ਪਰ ਅੰਦਰੋਂ-ਅੰਦਰੋਂ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰਨਗੇ।

ਭਾਈ ਜੀ : ਚਲੋ, ਇਹ ਵੀ ਬੜਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਏਨੀ ਵੀ ਆਸ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਆਦਮੀ ਕੱਲ ਆਉਣਗੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਕੱਲ ਤਕ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਏਥੇ ਕਰ ਵੀ ਸਕਾਂਗੇ ਕਿ ਨਹੀਂ।

ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ : ਕਿਉਂ? ਹਾਲਤ ਏਨੀ ਵਿਗੜ ਗਈ ਹੈ?

ਭਾਈ ਜੀ : ਤੁਸੀਂ ਥੱਕੇ ਹੋਏ ਹੋ... ਚਲ ਕੇ ਕੁੱਛ ਖਾ ਪੀ ਲਓ ਤੇ ਆਰਾਮ ਕਰੋ। ਫੇਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰਾਂਗੇ।

(ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਭਜਿਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ..)

ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ : ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ, ਗੱਲ ਬਹੁਤ ਮਾੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਤੁਰਕਾਂ ਨੇ ਚੜ੍ਹਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ ਤੇ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਵੀ ਲੁੱਟਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਕੁੱਛ ਆਦਮੀ ਭੱਜੇ ਆਉਂਦੇ ਟਿੱਬੇ ਤੇ ਮਿਲੇ ਸੀ, ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਹੁਣ ਉਹ ਥੋੜ੍ਹੀ ਵੀ ਫੜਨਗੇ। ਛੇਤੀ ਕਰੋ ਆਪਾਂ ਏਥੋਂ ਨਿਕਲ ਚਲੀਏ।

(ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਆਉਂਦਾ ਹੈ..)

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : ਸਭ ਆਦਮੀ ਧਰਮਸਾਲ 'ਚ ਆ ਗਏ ਨੇ ਤੇ ਇਕ ਆਦਮੀ ਮਾਲਵੇ ਤੋਂ ਆਇਐ।

ਭਾਈ ਜੀ : ਮਾਲਵੇ ਤੋਂ ਆਇਐ? ਕਿੱਥੇ ਹੈ ਉਹ ਜੋ ਸ਼ੇਰਾਂ ਦੀ ਜੂਹ 'ਚੋਂ ਆਇਆ ਹੈ?

(ਭਾਗੀ, ਤਾਰੋ ਤੇ ਸ਼ੇਰਾ ਵੀ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ..)

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਉਥੇ ਬਿਠਾਇਐ। ਉਹ ਦਸਦੈ ਕਿ ਮਾਲਵੇ 'ਚੋਂ ਇਕ ਸ਼ਾਹੀ ਕਾਫਲਾ ਰਸਦ ਲੈਕੇ ਏਧਰ ਆ ਰਿਹੈ।

ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ : ਰਸਦ ਦਾ ਕਾਫਲਾ! ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਮੌਕਾ ਹੱਥ ਆ ਗਿਐ। ਅਸੀਂ ਇਹਦੇ ਮਗਰ ਲੱਗ ਤੁਰੀਏ ਤੇ ਡੇਰੇ ਦੇ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਦਿਆਂ ਇਕ ਦਮ ਹੱਲਾ ਬੋਲ ਕੇ ਲੱਦੇ ਲਦਾਏ ਬੋਤੇ ਕਿਲ੍ਹੇ 'ਚ ਲੈ ਚਲ ਵਾੜੀਏ।

ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ : ਗੱਲ ਤਾਂ ਠੀਕ ਐ।

ਭਾਈ ਜੀ : ਤੇ ਜੇ ਆਪਣੀ ਇਸ ਵਿਉਂਤ ਦਾ ਅਨੰਦਪੁਰ 'ਚ ਪਤਾ

ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਉਧਰੋਂ ਹੱਲਾ ਬੋਲ ਦੇਣ ਤੇ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਵਿਚਾਲੇ ਲੈ ਕੇ ਦਰੜ ਦੇਈਏ।

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਹੈ। ਆਪਾਂ ਦੋ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਭੇਜੀਏ ਜਿਹੜੇ ਪਹਾੜੀ ਉੱਤੋਂ ਦੀ ਹੋ ਕੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸਿਉਂ ਕਿਲ੍ਹੇ 'ਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣ।

ਭਾਈ ਜੀ : ਤੇ ਇਹ ਅੱਜ ਰਾਤੋ ਰਾਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਐ। ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਸਲਾਹਾਂ ਕਰਨ ਦਾ ਨਹੀਂ। ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਹੁਣੇ ਖਬਰ ਲਿਆਇਐ ਕਿ ਕੋਠੇ ਤਾਂ ਲੁੱਟੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਨੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਜਿਉਂਦਾ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ।

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ : ਇਹ ਸਭ ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਐ (ਸੋਚ ਕੇ).. ਪਰ, ਭਾਈ ਜੀ! ਆਪਾਂ ਹੁਣ ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਹਣ ਪੁਚਾ ਦੇਈਏ।

ਭਾਗੀ : (ਇਕਦਮ) ਨਹੀਂ, ਅਸੀਂ ਇਉਂ ਮਦਾਨ ਚੋਂ ਭੱਜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦੇ ਉਸ ਖੰਡੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਪਾਣ ਬੋਢੇ ਬਾਟੇ 'ਚ ਘੁਲੀ ਸੀ। ਪੰਥ ਤੇ ਭੀੜ ਪਈ ਐ, ਤੇ ਅਸੀਂ ਜਾਨ ਬਚਾ ਕੇ ਨਿਕਲ ਜਾਈਏ, ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦੈ?
(ਸਭ ਹੈਰਾਨ ਹੋਏ ਉਸ ਵਲ ਦੇਖਦੇ ਹਨ...)

ਤਾਰੋ : (ਦੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ) ਅਸੀਂ ਸ਼ੇਰਾਂ ਦੀਆਂ ਬੱਚੀਆਂ, ਸ਼ੇਰਾਂ ਦੀਆਂ ਭੈਣਾਂ। ਗਿੱਦੜਾਂ ਦੀਆਂ ਧਾੜਾਂ ਤੋਂ ਡਰਕੇ ਨਹੀਂ ਭੱਜਦੀਆਂ। ਤੁਸੀਂ ਸੁਣਿਆ ਨਹੀਂ:
'ਕਦੇ ਕੱਠੀਆਂ ਹੋਣ ਜੇ ਆਣਕੇ ਗਿਦੜਾਂ ਦੀਆਂ ਡਾਰਾਂ, ਡਰਨ ਕਦੀ ਨਾ ਸ਼ੀਹਣੀਆਂ, ਮਾਰਨ ਭਬਕਾਂ।'

ਭਾਗੀ : ਤੇ ਜਿਹੜੀ ਖਬਰ ਅਨੰਦਪੁਰ ਪੁਚਾਉਣੀ ਐ ਉਹਦੇ ਲਈ ਮੈਂ ਤੇ ਤਾਰੋ ਜਾਵਾਂਗੀਆਂ।

ਸ਼ੇਰੂ : (ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ..) ਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਨਾਲ ਜਾਵਾਂਗਾ।

ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ : ਅਸੀਂ ਆਵਦੇ ਹੱਥੀਂ ਆਵਦੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਨੂੰ ਬਲਦੀ ਦੇ ਮੂੰਹ 'ਚ ਦੇ ਦੇਈਏ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨਾ ਕਰੇ ਜੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਜਿਉਂਦੇ

ਹੀ ਮਰ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਦੁਨੀਆਂ ਕੀ ਆਖੇਗੀ, ਇਹ ਵੱਡੇ
ਯੋਧੇ, ਵੀਰ, ਸ਼ੇਰ ਗਰਜਦੇ ਫਿਰਦੇ ਸੀ, ਮੌਕਾ ਆਉਣ ਤੇ
ਭੈਣਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਤਾਰੋ : (ਖੰਡਾ ਵਿਖਾ ਕੇ..) ਇਹ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੈ। ਲੋੜ ਪੈਣ ਤੇ ਇਹ
ਸਾਡੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰੇਗਾ।

ਭਾਗੀ : ਸ਼ੇਰਾਂ ਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦੈ ਕਿ ਸ਼ੇਰਾਂ ਦੀਆਂ
ਜਨਮ-ਦਾਤੀਆਂ ਵੀ ਸ਼ੀਹਣੀਆਂ ਹਨ ਸ਼ੀਹਣੀਆਂ। ਤੇ
ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨਾ ਕਰੇ ਜੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁੱਝ ਹੋ
ਗਿਆ ਤਾਂ ਲੋਕ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਗੇ, “ਐਹ ਫਿਰਦੀਆਂ ਵੱਡੇ
ਬਹਾਦਰਾਂ ਦੀਆਂ ਭੈਣਾਂ, ਮਾਵਾਂ ਤੇ ਬੀਵੀਆਂ” ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਰੁਲ੍ਹਣ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਮਰ ਜਾਣਾ ਕਿਤੇ ਸੁਖਾਲਾ ਤੇ ਚੰਗਾ ਹੈ।

ਭਾਈ ਜੀ : ਹੁਣ ਵਕਤ ਰੁਕਣ ਤੇ ਸੋਚਣ ਦਾ ਨਹੀਂ... ਹੁਣ ਵਕਤ
ਜੂਝਣ ਦਾ ਤੇ ਕੁੱਝ ਕਰਨ ਜਾਂ ਮਰਨ ਦਾ ਹੈ। ਤੇ ਜੇ
ਬੀਬੀਆਂ ਦੀ ਇਹੋ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਦਿਓ।

ਭਾਗੀ : ਸਾਨੂੰ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦਿਓ ਬਾਬਾ ਜੀ!

ਭਾਈ ਜੀ : ਕਲਗੀਆਂ ਵਾਲੇ ਦੀ ਰੱਖ ਤੁਹਾਨੂੰ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ
ਰੱਖ ਤੁਹਾਨੂੰ, ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ! ਆਪਣੀ ਅੰਸ਼ ਦੀ, ਆਪਣੇ
ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦੀ, ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ
ਦੀ ਲਾਜ ਹੁਣ ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ। ਜਾਓ ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ
ਜਾਓ।

ਭਾਗੀ : ਅਸੀਂ ਇਸ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਾਂਗੀਆਂ ਬਾਬਾ
ਜੀ, ਸਾਡਾ ਸਿਰ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜਾਵੇ ਪਰ ਸਿੱਖੀ ਸਿਦਕ ਨਹੀਂ
ਜਾਵੇਗਾ।

(ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ... ਸ਼ੇਰੂ ਵੀ ਨਾਲ ਤੁਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ..

ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਜੈਕਾਰਾ ਛੱਡਦਾ ਹੈ..)

ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ : ਬੋਲੇ ਸੋ ਨਿਹਾਲ...

ਸਾਰੇ : ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ.....।

....ਪਰਦਾ ਡਿੱਗਦਾ ਹੈ....]

